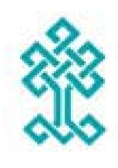
GELİBOLULU SUN'Î DÎVÂNI

Hazırlayan

YRD. DOÇ. DR. HALİL İBRAHİM YAKAR

Gaziantep 2009

3197
KÜLTÜR ESERLERİ

448
ISBN 978-975-17-3404-4

www.kulturturizm.gov.tr

e-posta: yayimlar@kulturturizm.gov.tr

Bu kitap internet ortamında ilk kez yayımlanmaktadır.

YRD. DOÇ. DR. HALİL İBRAHİM YAKAR'IN ÖZGEÇMİŞİ

1968 yılında Kahramanmaraş'ta doğdu. İlk ve orta öğrenimini aynı ilde tamamladı. 1989 yılında girdiği Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden 1993 yılında mezun oldu. Aynı yıl Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalında başladığı yüksek lisans çalışmasını, **"Taşlıcalı Yahya Bey'in Eserlerinde İstanbul "** adlı teziyle 1996'da bitirdi. 1996 yılında İstanbul Ünivesitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı Ana Bilim dalında başladığı doktora eğitimini **'Gelibolulu Sun'i Divanı ve Tahlili'** adlı teziyle 2002 yılında tamamladı. 1994-2001 yılları arası Gaziantep Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Araştırma Görevlisi, 2000-2002 yılları arası 35. madde ile İstanbul Üniversitesi TDE bölümünde Araştırma Görevlisi olarak çalıştır. 2004 yılında Gaziantep Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne Yrd. Doç. Dr. olarak atandı. Halen aynı üniversitede öğretim üyesi olarak çalışmakta olup Eski Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı başkanlığını yürütmektedir.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER/ 3
ÖN SÖZ/ 4
KISALTMALAR/ 5
GİRİŞ/ 6
1. GELİBOLULU SUN ‘Î’NİN HAYATI , EDEBİ ŞAHSİYETİ/ 8
1.1 Hayatı/ 8
1.2. Edebî Kişiliği/ 13
1.3. Kendi Şiirleri Hakkındaki Görüşleri/ 22
2. DÎVÂN’IN ŞEKİL HUSUSİYETLERİ/ 34
2.1. Kafiye/ 34
2.2. Redif/ 39
2.3. Vezin/ 41
2.4 Şekil Bakımından inceleme/ 42
3 DÎVÂN’IN EDEBÎ AÇIDAN İNCELENMESİ/ 44
3.1. Dil Ve Üslûp/ 44
3.2. Edebî Sanatlar/ 47
3.3. Atasözleri ve Deyimler/ 53
4. NÜSHALARININ TANITILMASI/ 57
4.1 Metnin Hazırlanmasında Göz Önüne Alınan Hususlar/ 60
SONUÇ/ 62
KAYNAKÇA/ 63
SUN‘Î DÎVÂNI/ 64
İNDEKS/ 167

ÖN SÖZ

Gelibolulu Sun‘î, XVI. yüzyıl şairlerindendir. Bu yüzyıl Osmanlı’nın siyaset, kültür ve bilimde zirve dönemidir. Klâsik Osmanlı şiirinin de en üst seviyelere çıktığı bu dönemde pek çok şair yetişmiştir. Bu yüzyılın önde gelen şairlerinin yanı sıra isimleri geride kalmış, tanınmamış şairler de mevcuttur. “Büyük” şairlerin bir bakıma altyapısını oluşturan bu şairlerin de bilimsel olarak ortaya konulması, Türk edebiyat tarihinin gerçek anlamıyla anlaşılmasına zemin hazırlayacaktır. Osmanlı şiirinin klâsik dönemini oluşturan bu yüzyıldaki şairlerin iyi incelenmesi daha sonraki dönemde yaşayan şairlerin anlaşılmasına yardımcı olacaktır. İstanbul dışında yaşayan şairlerin şiir dünyalarının da önemli bir farklılık göstermemesi, Osmanlı şiirinin homojen bir yapıda geliştiğini gösterirken; aynı zamanda bu edebiyatın mekân probleminin olmadığını da ortaya koymaktadır. Payitahtta veya devletin ileri gelenlerinin bulunduğu şehirlerde şairi destekleyen kişilerin bulunması, bu edebiyatın varlığını daha sağlıklı yürütmesine imkân vermiştir. Hamisi bulunmadan şairliğe devam edenler maişet sıkıntıları olması sebebiyle belki bu sanatı hakkıyla icra edememişlerdir. Sun‘î bu kategoriye giren şahsiyetlerden birisidir. Kaynakların üzerinde hemfikir olduğu konu; Sun‘î’nin geçim sıkıntısı sebebiyle şiirle fazla meşgul olamadığı, bu yüzden de kendini tam olarak ifade etme imkânı bulamadığıdır. İstanbul’da yaşasaydı veya yaşadığı şehirde bir hami bulabilseydi geçim sıkıntısı çekmeyecek belki de sanatını refah içerisinde icra ederek hak ettiği değere ulaşabilecekti.

Bu çalışma başta bir giriş olmak üzere toplam dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde konunun önemi, çalışma metodu ile ilgili açıklayıcı bilgiler yer almaktadır.

Birinci bölümde Gelibolulu Sun‘î’nin hayatı ve edebî şahsiyeti, Dîvân ve tezkirelerdeki bilgiler değerlendirilerek ortaya konmuştur.

Şiirlerinin şekil, dil ve üslûp yönünden incelenmesi ikinci bölümde yapılmış, dîvân edebî yönden ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde dîvânın dört nüshasının karşılaştırılması sonucu ortaya çıkan edisyon kritikli metin, çeviri yazıya çevrilmiştir.

Bu çalışma ortaya çıkana kadar bir çok kimsenin desteklerini gördüm. Bu tez Gaziantep Üniversitesi Araştırma Fonu tarafından desteklenmiştir. Katkı ve yardımlarından dolayı M. Ali TANYERİ’ye; desteklerinden ötürü yakın dostlarım Dr. Mustafa KOÇ ve Dr. Ahmet YENİKALE’ye; ilgi ve alakasını esirgemeyen Anabilim Dalı Başkanımız sayın Prof. Dr. Kemal YAVUZ’a teşekkür ediyorum. Çalışmanın her aşamasında birikimlerini paylaşmakta cömertçe davranan, karşılaştığım zorlukların üstesinden gelmemde azami gayret gösteren, çalışma yapılırken veya sair zamanlardaki sohbet türü ama ders niteliğindeki fikir ve görüşleri ile her zaman kılavuz olan, saygıdeğer hocam Prof. Dr. Ahmet Atilla ŞENTÜRK’e teşekkür etmeyi onurlu bir borç sayıyorum.

KISALTMALAR

a.g.e. : adı geçen eser
a.g.m : adı geçen makale
AE1 : Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, Mnz. 580
AE1 : Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, Mnz. 685
AH : Süleymaniye Ktp, Yazma Bağışlar, 2913 (mikrofilm)
AKM :Atatürk Kültür Merkezi
ANT1 : Süleymaniye Ktp., Ali Nihat Tarlan, 59
ANT2 : Süleymaniye Ktp, Ali Nihat Tarlan 62
bkz. : bakınız
C. : cilt
Çev. : çeviren
DTCF : Dil Tarih Coğrafya Fakültesi
E : Süleymaniye Ktp., Esad , 3443
G. : gazel
HH : Süleymaniye Ktp., H.Hüsnü Paşa, 1031
İA : İslam Ansiklopedisi
İ.Ü : İstanbul Üniversitesi
Kt. : Kıta
M : Murabba
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
Neşr : Neşreden
s. : sayfa
S : Süleymaniye Ktp., Halet Efendi İlavesi, 244
TDK : Türk Dil kurumu
TDVİA: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
TM : Türkiyât Mecmuası
TTK : Türk Tarih Kurumu
t.y. : tarih yok
TY : Türkçe Yazmalar
TYDK : Türkçe Yazma Divanlar Katalogu
Ü1 : İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY., 457
Ü2 : İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY., 668
y.y : basım yeri yok

GİRİŞ

Klâsik edebiyatımız bir bütün içinde ele alınmalıdır. Çalışmaların hep "zirve" şairler etrafında yapılması, hem geride kalan yüzlerce şairin gerçek değerleriyle ortaya çıkmalarına engel oluşturmakta hem de etraflı bir Türk edebiyatı tarihinin yazılamamasına sebep olmaktadır. Bir dil hazinesi olan Klâsik Türk edebiyatı ürünlerinin, kendilerinden önce ve sonraki eserler arasında bağlantı ve etkiyi ortaya koymak için tek tek incelenmesi gerekmektedir. Klâsik ve zirve şairlerin yaşadığı dönem olan XVI. yüzyıl edebiyatı tam olarak bilinmeden hem kendi dönemi hem de daha sonra gelen şair ve şiir değerlendirmeleri eksik kalacaktır. XVI. yüzyıl Klâsik Türk Edebiyatı tarihi içinde önemli bir mevkie sahiptir. Bu yüzyıl her bakımdan Türk kültür ve edebiyatının şahsiyet kazandığı bir kemal devresidir. Bütün Türklük aleminde, bu asırda durum hemen hemen aynıdır. Batıda cihan hakimi Kanuni, doğuda büyük Türk-Hind İmparatoru Babür Şah (889-937/ 1494-1530) ile bu asır bütün Türklük aleminde coğrafi sınarların en geniş olduğu, siyasi ve askeri gücün zirvede bulunduğu bir dönem; ilim, sanat, edebiyat ve kültürün altın çağını yaşadığı bir devir olarak dünya tarihi içinde yerini almıştır.

XIV. yüzyıldan itibaren Türk edebiyatı tekâmülünü devam ettirmiş; XV.yüzyılda klâsizmini kurmuş ve XVI. yüzyılda en zengin ve en verimli dönemini yaşamıştır. Bu yüzyıl her açıdan Osmanlı Devletinin zirveleri idrâk ettiği, yaşadığı bir dönemdir.

Dil ve kültür hazinesi olan "dîvân"ların sanat ve estetik yönden ortaya konulması, Türk edebiyat tarihinin hakkıyla değerlendirilebilmesine yardımcı olacaktır. Eski edebiyatımızın gelişimini takip edebîlmek, geçirdiği evreleri iyi etüt edebîlmek için öncelikle metinlerin tespit edilmesi, daha sonra bunların bilimsel metotlarla incelenmesi gerekmektedir. Böylece Klâsik Türk edebiyatının ortaya çıkışı, gelişimi, etkileşim süreci ortaya konacak, Türk dilinin yüzyıllar boyu aldığı seyir ortaya çıkacak ve tam, doğru ve sağlıklı bir Türk edebiyatı tarihi yazılması noktasında önemli adımlar atılmış olacaktır. Uzun ve meşakkatli bir süreç olan bu yolda bilimsel kriterlere göre yapılmış her çalışma bir kilometre taşı niteliğindedir.

Eski Türk Edebiyatının kaynakları arasında dîvânlar önemli bir yere sahiptir.Şairin edebî şahsiyetini yansıtan en önemli eser olan Dîvânların incelenip ortaya konulması gerek kendinden önce gerekse daha sonraki bilimsel çalışmalara altyapı oluşturacaktır. Edebiyat tarihimize bir kilometre taşı niteliğinde olması ümidiyle biz de XVI. yüzyıl şairlerinden Gelibolulu Sun'î üzerinde çalıştık. Suni ve dîvânı üzerinde bugüne kadar herhangi bir bilimsel çalışma ortaya konulmamıştır. İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazmalar Katalogunda üç nüshası hakkında bilgi bulabildiğimiz dîvânının yapılan araştırmalar sonucunda bir nüshası daha tespit edilmiştir. Süleymaniye Ktp. Yazma Bağışlarda[1] bulunan bu nüsha Medine Arif Hikmet Kitaplığından gelen mikrofilmdir. Eserin orijinal nüshası Medine 'dedir. Bu nüshada diğer üç nüshadan daha fazla şiir vardır. Dîvân nüshalarında kâtiplerden kaynaklanan yazı hataları vardır. Bunlardan çözülebilenler metin tamiri yoluyla giderilmeye çalışılmıştır. İstanbul kütüphanelerinde bulunan değişik nazire ve şiir mecmuları da taranmış, şairin şiirleri bir araya toplanmış ve Prof. Dr. Ahmet Ateş'in

[1] Süleymaniye Ktp., Arif Hikmet Ktp. (mikrofilm 2913)

Türkiyat Mecmuası'ndaki "Metin Tenkidi Hakkında"[2] adlı makalesinde tespit ettiği ilmî usuller çerçevesinde dîvânın tenkitli metni ortaya konulmuştur. Mevcut nüshalar karşılaştırılarak nüsha farkları aparatlarda verilmiştir. Tenkitli metin ortaya konulup çeviri yazıya dönüştürülürken ortak çeviri yazı birliği sağlanmasına katkı sağlamak amacıyla İsmail Ünver'in makalesinde belirttiği esaslar dikkate alınmıştır.

Edebî eserde hele Eski Türk Edebiyatı gibi her kelimenin bir nakış titizliği ile işlendiği metinlerde şairin ortaya koymaya çalıştığı şiir dünyası, estetik kaygısı , orijinal olma iddiası , kendini diğer şairlerden üstün görüp farklı olduğunu kanıtlar cinsindeki düşünceler yüzünden sözcük seçimindeki titizlik göz önüne alınarak, dîvândaki beyitler hassasiyetle okunmaya çalışıldı.

Birinci bölümde Gelibolulu Sunî'nin hayatı, edebî şahsiyeti ve kendi şiirleri hakkındaki görüşleri incelendi. Klâsik edebiyatımızda Suni mahlası ile şiir yazan 14 şairin kısa biyografileri verildi.

İkinci bölümde şiirlerin şekli yönü olan vezin, kafiye, redif ve nazım şekilleri incelendi. Atasözü ve deyimlerin dökümü yapıldı. Dil ve üslûp incelenmesi başlığı altında dîvânının edebî yönü ortaya konulmaya çalışıldı.

Üçüncü bölümde Dîvânın dört nüshasının karşılaştırılması yapılarak edisyon kritikli metnin çeviri yazılı olarak ve her beyitin nesre çevrilmesi dipnotta verilmek suretiyle ortaya kondu. Nesre çeviriyi ortaya koymamızın sebepleri arasında metni elden geldiğince doğru okumaya çalıştığımızın anlaşılması ve okuduğumuz şiiri nasıl yorulmayıp günümüz Türkçe'sine aktarmaya çalıştığımızın anlaşılması güdüldü. Şairin anlaşılması için nesre çevirilerin düzgün olması ve şairin anlatmak istediği mazmun ve hayallerin çok iyi analizi yapılması gerekmekteydi.

Çalışmanın sonuna Sun'î dîvânının genel kelime indeksi yapıldı. Sistematik indeksten öte şairin şiirlerde kullandığı ve şiir estetiğini ortaya koyan mefhum ve kelimelerin genel dökümü ortaya kondu.

[2] Ahmet Ateş, "Metin Tenkidi Hakkında", **Türkiyat Mecmuası**, 1942, C.VII-VIII, S.253-267.

1. SUN 'Î'NİN HAYATI , EDEBİ ŞAHSİYETİ

1.1 Hayatı

Gelibolulu Sun'î'nin doğum tarihi hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgi yoktur.* Hakkında bilgi veren bütün tezkireler, doğum yerinin Gelibolu olduğu konusunda hemfikirdirler. Asıl adı Mehmet'tir. Mehmet Çelebi veya Epsem Pîre[3] lâkabıyla tanınmıştır. Âşık Çelebi[4], eğitimi hakkında bilgi verirken, danişmentlikten[5] ayrıldığını söyleyip bu ayrılmanın gerekçesini bildirmez. Âli ise gençliğinde kalem sahibi birisi iken, Sultâne isimli gayri müslim bir Rum şarap satıcısı kadına âşık olduğunu ve eğitimini yarıda bırakarak onun uğrunda meyhanelere düştüğünü, onun hakkında şiirler yazdığını belirtir[6]. Aşağıdaki beyitler âşık olduğu Rum kadınına yazdığı beyitlerden bazılarıdır.

---

* Sun'î hakkında bir bitirme tezi hazırlanmıştır. "**Sun'î Dîvânçesi**" (Mehmet Ali Akıdil, İ.Ü. ,Edebiyat Fak. TDE Bölümü, İst. 1979; Ahmet Atilla Şentürk, şairin hayatından kısaca bahsetmiş ve bir gazelini açıklamıştır. (**Osmanlı Şiiri Antolojisi**, YKY, İstanbul 1999, s.201-5)

Aşağıda, dipnotlarda verilen kaynaklar dışında şu eserlerde de Sun'î hakkında kısa ve birbirinin tekrarı olan bilgiler mevcuttur. (Katip Çelebi, **Keşfu'z-zünun**, İstanbul 1943 C.1, s. 797; Şemsettin Sami, **Kamus'ul-Alam**, Tıpkıbasım, Kaşgar Neşriyat, Ankara 1996, C.4, s.2968; Mehmet Süreyya, **Sicill-i Osmani**, İstanbul 1311, C.3, s.235; Yeni Baskı, Tarih Vakfı Yurt yay. İstanbul 1996, C.5, s.1521; Kafka-zade Fâizi, **Zübdetü'l-eşâr** Nuruosmaniye Ktb, 3723, vr.70a; Riyazî, Riyazüş-şuara, S. Ktp., Esad Esadi, 3871; Nuruosmânîye Ktp., No. 3724, vr. 96a; Üniversite Ktb 761, vr.84; Sehi Bey, **Heşt Bihişt: The Tezkire by Sehi beg, an analysis of the first biographical work on Ottoman poets with a critical edition based on MS**. (Prepared by) Günay Kut, Harvard University Printing Office 1978, s.311; Mustafa İsen, **Sehi Bey Tezkiresi,** Akçağ Yay. Ankara 1998, s.252; Mehmet Nail Tuman, **Tuhfe-i Naili**, Hazırlayanlar: Cemal Kurnaz, Mustafa Tatcı, Ankara 2001, C.1, s.2394

[3] M. İsen, **Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı**, Ankara, AKM Yay., 1994, s. 236

[4] Âşık Çelebi, **Meşâirü'ş-şuarâ**, faksmile nşr. Meredith Owens London, 1971, vr. 220a.

[5] Mehmet Zeki Pakalın, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, Ankara, MEB Yay., 1992, C.1,s.393.

[6] Gelibolulu Âlî bu durumla ilgili şu notu düşmüştür: " Mezkûre hakkında vâfir gazeller dimüşdür, ol cihetden kendüyi rüsvâ-yı 'alem eylemişdür." (M. İsen, **a.g.e.,** s.237) Bu ibarede aslında Eski edebiyatın sevgili prototipi ile şiir estetiğinin arkasındaki gerçek dünyanın da ipuçları vardır. Bu edebiyatta yaygın olarak benimsenen bir prensip gereği övülen insanın veya sevgilinin Allah'a ve Hz. Peygambere kadar uzanması, hedeflenen çağrışımlara konu olacak bir şahsiyeti temsil etmesine çalışıldığından şiirin muhatabı olan kişinin çoğu zaman cinsiyeti belirtilmiyordu. Belirtmek gerekiyorsa da bunun erkek olmasına özen gösteriliyordu. Aksi halde sevgilinin kadın olması şiire ten zevkini katacağı için, şiirde bulunması beklenen manevi boyut bir anda yok olur, idealize edilen saf ve katıksız aşk zedelenebilirdi. Buna dayanılarak kadınlar için şiir yazmak ayıp sayılabiliyordu. İslam'da kadın nasıl mahremse, kadın için şiir yazmak da mahrem olmalı veya bir kadın için yazıldığı açıkça anlaşılmayacak bir üslûpta kaleme alınmalıydı. (A. Atilla Şentürk, **a.g.e.,** s. 422) Âlî'nin Sun'î hakkında sarf ettiği bu husus yukarıda değinilen konuya bir açıklık getirecek boyutta anlam içermektedir.

Belâ-yı ‘ışka ugratdı beni bu Rûm sultânı
Meger sultânum Allâh eyleye bu derde dermânı

Esîr itdi beni bir kâfire göñlüm diyen zâlim
Halâs eyleñ o kâfirden meded siz bir müselmânı

Bu gün sultân kulıyuz Sun‘iyâ Mısr-ı mahabbetde
Efendim pâdişâhumdur benüm bu Rûm sultânı (G.179)

Aña yok çare sultânîyelerle vâsıl olmaga
Hemân papas etegin tut dilerseñ kucasın anı (G.179.)

Aşağıdaki beyitte, güzellere olan düşkünlüğünü ifade eden şair, bu yüzden Sun‘î mahlasını aldığını söyler. Sevgilinin kaşı ve gözü Allah yapısı olduğu için bunlara düşkün olduğunu ve bu yüzden güzelliklere meylettiğini ifade eder. Güzel ve güzelliklere olan düşkünlüğüne ilâhî bir boyut katarak hem mahlasının nedenini hem de güzellere bakış açısını şairane bir şekilde dile getirir.

Kaşuñ ile gözlerüñ sun‘-i Hüdâdur dostum
Anlara meyl itdügümçün Sun‘îdür nâmum benüm (G.111.5)

Âşık Çelebi[7], onun Gelibolu Gümrükhanesi’nde nâzır olduğunu, Beyânî[8], Âli[9], H. Çelebi[10] ise bazı eminlik ve nezaretlerde kâtiplik yaptığını söylemektedirler. Meyhaneye düşkün olan Sun’î, akşama kadar kazandığı parayı, ertesi güne bırakmayıp akşam vakti meyhanenin yolunu tutarmış. Ömrünün sonuna kadar şarap içmeye devam etmiştir.[11]

Hayatı boyunca geçim sıkıntısı çeken şair, bir birikime sahip olamayacağını anladığından olsa gerek, yarına bir şey bırakmanın akıl kârı olmadığını anlatan bir de

---

[7] Aşık Çelebi, **a.g.e**., vr 220a.
[8] Beyânî, **Tezkiretü’ş-şuarâ**, Neşr. İbrahim Kutluk, Ankara, AKM Yay., 1997, s. 151
[9] M. İsen, **a.g.e**., s. 236.
[10] Hasan Çelebi, **Tezkiretü’ş-şuarâ**,C.1, Neşr. İbrahim Kutluk, Ankara 1978, s. 569
[11] M. İsen, **a.g.e.**, s. 236; Haluk İpekten, **Dîvân Edebiyatında Edebî Muhitler**, İstanbul 1996, s. 250

murabba yazmıştır. Bu şiir, Âlî'nin kendisi hakkında verdiği, maddî olarak geleceğe bir şey bırakmadığı bilgisini doğrular ve destekler niteliktedir.

‘Aklı yokdur kim ki kor zâd-ı firâvan irteye
Kim didi kim yime bugün eyle pinhân irteye

Halka-i mâh-ı nevi komaz bu devrân irteye
‘Âkil oldur kim komaz dünyâda bir nân irteye (10.M.I/1-2

Kaynaklar, Gelibolu'dan ayrılıp başka bir yere gidip gitmediği hakkında bir bilgi vermese de dîvânındaki bir beyitte geçen “Sun‘iyâ üsti açuk zindândır İstanbul baña” ibaresinden yola çıkarak -hangi sebeple geldiğini pek bilmesek de- İstanbul'a gelmiş olabileceğini tahmin etmekteyiz. Aynı gazelin bir üst beytinde Eyüp semtine yapılan gezintilerden de bahsetmektedir.

Sabr-ı Eyyub ile ‘ömr-i Nûh istersem ne tañ
Zevrak ile gitdi Eyyûba o yârüm gelmedi

Sun‘iyâ üsti açuk zindândır İstanbul baña
Gitdi seyr-i gülşene ol gül-‘izârum gelmedi (G.207.4)

Dâr-ı gamdan yine derd ile diyâr-ı ‘ademe
Sefer itdüm vatanımdan baña gurbet düşdi

Sun‘i bir hûbı sever şehr-i Sitanbul içre
Gelibolıdan aña şimdi ferâgat düşdi (G.195.5)

Bütün kaynaklar, onun yaşadığı zamanda değeri ölçüsünde itibar ve iltifat görmediğini, bir hamisi bulunsaydı devrinin büyük şairleri arasında yer alabilecek güçte bir şahsiyet olduğunu kaydeder.[12] Âşık Çelebi, geçimini sağlamakta zorlanıp sanata yeterince zaman ayıramayan az sayıda güçlü şairin bulunduğunu, Sun'î'nin de

[12] Â. Çelebi, **a.g.e.,** s.220a; H. Çelebi, **a.g.e.,** s.569; Beyânî, **a.g.e.,** s.151; **Latifî Tezkiresi**, Hazırlayan Mustafa İsen, Ankara 1990, s.417s

bu nadir kişilerden biri olduğunu söyler.[13] Sun'î, hayatı boyunca geçim derdiyle uğraşmış, ancak ölünce bu dünya sıkıntılarından kurtulabilmiştir.

Kınalızâde Hasan Çelebi, meşhur şair Emrî'nin Sun'î'nin şiirleri hakkında takdirâne sözler sarf ettiğini ifade ettiğine göre, büyük ihtimalle Emrî ile Sun'î tanışmışlar veya bir vesileyle Emrî, Sun'î'nin şiirlerini inceleme fırsatı bulmuştur.[14]

Âli, Sun'î'nin eşi olan Sultane Hanım ile görüşmüş ve ondan Sun'î hakkında bilgiler almıştır.[15] Sultane Hanım Sun'î'den iftiharla bahsetmiştir. Sultane Hanım, Sun'î'nin ilk gençlik yıllarında uğruna eğitimini yarıda bırakıp meyhanelere düştüğü Rum ve gayri müslim kadındır. Âlî, bu kadından "mestûre" diye bahseder.

Sun'î'nin ölüm tarihi, Faizî tezkiresinde[16] "*Sun'î'ye rahmet ide Hayy-i Vedûd*" (941 h., 1534-5.) tarih mısraıyla kayıtlıdır. Hemşehrisi Âlî, Sun'î'nin 50 yaşlarında vefat ettiğini söylediğine göre, şairin 1484-1485 yılları civarında doğmuş olabileceğini tahmin etmekteyiz.

Yakın arkadaşı olduğu anlaşılan rint meşrepli Hafız - ı Leng adındaki birisi için yazdığı hoş kıtaları vardır. Gelibolulu Ali, Sun'î'nin mahbubu "Hafız-ı Leng"in yaşlılık dönemine yetişmiştir. Ali, Hafız - ı Leng'i "*Bâde-nûşlukta kendüye hem-reng bir şahıs*" yani Sun'î gibi içkiye düşkün birisi olarak tanımlarken, Hasan Çelebi ise Hafız-ı Leng'in imam olduğunu kaydeder.[17]

---

[13] Â. Çelebi, **a.g.e.,** vr. 220 (a)
[14] H. Çelebi, **a.g.e.,** s. 570
[15] M. İsen, **Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı**, s. 237
[16] Faizî, **Zübtedü'l-eşâr**, Süleymaniye Ktp. Şehit Ali Paşa, 1877, vr. 70a.
[17] H. Çelebi, **a.g.e.,** s. 172; Hem imam olmak hem de içkiye düşkün olmak çok büyük bir tezatlık gösterse de, dîvânda ikisini de haklı gösterecek şiirler vardır. Kaynaklar bu iki bilgiyi de doğrulamaktadır. Sun'î'nin Hafız - ı Leng'in imamlığı hakkında şiiri :

Hâfız-ı Lengin imâmetde kusûrı yokdur
Pâyesi olma durur Mescid-i Aksaya imâm

Hâfız-ı Leng imâmetin her gâh
Gerçi ta†vîl ider yürür dirler

Bir nice def'a mescide vardım
Gördüm okur o sûre-i aksar

Aşağıdaki beyitler de Hafız-ı Lengin içkiye düşkünlüğünü göstermektedir. Bu beyitler Hafız-ı Leng'in tam bir içki tutkunu olduğunu gösterecek deliller olmasa da, kaynakların, hayatının iki uç noktasını ortaya koyması bakımından kayda değer bilgiler ihtiva etmektedir.

Hâfız-ı Lengle bir ayak içdüm
Umar idüm ki râzı ola yeke

Ailesinin diğer fertleri hakkında bilgimiz olmayan Sun‘î’nin, bir erkek kardeşi olduğunu Dîvân’ında geçen kıt‘a şeklinde yazılmış bir tarih manzumesinden anlıyoruz. Biraderi Mahmut Çelebi’nin 18 Zilhicce 932 tarihinde taun (verem) hastalığından ölmesini çok üzülen şair, onun ölümüne tarih düşmüştür.

Târih-i vefât-ı Mahmûd Çelebî birâder-i Sun‘î Çelebî

Hake berâber oldı gördüm o serv-kâmet
Başuma kopdı sandum bugün benim kıyâmet

Zîrâ ki ol cüvânıñ fevtine ey ‘azîzim
Târih taraf-ı hakdan geldi *nişân sâ‘at* (932)

Zilhicce ayınıñ ol on sekizi şebinde
Nısfu’l-leylîde itdi dâr-ı bekâya rıhlet

Olmışdı ‘ilme tâlip kabri ihtiyâr itdi
Lâzımdır ehl-i şu‘le kim ola hücre halvet

Haşr it Hüseyin ile sen yâ Râb anı
Bugün müyesser oldı tâ‘undan şehâdet

Kaynaklarda Sun‘î’nin fiziki görünümü ile ilgili herhangi bir bilgi mevcut değildir. Beyitlerde geçen ve kesinlik arz etmeyen bilgilerin özel hayattan izler taşıdığına temkinli yaklaşmak gerekmektedir. Bu ihtiyattan hareketle tam olarak ifade edemesek de aşağıdaki beyitten anladığımız kadarıyla Sun‘î’nin göz rahatsızlığına yakalandığını söyleyebiliriz.

Sun‘î hatum görüp nazar itmez baña dime
Ol hatta bakmaz idi komaz bakmaga remed (G.11.5)

Aşağıdaki beyit de yukarıda bahsi geçen göz hastalığını destekler mahiyettedir. Sevgilinin nazarı sayesinde dünyayı hoş gördüğünü ifade eder.

Nazardan olma dûr ey gözlerimüñ nurı bir lahza
Senüñle hoş görür bu Sun'i-i dil-haste dünyâyı (G.190.6)

1.2. Edebî Kişiliği

Sun'î'nin tek eseri olan Dîvân'ı pek hacimli olmamasına rağmen, kaynakların kendi şiiri hakkında verdiği bilgileri doğrular niteliktedir. Sun'î, payitaht İstanbul'unun dışında yaşadığı için padişah, vezir veya diğer devlet büyükleriyle teması olmamıştır. Belki de kendisine destek çıkacak, hamiliğini üstlenecek bir kimse bulamadığı için olsa gerek, hiç Kasîde yazmamıştır. Şiirlerinden ve hayatından anlaşıldığına göre, "rint" sayılabilecek bir hayat sürmüş, şiirlerinin teması da hep bu minval üzere olmuştur. Dinî özelliklerini ortaya koyacak bir durumla karşılaşmadığımız gibi tasavvufî veya dinî şiirlerine de tesadüf edemedik. Eldeki belgeler onun kasîde nazım şeklinin hiçbir türünde şiir yazmadığını göstermiştir. Tarih manzumesi olarak da; kardeşi Mahmut Çelebi ve Gelibolu'da meydana gelen bir deprem sebebiyle yazdığı tarih manzumeleri ile yakın arkadaşı olduğunu tahmin ettiğimiz Mustafa Çelebi adında birinin yaptırdığı bir "oda" için tarih düşmüştür.

Kendisinden bahseden tezkireler, şiirleri için hep olumlu ve övgü dolu sözler sarf etmiştir. Âşık Çelebi, Sun'î için "*Eğer bahtdan bir miktar yüz bulup vech-i meâş tedârükinden mecâl bulaydı yâ iltifât-ı padişah, yâ bir gayri tarîk ile fakr u fâkadan penâh bulaydı, görürlerdi ki nice şâ'ir olurdu*" diyerek Sun'î'nin güçlü bir şair kabiliyetinde olduğunu fakat geçim derdiyle uğraşmaktan kendini sanata veremediğini ifade etmekte ve ancak ölünce geçim sıkıntısından kurtulduğunu belirtmektedir. Sun'î, İstanbul dışında yaşadığından olsa gerek, o zamanın idarecilerinin kendi değerinden habersiz olduklarını, şiirleri kıymet bilen insanlar tarafından görülemediği için hakikî değerinin anlaşılamadığından bahsederek, eğer bir kez bile şiirinin güzelliği "Aziz" tarafından işitilebilse, "Şiir Yusuf'u"nun "bahâ"sını bulacağını aşağıdaki beyitte dile getirir. Aziz, Yusuf (A.S.) zamanında, Yusuf'u kölelikten kurtaran o zamanki Mısır maliye bakanıdır. Sun'î de zamanın padişahı Kanûnî'yi Aziz olarak görmüş olmalıdır.

Yusûf-ı nazmuñ bahâsını bulurdı Sun'î yâ
Ol 'Aziz işitse bir kez hüsn-i tedbîrüñ senüñ (G.95.5)

Sun‘î, aşağıdaki beyitte isim vermeden bir vezir adı zikreder. Biraz alaycı bir tavır sezilen beyitte, şiirlerini inceleme görevi verilen bir kişiden, şiirlerini iyi tetkik etmesini isteyen bir edayla, biraz da üstten bakarak ve kelimelerle oynayarak düşüncesini dile getirir. “Asaf” sözcüğü hem “vezir” anlamında, hem de Hz. Süleyman’ın veziri Asaf’ı hatırlatacak şekilde tevriyeli kullanılmıştır. Şeh-i Süleyman ibaresi de böyle kullanılmıştır. Şair, bu taklama ile Kanunî’yi referans yapar. “Dîvân” kelimesi, hem “şiirleri ihtiva eden kitap”, hem de “devlet işlerinin tartışıldığı meclis” anlamındadır. “Nazar” ile “nâzır” kelimeleri, aynı kökten türeyen iştikaklardır. Beyitte, bütün bunların ötesinde iham-ı tenasüp de yapılmıştır..

Sun‘i dîvânına ey âsaf-ı devrân nazar it
Şeh-i Süleymân seni çün nâzır-ı divân itdi (G.182.5)

Âşık Çelebi “*Pâk edâyile lâtif hayâlleri ve rengîn ma‘ânî ile şîrîn makâleleri vardur. Cümle gazelleri yek-destlikte hevâdır*” diyerek onun şiirlerini beğendiğini ifade eder. Dîvân’da, Âşık Çelebi’nin, Sun‘î’nin gazelleri için kullandığı “yek-dest” ifadesini destekleyen pek çok gazel bulunmaktadır (127. gazel). Çoğu gazelinde yek -ahenkliği yakalayan şair, işlediği temaları ustaca hayallerle süslemiştir. Klâsik Edebiyatımız bütün güzelliğinden ziyade parça güzelliğine dayanan bir yapıdadır. Gazellerdeki her beyit, farklı durumlardan bahsedebîlir. Bu durum, Osmanlı edebiyatının klâsik bir özelliğidir. Âşık Çelebi’nin de bahsettiği gibi Sun‘î, beyit bütünlüğünün yanı sıra, genel olarak şiirlerinde konu bütünlüğünü yakalamış bir şairdir. Mesnevi nazım biçimiyle yazdığı şiirde, bir mum etrafında bir gelinin süslenişini değişik hayaller ve ustaca söyleyişlerle dile getirir.

‘Arûs oldı bu gice şem‘-i ra‘nâ
Anıñçün yakdılar pâyına hınnâ

Tuvâg itmişler aña âl u vâlâ
Urınmış başına bir tâsı takyâ

Saçına sırma altun teller itmiş
‘İzârı üstine hâl-i zer itmiş

Kırmızı çizme giymiş ayagına
Kızılca vây sürmüş yâñagına

Sefîdaçı degül eksük yüzinden
Bi'aynî sürmesi dâhî gözinden

Eli hınnâlu barmagı yüzüklü
Gümiş bileklü altun bilezüklü (Ms.)

Şiirlerinde, anlam bakımından birbirini takip eden beyitler de mevcuttur. Aşağıdaki birinci beyitte kardeşinin ölümü üzerine çok üzüldüğünü belirtmek için, başına kıyamet koptuğunu belirten şair, ikinci beyitte bu kıyamet mazmununu devam ettirerek, kıyametin kendi başına koptuğu için yaşadığı dönemde fitne fesatın çok olmasına rağmen, gerçek kıyametin kopmadığını şairane bir şekilde dile getirir.

Hake berâber oldı gördüm o serv-kâmet
Başuma kopdı sandım bugün benim kıyâmet

Kopmadısa kıyâmet bugün cihânda ey dil
Bu fitneler mukarrer andan durur 'âlâmet (T.1/1-2)

Aşağıda beyitlerin anlamları kendi içinde bitmez daha sonra gelen beyitte bir üstteki beyitin anlam ve mazmunu devam eder.

Elüñde âyinen mi var ey zâhid
Elüñde câm dirsin baña mecnûn (G.146.3)

Nitekim rûsbî destine tesbîh
Yakışur destine bu câm-ı gülgûn (G.146.4)

Âli "*Hoşça ebyâtı makbûlce gazelliyâtı vardur*" der. Âşık Çelebi, şiirlerinin az ama öz ve "***setr ü girye*** *olmayup düz*" olduğunu söyleyerek şiirlerini çağdaşları olan Hayalî ve Figanî ile karşılaştırarak, şiirlerinin sanat yönünden eksik olduğunu

söyler ve ekler; "Fakirlikten kurtulsaydı büyük şair olurdu." Âşık Çelebi, "*Meselgede ve huşyârlıkda şâdide*" diye tanımladığı Hafız-ı Leng için Sun'î'nin yazdığı hezeliyatları beğenir ve onlar için "rengîn" sıfatını kullanır. Âşık Çelebi, ayrıca şairimiz için, onun şiir kabiliyetini ortaya koyan ve maharetini belgeleyen "usta" sıfatını kullanır.

Âlî, Sun'î'ye gelene kadar Gelibolu'da onun ayarında şair çıkmadığını belirterek eserinde Sun'î'nin bir kıt'asını örnek olarak verir ve o kıt'a hakkında "*Be ânki sirka ve intihâl itme olmayup hayâl-i hâs olan tasarrufât*" diye bahsederek şiirlerinin orijinal özellikler taşıdığını, "sirka" ve "intihâl" olmadığını dile getirerek beğenisini ortaya koyar.

Hasan Çelebi'nin naklettiğine göre, meşhur şair Emrî, onun şiirleri hakkında "*Cümle dîvânını tetebbu' idüp mukayyed oldum, bir beytin bulmadum ki tasannu' ve hayâl ve belâgat ve kemâlden hâlî ola*" diyerek Sun'î'nin şiirlerini takdirle karşıladığını belirtir. Emrî'nin Sun'î hakkındaki övgü dolu sözlerini Beyânî de nakleder. Hasan Çelebi de onun maddî sıkıntılar yüzünden şiire yeterli dikkati veremediğini söyleyerek "*... Eğer bir mürebbâ-i âlicenaba bir miktar intisâb idüp bir zât-ı kâmyâbın yanında rütbe ve menzelet iktisâb ideydi çok şâiri hâmûş idüp nâm-ı ekser-i şuârayı ferâmuş itdirirdi*" der ve Sun'î için "*sâhir-i nâmdar*" sıfatını kullanır. Hasan Çelebi de onun Hafız-ı Leng için yazdığı hezelliyâtın "*nâzik ü rengîn*" olduğunun söyler.

Beyânî de Aşık Çelebi ve Hasan Çelebi'ninkilere benzer sözler sarf ederek şöyle der: "*Şân u kadri mikdarı itibâr bulmayup rüzgâr kendüyi izâ'a iden erbâb-ı maarifdendir. Eger filcümle itibâr bulaydı şuârâ-yı nâmdâr-ı pür-iştihârdan olmak muhakkak idi*."

Riyâzî "*Rum'da hallâk-ı me'âni olan şu'arânuñ biridür diyü sipâh-ı fakr u fenâ elinde zebûn olup zâl-i zerden meded-kârı görmemekle dil teng ü perîşan iken yine nice Hârût-ı nazmı sihr itdügi eş'ârına ser-fürû itdürmiş idi.*[18]" Anadolu'da, manalar yaratan bir şair olduğunu, fakirlikten dolayı sıkıntı çekmesine rağmen yine de güzel şiirler meydana getirdiğini söyleyerek Sun'î'nin edebî yönünü nasıl değerlendirdiğini ortaya koyar.

---

[18] Riyâzî, **Riyazüş-Şuarâ**, Nuruosmânîye Ktp., No. 3724, vr.96a.

Tezkirecilerin kendisi hakkında verdiği hükümleri destekleyen aşağıdaki beyitte, Suni orijinal bir benzetme yapmıştır. Sevgilinin dudağının aşığı öldürmesi ve aşığın bunu kan meselesi yapıp dudağın peşine düşmesi mazmunu eski edebiyatımızda fazla rastlanan bir benzetme örneği değildir..

Öldürdi cânı kanlusıdır çeşmimün lebüñ
Şehr-i hüsünde hiç bulımaz arayıp yürür (G.42.4)

Tezkirelerde Sun'î'nin fakirlik ve hamisizlik yüzünden şiire tam olarak kendini verememesinden bahsedilmesine rağmen. Sun'î, dîvânında fakirliğine ve geçim sıkıntısına değinmemekte, sadece değerinin anlaşılmadığından yakınmaktadır. Aşağıdaki beyitte, şiirlerinin, zamanın padişahı Kanûnî'ye ulaşamamasından şikâyet edip, bahtsızlığını ortaya koymaktadır. Kendisi de şair olan Kanûnî'den "Şeh Süleyman" diye bahseden şair, şiirlerini görmediği için değerlendiremeyen Kanûnî'ye meydan okurcasına, kendisinin de şiir kabiliyeti bakımından sultan olduğu varsayımında bulunur. "Sen burada "Şah" isen ben de nazımda "Sultan"ım" deme cüretini gösterir.

Şeh Süleymâna irişmezse sözi Sun'iniñ
Tutalım nazım-ıla bu 'asırda sultân oldı (G.208.5)

Dîvân'ını incelediğimizde, tezkire sahiplerinin Sun'î için söylediklerinin havada kalan ifadeler olmadığına şahit olmaktayız. Şiirlerinde kullandığı mazmun ve hayaller, kıvrak bir zekânın ortaya koyabileceği şairane ve ustaca söyleyişlerin hakim olduğu bir birikimi sergilemektedir. Tezkireci Sehi, eserinin sekizinci tabakasında genç şairleri değerlendirirken, Sun'î hakkında "*Hoş tabiatlı, güzel mânâlar yakalayan gençtir, nazik şiirleri, parlak ve eşsiz sözleri vardır. Zihni selim, tabiatı müstakimdir.*[19]" sözlerini sarf ederken yukarıda dile getirdiklerimizin doğruluğunu ortaya koyar.

Şiirlerinde teknik olarak imâle ve zihaf gibi bazı kusurlar göze çarpmaktadır. Kendi şairliğinden mi yoksa kâtip hatasından mı kaynaklandığını kestiremediğimiz bazı kafiye kusurları da mevcuttur. Bazı beyitlerde kafiye kurarken kulağı

[19] Sehi Bey, **Heşt Bihişt**, nşr., Günay Kut, s.311.

tırmalayan eksiklikler görülür. Şiirinde kullandığı kelime kadrosu içinde Arapça sözcüklerden çok Farsça ve Türkçe kökenli kelimeler yer tutar. Türkçe söyleyişler Dîvân'da hemen göze çarpan özelliklerin başında gelmektedir. Dîvânda atasözleri kısmen yer almasa da deyimler oldukça fazladır. Edebî sanatlarla birlikte, Türkçe'yi oldukça iyi kullanır. Türkçe'yi iyi kullanmanın bir sonucu olarak deyimleri ve halk ağzına yakın söyleyişleri nazma aktarmadaki başarısı da çok ustacadır. Bugün dahi çok sıklıkla kullanılan halk ağzına yakın söyleyişler ve deyimler Sun'î'de oldukça fazladır.

Şiirde doğallık, şiiri çekici ve kalıcı yapan anlatım özelliklerinin başında gelmektedir. Bu doğallık çoğu zaman günlük konuşma dilinin, anlatım teknik ve imkanlarını kullanarak gerçekleşmektedir. Günlük konuşma arasında yer alan devrik cümle kullanma, soru ve sözde soru cümlelerini şiire sokma, Türkçe'nin anlam kıvraklığını ortaya koyan deyimleri hem anlam hem de sanat yapacak düzeyde şiirde işleme, kalıplaşmış kelime ve hitaplara yer verme, anlaşılmaz tamlama ve terkiplere pek itibar etmeme v.b özellikler şairin dîvânında kendini gösteren şiirsel özelliklerdir. Şiirlerinde sıkça kullanılan ve yeri geldiğinde açıkladığımız bu özellikler Sun'î'nin anlatım teknikleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aşağıdaki beyitte Türkçe kelimelerle şairane sanatlar yapar. Hem el ayak tutmamak deyimini beytin konteksi içinde kullanır, hem de çok içki içtiği için, elinin ayak yani kadeh tutamaz hale geldiğini söyleyerek meyhane pirinden yardım ister.

El ayak tutmaz ey pîr-i harâbât
Meded bir çâre eyle gel humârâ (G.174.3)

Aşağıdaki beyitlerde de Türkçeyi sanat ve estetik kullanım içerisinde ustaca işler.

Rakîbâ niçün ol şehden hicâb u vehm itmezsin
Be Peygamberden utanmaz behey Allâhdan korkmaz (G.73.3)

Kes ümîdüñ Sun'iyâ bu **kurı sevdâ**dan yüri
Zülfiñi boynuña almak saña olmışdur muhâl (G.100.5)

Yâra andumdı dilâ yâre-i dâgum halin
Didi **arada unudulmadı ol tuz ekmek** (G.99.3)

Bir zamân hâlî degüldi nazarumdan Sun'î
Şimdi gözümde uçar ol **iki gözüm bebegi** (G.197.5)

Derd ü elem ü hecr ü gam u gussada kaldı
Dil virdügiçün Sun'î saña **besbeter olsun** (G.123.6)

Sun'î'nin en büyük özelliklerinden bir tanesi de cinasa olan aşırı düşkünlüğüdür. Cinas uğruna zaman zaman beyitleri içinden çıkılamaz hale getirebilmektedir. Aşağıdaki beyitte, *'ala kader ve 'alakadur* kelimeleri arasında zorlamayla da olsa bu sanatı gerçekleştirmeye çalışır.

İrişdi vasl-ı bâkîye ş'ol kim 'ala kader
Kat'-ı 'alakadur işi tîg-i fenâ ile (G.168.4)

Özellikle deyimler Sun'î'nin duygu ve düşüncelerini ifade ederken kullandığı söz kalıpları arasında çok büyük yer tutmaktadır. Tahlili verilen beyitlerde görüleceği gibi hem anlam hem de şiirin bütünlüğüne uygun düşecek tarzda edebî sanat ve dil incelikleri arasında Türkçe deyimler ustaca kullanılmıştır. Mehmet Çavuşoğlu "Dîvânlar Arasında" adlı eserinde şöyle demektedir: "Onaltıncı yüzyıl şiirinin en önemli husûsiyeti Türkçe kelime ve deyimlerin üzerinde oynayarak edebî sanatlar göstermektir. Herhalde Türkçe'mizin ifade ve manâ bakımından en zengin örneklerini bu yüzyılın mahsüllerinde buluruz[20]." Gelibolulu Sun'î'in şiirleri, Çavuşoğlu"nun Klâsik edebiyatımız için ortaya koyduğu bu tespitleri ispatlar niteliktedir.

Şiirde düşünce ve duyguların anlatımı sırasında birbirine zıt kavramlı kelimelerin durum ve olayların bir araya getirilişi anlatımı daha güçlü, daha etkileyici kılmaktadır. Sun'î pek çok şiirinde -tahlil kısmının gerekli yerlerinde belirtildiği gibi- kelimelerin tezatlı kullanımlarından yararlanmıştır. Edebî sanat

[20] Mehmet Çavuşoğlu, **Dîvânlar Arasında**, Umran Yay., Ankara 1981, s.31

kullanımda şairin en çok başvurduğu “bedî” sanatlardan biri de hüsn-i ta‘lîldir. “Olup bitenin, akla ve bilgiye dayanan makul bir izahını yapmak yerine, içinde bulunulan ruh halinin tesiri altında hayal ile izahı” anlamına gelen hüsn-i ta‘lîl “Bir hadiseye , ifadeye güzellik katacak tarzda kendi sebebi dışında bir sebep göstermektir.”[21]

Üslûbunun en önemli başarılarından birisi de duygu ve düşüncelerini ifade ederken söz ve manaya dayalı söz sanatlarını başarılı bir şekilde kullanmasıdır. Özellikle lafzî sanatlardan cinası; mana ile ilgili sanatlardan ihâm, ihâm-ı tenasüp, telmih, teşhis, tezât, tenâsüp ve hüsn-i ta‘lîli şiirlerinde ustaca işlemiştir. Yeni ve değişik hayal geliştirmede hüsn-i ta‘lîli sıkça ve zengin çağrışımlar yapacak düzeyde işler. İnce hayaller ile daha önce düşünülmemiş mazmunları kendi üslûbunca ve gerektiği kadar şiirine aksettirir. Osmanlı şiirinde, XV. yüzyılda başlayan yenileşme hareketine Sun‘î de katılmıştır. Bu hareketin özelliği de, o güne kadar akla gelmemiş konularda yeni fikir ve yorumlar ortaya koymaktır. Nitekim Sun‘î, sarı saçlı, sarı kaşlı bir şahıs hakkında orijinal sayılabilecek 10 beyitli bir gazel yazmıştır[22].

Kaşlaruñ zerd olsa n’ola ey yanagı ergavân
Şehlere ‘âdetdür altun tozlu olmak çün kemân

Mâh-ı nev hüsn göginde anuñ içün zer düzer
Ya berât-ı hüsnine altunla yazıldı nişân

Dimesün kimse gözüñ üstinde kaşuñ var diyü
Kaşlaruñ kazıtduñ anuñ yirüdür ey Dâstân (G.136)

Şiirinde günlük hayat ile ilgili âdet ve geleneklere de yer verir. Klâsik Edebiyatımızın yenileşme hareketlerinin ilk kıpırdanmaları olarak nitelendirilebilecek günlük hayattan, geleneklerden bazı çizgiler katarak şiire canlılık katmayı hedefleyen[23] bu özellikler Sun‘î’de bir hayli yer tutmaktadır. Sun‘î’nin şiirlerinde dönemin çeşitli âdet ve inançlarının sıklıkla yer alması, onun şiirlerini edebî yönden etkileyip, edebî değerini ikinci plana düşürmediğini tahlil kısmında

---

[21] M. A. Yekta Saraç, **Klâsik Edebiyat Bilgisi Belâgat** , İstanbul 2000, s.198.
[22] Ahmet Atilla Şentürk, **Osmanlı şiiri Antolojisi**, s.201.
[23] Ahmet Atilla Şentürk, “Klâsik Osmanlı Edebiyatı Işığında Eski Adetler ve Günlük Hayattan Sahneler”, **Türk Dili**, nr.500, Ağustos 1993, s.213.

yeri geldikçe yaptığımız açıklamalarla ortaya çıkmıştır. Bu durumlar bir üslûp özelliği olarak değerlendirilmiştir. Şair çevresinde gördüğü veya halk arasında batıl da olsa inanılan inançları, kafasındaki hayalle birleştirip edebî estetik içinde yazıya geçirmiştir.

Fuad Köprülü Türk-î Basit cereyanını anlattığı makalesinde[24] XVI. Asırda Mahremî ve Nazmî'nin aruz vezni ile sade, terkipsiz ve yabancı kelimelerden imkan nisbetinde uzak kalarak şiirler yazdıklarını belirtmektedir. Köprülü, XVI. Asırda başka bazı şairlerin de bu yolda şiir yazmış olacaklarını tahmin ettiğini söyleyerek, yeni vesikaların gün ışığına çıkmasıyla bu akımın daha da aydınlanacağını ileri sürmektedir. Kaynaklar, Gelibolulu Sun'î'nin bu akıma mensup olduğunu ortaya koyacak bilgiler ihtiva etmese de görebildiğimiz kadarıyla Sun'î'nin de bu akıma mensup olabilecek tarzda şiirler yazdığını söyleyebiliriz.

Şiirindeki hakim konu beşerî aşk olup, ilâhî aşkı doğrudan konu alan tasavvufî şiir yazmamıştır. Sun'î'nin dili oldukça sadedir ve Türkçe kelimelere oldukça fazla yer vermiştir. Arapça ve Farsça sözcüklerden yapılmış ikili tamlamaları sıkça kullanmasına rağmen üçlü tamlamaları oldukça azdır.

Sun'î'nin bazı beyitleri anlaşılmakta güçlük oluşturacak bir yapı arz etmektedir. Yeni bir nefes getirebilmek için bazen ifadesinde muğlaklık görülmektedir. Şair klâsik edebiyatın belirli mazmunlarının çok dışında hayaller söylemeye çalışır ama ifade edeceklerinin karinelerini tam olarak veremediği için anlaşılması zaman zaman bir hayli zorlaşır. Aşağıdaki beyit buna tipik bir örnektir

Göñlümi kâşuña dir sünbül dildâra gider
Çekilür eñsesine sanki bu dil dâra gider (G.41.1)

Sun'î aşağıdaki beyitlerinde daha önce kullanımı yaygın olmayan kavram ve ifadeleri belki ilk defa kullanarak kendine göre yenilik getirme çabası içine girer. Yine karineleri açık olmadığı için beyitin anlaşılması zorlaşır.

Tâtâr-ı müjen niceleri gâret eyledi
Bu kârbân-serâ degül ey hânmân konak (G.80.3)

[24] M. Fuad Köprülü, **Edebiyat Araştırmaları I**, İstanbul 1989, s.281.

Katı terk eyledi cânı viricek la‘l-i cânânı
Çün oldı cân câna göñülli dil oldı yabane (G.152.2)

Dîvânda kâtip hatasından kaynaklanan bir çok beyit mevcuttur. Bu beyitlerin bir kısmına müdahale edilerek metin tamiri yoluyla giderilmeye çalışıldı. Aşağıdaki beyitte geçen “cihâz” kelimesi, AH’de “cihân”; A’da ise “nişân” olarak geçmekte idi, Oysa bu kelimenin beytin konteksine uygun olarak “cihâz” şeklinde olması gerekirdi. Buna benzer kâtip hatasından kaynaklandığını tahmin ettiğimiz beyitler düzeltilerek dipnotta gerekli açıklamalar verilmiştir.

Nev-‘arûs-ı hüsnüñe oldı cihâz âyinesi
Katre katre eşk ile çeşm-i güher-bârum benüm (G.107.2)

Aşağıdaki beytin kafiyesindeki “feryâd” kelimesi kâtip hatası olarak yanlışlıkla “efgân” şeklinde yazılmıştır.

Kandedür hâb-ı ecel gelse huzûr itsem biraz
Uyku girmez gözüme bu nâle vü feryâddan (G.144.4)

Aşağıdaki beyitte de “nerm” kelimesi yanlışlıkla “bezm” şeklinde yazılmıştır.

Dil-i Şîrîni nerm itmege Ferhâd
Ururdı başı taşa taşı başa (G.170.4)

1.3. Kendi Şiirleri Hakkındaki Görüşleri

Dîvân şairleri, mesnevilerin müstakil bölümlerinde, Dîvânların mukaddimelerinde, zaman zaman kasidelerin fahriye kısımlarında veya gazellerin genellikle makta beyitlerinde söz hayâl lafız ve mananın kendilerinde uyandırdığı şiir ilişkilerine dair düşüncelerini açıklarlar. Her objektif varlığa edebî bir hassasiyetle yaklaştıkları gibi kendi şiirlerine, şiir olgusuna, hatta genel bir ifade ile sanat ve edebiyata aynı bakış açısıyla bakmasını bilmişlerdir. Bu konudaki düşüncelerini doğrudan veya dolaylı olarak şiir diliyle de ifade etmişlerdir.[25] Şiir ve şaire dair poetik değerlendirmeler özellikle şairlerin kendi şairliklerini ortaya koyarken fahriye mahiyetinde, zaman zaman mübalağalı bir tarzda ortaya koyulur. Kendi şiirlerinin

[25] Muhammet Nur Doğan, “Klâsik Edebiyatımızda Sanat ve Şiir Felsefesi (Poetika)” **Eski Şiirin Bahçesinde**, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2002, s.101-102.

üstünlükleri ve şairlik kabiliyetleri estetik anlayışlarının bir sonucu olarak ortaya çıkar. Şairin şiir ve edebiyattaki konumuna dair bu tür değerlendirmeler Sun'î'de de vardır.

Sun'î, şiirlerini inciye benzetir. Şiirleri âleme meşhur olduğundan beri bunların güzelliklerini duyan deniz sedeflerinin ağızlarının suyu akmaya başlamıştır. "Ağzı suyu ak-" deyimi, hoşa giden bir olay karşısında hayranlık duy-, çok beğen- ve gıpta et- anlamlarına gelir. Nazm, bir şiir terminolojisi olup aynı zamanda "ipe düzgün inci diz-" anlamında da kullanılır. Şair bu ilişkiyi düşünerek şiirini inci olarak hayal eder. Sedef, incinin içinden çıktığı kabuktur ve şeklen kulağa benzetilir. Şair, kelimeleri ustaca yan yana getirerek, "sedef" yanına "gûş (kulak)" kelimesini koyar. "Gûş, asdaf, bahr, dürr, nazm" kelimeleri tenasüp oluşturur.

Dürr-i nazmuñ Sun'iyâ meşhûr olaldan 'âleme
Gûş idüp asdâf bahrüñ agzınuñ suyı akar (G.13.5)

Şair, nazmın (şiirin) "ipe inci diz-" anlamını da hatırlatacak şekilde şiiri için "nazm ipi" terkibini kullanır. İpe gül bağlamak gibi bir âdetin de ortaya çıktığı beyitte, şair aynı zamanda şiir ipine bağlanan gülle şiirinin içerik olarak güzelliği ve değerini de ortaya koymaktadır.

Rişte-i nazmumla yine tâze güller baglayup
Bâd-ı âhumla saña gönderdüm ey yâr-ı kadîm (G.114.5)

Şair, şiirinin anlam derinliğini, değerli olması sebebiyle inciye benzetir. Şair bu defa şiirindeki derin manaları anlatmak için şiir ipine mana incileri dizdiğini belirtir.

Sevgilinin saçının terleyen yanağının üzerine gelmesi nazm ipliğine mana incisi dizmek olarak hayal edilmiştir. Saç, şekli sebebiyle iplik, ter damlacıkları da şekil ve renk itibariyle inci olarak hayal edilmiştir. Nazm, mana, dizmek, inci, kelimeleri şiirin bir anlamının da ipliğe inci dizmek[26] olduğunu hatırlatmaktadır.

Saçın hadd-i 'arakrîziñde dir gören 'aceb Sun'i
Ne yüzden **silk-i nazm**a **dürr-i ma'nâ**yı bu **şeb dize** (G.169.7)

[26] Şiir söylemenin inci delmek olduğunu, Tahir Olgun Edebî mektuplarda ortaya koyar. Tahir Olgun, **Edebi Mektuplar**, Haz. Cemal Kurnaz, Akçağ Yay., Ankara 1995, s.22.

Şairlerin bulunduğu ortamı gül bahçesi olarak hayal eden şair, bugün fazla söz söylemediğini, gül gibi açılmadığını ancak parlak, lâtif sözlerin kendisinden yadigâr kalacağını söyler. Tezkirelerde şairlerin sanat gücü değerlendirilirken şair ve şiirin kudretini ortaya koyan bazı hâl ve vasıflardan söz edilir[27]. Tezkire değerlendirmeleri içinde kelimenin sözlük anlamı dışında özel bir durumu ortaya koyan bu sözcükler aracılığı ile tezkire yazarı, anlattığı şairin üslubunu dile getirmeye çalışır. İşte "rengîn" sıfatı bu kabildendir. "Renkli, parlak, lâtif, güzel, hoş" anlamlarına gelen bu kelimeyi Sun'î, kendi şiirini tarif ederken kullanır. Gülün sıfatı durumunda olan "rengîn" kelimesini şiiri için kullanır.

Gülşen-i 'âlemde ey Sun'î bu gün açulmaduñ
Gül gibi kalsun bu rengîn şi'ir bizden yâdigâr (G.33.7)

Sun'î'nin, şiirlerini hayatta iken tasnif ettiğini gösteren aşağıdaki beyitte şiirlerini topladığı Dîvân'ını, şiir hakkında yazılmış bir usül kitabına benzeten şair, sevgiliye seslenerek, bu kitaba göre amel etmesini ister.

Sun'î senüñçün eyledi tasnîf kıl 'amel
Dîvânın okuyup ki kitâb-ı usûldür (G.36.4)

Şiir yazmayı, yürünmesi zor, çok ince bir yola benzeten şair, bunu ancak kendisinin yapacağını dile getirirken, aynı anda "ince" kelimesini bel ve saçla birlikte kullanarak bu iki unsurun inceliğine dikkat çeker. Sevgilinin belini ve saçını kimsenin kendisi gibi anlatamayacağını söyleyerek bu konuda eşsiz olduğunu vurgulamaya çalışır. "Saç, bel, ince, yol" kelimeleri, birbirlerinin özelliklerini hep, şekil bakımından hatırlatan "çok ince" seçilmiş sözcüklerdir. Şair şiirinin inceliğini bu kelimelerle anlatır.

Kim vasf ide benüm gibi zülfüñle bilüñi
Cânâ tarîk-ı şi'r katı ince yoldur (G.36.4)

---

[27] Filiz Kılıç, **XVII. Yüzyıl Tezkirelerinde Şair ve Şiir Üzerine Değerlendirmeler,** Ankara 1998, 249.

Şairin sözleri o kadar tesirlidir ki, şiirleri mecliste okunduğu zaman kadeh bile coşup, gözü yaşlı, bağrı başlı bir hal ehli olur. Şair şiirinin canlı cansız her şeyi etkilediğini vurgulayarak, şiirinin meclisteki etkisini anlatmaya çalışır.

Sözlerüm okınsa sohbetde piyâle cûş ider
Gözi yaşlu bagrı başlu nice ehl-i hâl olur (G.43.2)

İçkiye olan düşkünlüğü ile bilinen şair, mecliste şiirlerini okumak için bile elinde kadeh olmasını şart koşar. Papağanın şeker verilmeden konuşmaması gibi, kendisi de içki olmadan şiir okumayacağını belirtir.

Sun‘î şi‘rin okımaz destinde olmayınca câm
Söylemez âyînesüz tûtî kelâm-ı şekkerîn (G.149.5)

Şiirini can, nefes olarak tanımlayan şair, ölüleri diriltme mucizesi olan ve nefesiyle ölülere can veren Mesih (Hz. İsa)'in ağzından kendi şiirinin canlılığını anlatmaya çalışır. Şiirin etkisi ve güzelliği karşısında hayrete düşen Mesih'in kendisinden geçip şiirin büyüsüne kapılarak, gerçek "Ruh-ı musavver"in kendisi değil, Sun‘î olduğuna yemin eder. "Vallâhî" kelimesi, Allah'a karşı edilmiş bir yemindir ve sözün doğruluğu ve inandırıcılığı için kullanır. Sun‘î'nin şiirleri, Mesih'in insanlara can vermesi gibi cansız olan söze can, nefes vermiştir.

Görse seni bu sûret ile dir idi ‘İsî
Vallâhi hele hak bu durur rûh-ı musavver (G.59.6)

Aynı gazelin bir sonraki beytinde yine Hz. İsa'yı referans alarak şiirlerinin değerini ve etkisini anlatmaya çalışır. Sözün ruhunu söylediğini Hz. İsa'nın ağzından ifade ettirir.

Ger dirse sözüñ rûhını söylerdi Mesîhî
Gâyet eyüdür Sun‘i sözüñ rûhını söyler (G.59.7)

Hz. İsa Sun‘î'nin şiirlerini okuyarak sema edip şevkle felek kilisesinde dönmektedir. Şiirinin üstünlüğünü anlatmak için Hz. İsa'nın gökyüzünde kendi

şiirleriyle sema ettiğini anlatır. “Felek, Mesih, çarha gir-, semâ” kelimeleri tenâsüp içinde kullanılır. “Semâ” “dön-” ve “gökyüzü” anlamlarında iham-ı tenasüp ile kullanılır. “Sema”nın uzak anlamı olan “gökyüzü” de beyitte kullanılır.

Şevk-ile deyr-i felekde çarha girmişdür Mesîh
Ol semâʻ idüp şehâ eşʻâr-ı Sunʻîden suhan (G.147.5)

Şair, yedi beyitlik bir gazelin mahlas beytinde, yine daha önce hiç düşünülmemiş fikirleri şiiri sayesinde dile getirdiğini, bir bakıma orijinal sözler sarf ettiğini ve fikir bakirelerinin perde ardında yüzlerini idrak aynasına tuttuğunu söyler.

Sunʻî yine ebkâr-ı serâ-perde-i efkâr
Tutdı yüzin âyîne-i idrâke berâber (G.64.7)

Daha önce düşünülmemiş, açılmamış sözleri tasarruf ettiğini ifade ederek, bu konuda yaptıklarını açıkça söylediği için kendini “sözünün eri” olarak görür. Kullandığı kelimelerdeki manaların inceliğine de dikkat çeker. Yemin ifadesi sözünün gerçekliğini kabül ettirmek için kullanılmıştır. İfadesinin bakir olduğunu, başka şairlerden bir şey almadığını yemin ederek ve açıkça söyler. Kendi şairliğinden o kadar emindir ki inanmayanlara cevap verecek nitelikte yemin ederek sözünün eri olduğunu belirtir.

Degül mi söz eri biʻllâhi Sunʻî
Meʻânînüñ ider bikrin tasarruf (G.79.5)

Şiirlerini hep ince hayallerle süslediğini belirtir. “İnce” kelimesinin yanında “bel” kelimesini de kullanır. Aslı Arapça iken daha sonra Farsçalaşan (Evet) anlamındaki “Belî” kelimesini, şair tevriyeli biçimde kullanır. “Belî” kelimesi hem bu kelimeden sonra sarf ettiği “ince hayalleri daima hayali geniş insanlar yapar” sözünü, hem iddiasını kuvvetlendirip onaylamak anlamında (evet bunu bu insanlar yapar) kullanmış, hem de sevgilinin ince belli olarak düşünmüştür. “Ta’b” kelimesi, tezkirelerde şairlerin yaratılış halini ifade eder. Sözlüklerde “tabiat, huy ve yaratılış” olarak adlandırılan kelime, tezkirelerde bu kullanımın dışında sanatla ilgili, sanata

meyilli, sanat zevki ve kabiliyetine sahip oluş hali gibi[28] özel bir anlam kazanır ve doğrudan doğruya şairin şiir yaratılışını ortaya koyar. Bu yüzden bu kelimeyi şair, kendi şiiri için kullanmıştır. İnce hayalleri daima hayali geniş insanların kurduğunu belirtir. Sevgilinin belini en ince haliyle anlatanın kendisi olduğunu söyler.

Aşağıdaki beyitte kelimelerin seçimi çok ustacadır. Sevgiliyi gonca dudaklı olarak vasıflandıran şair, onun ince belini hayali geniş şairlerin yapabileceğini belirtip hep "yok, görünmeyen" kelimelerine başvurarak -sanki- bel ve dudağın görünmezliğini şairane bir şekilde ortaya koyar. Bel ve dudak, yok denecek kadar küçük ve ince olduklarından, "hayâl" kelimesi de soyut olup görünmediğinden, şairin anlatmak istediği konunun ifade kalıplarına uygunluk gösteren sözcüklerdir.

Miyânuñ vasfını ta'bumdır iden ey lebi gonca
Belî ince hayâli dâyimâ ehl-i hayâl eyler (G.66.4)

Şairin şiirleri sevgilinin belini, dudağını ve boyunu anlatırken, onlara değer ve estetik bakımından incelik, parlaklık ve yükseklik kazandırır. Şair, bu vesileyle mürettep leff ü neşr sanatını da kullanır. İnce, rengîn ve â'lâ kelimelerini kendi şiirinin sıfatları olarak sayar. Ta'b, ince ve rengîn gibi şiiri tanımlamaya yarayan sıfatlar hem sevgilinin fizikî unsurları için hem de şairin şiir anlayışı için kullanılmıştır.

Ta'b-ı Sun'i bilüñ ü la'lüñ kaddüñ vasfın kılur
Hoş deger ol ince vü rengîn â'lâ yerlere (G.165.5)

Sevilmiş bir şairin şiirine aynı vezin ve kafiyede olmak üzere yazılmış benzer şiir anlamına gelen nazire[29], genellikle bir iddia veya aynı konuyu daha güzel işleyebilme sonucu yazıldığı için birincilerden daha güzel olma emeli taşır. Bir rekabet havası taşıdığı için hem nazire yazarı hem de tanzir edilen açısından nazire, Klâsik edebiyatımızda önemli bir yere sahiptir. Nazirenin bütün bu özelliklerini bilen Sun'î, kendi şiirine o kadar güvenmektedir ki; söz konusunda, her şeyin en güzelini

[28] Muhammet Nur Doğan, **Fuzulî'nin Poetikası**, İstanbul, Ötüken,2002, s.45;

[29] Mustafa İsen, "Dîvân Şiirinde Nazire Geleneği", **Ötelerden Bir Ses**, Ankara 1997, s.326

söylediğini düşündüğü için şiirine nazire yazılamayacağı iddiasında bulunur. Çünkü onun şiirinden daha güzeli yazılamaz.

Sun'î nazîresi yazılur mı bu levhe hîç
Tut safha-i cihândan eyâ çarh olam tırâş (G.77.5)

Sun'î yukarıda da belirttiğimiz gibi daha önce kendi sözüne nazire denilemeyeceğini söylediğini hatırlatarak bunun gerçek olup, hiçbir yalan tarafının olmadığını anlatır.

Şi'rüme nazîre dimez kimse demişsün
Gerçek sözüñe elhak ki yalanuñ hiç yok (G.82.6)

Sun'î, Anadolu'daki bütün şairlerin kendisinden etkilendiğini dile getirerek, diğer şairler, sevgilinin yanağının ayva tüyleri için ne söylemişlerse, hepsinin bu mazmunları kendi şiirinden aldıklarını söyler. "Tıraş et-" şiir değerlendirilmesi içinde etkilen-, "alıntı yap-" anlamlarında kullanılmıştır. "Hatt" kelimesi, yazı ve söz anlamını uzaktan çağrıştırdığı için, aynı zamanda ihâm-ı tenâsüple kullanılır. Yanağı, parlaklığı sebebiyle seçer ve şiirleri için de benzetilen olarak kullanır.

Hatt-ı ruhsârına ne söz ger yazarlarsa ehl-i Rûm
Sun'î- i abdâluñ eş'ârından eylerler tırâş (G.78.5)

Sevgilinin yanağının güzelliklerini anlatan şiirleri, gül bahçesinde ilâhî olarak bülbüller tarafından okunur. Şiirini yine parlaklığı, güzelliği bakımından yanağa benzetir. "Gülbang" kelimesiyle şiirine ulûhiyyet kazandırmak ister.

Sun'iyâ gülşende gülbâng eyleye bülbül gibi
Okısam vasf-ı ruhuñda olan eş'ârum benüm (G.107.6)

Rahmî adlı şairle aralarında söz yüzünden tartışma çıktığı belli olan şair, onun sözlerini kullanmadığını, onun sözlerinin kendi yanında alçak (aşağı) olduğunu belirtir.

Davâ'yı suhan eylemesün Rahmîye eydüñ
Yanumda olupdur benüm anuñ sözi alçak (G.81.6)

Şair, güzellik timsali olan Hz. Yusuf'u kelâmı (sözü) için benzetilen olarak kullanır ve onun düzgün, güzel, uzun boylu bir sevgili olduğunu belirterek nazm (şiir) kaftanının onun üzerine çok güzel yakıştığını ifade eder. Şiirini, değeri bakımından, değerli bir giyecek olan kaftana benzetir. Hem de bu kaftan, güzelliği ile meşhur Yusuf A.S. tarafından giyilmektedir ki kaftan bir kat daha değer kazanmaktadır. "Mevzûn" kelimesi, şiirin ifadesinin düzgünlüğü anlamında şiir için kullanılan bir sıfattır. Şair "mevzûn, nazm, kelâm" sözcüklerini tenasüple kullanır. Söz, serv-i âzâd (Yusuf A.S.); nazm da o güzelin giydiği kaftandır.

Kelâmum Yûsufı ey Sun'î bir mahbûb-ı mevzûndur
Yaraşdı hilat-i nazm üstüne ol serv-i âzâduñ (G.94.5)

Şiiri yine Hz. Yusuf'a benzeten şair, şiirlerinin güzelliği, Mısır'ı idare eden Mısır büyüğü Aziz tarafından bir kere bile işitilse, gerçek değerinin ortaya çıkacağını söyleyerek bir nevi İstanbul dışında, taşrada yaşadığı için o zamanın idarecilerinin, özellikle de Aziz olarak nitelendirdiği zamanın padişahı Kanûnî'nin kendisi gibi birinin varlığından haberdar olmamasını bir şanssızlık, talihsizlik olarak telâkki ederek kendi durumunu şairane bir üslûpla dile getirir. Şiirinin güzelliğinin varlığı bir kez bile anlaşılsa, Yusuf'un değerinin Aziz yanında kıymetlenmesi gibi kendinin değeri de Kanûnî yanında kıymet bulacaktır ama bu gerçekleşmemiştir. Şairin kullandığı "bir kez bile işitse" söz grubu kendine ve şiirine olan güvenini ifade etmektedir. Kendi gerçek değerinin anlaşılmasının Aziz tarafından keşfedilmesine bağlayan şair, bunu belirtmek için "işit-" fiilinin şart kipini kullanır. Bu ifade ve açıklamalardan anlaşıldığına göre bütün hünerine ve gayretine rağmen lâyık olduğu alâka ve değeri bir türlü göremediğini ifade eder.

Yusûf-ı nazmuñ bahâsını bulurdı Sun'î yâ
Ol 'Aziz işitse bir kez hüsn-i tedbîrüñ senüñ (G.95.5)

Söz güzellikleri içinde kendi "Şiir Yusuf'u" kadar güzel ve "mevzûn" bir şiirin daha bulunmadığını belirtir. Buna karar verenler, şiirden anlayan "ehil" insanlardır. Sun'î, şiirini yine güzelliği ve etkileyiciliği bakımından "Yusuf'a

benzetir. Şair, diğer şairlerin şiirlerine meydan okurcasına “kanı” sözcüğünü kullanarak (hani diğer şairler neredeler) üstünlüğünü ortaya koymaya çalışır.

Hûbân-ı kelâm içre bu gün ehli yanında
Ey Sun‘î kanı Yûsuf-ı nazmum gibi mevzûn (G.130.5)

Ay gibi parlak güzele suret veren, ona canlılık kazandıran, şairin şiirleridir. Hüsrev’in meşhur veziri “Şavur”un, Şîrîn’in resmini yapıp, Şîrîn’e suret vermesi gibi, kendisinin şiirleri de sevgilinin güzelliğine anlam kazandırır.

Dâyimâ sen mâha şi‘rümdür benüm suret viren
Husrevâ Şâvûr durur Şîrîne hep sûret viren (G.131.1)

Şair, şairlerin kendi şah beytine pes ettiklerini dile getirerek bu sözü sabah rüzgârı vasıtasıyla diğer şairlere gönderir. “El arkasını yere koy-” deyimi “pes et-”, “karşı tarafın üstünlüğünü kabul et-” demektir. Kendi dışındaki şairlere meydan okuyup, kendisinin şiirdeki üstünlüğünü vurgulayan şair, bunu haberci olarak bilinen sabah rüzgârı aracılığı ile diğer şairlere iletir. “Şeh beyit” ibaresi hem mahlas beytinden bir önceki beyti, hem de sözlerinin büyüklüğünü ortaya koyar.

Şeh beytine el arkasını yire kosunlar
Ey bâd-ı saba di bu sözi var şu‘arâya (G.167.4)

“Meşhur Hüsrev, söz ustası Sun‘î’nin şiirlerini görseydi eğer, kendi Dîvânını dağıtırdı.” Oldukça iddialı olan bu sözleri şair, kendi şiirinin üstünlüğü için kullanır. Sun‘î şiir kabiliyeti bakımından kendini Hüsrev’den bile üstün görür ama kullandığı “eğer, görse, dağıtırdı” ibareleri bir varsayım üzerine sarf edilmiş sözler olduğu için şairlik değerlendirilmesi yine kendi içinde kalır. Tanınmadığını, gerçek değerinin bilinmediğini üstü kapalı da olsa bir kez daha dile getirir.

Sun‘î-i mîr-i kelâmuñ görse dîvânuñ eger
Tagıdurdı Husrev ey şeh kendinüñ dîvânını (G.169.5)

Şair, akıcı ve güzel şiirler işlediğinden beri dünya, hayalî nakışlardan usanmıştır. Sun‘î, şiirlerini bir nakış estetiğinde ve güzelliğinde görür. kendini de çok iyi nakış işleyen nakkaşa benzetir. Şair, kendi dışındaki şairleri hep hayalî, havada

kalan şiirler işlemekle suçlar ve insanların artık bunlardan usandığını belirtir. "Reng" kelimesi hem şiir terimi olarak, hem de şiirlerin hayal değil renk, canlılık bildirdiğini ispat edercesine kullanılmıştır. Şair, kendi şiirlerinin hayal değil, bir nevi günlük hayattan sahneler içerdiğini anlatır gibidir.

Usandı Sun'iyâ 'âlem kamu nakş-ı hayâlîden
Olaldan reng ile sen beyt-i şîrîn tâze nakkâşı (G.176.5)

Şair, şiirinde fikre önem verdiğini belirtmek için, şiir denizinin dalgıcının, denize fikir çıkarmak için girdiğini, çünkü Sun'î'nin gemisinin cevherle dolu olduğunu belirtir. Divan şairleri tabiatlarını, derya gibi düşünülen fesahat.belagat, hayal ve düşüncenin derinliklerine dalarak söz ve mana incileri çıkaran dalgıçlara benzetmişlerdir. Şairliğin dalgıçlık gibi zor, zahmetli ve çok ustalık isteyin bir iş; güzel bir hayalin, bir sözün ve akla gelmemiş bir mazmunun inci gibi zor bulunan, ender rastlanan bir şey olduğunu kabül etmektedirler[30]. Gavvâs denizden inci gibi kıymetli şeyler çıkaran kimse olduğu için, şair de kendini şiir denizinden mana incileri çıkaran söz ustası bir dalgıç olarak görür. Dalgıçlık ustalık isteyen bir iştir, şair de bu ustalığa kendinin sahip olduğunu söylemektedir. Şiirini değeri ve az bulunurluğu bakımından gevhere benzetir. Aynı zamanda kendi beynini içi hazine dolu olan bir gemiye benzeterek, "bende bu kadar hazine varken dalgıç niçin şiir denizine dalmasın" der. şiirlerinin anlam yüklü olduğunu da ortaya koyar.

Gavvâs-ı bahr-i şi'ir nice fikre tolmasun
Güherle Sun'iniñ çü toludır sefinesi (G.185.5)

Şairin Dîvân'ını melekler yazmıştır.

Nâme-i i'mâli çün kim melâikdir yazan
Şükür kim yine meleklerdir yazan Dîvânımı (G.189.6)

Sun'î, şiirlerinin Kanûnî'ye ulaşamadığını üzülerek ifade eder. "Şeh Süleymân" sözü, Kanûnî için şairâne bir şekilde kullanılır. Kendisi Gelibolu'da yaşadığı için, İstanbul'dan uzak kalmış ve şiirlerini Kanûnî'ye gösterememiştir.

[30] Muhammet Nur Doğan, **a.g.e.**, s.46

Fakat sözünün bu asırda nazım sultanı olduğunu belirterek şiirlerine duyduğu güveni ortaya koyar. Kanûnî'nin zamanının padişahı, kendinin de söz sanatlarında nazım sultanı olduğunu -yine varsayım- "tutalım" sözü ile belirtir.

Şeh Süleymâna irişmezse sözi Sun'inüñ
Tutalım nazımıla bu 'asırda sultân oldı (G.207.5)

Hangi vezire sitem ettiği bilinmez ama Sun'î, Kanûnî dönemi vezirlerinden birine derdini anlatamamaktan şikâyetçidir. Dîvân nazırı olduğu anlaşılan bu kişi herhalde Sun'î'nin şiirlerini incelemiştir, Sun'î de bu şiirlere iyi bakılmasını ister.

Sun'i divânına ey âsaf-ı devrân nazar it
Şeh Süleymân seni çün nâzır-ı divân itdi (G.181.5)

Sun'î, şiirlerinin mana dolu olduğunu ve bu yüzden vakarlı, gururlu olduğunu söyler. Sürahinin ağzını şekil bakımından gururla, vakarla yürüyen birisine benzetir. Sürahinin içi dolu olduğu için bu vakarlı duruş ona yakışmaktadır. Yukarıdaki beyitlerde belirttiğimiz gibi Sun'î de kendi beyni manalarla dolu olduğu için kendisini, içi mana dolu olan bir sürahiye benzetir. Onun böyle vakarlı durması boşuna değildir. Şair kendine olan güvenini değişik bir benzetmeyle ustaca ve şairane bir şekilde anlatır. Sürahinin vakarlı oluşu, kapalı istiareyle anlatılır.

Pür-manîdür surâhî dili Sun'î gibi sen
Sâkî sanma vakârunı sahip tehi müdâm (G.120.5)

Şair kendini diğer şairlerden üstün göstermek ve tek başına değer ifade ettiğini ortaya koymak için, eskiden hükümranlık ve bağımsızlık sembolü sayılan sikke bastırmak, hutbe okutmak temalarına şiir estetiği içinde ustaca değinerek şiirinin kıymetini kendince zikreder. Bağımsızlığını ilan ettiği ve adına para bastırdığı ülke, söz ülkesidir. İrfan hutbesi de şiirinin içeriğini ve taşıdığı değeri ifade etmektedir.

Gayr üstine çün sikke durur mısr-ı suhanda
Sun'î adına hutbe-i 'irfân okunsun

Aşağıdaki beyitte de kendinden önce gelen ve çağdaşı olan şairlerin kullandıkları imge, düşünce, fikir ve hayal mazmunlarından artık şiirden anlayan insanların usandığını yeni anlamlar ve hayaller duymak istediklerini belirtir. Şair, şiiri nakış olarak hayal eder, kendinin de taze bir nakkaş olduğunu belirtir. Bu beyitte göze çarpan bir unsur da evlere süsleme amaçlı nakış motiflerinin işlendiğidir. Kendisi bu şirin eve gelip yeni nakış özellikleri gösterdiğinden beri insanlar eski hayal nakışlarından beğenmez olmuşlardır. Şiirin nakışa teşbih edilmesi şiirin de nakış gibi incelik, sabır, estetik gerektiren bir unsur olması sebebiyledir. Reng, nakış, nakkaş, beyt, şirin, hayal, taze kelimeleri şiir kavramları olup bağlantılı bir şekilde beyitte ustaca kullanılmıştır.

Usandı Sun'iyâ 'âlem kamu nakş-ı hayâlîden
Olaldan reng ile sen beyt-i şi'rîn tâze nakkâşı (G.177.5)

2.1. Dîvân'ın Şekil Hususiyetleri

2.1. Kafiye

Kafiye, Klâsik edebiyatımızda, vezinden sonra kelimeler arasındaki uyum ve ahengi sağlayan en önemli öğedir, kulağa ve göze hitap eder. Bağlı bulundukları geleneğin estetik nizamına sıkı sıkıya bağlı bulunan Dîvân şairleri, kafiye konusunda titiz davranmışlardır. Kafiyenin kullanımında etkili olan unsurlardan biri de şiirde kullanılan nazım şeklidir[31]. Sun'î Dîvân'ında çok az kafiye bozukluklarına rastlansa da genel itibarıyla kafiyede başarı sağlanmıştır.

14. Gazelin de matla kısmında kafiye kusuru vardır. Kafiye tutmamaktadır.

Şöyle ma'grûrdur ol mugbece 'izârından
Çün bütdir dilâ söylenilmez nâzından (G.146.1)

Îtâ, kafiyenin bir manada olarak aynen tekrarıdır. Şairin matla' beytinin birinci ve ikinci mısra'ını, matla' dışında herhangi bir beyitte tekrarlaması demek olan redd-i matlâ''da bu kusura girmektedir. Ancak redd-i matla'ın bir kusur sayılmaması tekrar edilen mısraın berceste olması şartına bağlıdır.[32] 147. Gazelde îtâ vardır. Redd-i matla' 110 numaralı gazellerde yapılmıştır.

Benüm katlümdedür ol la'l-i mey-gûn
Emersem anı hîç düşmez baña hûn (G.147.1)

Dişüñe taş tokunsun dirmiş ey dil
Isır dimek mi ki ol la'l-i mey-gûn (G.147.5)

147. gazelde Farsça kelimelerle kurulmuş kafiye düzeninde "olsun" Türkçe kelimesi 3. Beyitin kafiyesi olarak kullanılmış ve ses ahengi bozulmuştur.

Gelibolulu Sun'î Dîvânı'nda, Arapça, Türkçe ve Farsça sözcüklerden yapılan çeşitli kafiye örnekleri bulunmaktadır:

[31] Muhsin Macit, **Dîvân Şiirinde Aheng Unsurları**, Akçağ Yay. Ankara 1996, s.84.
[32] Muallim Naci , **Edebiyat Terimleri Istılâh-ı Edebiyye**, hazırlayan : M.A. Yekta Saraç, İstanbul 1996, s.93.

Türkçe sözcüklerle yapılmış kafiyeler:

Şem-veş boyun egüp ey dil yeter yalvar yakar
Nâr-ı hecriyle seni ol mâh-peyker bilür yakar (G.13.1)

Başına zülf-i ruhından rahle-i mushaf ki kor
Tıfl-ı eşküm ol hevâdır Sûre-i Ve'n-Necm okur (G.16.1)

Türkçe fiillerle yapılmış kafiyeler:

Beñzer ki nâyzenler idüp sihr üfürdiler
Kim Mevlevîlerüñ yine başın çevürdiler (G.38.1)

Ey kara günli dil didümse nigâra bak
Didüm mi saña su gibi dîdâr-ı yâra ak (G.80.1)

Sahn-ı çemende sen kadi servi gözetdiler
Biri birine nergis-i baguñ göz itdiler (G.29.1)

Türkçe eklerle yapılmış kafiyeler:

Seng-i cefâ ile dilemiş göñlümi yapa
Hak irgüre murâdına bünyâdı berk ola (G.1.1)

Türkçe ve Arapça sözcüklerle yapılmış kafiyeler:

Nâyzenler nây ile cânâ agız bir itdiler
Dil neyistânına od urmaga tedbîr itdiler (G.23.1)

Farsça sözcüklerle yapılmış kafiyeler:

Goncanın dişler lebin gökten mi indi jâleler
Kan yutar ol derd ile yerden mi çıkdı lâleler (G.15.1)

Arapça sözcüklerle yapılmış kafiyeler:

Câmda peydâ vü pinhân olanı sanmañ habâb,
Göz kıpar nâzüklik ile sâkiyâ câm-ı şarâb (G.5.1)

Çün dilâ hat gelicek olmaz hüsne &ebât
Meh-likâlar kara göñüllü niçündür çü devât (G.8.1)

Cinaslı Kafiye:

Soyunmuş gördüm ol ten nûra beñzer
Tutuşmışdur yâ ol tennûra beñzer (G.60.1)

Şu kim dildâra nakd-i cânı saydı
Anuñ ey dil ol âhû oldı saydı (G.211.1)

Sahn-ı çemende sen kadi servi gözetdiler
Biri birine nergisi baguñ göz itdiler (G.29.1)

Dimesünler dil-i Mecnûna o bir tag eridür
Derd ile ger ide bir âhı o çok tag eridür (G.63.1)

Su gibi oldı revân ey dil o 'ömr-i nâzenin
İtdiler ol serv-i nâz içün her ehl-i nâz enîn (8.M/II-1)

Kafiyelerin Dökümü

-a, 1
-â, 3, 151
-â cihân, 129
-â gibi, 204
-â gördüm, 117
-â ile, 167
-â ister, 49
-â olur, 18
-â ömrüm, 122
-â sohbetin, 139
-â yerlere, 166
-a, 10
-a/em tıraş, 77
-a/emdedür, 46
-a/eşi, 209
-a/et düşdi, 195

-âb, 5, 6
-âbı, 184
-âd itdi, 189
-âddan, 145
-âde, 164
-âdesi, 200
-âdı, 176
-âdun, 94
-âdur, 53
-ag eridür, 63
-agımdur, 21
-agında, 156
-agından, 142
-ağı var, 56
-ağı, 210
-âh olur, 55
-ahımdan benüm, 109, 120
-âhına, 162
-âhum söyleye, 161
-ak, 80, 81
-akar, 13
-akdın, 97
-âke beraber, 64
-akınun, 86
-âl eyler, 66
-âl ile, 163
-âl olur, 43
-âl, 100-1
-âldür, 19
-âle bülbül, 104
-âleler, 15
- -âli, 178
-âm, 121
-ama-eme, 173
-amum benüm, 111
-ân ele girmez, 74
-ân itdi, 182
-ân oldı, 208
-ân olduğum, 112
-ân olmış, 76
-ân yolına, 159
-ân, 127
-ân, 134, 135, 133, 136, T.7
-ân götürmez, T.5
-âne bağlıdur,
-âne sola geldün, 92
-âne, 152
-âne/a yelken tekyesi, 194
-âneler, 14
-ânı, 179, 183, 188, 203
-ânımı, 190
-ânımuz, 72
-ânını, 175
-ânum içün, 128
-ânun gibi hiç yok, 82
-ânun sohbeti, 180
-ânun, 83, 85, 88, 96, 99
-âr ayagın olmaga, 169
-âr baş eğdi, 215
-âr bitmeye mi, 203
-âr itdün, 90
-âr oldum yine, 157
-ar oldum, 110
-âr sevmekden,
-âr, 35
-âr, 4, 33, 52
-âr olur, 17
-ara gider, 41
-âra, 172
-ârı ağladı, 181
-âr-ı şarâb, 7
-ârıdur, 27
-arılur, 48
-ârımun, 91
-aritdüm, 114
-ârsuz, 70
-ârum gelmedi, 207
-ârumdan cüdâ, 4
-aş, 78
-âşa, 171
-âşı, 177
-âşıdur, 50
-aşlıdur, 62
-aşum benüm, 113
-aşumdan benüm, 115
-ât, 8
-âya, 168
-aydı, 211
-âyı, 191
-âz olmasa, 158
-âzı, 198
-âzından, 145
-d, 11
-de çeker, 68

-e/a itdiler, 29
-e/as kaldı, 202
-eddür, 30
-eği, 197
-ek, 99
-el, ân, â, beni, 213
-emden ayrıldun, 119
-en dü/eni, 187
-en, 137
-en, 148
-enden cüdâ, 2
-eni, 196
-er bir avuç hâk, 84
-er olsun, 126
-er ruh, 12
-er, 25
-er, 31, 32, 44
-er, 39, 59
-eri, 214
-eri, 218
-esin, 143
-et bu gice, 174
-et eyler isem, 118
-et gösterür, 54
-et viren, 132
-et, 9, T.1
-et ehli, T.3
-etar, 26
-etde, 155
-etdür, 22
-eti, 192
-ez, 73
-ıl, 102
-ı/izi, 199
-ıl ol, 105
-ım, 115
-ış odası , T.8
-i/eri, 205
-în, 140, 144, 150
-inesi, 186
-ini, 206
-ir itdiler, 23
-ir, 24
-îr, 58
-îrüdür, 28
-irün senün, 95
-îz, 71
-ize, 170
-izün, 93
-ne, 154
-o/ûr, 34
-o/üd oldı, 212
-og olur, 67
-ol, 103, 106
-şa/e, 165
-ûbdur, 51
-ûf, 79
-ûldur, 36
-um benüm, 108
-um, 106
-ûn üstine, 153
-ûn, 131
-ûn, 147
-ûnun, 87
-ûr iden, 130
-ur, 16
-ûr, 20, 40
-ûr, 42
-ûr, 65
-ura benzer, 60
-ûsından, 141
-ûsını, 202
-uş eyledi, 216
-ûş eyleye 160
-ûzedür, 47
-ü/uşdı, 185
-üle söyler, 37
-üller, 57
-üllerinün, 89
-üluzdur, 61
-ürdiler, 38
-üs, 75
-zı/i, 218

2.2. Redif

Redifli şiir yazmayı İranlı ve Türk şairler denemiş, Arap şairleri redife itibar etmemişlerdir[33]. Klâsik Edebiyatımızda şairler, kafiyeyi tamamlayan ve zenginleştiren bir unsur olarak redife, şiirlerinde bolca yer vermişlerdir. Redif, Türkçe'nin ifade imkânlarını ve söyleyiş güzelliğini ortaya koyan ritmik bir unsurdur. Ömer Faruk Akün'ün ifadesiyle "Çok defa şiirde belirli bir duygu ve düşünceye zemin hazırlayan redif, ona "yek aheng" diye vasıflandırılan konu bütünlüğünü kazandırır."[34] Sun'î de Dîvân'ında, redifin şiire kattığı bu özellikleri bolca kullanmış, kelime seviyesindeki redifler metnin anlamına güzellik katmıştır. Rediflerin kullanılması, mazmun ve mananın da redif etrafında kullanılmasını zorunlu kıldığından, şiir yek-ahenk denilecek surette vücuda gelir. Sun'î'nin bazı şiirlerinin yek-ahenk oluşunu sağlayan özelliklerden birisi de rediftir. Redifler, anlamı hep tek bir konu etrafında sürüklemiş, böylece ortaya beyit güzelliğinden çok şiirin bütünün kapsayan anlam bütünlüğü ortaya çıkmıştır. Şiirde anlatılan konu ile redif, uyum içinde olmuştur. Dîvânda kullanılan rediflerin büyük çoğunluğu Türkçe kelimelerden seçilmiştir. Özellikle Türkçe fiillerden seçilen rediflerin kullanım sıklığı, şiirdeki ritmi ortaya koyarak, ahengiyle şiire zenginlik katmıştır. Aşağıda dökümü verilen rediflerde sadece kelime bazında olanlar sıralanmıştır. Ek halindeki redifler çıkarılmamıştır.

Rediflerin Dökümü

[33] Muallim Naci, **Edebiyat Terimleri Istılâh-ı Edebiyye**, Hz : M.A. Yekta Saraç, İstanbul 1996, s.84.
[34] Ömer Faruk Akün, "Dîvân Edebiyatı", **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 1994, C.9, s. 402.

ağladı: 181
alur: 55
ayagın almaga: 169
ayrıldum: 119
bağlıdur: 69
baş eğdi: 215
beni: 213
benüm: 109,110, 113, 111, 116, 120
benzer: 60
beraber: 64
bir avuç hak: 84
bitmeye mi: 203
bu gice: 174
bülbül: 104
cihan: 129
cüda: 2,4
çeker: 68
diler 38
düşdi: 195
ehli : T3
ele girmez: 74
eridür: 63
eyledi: 216
eyler isem: 118
eyler: 66
gelmedi: 207
gibi hiç yok: 82
gördüm: 117
gösterür: 54
götürmez : T.5
içün: 128
iden: 130
ister: 49
itdi: 182
itdi: 189
İtdiler 23
itdüm: 114
itdün: 90
kaldı: 204
odası : T.8
ol: 105
oldı: 212, 208
olduğum: 112
oldum yine: 157
oldum: 110
olmaga: 158
olmış: 76
olsun: 123,126
olur 18,43
ömrüm: 122
ruh: 12
safa geldün: 92
senün: 95
sevmekden: 138
sohbeti: 180
sohbetin: 139
söyler 37
söyleye: 161
şarap: 7
tıraş: 77
üstine: 153
var: 56
viren: 132
yelken takyesi: 194
yerlere: 166
yolına: 159

2.3. Vezin

Sun'î Dîvân'ında 10 çeşit vezin kullanmıştır. Şiirlerinde aruz kusuru sayılan zihaf fazla görülmemektedir. İmâleye ise daha çok Türkçe sözcüklerde rastlanılmaktadır. Bu durum Türkçe'yi aruza uydurma çabasının bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Dîvân'da en çok remel bahri kullanılmış, ikinci sırayı ise hezec bahri almıştır. Bu kalıplar dîvân şairlerinin sıkça kullandığı ve Türkçe'ye en çok uyan kalıpların başında yer almaktadır.

1) **Remel**

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün: 87

Fâilâtün Fâilâtün Fâilün: 1

Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feilün: 30

2) **Hezec Bahri**

Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün: 37

Mefâîlün Mefâîlün Feûlün: 17

Mefûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün: 18

3) **Muzâri**

Mefûlü Fâilâtü Mefâîlü Fâilün: 26

4) **Cedid (Hafif)**

Feilâtün Mefâilün Feilün: 4

5) **Recez**

Müfteilün Mefâilün Müfteilün Mefâilün: 1

6) **Müctes**

Mefâîlün Feilâtün Mefâîlün Feilâtün: 2

Dîvânda vezin gereği görülen bir olay da "contraction[35]" kaynaşmadır. Bir kusurdan ziyade bir ustalık sayılan bu durum, şiirlerde karşımıza çıkmaktadır. Bunlar, "ne" ve "ola"" sözcüklerinin birleşmesiyle "e" sesinin düşerek "n'ola" sözcüğünün oluşması ve "ki" bağlacıyla biten sözcükten sonra gelen ve ünlü bir sesle biten sözcüğün birleşmesiyle oluşan kaynaşmalardır. n'olur (2.M-V/1); n'idelüm (2.M-IV/1); k'itdi (G.5.3), (G.35.5); k'anuñ (G.19.5); m'olur (G.69.1); k'ola (G.35.4)

2.4. Şekil Bakımından inceleme

Sun'î'nin yazma Dîvân nüshalarında farklı sayılarda şiirleri mevcuttur. İstanbul Kütüphaneleri Yazma Dîvânlar Kataloğu'nda bulunan üç nüshanın Millet Ktb. Ali Emirî 252 (**A**) nüshasında, 6 murabba, 186 gazel; Üniversite Ktb. T. 457'de (**Ü1**) 115 gazel; Üniversite Ktb. 668'de (**Ü2**) ise 74 gazel vardır. Süleymâniye Kütüphanesi Halet Efendi İlavesi 244 (**S**)numarada kayıtlı bir Gazeliyyât Mecmuasında Sun'î'nin " İntihâb-ı Divân-ı Sun'î" başlığı altında 1 murabba, 1 rübâî ve 83 gazel vardır. Kütüphane kataloglarını taradığımızda İstanbul Kütüphaneleri Yazma Dîvânlar Kataloğunda bulunmayan ve Süleymâniye Ktb. Yazma Bağışlar Bölümü Arif Hikmet Kitaplığı'nda tesadüf ettiğimiz ve Dîvânın yazmasının değil de mikrofilminin (Mikrofilm no: 2913) bulunduğu nüshada (**AH**) ise 212 gazel, 10 murabba, 14 kıt'a (7 tanesi tarih manzumesi), 1 rübâî, 2 matla, 25 müfret, 1 mesnevi mevcuttur. Arif Hikmet nüshası, mevcut Dîvân nüshalarının içinde şiir münderecâtı bakımından en hacimlisi olduğu için çalışmamıza esas teşkil etti. Arif Hikmet nüshası, gazellerin sıralaması ve beyitlerin numaralandırılmasında da esas alınmıştır. Arif Hikmet'te olmayıp diğer nüshalarda olan gazeller, şiirin son sesindeki kafiyesi baz alınarak bu nüshanın takibine konulmuştur. Dört nüsha ve mecmualarda yer alan şiirlerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan metinde toplam 218 gazel, 11 murabba, 14 kıt'a, 1 rübâî, 2 matla, 25 müfret, 1 mesnevi yer almaktadır.

Sun'î'nin Dîvân'ı müretteb değildir. Mürettep bir Dîvânda bulunması gereken tevhit, münacat, naat ve methiyeler, Dîvân'ında olmadığı gibi, kaside nazım biçimi de şu an elimizde mevcut bulunan nüshalar arasında bulunmamaktadır.

---

[35] Faruk Kadri Timurtaş, **Eski Türkiye Türkçesi**, İstanbul, Enderun Kitabevi, 1994, s.42.

Gazellerin Arap alfabesindeki harflerin son harfine göre kafiye veya redif bakımından dizilişi şöyledir :

elif: 4; **bâ**: 3; **te:** 2; **cim**: 1; **hı**: 1; **dal**: 1; **re**: 57; **ze**: 5; **sin**: 1; **şın**: 3; **fe**: 1; **kâf**: 3; **kef**: 18; l**âm**: 7; **mim**: 16; **nun**: 27; **he**: 24; **ye**: 44.

Sun'î Arap alfabesindeki 18 harfi kullanarak gazel yazmış ve en çok "re" ile "ye" harflerini kullanmıştır.

Murabbalarda da **be**: 1; **re**: 3 ; **şın**: 2; **mim**: 1; **nun**: 2; **he**: 2 harflerini kullanmıştır.

Gazellerin beyit sayılarına göre değerlendirilmesi şu şekildedir:

4 beyit: 1

5 beyit: 138

6 beyit: 52

7 beyit: 15

8 beyit: 6

9 beyit: 2

10 beyit : 2

12 beyit : 1

Sun'î, çoğunluğunu beş ve altı beytin oluşturduğu pek yaygın olan Klâsik gazel beyit sayısı geleneğini sürdürmüştür. Gazellerde mahlas genelde makta beytindedir. 63. Gazelin iki beytinde de mahlas kullanmıştır. 72. Gazelin makta beytinin ikinci mısraı ile mahlas beytinin ikinci mısraı aynıdır. Nadir de olsa mahlasın hüsn-i maktada geçtiği gazeller de vardır.

Murabba, her bendi dörder mısradan meydana gelen ve her bendin ilk üç mısra'ı kendi arasında, bendlerin dördüncü mısraları birbirleriyle kafiyeli veya mütekerrir olan manzumelerdir. Dîvândaki murabbaların hepsi de Murabba-i Mütekerrir'dir. Toplam 11 murabbanın 10'u Arif Hikmet'te mevcuttur. AH'de olmayıp sadece A'da olan ise bir tanedir. Hem AH, hem A'da bulunan murabbalar altı tanedir. 5. murabba Klâsik murabba formlarından şekil bakımından farklılık gösterir. "Mefâîlün Mefâîlün" kalıbıyla yazılmış, daha çok mani ve şarkı formatını andırmaktadır. Klâsik Türk Edebiyatı'nda bu şekil murabbaların olduğu

bilinmektedir[36]. 6. Murabba kime yazıldığı belli olmasa da mersiye türünde yazılmıştır ve şairin ölen kimse hakkındaki samimi üzüntülerini dile getirir. 7. Murabbada kalender olup dervişlik makamına erişmek için yapılacak merhaleler işlenir. Murabbaların bend sayıları : 5 bend: 4; 7 bend: 5; 8 bend: 1; 11 bend: 1

Dîvânda 15 tane kıt'a bulunmaktadır. Bu kıt'aların dört tanesi hezeliyyat türündedir ve Sun'î'nin yakın arkadaşı Hafız-ı Leng için yazılmıştır. 7 kıt'a da tarih manzumelerinden oluşmaktadır. Bir tanesi kardeşi Mahmut Çelebi'nin ölümü üzerine, bir tanesi Gelibolu'da meydana gelen zelzeleye, bir tanesi "Memi" lâkaplı birinin ölümü üzerine, biri de yakın arkadaşı olduğu anlaşılan Mustafa Çelebi adındaki kişinin yaptırdığı "oda" üzerine yazılmıştır.

Dîvân'da 6 beyitlik bir mesnevi de bulunmaktadır. Bir mum etrafında geliştiren hayallerle, mumu bir geline benzetir ve günlük hayatta çok sık kullanılan en ince detayları şiir estetiği içinde şairane bir üslûpta dile getirir.

3. Dîvân'ın Edebî Açıdan İncelenmesi

3.1. Dil ve Üslûp

Sun'î'nin şiirlerinin dili oldukça sadedir. Halk ağzına yakın söyleyişler ve Türkçe kelimeler, Dîvân'da ağırlıklı olarak yer alır. Hatta şair, bazen konuşma dilini bile şiire aktarır. "Bana ne" (G.69.2); İki gözüm bebeği (G.193.1); Ne var bitmesin mi (G.204.5); Besbeter ol (G.124.6); Kah kah gülmek (G.135.5); Döş (G.148.5); Cingene (9.M-VI/2); Depemden (kafa) çıkdı (G.34.4) Sun'înin dilinde pekiştirme ifade eden ve anlatılmak istenileni içten gelen bir edayla vurgulayan ve daha çok konuşma dilinde ortaya çıkan, ikileme şeklinde söyleyişler vardır:

haram oldu haram (7.M-VI/2), makam oldu makam (7.M-VI/2), yandım ... yandım (G.87.3), besbeter ol- (G.124.6), kıpkızıl ol- (G.106.2), ölme be Sun'î ölme (G.8.5), kanlu kanlu yara (G.45.5), gerek ... gerek (G.124.2), kat kat ol- (G. 152.2), kah kah gül- (G.135.5), gök gök et- (G.38.3),

Sade bir dil kullanan Sun'î'nin şiirlerinde, bugün için arkaik durumda olan Türkçe kelimeler de mevcuttur:

[36] Halil Erdoğan Cengiz, "Dîvân Şiirinde Musammatlar", **Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı (Dîvân Şiiri)**, S.415-416-417, Ankara 1986, s.300.

Berk 1.1; eydür 1.M-II/1; üş- 15.5 , (G.20.2) ; kaçan 16.2; göyün- 34.4; yeni yaka 39.3; vazgel- 49.1; öñdül 57.1; gözgü 58.2; ıssı 67.6; sancıl- 74.3; eyleyerek 100.1; yoluk- 104.6; ayakdaş 114.3; ur- 110.3; irgür 1.1; düşmeli ol- 86.3; irme- 145.5; kanı 197.5; bügüt- 182.2; egin 91.5; kankı 76.1; oku- (çağır-, davet et-) ; götürü (G.39.6) ; sin (8.M-IV/7); torlag (G.63.5) ; çak (3.M-I/2); yalım (G.81.4)

Sun'î'nin bir özelliği de günlük hayatta kullanılan kelimeleri şiire bazen konuşma dilinde olduğu gibi aktarmasıdır. Aşağıdaki beyitlerde geçen "lehed" kelimesi aslen "lahd" iken bunu şiirde lehed şeklinde söylemiştir. Vezin ve kafiye icabı da olsa kelimelerin kullanılması dikkat çekicidir.

Cân Yûsufın düşürse ne tañ Sun'îyâ gama
Çâh-ı **lehed** 'azâbını şol kim aña düşer (G.44.5)

Mihrüñle öldügümçün eyâ âfitâb-had
Kucar beni vü 'izzet ider hâk olur **lehed** (G11.1)

Sun'î'in Dîvân'ında, bir sözcüğün, o dönemde yaygın kullanım alanı bulmuş Arapça veya Farsça'sı yerine, Türkçe'sini tercih ettiğini görmekteyiz. Bu duruma paralel olarak rediflerin çok büyük bölümünü Türkçe kelimeler oluşturmaktadır. Kelime hazinesinin Türkçe ağırlıkta olması duygu, düşünce ve temanın da Türkçe'ye ait olduğunun bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Arapça kelimelere pek itibar etmeyen Sun'î, Farsça kelimeleri sıkça işlemiştir. Bazen kelimenin hem Farsça'sı hem Türkçe'si aynı beyit içerisinde kullanmıştır. Bazen de Arapça ve Farsça kelimenin birlikte kullanılması sonucu tamlama kurulmuştur. "etrâf-ı şem" (G.14.1).

Aşağıdaki beyitte olduğu gibi bazen de kelimenin Türkçe, Arapça ve Farsça'sını kullanarak oyun yapmaya çalışır.

Sûret viren baña o perî-peyker mi durur
Yüz mi tutardı yohsa bu devlet nigârsuz (G.70.3)

Dîvânda çok az sayıda Arapça tamlama kurulmuş olup bunlar şunlardır:
şefî'ü'l- müznibîn; 8.M-VII/1;

fi‘l-hâl	8.M-I/2;
Rabbu’l-‘âlemîn;	8.M-III/2;
muhibbü’s-sâyilîn;	(G.150.1);
Fi’l-cümle;	(G.184.4);
‘ale‘d-devâm;	(G.122.1);
fi’nnâr , fi’s-sakar	(G.13.3);
Nısf’ıl-leylî	(T.1/4);

Hem kullanım, hem de tamlama olarak Sun‘î, Arapça kelimelere pek itibar etmemiştir. İkili Farsça tamlamalara sıkça rastlanmaktadır. Üç kelimeyle kurulan tamlamalar ise azınlıktadır. Bunların dökümü aşağıya çıkarılmıştır. Üçten fazla kelime ile tamlama kurulmamıştır. Kurulan bu tamlamalar da öyle anlaşılmaz, içinden çıkılmaz bir anlam yapısı içinde değildir.

Dîvân’da Kullanılan Üçlü Tamlamalar

Ebkâr-ı serâ-perde-i efkâr: 64,7
Peleng-i çarh-ı kîn: 7.M I/1
dehr-i acûz-ı erbâ‘in: 7 .M- IV/2
halka-i mâh-ı nev: 9.M. I-1
câm-ı zehr-i fürkat: Mf.3
şem‘-i fânûs-ı hayâl: Mf.14
isbât-ı da‘vâ-yı muhabbet: Mf.10
halka-i cism-i zaif: 62.4
gubâr-ı reh-i canân: 76.1
vasf-ı la’l-i lebüñ: 4.M _VI/1
ehl-i bezm-i alem: 78.3
ahû-yı sahrâ-yı cinân: T.7/2
tâlib-i iksîr-i muhabbet: 84.9
sûz-ı nâr-ı hecr: 99.4
kâkül-i ruhsâr-ı dildâr: 109.3
mekkâr-ı dehr-i pîrezen: 113.5
ceyş-i rûze-i hicr: 121.4
na‘l-i semend-i gam: 121.4
husrev-i rûy-ı zemîn: 140.2
müjgân-ı hûr-ı ‘în: 144.2
bezm-i vasl-ı yâr: 152.6
Rîsmân-ı kâkül-i dilber: 158.4
Sun‘î-i mîr-i kelâm: 175.5
elem-i rûz-ı hisâb: 184.4
∏avvâs-ı bahr-i şi‘ir: 186.5
küştgîr-i ‘ışk-ı dilber: 192.3
Ejdehâ-yı ser-i zülf: 209.4
Leylâ-yı zülf-i dilber: 213.3
Vasf-ı la‘l-i leb: 6.M-VI/1
Meşhed-i şâh-ı Hüseyni: 7.M-IV/1
şemşîr-i nâr-ı âhumı: 215.8
sâye-i levh-i mezâr: 216.4
‘inân-ı zülf-i Şebdîzüñ: 93.1
‘Alef-i ¿evr-i havâdi&: 87.4
Ejdehâ-yı zülf-i dildâr: 78.2
Sun‘î-i mîr-i kelâm: 175.5
Gülşen-i bâg-ı zaman 17.2

3.2. Edebî Sanatlar

1) Teşbih

Hümâ-yı ‘ışk uçurdı cânı tenden bu kafes kaldı
Çü pervâz itdi bülbül âşîyândan hâr ü has kaldı (G.202.1

Yüzüñ cennetdür ey hûrî lebüñ cennet şarâbıdur
Bu gün firdevs-i bezm içre sen olduñ sâkî-i Kev&er
(G.25.4)

2) İstiare

a) Açık İstiare

Hazân bergi gibi düşse n’ola endâmıma lerze
Hevâ yili eser başında ol serv-i hırâmânuñ (G.96.2)

b) Kapalı İstiare

Câmda peydâ vü pinhân olanı sanmañ habâb,
Göz kıpar nâzüklik ile sâkiyâ câm-ı şarâb (G.5.1)

El açar ey dil du‘âya rahleler âmîn içün
Her kaçan etfâl ile mâhum benüm Ve’n-Necm okur (G.16.2)

Sanmañuz ra‘d iñledi ebr-i bahârı agladı
Yüz bügütdü hâlüme gün zârî zârî agladı (G.176.1)

Görinen encüm degüldür görüp ahvâlüm benüm
Kalmadı bu pîr-i çarhuñ ihtiyârı agladı (G.176.2)

3) Teşhis

El açar ey dil du‘âya rahleler âmîn içün
Her kaçan etfâl ile mâhum benüm Ve’n-Necm okur (G.16.2)

Anlamla İlgili Sanatlar

4)İhâm

Tâs-ı gamda ne ‘aceb iñler isem döne döne
Dâg-ı hasretler ile görüñ ki nice zâr oldum (G.110.2)

İham-ı Tenasüp

Hatt-ı ruhsârına ne söz ger yazarlarsa ehl-i Rûm
Sun‘î i abdâluñ eş‘ârından eylerler tırâş (G.78.5)

Subha dek her gice bir mâhı kucar ‘uryân idüp
Başına gün togdı büyüklense ta‘n mı âsumân (G.134.7)

Ser-i zülfi gibi kaldı ayakda Sun‘î -i haste
Dirîgâ salınur eller o servüñ sol u sagında (G.156.6)

Çeşm-i bîmârımuñ arturmadı tîmârın o şeh
Gerçi oldı ser-i kûyuñda nice yıl subaşı (G.209.3)

b) İhâm-ı tezât :

Sun‘iyâ mellâh-ı dil gam keştîsine çıkmaga
Sâgarı zevrâk idinmişdür habâbı bâdbân (G.124.6)

5) Tevriye

Var mı agzı diyü yârin itseler benden su’âl
Bu su’âle Suni‘yâ ben bildügüm yokdur cevâb (G.6.6)

Bulutlar sanmañuz daglar başında görinen dâyim
Dahi Ferhâd içün Sun‘î bu taglar kara yasludır (G.34.6)

Baña bu dûd-ı âhum serv ü sünbül ey göñül besdür
Yeter bu dâgum üzre daglar katmer karanfüller (G.57.3)

Girem gözine görmeye tâ yârümi agyâr
Devrânı beni razıyım iderse bir avuç hâk (G.84.6)

6) Tenasüp

Dürr-i nazmuñ Sun'iyâ meşhûr olaldan 'âleme
Gûş idüp asdâf-ı bahrüñ agzınuñ suyı akar (G.13.5)

Sun'iyâ mellâh-ı dil gam keştîsine çıkmaga
Sâgarı zevrâk idinmişdür habâbı bâdbân (G.124.6)

7) Leff ü Neşir

Görinmez gözüme cân riştesi vü Âb-ı Hızr ey dil
Gerek ol biline hem-râz u bu agzına yâr olsun (G.126.4)

Ruhınuñ sûhteleridür yine bu pervâne vü gün
Biri Mısbâhı **okur birisi** Şemsiyye **bu gün** (1.M-V/1)

8) Hüsn-i Talil

Ruhlaruña beñzeyelden ş'ol kadar şâd oldılar
Câmesine sıgmadı ey gonca güller lâleler (G.15.3)

Bülbül latîfe eylese gül açılur güler
Bâd-ı seher ki söylese def'î yüzin döner (G.44.1)

9) Mübalağa

Ger sorar iseñ hasta göñül hâlini ey dost
Mâhuñ cigerin deldi bu şeb âh u figânı (G.183.3)

Şol kadar içdüm mey-i 'ışkuñ gelenler kabrüme
Mest yata haşre dek bûy-ı giyâhumdan benüm (G.120.4)

Sevdi bu göñlüm yine bir dilber-i ‘âl-i cenâb
Kimseler görmiş degülken akduğın bâlâya âb (G.6.1)

Akıdup barmaklarından çeşme-i medhuñ senüñ
Gösterür hâmemle nâm-ı mu‘ciz-i Peygâmberi (G.200.2)

10) İstifham

Bulardan el çekebilmek kolay mıdur nâsıh
Helâk ider beni hasret ferâgat eyler isem (G.118.5)

Dedi miskîn babası târîhin
Kanı ş’ol ahû-yı sahrâ-yı cinân (T.7/2)

Tañ mı olursa kabri anuñ mirâc-ı ervâh
Sarf itdi nakd-i ‘ömrin hakkı idindi maksûd (T.2/2)

11) Nida

Mîmdür agzı elifdür serv-kaddi zülfi lâm
Ey gözüm dirsem n’ola ol yâr ‘ayn-ı mâldür

12) Telmih

Senüñle olan ahvâlüm iderler halka hep tasvîr
Şehâ Şîrîn ü Ferhâdı idüp nakkâşlar sûret (G.9.3)

Süleymân-ı zamânsın mûr ile mâra geçer emrüñ
Hemân tîrüñle ‘uşşâka işâret eyle ey server (G.25.3)

13) İktibas

Yazdı emr-i hak ile kabri taşına rûh-ı emîn
Hâzihi cennâtu ‘adnin fe‘dhulûhâ hâlıdîn (8.M-V/1)

14) İrsal-i Mesel

Dirler olmaz yalıñız taş ile divâr ey nigâr
Gel göñülden yapma düşmen göñlün olsuñ târ mâr (9.M-V/1)

Bir meseldür söylenür ellerde ve dillerde var
'Âkil oldur kim komaz bir taş bir taş üstine (9.M-V/2)

15) Tecâhül-i arif

Kandadur 'aynum pıñarında görinmez ol perî
Gerçi dirlerdi perîler çeşmede tutar mekân

16) Mecâz-ı mürsel

Sabr-ı Eyyub ile 'ömr-i Nûh istersem ne tañ
Zevrak ile gitdi Eyyûba o yârum gelmedi (G.207.3)

17) Sihr-i Helâl

Bagruma basmaz isem keff-i terâzû gibi ben
Nideyin çâre nedür veh basayım bagruma taş (6.M-II/2)
Ey hokka-dehen öykünemez dişüñe lü'lü
Olur mı şebîh hiç güher-i pâke berâber (G.64.6)

18) Kinâye

Şeftâluyı lebüñsüz ol olmış meger harâm
Turdı surâhînüñ bogazına şarâb-ı hâm (G.121.2)

'Uşşâk gördügi gibi dîdâruñı senüñ
Ey serv yüzlerin su gibi yire sürdiler (G.38.2)

Ser-i zülfüñ bizümle el ucıyla merhâba itmez
Anuñçü bu dil-i şûrîde dâyim böyle şeydâdur (G.53.4)

19) Tezâd

Giderken kûyuña dil cennete ugrarsa incinme
Gelür tez göñlüm   eglenmez benüm ey dost cennetde (G.155.2)

Şi'rüme nazîre dimez kimse demişsin
Gerçek sözüñe elhak ki yalanuñ hiç yok (G.82.6)

Sözle İlgili Sanatlar

20) Cinas

Ey dil ü cân komazsa belâ vü gam sizi
Âdeme saymaz çü 'ışk ehli belâ vü gamsızı (G.200.1)

İçsem 'aceb mi sâkî müdâmı 'ale'd-devâm
Bîmâr-ı gussayam o durur derdüme devâm (G.121.1)

Gördi vâfir güli var bülbül-i gülşen gelüp ol
Geliboluya cihân halkı didi hep güli bol (G.106.1)

Oldı cefañ ile dilüm şâne gibi dilüm dilüm
Zülfüñe diye her kılum el benüm ü etek senüñ (G.98.4)

Husrevâ Ferhâd dünyâsın degişelden berü
Dahi dün yasın çıkarmışdur anuñ dünyâ-yı pîr (G.24.6)

Soyunmuş gördüm ol ten nûra beñzer
Tutuşmış dur ya ol tennûra beñzer (G.60.1)

Dimesünler dil-i Mecnûna o bir tag eridür
Derd ile ger ide bir âhı o çok tag eridür (G.63.1)

Ey vasl ile şular ki bu gün bahtiyârsız

Añmañ bunı ki hîç ola mı baht yârsuz (G.70.1)

21) İştikâk

Sun'i dîvânına ey âsaf-ı devrân nazar it
Şeh-i Süleymân seni çün nâzır-ı divân itdi (G.182.5)

Saña kıyâm diyü gelicek rakîbüñe
Ey kâmeti kıyâmetüm itme sakın kıyâm (G.121.3)

Katı meşhûr idiñ 'ışk ile âhır bir perî sevdüñ
Görinmez âfete ugrattı Sun'î gör seni şöhret (G.9.7)

Harflerle Yapılan Oyunlar

22) Aliterasyon

Süleymân-ı zamânsın mûr ile mâra geçer emrüñ
Hemân tîrüñle 'uşşâka işâret eyle ey server (G.25.3)

3.3. Atasözleri ve Deyimler

Sun'î, çoğu bugün de Türkiye Türkçe'sinde sıklıkla kullanılan atasözü, deyim ve halk ağzına yakın söyleyişleri, Divân'da bolca kullanmıştır. Kemal Eyüpoğlu, Sun'î'den aldığı 29 tane deyimi kitabına örnek olarak almıştır. Aşağıda Divân'da geçen atasözü ve deyimlerin listesi çıkarılmıştır.

Adama sayma-: (G.195.1)
Ağız ölçüsünü al-: (G.192.2)
Ağzı sulan-: (G.136.5)
Ağzı suyu ak-: (G.176.3)
Ağzını açıp hayran kal-: (G.85.3)
Ağzının suyu ak-: (G.13.6)
Ah al-: (G.74.5)
Aklı baştan sav-: (G.50.2)
Aklın ara sıra gelip ara sıra gitmesi: (G.41.2)
Aklını çal-: (G.7.2)
Aklını yitir-: (G.142.3)
Allah'tan korkmaz Peygamberden utanmaz : (G.73.3)
Ana sütü gibi helâl ol-: (G.202.3)
Aşk olsun: (G.7.1)

Ayağa düşür-: (G.38.4)
Ayağı tozu ile gel-: (G.31.2)
Ayağına kara su in-: (G.118.3)
Ayağına su gibi ak-: (G.155.5)
Bağrı baş o-: (G.43.2)
Bağrı kan ol-: (G.4.2)
Bağrı taş ol-: (G.5.M/10),(9.M-III/1)
Bağrına bas-: (G.177.4),(G.186.5),(G:200.4)
Baş eğ-: (G.171.1),(G.197.2)
Baş kaldır-: (G.78.2)
Baş koş-: (G.87.2)
Baş üzre tut-: (G.153.6)
Baş üzre yer edin-: (G.200.5)
Başı göğe er-: (G.147.2)
Başı üzre yer et-: (G.8.3),(G.24.2),(G.58.2), (G.104.7)
Başına buyruk ol: (G.67.4)
Başına gün doğ-: (G.135.7)
Başında yel es-: (G.96.2)
Başından işler geç-: (G.117.3)
Başını taşlara vur-: (G.172.4)
Başını bir yastığa koy-: (9.M-VI/1)
Başını çevir-: (G.7.6)
Bel bağla-: (G.158.1)
Birbirine göz et-: (G.29.1)
Boğazını al- (yapış-) : (G.103.3)
Bir parmak üstünde döndür-:
Can at-: (G.41.3)
Can gözü ile bak-: (G.1.5)
Can kulağıyla işit-: (G.128.1)
Can ver-: (G.115.2)
Cana can kat-: (G.152.5)
Canı çek-: (G.148.6)
Canı çık-: (G.97.5)
Canı daral-: (G.48.1)
Ciğerini del-: (G.179.3)
Cihan başına zindan ol-: (G.209.1)
Çarh yitir-: (G.176.4)
Çarha gir-: (G.5.5), (G.149.5)
Çarhına dokun-: (G.28.3),(G.83.2),(G.83.4)
Çöreğinde çiği bulun-: (10.M-V-1)
Dem tut-: (G.19.2)
Dil çiğne-: (G.26.7)
Dil uzat-: (G.43.5),(G.95.4),(G.106.3),(G.161.3)
Dilini ensesinden çek-: (G.128.5)
Dünden anla-: (4.M-IV/1)
Dünyanın kaç bucak olduğunu göster-: (G.215.1)
Dişine taş dokun-: (G.148.5)
El arkasını yere koy-: (G.168.4),(G.171.2)
El ayak tutma-: (G.157.3)
El benim etek senin: (G.98.1)
El birliği et-: (G.23.5)
El çek-: (G.100.2)
El darlığı gör-: (G.104.4)
El ucuyla merhaba et-: (G.53.4)
El uzunluğu et- : (G.59.5)
El üzre tut-: (G.200.1)
El ver-: (G.174.2)
Ele gir-: (G.74.3)

Ensesine çekil-: (G.41.4)
Geceyi gündüze kat-: (G.103.1)
Gönlü gözü sev-: (G.174.1)
Göz açıp kapa-: (G.5.2)
Göz at-: (G.29.5)
Göz değ-: (G.46.3)
Göz kırp-: (G.5.1)
Göz nuru dök-: (G.6.2)
Göz ol-: (G.4.6)
Gözden düş-: (G.112.4)
Gözden düşür-: (G.97.1)
Gözleri yollarda kal-: (G.89.4)
Gözü yağını yedir-: (G.152.6)
Gözü yaşlı bağrı başlı ol-: (G.43.2)
Gözün üstünde kaşı ol-:(G.32.2), (G.137.3)
Gözünde olma-: (G.84.3)
Gözünde uç-: (G.193.5),(G.94.3)
Gözüne dar ol-: (G.127.2)
Gözüne dur-: (G.94.3)
Gözüne gel-: (G.26.2)
Gözüne gir-: (G.84.6)
Gözüne kan otur-: (G.125.5),(G.85.4)
Gözünü aç-: (G.84.2)
Gözyaşını yoluna çürüt-: (G.123.8)
Güler yüz göster-: (G.99.3)
Hak ile yeksân ol-: (G.64.2),(G.88.2)
Harf at-: (G.95.4)
Havaya külâh at-: (G.171.4)
İçine ateş düş-: (G.180.5)
İçli dışlı ol-: (G.62.3)
İşi başa ilet-: (G.177.3)
Kabir azabı çek-: (G.44.5)
Kan çek-: (G.68.5)
Kan kaşan- (işe-): (G.95.2)
Kan yut-: (G.15.1) (G.114.1)
Kapıda yer et-: (G.68.4)
Kara günlü (ol-) : (G.103.5)
Kendinden geç-: (G.155.3)
Kıl yar-: (G.82.1)
Komşuyu komşudan sor-: (G.142.2)
Koynuna gir-: (G.204.2)
Kul ol-: (G.50.5)
Kulağı seğir-: (G.206.2)
Kulağına çalın-: (G.83.3)
Kulağına küpe ol-: (G.183.2)
Kulağına söz girme-: (G.208.5)
Kulak tut-: (G.93.4)
Kulaktan âşık ol-: (G.187.4)
Kuru sevdadan geç-: (G.101.5)
Kuş diliyle konuş-: (G.128.2)
Küpe boğ-: (G.154.2)
Maskara ol-: (G.207.3)
Mat et-: (G.8.6)
Mum gibi ol-: (G.175.3)
Muradına er-: (G.1.1)
Nabız tut-: (G.158.3)
Parmakla göster-: (G.54.3),(G.151.4)
Peygamber pazarlığı yap-: (G.39.6)
Rızkını taştan çıkar-: (G.18.5)
Saltanat sür-: (G.152.2)
Sanat altın bileziktir: (G.32.4)
Sineyi taş ile döğ-: (G.2.2)
Soğuk depren-: (G.4.5)

Söz geçir-: (G.197.4)
Sözü kulağına küpe ol-: (G.83.1)
Su gibi gözyaşı dök-: (G.141.4)
Su gibi hıfz et-: (G.136.8)
Suya sal-: (G.196.3)
Suyu çek-: (G.68.1)
Şişe çek-: (G.72.2)
Şişe nalle-: (G.141.2)
Taban vur-: (G.179.2)
Tuz ekmek hakkı ol-: (G.100.3/6)
Uykusu uç-: (G.147.3), (G.148.1)
Üstüne düş-: (G.1.4)
Yakasını yırtıp dövün-: (G.14.5)
Yanına koyma-: (G.99.3)
Yel götür-: (G.76.1)
Yele ver-: (G.197.1)
Yerde gökte durama-: (G.4.7)
Yere göğe sığma-: (G.196.5)
Yerin kulağı ol-: (G.56.2), (G.56.5)
Yıldızı düş-: (G.176.2)
Yüreği ağzına gel-: (G.179.4)
Yüreği yağını erit-: (G.63.2)
Yüreği oyna-: (G.125.2)
Yüreğini del-: (6.M-VIII/1
Yüreği yerine otur-: (G.189.3)
Yüz bul-: (G.136.4)
Yüz bügüt-: (G.177.1)
Yüz göster-: (G.176.4)
Yüz tut-: (G.70.3),(G.9.5)
Yüz ver-: (G.83.2), (G.118.4)
Yüz yumaz el yur: (G.40.4)
Yüzü ağ ol-: (G.173.2)
Yüzü kara git-: (G.41.5)
Yüzü olma-: (G.173.2)
Yüzü yere geç-: (G.6.4),(G.166.2)

ATASÖZLERİ

Mezara kim girerse azabını o çeker (G.44.5),

Düşmen kızı insana dost olmaz (G.31.5),

Yalnız taş duvar olmaz: (9.M-IV/1),

Başdan aşsa kişi garka virür Âb-ı Hayât (G.8.4),

İti öldürene sürütürler: (G.42.2)

Akıllı olan bir taş üstüne bir taş koymaz (9.M-VI/1),

(Gülü seven dikenine katlanır.) (G.149.2),

Düşman kızı kişiye dost olmaz: (G.31.5).

4. Nüshalarının Tanıtılması

Gelibolulu Sun'î Dîvânı'nın İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu'nda 3 nüshası bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar sonucunda Yurtdışı kütüphanelerinin kataloglarınnda herhangi bir nüshası bulunamamış; ancak Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlarda bir nüshası daha tespit edilmiştir. Böylece nüsha sayısı 4'e çıkmıştır. Metnin kurulmasında Yazma Bağışlardaki bu nüsha esas alınmış, diğer nüshalardaki farklar da aparatta gösterilmiştir.

1) Süleymaniye Ktb. Yazma Bağışlar, Şeyh'ül-islâm Arif Hikmet Ktp. 811/168, Mikrofilm 2913. Bu nüsha şiir münderecatı bakımından eldeki en kapsamlı nüsha olduğu için çalışmaya esas teşkil etmiştir. Eserin yazma nüshası Medine'dedir[37]. Divan nüsha görülemediği için, nüsha özellikleri verilememiştir. Bu nüshada, diğerlerinde olmayan nazım şekilleri mevcuttur. 10 murabba, 14 kıta, 1 rübâî, 25 müfret, 2 matla, 1 mesnevi ve 212 gazelden oluşmaktadır. İstinsah tarihi ve kaydı yoktur.

yk: 56, öç: 140X200, st: 15, yz: nesih. Yazmanın sonunda kitaplık mührü vardır.
Bu nüsha metinde **AH** olarak kısaltılmıştır.

Baş : Hâne-i zühdü yıkup 'isyân evin kıldık binâ
Lutfuña idüp binâ iltaf bi-mâ yâ Rebbenâ

Son : Ahım sinâniyle cidali görüp anı
Ceng ü cidâli Suni kodı hasm leşkeri

2) İst. Üniversitesi Ktb. T.Y., 457 Yk. 105-129 **(Ü1)**

168 yapraktan ibaret olan mecmuanın 105-129 yaprakları arasında yer alan dîvânda tertipsiz 115 gazel vardır. Mecmuanın başında kitaplık mührü basılıdır. Mecmuanın 1-46. yapraklarında Zatî Dîvânı, 50-74. yapraklarında Emrî Dîvânı, 78-104. yapraklarında Necatî dîvânı, 130-168. yapraklarında Hayâlî dîvânı yazılıdır. 210 mm boy ve 140 mm eninde 24 yapraktan oluşmuş kırmızı ciltli, kalın Avrupa

[37] Mahmut Şarlı, "Medîne-i Münevere'deki Arif Hikmet Bey Kütüphanesi'nde Bulunan Edebiyatla İlgili Türkçe Yazma Eserler", **İlmi Araştırmalar 11**, İstanbul 2001, s.106

kağıt, cildin altı meşin, üstü kâğıt kaplıdır. Her sayfada 19 satır mevcuttur. Yazı nesih kırmasıdır. İstinsah tarihi ve kaydı yoktur.

Baş : Müjen hançerlerin çeşmüñ takaldan sol u sagında
Olupdur âşık-ı dil-hasteler başı yaragında

Son : Câm-ı rengîn her biri bir gül serâ-yı kabrüme
Su'niyâ ehl-i mezâra şehriyâr oldum yine

3) İst. Üniver. Ktp. T.Y., 668, yk. 37-49 **(Ü2)**

78 yapraktan ibaret olan mecmuanın 37-49. yaprakları arasında yer alan dîvânda tertipsiz 74 gazel vardır. Mecmuanın başında kitaplık mührü basılıdır. Mecmuanın 1-36. yapraklarında Mesihî Dîvânı, 50-67. yapraklarında Zâti Dîvânı, 68-78. yapraklarında Hayâlî dîvânı yazılıdır. 200 mm boy ve 150 mm eninde 12 yapraktan oluşmuş adi kâğıt kaplı ciltte nesih kırması yazı mevcuttur. Her sayfada 23 satır vardır. İstinsah tarihi ve kaydı yoktur.

Baş: Bir câm ile kıldı beni sâki mecnûn
Benzer ki dilâ itdi şarâba o gül efsûn

Son: Sahn-ı çemende itdi elin pâre pâre serv
Görüp bu kad ile seni ey Yûsuf-ı zaman

4) Ali Emirî, Manzum Eserler (Millet Ktb.) 252 **(A)**

Sondan eksik olan ve 44 yapraktan ibaret olan dîvânda 6 murabba, 186 gazel vardır. Dîvânın birinci yaprağında Ali Emirî Efendi'nin ve kitaplığın mühürleri basılıdır. Kahverengi meşin ciltli ve şemseli olan dîvân 190 mm boya ve 117 mm ene sahiptir. Güzel tezhipli abadi taklidi kâğıda sahip dîvânın yazısı ince taliktir. Her sayfada 15 satır mevcuttur. İstinsah tarihi ve kaydı yoktur.

Baş: Seng-i cefâ ile dilemiş gönlümi yapa
Hak irgüre murâdına bünyâdı berk ola

Son: Bitdi dilde hevâ-yı serv-kadüñ

Vasıldan aña bâr bitmeye mi

Mecmuâlar:

1-)Nuruosmaniye Ktp. Edirneli Nazmi , Mecmuâtü'n-nezâir 4915. (**N**); 14 gazel

2-)Süleymaniye Ktp. Halet Efendi İlavesi 244 (**S**); 83 gazel, 1 murabba,1 rübâî

3-) Süleymaniye Ktp, Ali Nihat Tarlan 59 (**ANT1**), 1 gazel

4-) Süleymaniye Ktp, Ali Nihat Tarlan 62 (**ANT2**), 1 gazel

5-)Süleymaniye Ktp, Esad 3443 **(E)** , 4 gazel

6-)Millet Ktp., Alî Emirî, Mnz. 580 (**AE1)**, 1gazel

7-) Millet Ktp., Alî Emirî, Mnz. 685, **(AE2), 3** gazel

8-) Süleymaniye Ktp., H.Hüsnü Paşa, **(HH)** 1031, 1 gazel

4.1. Metnin Hazırlanmasında Göz Önüne Alınan Hususlar

1) Tenkitli metin, dört yazma nüshanın ve mecmualarda yer alan şiirlerin bir araya getirilip nüsha farklarının verilmesiyle oluşturulmuştur. Bu karşılaştırmada Sun'î'nin kaleminden çıkmış en son şekle yaklaşılmaya ve şiirlerinin eksiksiz olmasına dikkat edilmiştir. Sun'î'nin şiirlerinin hususiyetleri, kelime tasarrufatı ve üslubu dikkate alınarak nüshalardaki varyantlar arasında en uygun olanı metne dahil edilmiş, diğerleri aparatta nüsha farkı olarak gösterilmiştir. Nüshaların tanıtılmasında gösterildiği gibi, kısaltmalar **A, AH, Ü1, Ü2, S, N, ANT1, ANT2, AE1, AE2, E, HH,** şeklinde olmuştur. Edisyon kritikte Ahmet Ateş'in makalesindeki kriterlere uyulmuştur. (Ahmet Ateş, "Metin Tenkidi Hakkında", **Türkiyat Mecmuası**, C.VII-VIII, İstanbul, 1942, s.253-267) Gazellerin Arap Alfabesine göre sıralanmasında ve gazellerdeki beyitlerin numaralandırılmasında AH nüshası esas alınmıştır. AH'de olmayıp diğer nüshalarda bulunan şiirler, kafiye sıralamasana göre, AH'deki sıralamayı takip eden yerlere konulmuştur.
2) Şiirler, Ömer Faruk Akün'ün makalesinde belirttiği gibi ("Dîvân Edebiyatı", **TDV İA**, C. IX, İstanbul 1994, s.397), Klâsik Dîvân tertibine uyularak: Mesnevi, Tarih Manzumeleri, Musammatlar, Gazeller, Kıtalar, Matlalar ve Müfretler şeklinde sıralanmış, manzumelerin başlarına vezinleri konulmuştur.
3) Her şiirin altına, bulunduğu nüsha verilmiştir. Metin dipnotlarında, varsa nüsha farkları gösterilmiştir. Beyit numaralarının yanında yer alan (a) harfi birinci mısrayı, (b) harfi ikinci mısrayı göstermektedir.
4) Gerek inceleme kısmında gerekse dizinde geçen şiirler, Mesnevi: Ms., Tarih: T., Gazel: G., Musammat: M., Kıta: Kt., Matla: Mt., Müfret: Mf. olarak kısaltılmıştır.
5) Nüsha farkının olduğu yerlerde vezin ve anlam dikkate alınarak metin oluşturulmaya çalışılmıştır. Müstensih hatasından kaynaklandığı düşünülen yanlış okumalar ise dikkate alınmayarak yazılmamış ve gösterilmemiştir.
6) Şiirlerin vezinlerindeki bozukluklar düzeltilmiştir. Beyitte yapılan değişiklikler veya eklenen harfler köşeli parantez içinde gösterilmiştir.
7) Metnin transkripsiyonunda (çeviriyazı) bilimsel eserlerde kabul gören sistem kullanılmıştır.

8) Metnin kuruluşunda devrin dil özelliklerine uyma bakımından Eski Anadolu Türkçe'sinin fonetik ve morfolojik özelliklerine dikkat edilmiş, Türkçe kelimeler ve eklerin okunuşunda Faruk Kadri Timurtaş'ın "Eski Türkiye Türkçesi" adlı çalışmasına uyulmuştur. (**Eski Türkiye Türkçesi**, İstanbul, Enderun Kitabevi, 1994) Ayrıca İsmail Ünver'in dikkat çektiği okuma esaslarına da uyulmuştur. ("Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", **AÜDTF Türkoloji Dergisi** 11, S. 1, Ankara 1993, s. 51-89)
9) Farsça birleşik isim ve sıfatlarda iki kelime arasına çizgi konulmuştur.

Farsça kelimelerdeki vâv-ı ma'dûle "h$_{v}$â" şeklinde belirtilmiştir.

SONUÇ

"Gelibolulu Sun'î Dîvânı ve Tahlili" adlı bu çalışmada XVI. yüzyıl Dîvân şairlerinden Gelibolulu Sun'î'nin hayatı, edebî kişiliği ortaya konmuş, şiirlerinin şekil özellikleri incelenmiş, Dîvânı edisyon kritik edilerek günümüz Türkçe'sine çevrilmiş, Dîvândaki bütün şiirler tahlil edilmiştir.

Klasik Türk Edebiyatı, Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasî, iktisadî ve sosyal açıdan en üst seviyesini yaşadığı XVI. yüzyılda yükselişini hızla sürdürmüştür. Bu yüzyıl Osmanlı edebiyatının sanatta zirve yaşadığı bir dönemdir. Yalnız İstanbul'da değil İmparatorluğun diğer şehirlerin de bu edebiyatın temsilcileri kendilerini göstermişler ve eserler meydana getirmişlerdir. Gelibolulu Sun'î bu kategoriye giren şairlerden birisidir. Sun'î'nin memleketi olan Gelibolu, bu yüzyılda staratejik açıdan önemli bir yere sahip bir yerleşim birimidir.

Kaynakların üzerinde hemfikir olduğu konu; Sun'î'nin geçim sıkıntısı yüzünden sanatla fazla meşgul olamadığı, bu yüzden de kendini tam olarak ifade etme imkânı bulamadığıdır. İstanbul'da yaşasaydı veya yaşadığı şehirde bir hâmi bulabilseydi geçim sıkıntısı çekmeyecek belki de sanatını hakkıyla icra ederek hak ettiği değere ulaşabilecekti. Şairin maddî sıkıntılar içinde yaşamını sürdürmesi şiirlerine de yansımış, dünya nimetlerine pek değer vermediğini şiirlerinde işlemiştir. Şair, hayatı boyunca maddî sıkıntı çekmiştir.

Klasik edebiyatta en çok eleştirilen konulardan birisi de bu edebiyatta idealize edilen insan tipinin hep klişeleşmiş bir takım mazmun ve kalıpların dışına çıkamamasıdır. Bu özellik bu edebiyatın aşırı kaideci bir tutumun ürünü oluşundan kaynaklanmaktadır. Klasik edebiyatta özellikle XV. Yüzyıldan itibaren bir yenileşme hareketi sözkonusudur. Bu cereyanın en belirgin özelliği o güne kadar akla gelmemiş konularda yeni fikir ve yorumlar geliştirmektir. Sun'î'nin bu akıma mensup sayılabilecek şiirleri vardır. Bazı şiirlerin anlaşılmasında gerekli karine yoksunluğundan dolayı güçlük çekilmiştir. Çoğu zaman da orijinal sayılabilecek tasvir denemelerini şiirlerinde ustaca işlemiştir.

Dîvân'da kaside nazım türüyle yazılmış şiir bulunmamaktadır. Kaside, sunulan kişilerce maddî bakımdan desteklenme aracı olarak da kullanıldığından; Sun'î kendine bir hami bulamadığından olsa gerek hiç kaside yazmamıştır. Dîvânda bulunan şiirlerin genel teması genelde aşk ve aşka bağlı durumlardır. Dinî ve tasavvufî anlamda yazılmış şiirleri yoktur. Yaşam felsefesi bir bakıma şiirine tamamıyla yansımıştır. Şair medreseye devam ederken şarap satıcısı bir Rum kadınına aşık olmuş, onun uğruna eğitimini yarıda bırakmıştır.

Sun'î'nin şiirleri aşık, sevgili ve rakip etrafında gelişmekte, aşığı Sun'î oynamaktadır. Yaşadığı dünyayı kendi içinde geliştirdiği hayallerle süsleyerek ortaya koymaktadır. Beslendiği toplumun kültürel ve sosyal değerlerini geniş bir yelpaze içinde değerlendirerek şiirine konu etmiştir. Bu geniş malzeme şiire konu olurken şairin hayal süzgecinden geçerek şiir estetiği içinde ve Türkçe düşünüşle kendine muhatap bulur.

Tahlil kısmında beyitler açıklanırken sık sık değinildiği gibi, Sun'î Türkçe deyim ve halk ağzına yakın söyleyişleri şiirlerinde beyitlerin anlamlarına uygun düşecek ve sanat ortaya koyacak tarzda ustalıkla işlemiştir. Gerekli yerlerde temas edildiği gibi, bu deyim ve söyleyişlerin bir çoğu günümüzde hâlâ canlılıkla kullanılmaktadır. Türkçe kelime ve deyimlerin Sun'înin şiirlerinde kullanılması onun en başta gelen üslup özelliklerinden birini oluşturmaktadır. Sun'î bu haliyle

özellikle XVI. Yüzyılda Klasik Edebiyatımızda kendini gösteren yenileşme hareketinin bir parçası durumunda olmuştur.

Hakkında yıllardır olumsuz sözler sarf edilen Klasik Edebiyatımızın en belirgin özelliklerinden birinin Türkçe kelimelerle türlü sanat ve söz oyunları yapılması olduğunu incelenen Sun'î Dîvânında şahit olunmuştur. Türkçe'nin mecaz ifade kalıplarını, esnek dil kullanımını, yabancı dilden kelime almış olsalar bile onu nasıl kendi potalarında erittiklerini ve Türkçe ile hayal gücü geliştirerek anadilimizin günümüze kadar gelmesine imkan sağladıklarını meydana getirdiği hacimsiz Dîvânda Sun'î de ortaya koymuştur. Sun'î, Türkçe'nin bu özelliklerini Dîvânda ortaya koyarak tarihi seyir içinde Türkçe'nin gelişimine katkıda bulunmuştur.

KAYNAKÇA

Âşık Çelebi : **Meşâirü'ş-şuarâ**, London, Neşr.: Meredith Owens, 1971.

Beyânî : **Tezkiretü'ş-Şuarâ**, Ankara, Neşr.: İbrahim Kutluk, 1997.

Emecen, Feridun: " Gelibolu", **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.IVX, İstanbul 1996. s.1-6

Hasan Çelebi : **Tezkiretü'ş-şuarâ**, C.I, Ankara, Neşr.: İbrahim Kutluk, 1978.

İsen, Mustafa : **Künhü'l-Ahbarın Tezkire Kısmı**, Ankara, AKM Yay., 1994.

İstanbul Kütüphaneleri **Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu**, C.IV, İstanbul, MEB Yay., 1976.

Kafzade Faizî : **Zübdetü'l-eşar**, Süleymaniye Kütüphanesi, Şehit Ali Paşa, 1877.

Karatay , Fehmi Edhem : **Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu, C.I-II,** İstanbul, 1961.

Kurtoğlu, Fevzi B: "XVI. Asrın İlk Yarısında Gelibolu", **Tünkiyat Mecmuası,** C.V, İstanbul, 1936, s. 291-306.

Mecmua, Nuruosmaniye Kütüphanesi, 4253

Meninski, Francisci a Mesgnien, **Lexici Arabico-Percico-Tvrcici**, Secvndis Evris Recogniti et Avctı, C.I-IV.

Pakalın M. Zeki: **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, C.I-III, Anakar, MEB Yay., 1992.

Redhouse, James W.: **A Turkish and English Lexicon: shewing in English the significations of the Turkish terms.** New edition. Beirut : Librairie du Liban, 1996.

Riyazî: **Riyazüş-şuara**, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi 3871; Nuruosmânîye Ktp., No. 3724, ;Üniversite Ktb 761.

Sun'i **Divan**

Süleymaniye Ktb. Yazma Bağışlar, Şeyh'ül-islâm Arif Hikmet Ktp. 811/168, Mikrofilm 2913

İst. Üniversitesi Ktb. T.Y., 457 Yk. 105-129

İst. Üniver. Ktp. T.Y., 668, yk. 37-49

Ali Emirî, Manzum Eserler (Millet Ktb.) 252

Sezgin, İbrahim : **1475-1530 Yıllarında Gelibolu Kazası**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi, S.B.E., 1991.

Steingass, F. : **A Comprehensive Persian-English dictionary: including the Arabic words and phrases to be met with in Persian literature**. Beirut : Librairie du Liban, 1975.

Şarlı, Mahmut : "Medîne-i Münevere'deki Arif Hikmet Bey Kütüphanesi'nde Bulunan Edebiyatla İlgili Türkçe Yazma Eserler", **İlmi Araştırmalar 11**, İstanbul, 2001, s.106

Ziya Şükûn : Farsça-Türkçe Lugat. Gencine-i Güftâr. Ferheng-i Ziya**, İstanbul, MEB Yay., 1967.**

SUN'Î DÎVÂNI

Mesnevi

Mefâîlün Mefâîlün Feûlün

1 'Arûs oldı bu gice şem'-i ra'nâ
Anuñçün yakdılar pâyına hınnâ

2 Tuvâg itmişler aña âl vâlâ
Urınmış başına bir tâs takyâ

3 Saçına sırma altun teller itmiş
'İzârı üstine hâl-i zer itmiş

4 Kırmızı çizme geymiş ayagına
Kızılca vây sürmüş yâñagına

5 Sefîdaçı degül eksük yüzinden
Bi'aynîh sürmesi dâhî gözinden

6 Eli hınnâlu barmagı yüzüklü
Gümiş bileklü altun bilezüklü

Tarihler 1

Târih-i vefât-ı Mahmûd Çelebî birâder-i Sun'î Çelebî

Mefûlü Fâilâtün Mefûlü Failâtün

1 Hâke berâber oldı gördüm o serv-kâmet
Başuma kopdı sandum bugün benim kıyâmet

2 Kopmadısa kıyâmet bugün cihânda ey dil
Bu fitneler mukarrer andan durur 'alâmet

3 Zîrâ ki ol cüvânuñ koynına ey 'azîzim
Târih taraf-ı Hakdan geldi *nişân sâ'at* (H.932/1526)

4 Zilhicce ayınıñ ol on sekizi şebinde
Nısfu'l-leylîde itdi dâr-ı bekâya rıhlet

5 Var idi hüsn-i hattı ol nevresin amma
Hatt-ı sebâtın anuñ hekk itdi dest-i kudret

6 Olmışdı 'ilme tâlip kabri ihtiyâr itdi
Lâzımdır ehl-i şu'le kim ola hücre halvet

7 Mahmûda şefkat eyle mahşerde yâ Muhammed
Evlâdına Resûle lâzım durur şefâ'at

8 Haşr it Hüseyin ile sen Yârab anı
Bugün müyesser oldı tâ'undan şehâdet

9 Yârab kıl müyesser aña makâm-ı Mahmûdı
Tâ rûz-ı mahşer eyle kabrini bâg-ı cennet

10 Dök necm-i eşki Sun'i bu nahs-ı tâli'i gör
Burc-ı şerefde iken tutuldı necm-i devlet

11 Tâs-ı belâ vü gamda sen derdmendi görgil
Nakş oynadı felek kem zâr atdı داغ devlet

2

Mefûlü Fâilâtün Mefûlü Failâtün

1 Dâr-ı fenâdan itdi dâr-ı bekâya rıhlet
Fermânına Hüdânuñ olup mutî' Mahmûd

2 Tañ mı olursa kabri anuñ mirâc-ı ervâh
Sarf itdi nakd-i 'ömrin Hakkı idindi maksûd

3 Fevtine ol cüvânuñ budur du'â vü târîh
Kıl meşhedin İlâhî anuñ makâm-ı Mahmûd (H.935/1529)

3

Mefâîlün Mefâîlün Feûlün

1 Kapuña geldi Ahmed ümmetinden
'Alî bendeñ Hüdâyâ millet ehli

2 Muhammed hürmetiçün yâ İlâhi
O merhûmu sen eyle rahmet ehli

3 Vefâtına budur târih-i ahsen
Anı sen eyle Yârab *şefkat ehli* (H.926/1520)

4 N'ola hasret demidir dökseler yaş
Olurlar ata ana şefkat ehli

4

Mefâîlün Mefâîlün Feûlün

1 Nice yaş dökeyim bu derd ile ben
Çarh zulm itdi dökdi kan Mirrîh

2 Didi Hâtif bu hâleti görüp
Çarh bî-dâd bî- emân târîh (H.928/1522)

5

Târih-i zelzele-i ‘azîm ki der-Gelibolı vâkı‘a şûde-bûd

Mefâîlün Mefâîlün Feîlün

1 Dimezler miydi nâsihler bu halka
Fesâd u fitneyi Sübhân götürmez

2 Günâhı ş’ol kadar yüklendiler kim
Bu tâg u taş degül mizân götürmez

3 Yaparlar kasrlar mânend-i gerdûn
Dimezler günbed-i gerdân götürmez

4 Gör âhir zelzeleyle yıkdı anı
Bu ululukları sultân götürmez

5 Bu vakfıñ tekyedânlardan birisi
Dimiş târihini *sultân götürmez*

1 **6**

Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

1 Öldügin gördi Memi merhûmuñ
Anası oglı kızı itdi figân

2 Didi miskîn babası târîhin
Kanı ş’ol ahû-yı sahrâ-yı cinân (921/1516)

7

Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

1 Gerçi kim yapdı Mustafa Çelebi
‘Ayş içün bir güzelce kış odası

2 Yapdı dâyim zinâ içün anı ol
Sanmañuz yapdı anı ‘ayş odası

3 Çün temâm oldı didiler tarîh
Kıldı bünyâd bir sikiş odası (919/1514)

MURABBALAR

1

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

I

Yine bir tâlib-i 'ilmi bu göñül kıldı taleb
Kütüb-i vaslını matlûb idinüp çekdi ta'ab

Şem'-i Misbâh okur sûhtesi olsa 'aceb
Ş'ol ruhı zav ki dinür ism-i şerîfine Receb

II

Gayrılar hv âce olub virdügiçün aña sebak
Gel eczâ-yı vucûdı göñül eydür oda yak

Karalar giydi bu ahvâli görüp cümle varak
Ş'ol ruhı zav ki dinür ism-i şerîfi Receb

III

Ol durur 'âşık-ı dil-sûhteler maksûdı
Nazm-ı dendânı dürüpdür dürer-i menkûdı

Tâli'i sa'd olur ol meh ile mes'ûdı
Ş'ol ruhı zav ki dinür ism-i şerîfi Receb

IV

Okımış la'l-i şifâdan niçe fasl u niçe bâb
Fehm kıl hikmeti kim budur işârât-ı kitâb

Câna virür şifâsı şâfiyesi şafî cevâb
Ş'ol ruhı zav ki dinür ism-i şerîfi Receb

V

Ruhınuñ sûhteleridür yine bu pervâne vü gün
Biri Mısbâhı okur birisi Şemsiyye bu gün

Cehd idüb Sun'i okur mihr kitâbın dün ü gün
Ş'ol ruhı zav ki dinür ism-i şerîfi Receb

2

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

I

Gördüm ol serv-i revân bir verd-i ra'nâdur gider
'Âşık-ı ser-mestler ardınca şeydâdur gider

Ol güler il seyr ider bunlarda gavgadur gider
Bülbül aglar gül güler ‘âlem temâşâdur gider

II

Bülbüle kan agladukça câmlar handân olur
Sâkî-i gül-ruh güler ser-mestler giryân olur

‘Âkil olanlar görüp bu hâleti hayrân olur
Bülbül aglar gül güler ‘âlem temâşâdur gider

III

Hâlin aglar gerçi şem‘e yakılup pervâneler
Dinledimezler eger biñ kerre her şeb yanalar

Göricek agladugum dirler gülüp cânâneler
Bülbül aglar gül güler ‘âlem temâşâdur gider

IV

Bir nefes hâlî degül tûtîler âh u vâhdan
Olımaz âyîne mükedder n’idelüm ol âhdan

Tâñ mıdur bu söz işidilse eger efvâhdan
Bülbül aglar gül güler ‘âlem temâşâdur gider

V

Sun‘iyâ dâr-ı fenâ içre bu dirlikden n’olur
Ölse yegdür bir kişi bâr-ı belâdan kurtulur

Dil yanup kan agladukca daglar pür-şevk olur
Bülbül aglar gül güler ‘âlem temâşâdur gider

3

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

I

Gülüñ bülbül çü şimdi mahremidür
Güzeller ‘âşıkınuñ hemdemidür

Göñül yâr ile ‘ayşuñ çak demidür
Bahâr eyyâmı ‘işret ‘âlemidür

II

Açalum gonca-i kalbi ferahdan
Göñülde kalmasun asla terahdan

Benefşe içelüm zerrîn-kadehden
Bahâr eyyâmı ‘işret ‘âlemidür

III

Tur uykudan gözüñ nergis gibi aç
Varuban sâye-i ‘ar‘arda hoş geç

Gel cür‘a gibi neñ var ise dök saç
Bahâr eyyâmı ‘işret ‘âlemidür

IV

Elin salar irişdügine ‘ar‘ar
Berü gel diyüben nergis göz eyler

Açup agzını gonca bunı söyler
Bahâr eyyâmı ‘işret ‘âlemidür

V

Okur mûm ile halkı gülşene gül
Gülistândan yaña uç hemçü bülbül

Halâs ol gussa vü gamdan içüp mül
Bahâr eyyâmı ‘işret ‘âlemidür

VI

Suñar gül bülbüle la‘lîn piyâle
İder ser-mest olup bülbül de nâle

Müdâm elde ayak tut hemçü lâle
Bahâr eyyâmı ‘işret ‘âlemidür

VII

İder gûyendelik bülbül çemende
Tutar def lâleler ol encümende

Mey iç ur na‘ralar ey Sun‘î sen de
Bahâr eyyâmı ‘işret ‘âlemidür

4

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

I

İki serv-kamete şimdi cihân dildâdedür
Sâye gibi yollarına cân u dil üftâdedür

Anlaruñçün halk şimdi heb gavgadadur
Biri Eşrefoglı birisi Üzümcüzâdedür

II

Kara tonlı Ka‘bedür biri birisi kıblegâh
Eşrefî sâ‘atde togmışdur sanasın mihr ü mâh

Bu sanemlerdür iden İslâm mülkini tebâh
Biri Eşrefoglı birisi Üzümcüzâdedür

III

Ol iki tâze nihâl-i servler boydaşlar
İki şems-i ‘âlem-ârâlar iki adaşlar

Ol güzellikde ser-âmedler cefâya başlar
Biri Eşrefoglı birisi Üzümcüzâdedür

IV

Her kişi bir bî-vefâ derdinden iñler dâyimâ
Ol iki zâlim elinden n’eyleyim yâ Rabbenâ

Hey müselmânlar cefâ idenlerüñ her dem baña
Biri Eşrefoglı birisi Üzümcüzâdedür

V

La‘l-i Şîrîni firâkı bagrumı hûn idenüñ
Leylî-i zülfi hevâsı cânı meftûn idenüñ

Kûh-ı gamda Sun‘îyi Ferhâd u Mecnûn idenüñ
Biri Eşrefoglı birisi Üzümcüzâdedür

5

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

I

Göñül dervîş çün gördi

Göñül dervîş olur dervîş

Muhabbet dâgını urdı
Göñül dervîş olur dervîş

II

Gam u mihnet yeter yârân
Baña ey ‘akl u dil u cân

Hemân dervîş-i dervîşân
Göñül dervîş olur dervîş

III

Semâ' eyler olur pür-hâl
Çırpınır Zülfikâr-ı âl

Bu cân abdâl olur abdâl
Göñül dervîş olur dervîş

IV

Yol öñmekden işi bitdi

Selâmıñ görmedi gitdi

Gamıñla 'ışk u meşk itdi
Göñül dervîş olur dervîş

V

Göñül dervîş ocagıdur
Söyünmez er çerâgıdur

Yeri külhan bucagıdur
Göñül dervîş olur dervîş

VI

Tagıtdı varı bir yerden
Geçüpdür cân ile serden

İre himmet erenlerden
Göñül dervîş olur dervîş

VII

Çeküp gülbâng merdâne
Diler dünyâyı tolana

Baş açdı girdi meydâna
Göñül dervîş olur dervîş

VIII

Olup 'uryân u hem biryân
Gam-ı esrâr ile hayrân

İder Rûm illerin seyrân
Göñül dervîş olur dervîş

IX

Senüñ derdüñle giydi post
Dilinde her nefes Hak dost

Yeter bir post ile bir dost
Göñül dervîş olur dervîş

X

Cefâdan gözi yaş oldı
Belâdan bagrı taş oldı

Soyındı hoş tırâş oldı
Göñül dervîş olur dervîş

XI

O pîr olası çün gitdi
Bu Sun‘î sabrı dagıtdı

Melâmet ihtiyâr itdi
Göñül dervîş olur dervîş

6

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

I

Gözlerümden gice gündüz dökerem hecr ile yaş
Hep beni kanlu yaşum eyledi ‘âlemlere fâş

Nice bir âb-ı revân gibi dögem taşlara baş
N'ideyin çâre nedür veh basayım bagruma taş

II

Vasluña irişecek bir dahi ben sag u esen
Seni ey Yûsuf-ı gül-pîrehen ü gonca-dehen

Bagruma basmaz isem keff-i terâzû gibi ben
N'ideyin çâre nedür veh basayım bagruma taş

III

Beni Ferhâd-sıfat kasdı helâk itmek ise
Tîşe-i hasret ile sînemi çâk itmek ise

Hecr ile cismümi taglar gibi hâk itmek ise
N'ideyin çâre nedür veh basayım bagruma taş

IV

Şimdiden girü riyâzet ideyin bu yerde
Gökde uçmak ile tâ yir ideyin bu derde

Salınursa yüregüm sabr ideyin bu derde
N'ideyin çâre nedür veh basayım bagruma taş

V

Dil ki baş koşdı yine bir nice sîmîn-ber ile
Beni mecnûn gibi añlar ki ura taşlar ile

Ölür isem yapasuz meşhedümi mermer ile
N'ideyin çâre nedür veh basayım bagruma taş

VI

Vasf-ı la‘l-i lebüñi işidicek kân didi
Agız açup kafes ey zerger-i fettân didi

Tâs-ı sakkâya dil alup yine mercân didi
N'ideyin çâre nedür veh basayım bagruma taş

VII

Bir perîyi sevüp ol dilber-i dellâk yine
Taş sokmış beline ol beden-i pâk yine

Gögsini bagrına basmışdur olup hâk yine
N'ideyin çâre nedür veh basayım bagruma taş

VIII

Çünki yâd illere Sun'î beni saldı firâk
Kaddümi iki büküp yüregümi deldi firâk

Hâtem-i zer gibi zerd itdi beni geldi firâk
N'ideyin çâre nedür veh basayım bagruma taş

7

Müfte'ilün Mefâ'ilün

I

Kaldum ayakda al elüm
El benüm ü etek senüñ

Ya nice tozda kalalum
El benüm ü etek senüñ

II

Dâmen-i zülfüñe sabâ
Nite kim dest ura

Yûsuf-ı 'ahdsin şehâ
El benüm ü etek senüñ

III

Derd ile hâksârunam
Mihnet ile gubâruñam

Ey gül-i sûr[h] hâruña[m]
El benüm ü etek senüñ

IV

Oldı cefañ ile dilüm
Şâne gibi dilüm dilüm

Zülfüñe dirse her kılum
El benüm ü etek senüñ

V

Dâmen ü yaka kûhsâr
Nite ki baka lâle-var

Tâ ki güle el sunar
El benüm ü etek senüñ

VI

Kumri-veş ey boyı çınâr
Serv-kadüñ zâr zâr

Bülbül-i dil didi hezâr
El benüm ü etek senüñ

VII

Pençe-i şems serverâ
Toldı çü dâmen-i semâ

Dir bunı Sun'î dâyimâ
El benüm ü etek senüñ

8

Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feilün

I

Nice bir kendümizi ehl-i vakâr eyleyelim
'Addan tek dil-i divâneye 'âr eyleyelim

Nev-bahâr irdi nice evde karâr eyleyelim
Gel kalender olalım terk-i diyâr eyleyelim

II

Tur-ı Hıcâza gidelim Mısrla Şâmı görelim
'Acemi seyr idelüm cümle makâmı görelim

Varalum şehr-i Sıfâhan ile Câmî görelim
Gel kalender olalım terk-i diyâr eyleyelim

III

Seyr idüp câmı dilâ beyt-i harâmı görelim
Her yeriñ meykedesin dahi müdâmı görelim

'Arab ile 'Acemin tamâmın görelim
Gel kalender olalım terk-i diyâr eyleyelim

IV

Kerbelâda bir iki gün gel ikâmet idelüm
Meşhed-i şâh-ı Hüseynî de ziyâret idelüm

Dönelüm   Rûm iline yine seyâhat idelüm
Gel kalender olalım terk-i diyâr eyleyelim

V

Ey göñül erler ocagında gerek ehl-i cünûn
Işıg olup gezelüm şevk ile dünyâyı bütün

Köşe-i külhan olursa yerimiz bütün bütün
Gel kalender olalım terk-i diyâr eyleyelim

VI

Yine abdâl-sıfat na‘l ü elifler idelüm
Yâr tîgine boyun tutmayuben yâ n’idelüm

Şems-i Tebrîz gibi başumuz alup gidelüm
Gel kalender olalım terk-i diyâr eyleyelim

VII

Dâr-ı dünyâ bize ey Sun‘i harâm oldı harâm
Koma elden ayagı sâkiyâ sen de müdâm

Çün bize şimdi ‘adem mülki makâm oldı makâm
Gel kalender olalım terk-i diyâr eyleyelim

9

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

I

İdüp eyyâm dü renk ile peleng-i çarh-ı kîn
Aña bir nakş itdiler teng oldı bu nat‘-ı zemîn

‘Ömr satrancından oldı mât fi‘l-hâl şâh-ı dîn
Olmadı hayfâ amânsuz çarh-ı zulmetden emîn

II

Su gibi oldı revân ey dil o ‘ömr-i nâzenîn
İtdiler ol serv-i nâz içün her ehl-i nâz enîn

Lâle gibi dâg-ı hasret kaldı bagrumda hemîn
Olmadı hayfâ amânsuz çarh-ı zulmetden emîn

III

Sanuram senin mezâr ile anuñ sîmîn-tenin
Bir tılısm-ıla konulmuş tîg ile genc-i defîn

Mâr u mûr el sunmaya hıfz ide Rabbü’l-‘âlemîn
Olmadı hayfâ amânsuz çarh-ı zulmetden emîn

IV

Rûzgârâ rûzgâruñ oldı çün bili nigîn
Âhır o serv-i gül-endâmuñ yerini itdi sîn

Çok bürûdet itdi bu dehr-i ‘acûz-ı erbâ‘în
Olmadı hayfâ amânsuz çarh-ı zulmetden emîn

V

Yazdı emr-i Hakla kabri taşına rûh-ı emîn
Hâzihi cennâtu ʻadnin fe'dhulûhâ hâlıdîn

Hûr-ı ʻîn ile Hudâ cennetde kılmış hem-nişîn
Olmadı hayfâ amânsuz çarh-ı zulmetden emîn

VI

Esb-i çûba tıfl-veş bindi urdı meh-cebîn
Bâd-ı mevt aña konavirdi nihâl- i yâsemîn

Bu sözi dir ehl-i ʻışk idüp efgân bülbülleyin
Olmadı hayfâ amânsuz çarh-ı zulmetden emîn

VII

Rûz-ı mahşerde muʻîn ola şefîʻü'l- müznibîn
Olsun anuñla duʻâ-i evvelîn ü âhirîn

Halk-ı ʻâlem Sunʻiyâ bu mısraʻı okur hazîn
Olmadı hayfa amânsuz çarh-ı zulmetden emîn

10

Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilün

I

Koysun ʻaşk ehli kabrüm taşınıñ baş üstine
Dökmesünler gözleri hem laʻl-veş yaş üstine

Şerh idüp bunı yazupdur çeşm-i hûn-paş
ʻÂkil oldur kim komaz bir taş bir taş üstine

II

Kabrüm üzre gerçi lâzımdur iki seng-i mezâr
Âsiyâ-veş dögmekçün kendümi leyl ü nehâr

Bâd-ı ahıyla yıkar anı bu eşk-i cûybâr
ʻÂkil oldur kim komaz bir taş bir taş üstine

III

Başuña tâç-ı mücevher isteme ey bagrı taş
Kân delüp laʻle irişmek fikrin it dilden tırâş

Pâdişâh olsañ dahi ol laʻl olur bagruñda baş
ʻÂkil oldur kim komaz bir taş bir taş üstine

IV

Bu dil-i Mecnûn eger Ferhâda hem-ser olmasa
Kara imiş göñlüñ bu sineñ ak mermer olmasa

Dirdüm ey şîrîn-dehen laʻlüñ mükerrer olmasa
ʻÂkil oldur kim komaz bir taş bir taş üstine

V

Dirler olmaz yalıñuz taş ile divâr ey nigâr
Gel göñülden düşmen göñli olsuñ târ mâr

Bir meseldür söylenür illerde vü dillerde var
'Âkil oldur kim komaz bir taş bir taş üstine

VI

İti ile başuñı yüri ko kûyı sengine
Başuñı bir yasduga korsun anuñla sen yine

Uyma ey dîvâne dil bu sözi diyen çingene
'Âkil oldur kim komaz bir taş bir taş üstine

VII

Kasr-ı 'ömrüñ çün degül Sun'i binâsı târ mâr
yap yap divâr divâr üstüvâr

Tîr-i mısra'ile nice sür bu zîver-vâr
'Âkil oldur kim komaz bir taş bir taş üstine

11

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

I

'Aklı yokdur kim ki kor zâd-ı firâvan irteye
Kim didi kim yime bugün eyle pinhân irteye

Halka-i mâh-ı nevi komaz bu devrân irteye
'Âkil oldur kim komaz dünyâda bir nân irteye

II

Didiler mâh-ı neve aç kaldıñ ey âşüfte-hâl
Bir dilim nân içün eylersün niçe derdin suâl

Taña kaldı mâh-ı nev diyicek bunı hilâl
'Âkil oldur kim komaz dünyâda bir nân irteye

III

Kurs-ı mihri ey göñül her gice öper felek
Başı ucında bulur pîrin seher çekmez emek

Gün yeni rızkuñ yeni lâm degüldür gam yemek
'Âkil oldur kim komaz dünyâda bir nân irteye

IV

Başı açuk abdâlı olmış sevüp bir dilberi
Subh-ı sineñde görinür dag-ı mihriñ ey peri

Kes na'ller üstine kalmasun anuñ hiç biri
'Âkil oldur kim komaz dünyâda bir nân irteye

V

Dag-ı câmuñ meh gibi yansun köyünsün Sun‘iyâ
Kim çöreğinde çigin var dimesün kimse saña

Yâr-ı gendüm-gûniñe kıl cânıñı bugün fedâ
‘Âkil oldur kim komaz dünyâda bir nân irteye

GAZELLER

1

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

1 Seng-i cefâ ile dilemiş göñlümi yapa
Hak irgüre murâdına bünyâdı berk ola

2 İtdükçe câma meyl sürâhî olur şebîh
Ş’ol bülbül ki ide güle ‘arz-ı mâcerâ

3 Âhum odı eger ki yaka tañ degül yeri
Dâmân-ı çarhı her seher ey mihr-i bî-vefâ

4 Arturdugunca üstüñe düşer komaz seni
Bâzâr-ı aşk içinde dil ey dürr-i bî-bahâ

5 Görür yüzüñde nûr-ı Hakkı sâkî âşikâr
Cân gözi ile kaçan baksa câm-ı mey saña

6 Hatt-ı lebi kazınsa müveccehdür ol mehüñ
Komaz gubâr cânda mey-i la‘l Suni‘yâ

2

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Tâ ki oldı ol tabîb-i cân u dil benden cüdâ
Sabr u sıhhat dostlar olmış durur tenden cüdâ

2 Dögerem keff-i terâzû gibi sînem taş ile
Olalıdan ey zamâne Yûsufı senden cüdâ

3 Dostlar cân gülşenin tutdu ecel hârı dirîg
İdemedüm ol gül-i ra‘nâyı düşmenden cüdâ

4 Şâm-ı fürkatde yitürdüm şehr-i vuslat râhını
Ben garîb ey dostlar ol şem‘i rûşenden cüdâ

5 Ol gülüñ hâr-ı gamı zahmın çekerdün Suni‘yâ
Tâ olınca bülbül-i cân gülşen-i tenden cüdâ

3

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Kıble yiter kûy-ı dildârum baña
Saña ey Ka‘be ırakdan merhabâ

2 Dem-be-dem kandîl-i câmuñ sâkiyâ
İçi yanar âteş-i meyden yaña

3 Şerbeti koydı فقا عه şöyle kim
Sormasam añmaz lebüñ ey dil-rübâ

4 Her makâmı seyr ider ol mâh-ı nev
Râsti gic gic gelür bizden yaña

5 Çünki saklar genc-i hüsni zülf-i dost
Mâr dirsem lâyık u elyak aña

6 Mey mehek dirlerse n'ola içicek
Açılır kalbi kişinüñ Suni'yâ

4

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Tañ mı feryâd eylesem ol gül-'izârumdan cüdâ
Bülbül-i âvâreyem düşdüm bahârumdan cüdâ

2 Nâfe-veş hûn eyleyüp bagrum saçuñ sevdâları
Düşürüp sahrâlara itdi diyârumdan cüdâ

3 Cân virürsem la'l-i şîrînüñden ayru Hüsrevâ
Rûh-ı Ferhâd olmaya bir dem mezârumdan cüdâ

4 Ölicek gamdan beni Yârabbi hâlî eyleme
Olmayam gurbetde tâ kim gam-güsârumdan cüdâ

5 Rûzgâr ile sovuk deprense âhum tañ degül
Suni'yâ itdi beni ol nevbahârumdan cüdâ

6 Dâg-ı hasretler göz olmışdur tenümde dostlar
Kanlar aglar dem-be-dem ol gül-'izârumdan cüdâ

7 Yerde gökde âh kim yokdur karârum rûzgâr
Ben gubârı ideli kûy-ı nigârumdan cüdâ

5

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Câmda peydâ vü pinhân olanı sanmañ habâb,
Göz kıpar nâzüklik ile sâkiye câm-ı şarâb

2. Göz açup yumuncadır ancak bu 'âlem varlıgı
Durma 'ayş it diyü remz eyler saña her bir habâb

3. Kolına kuvvet kemânuñ k'itdi biñ gamdan halâs
Bendeñi bir nâvek ile ey şeh-i 'âli cenâb

4. Bir yalıñ yüzli kolın boynuma saldı sanuram
Gerdenüme geldügince tiguñ ey mâlik-rikâb

5. Çarha girmiş mihr-i ruhsârıyla yariñ zerre-var
Baş açuk dîvânesi olmuş o mahıñ afitâb

6. Şiddet-i 'asrıyla şöyle sâyil oldı Suni'yâ
Gicede gündüzde kâfir kapusın bekler şarâb

6

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Sevdi bu göñlüm yine bir dilber-i ‘âlî-cenâb
Kimseler görmiş degülken akdugın bâlâya âb

2 Yazmadı bedr-i tamâmı alnuña ey meh misâl
Gerçi kim yazmakda göz nûrını dökdi âfitâb

3 Bûse aldıgın lebüñden ben mi didüm sâkîyâ
Fâş olan râzı niçün benden tutar câm-ı şarâb

4 Hacletinden yerlere geçdi kızarup ey güneş
Âfitâbı ş’ol kadar basdı yüzüñ görüp hicâb

5 Sûfi virüp hırka vü tâcın meye ey mugbeçe
Geşt ider âvâre vü ser-geşte mânend-i habâb

6 Var mı agzı diyü yârüñ itseler benden su’âl
Bu su’âle Suni‘yâ ben bildügüm yokdur cevâb

7

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Halk[ı] Mûsî-veş kelîm itdi bu gün nâr-ı şarâb
‘Işk ola ey mestler görindi dîdâr-ı şarâb

2 Âdemüñ ‘aklın ugurlar ey perî dârû ile
Özge ‘ayyâr-ı cihândır surh ayâr-ı şarâb

3 Ben dil- figârını efgâr eylemek kasd eylese
Sâkî-i gül-rûh elinden tutmadur kâr-ı şarâb

4 Turamaz mahmûrlar destinde ayag üstine
Kim katı mestâne ancak sâki reftâr-ı şarâb

5 Âdemî dîvâne eylerse ‘aceb mi ey perî
Ilı sudur n’eydügin fehm eyle esrâr-ı şarâb

6 Pîr-i deyre kul iken kaçdı diyü ey mugbece
Sun‘inüñ başın çevürdi uş bu mekkâr-ı şarâb

8

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 Çün dilâ hat gelicek olımaz hüsne sebât
Meh-likâlar kara göñüllü niçündür çü devât

2 Leb-i şîrînüñe öykündigiçün lezzetden
İşi bitdi şu kadar çûb yedi biline nebât

3 Vasf-ı hâlüm hatt-ı sevdâsı ile yaz deyicek
Başum üzre didi barmak kodı ‘aynına devât .

4 Senden ancak garazum bûse durur vasl degül
Başdan aşsa kişiyi garka virür âb-ı hayât

5 ‘Âlemüñ revnakısın ölme be Sun‘i ölme
Ki bu gün virdi sözüñ rûh-ı Mesîhâya hayât

6 Rûh-bahş olalı eş‘ârı suhan nat‘ında
İtdi ferzâne iken ey ruhı meh şâhını mât

9

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1 Gözüm izüñ kumıyla yarın idem şîşe-i sâ‘at
Görem rûz-ı kıyâmet mi uzundur yâ şeb-i hasret

2 Dilâ câm-ı muhabbetde ezelden böyledür hâlet
Şarâbı zehrdür anuñ eceldür aña keyfiyyet

3 Senüñle olan ahvâlüm iderler halka hep tasvîr
Şehâ Şîrîn ü Ferhâdı idüp nakkâşlar sûret

4 Bi-hamdi’llâh beni tenhâ komaz derd ü belâ ü gam
İderler hücre-i dilde gelüp her gice cem‘iyyet

5 ‘Adûdan yaña döndürdi yüzin hey dostlar dilber
Dirîgâ n’eyleyem ben düşmene yüz tutdı çün devlet

6 Hatuñ geldi n’ola senden temennâ-yı visâl itsem
Benefşe çün gül ile cem‘ ola makbûl olur hâcet

7 Katı meşhûr idüñ ‘ışk ile âhir bir perî sevdüñ
Görinmez âfete ugrattı Sun‘î gör seni şöhret

10

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Yola gir dinilmeden bu gün sefer var erte göç
Yıkmadan ten haymesin ey dil ecel çavuşı göç

2. Efser-i zer fikrini terk it baş açuk beglik it
Ey göñül şâh-ı velâyet ol nedür bu hâc [u] tuc

3. ‘Âkıbet bir şâhbâza sen şikâr olsañ gerek
Ey göñül murgı hemân bâl aç ser-i zülfine uç

4. Tîrüñi görse kemânuñ bu durur saht oldugı
Gamzeñe öykündügi ey dost geldi katı güç

5. Mey içüp mahbûb sevmekdür günâhum Sun‘iyâ
Umarın bagışlana Hak cânibinden işbu suç

11

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Mihrüñle öldügümçün eyâ âfitâb-had
Kucar beni vü 'izzet ider hâk olur lehed

2 Hakkı bulam diyü severem ben güzelleri
Nicesi yâ sanem dir iken didi yâ Samed

3 Yakduñ beni cefâ ile Tañrı yaka seni
Sen mâha sevdüre bârî bir âfitâb-had

4 Gel kabrüme götür beni yerden kıyâmetüm
Dirler çü intizâr olur mevtden eşed

5 Sun'î hatum görüp nazar itmez baña dime
Ol hatta bakmaz idi komaz bakmaga remed

12

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

1 Bu gam tâsında ey şâh-ı kamer-ruh
Beni zâr eyledüñ zerd oldı her ruh

2 Hasen nat'ında 'âc iken nigârâ
'Acebdür abanûsa döndi her ruh

3 Şeh-i hüsne hattı şeb-dîz dilber
Salar at kiş diyüben şah der ruh

4 Kamer sâf itmek içün nakd-i kalbin
Türâb-ı pâyuña ey şeh sürer ruh

5 Ferah ol Sun'iyâ devlet görindi
Çü geldi işbu dem fâlüñde ferruh

13

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Şem-veş boyın egüp ey dil yeter yalvar yakar
Nâr-ı hecr ile seni ol mâh-peyker bilür yakar

2 Bunda tolmışdur perî-rûlarla mekteb-hâneler
Bu cihândur vâ'izâ hûr-ı cinâna kim bakar

3 Ger koyup rûyın gide pervâneler *fi'nnâr okuñ*
Terk idüp kûyın rakîb-i har giderse *fi's-sakar*

4 Şem'-i bezme nice bî-pervâ yanar pervâneler
Her biri gâlib çerâgı ey göñül senden yakar

5 Dürr-i nazmuñ Sun‘iyâ meşhûr olaldan ‘âleme
Gûş idüp asdâf bahrüñ agzınuñ suyı akar

14

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Giyseler zerrîn beneklü câmeler cânâneler
Gûyiyâ etrâf-ı şem‘e cem‘ olur pervâneler

2 Gördiler kim mihr-i ruhsâruñla yanmış rahm idüp
Döndiler şem‘üñ nigârâ üstine pervâneler

3 Pânbuçag-ıla meger yapışduralar gülleri
Şöyle tolmış gonca-leblerle mu‘allim-hâneler

4 Göricek bu zülf ile ey Yûsuf-ı sânî seni
Ellerini pâre pâre eylediler şâneler

5 Cân virürsem derd-i ‘ışkıyla benümçün Sun‘iyâ
Yakasın yırtıp dögünsün taş ile dîvâneler

15

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Goncanın dişler lebin gökden mi indi jâleler
Kan yutar ol derdle yerden mi çıkdı lâleler

2 Ra‘d sanma ey melek görüp baña zulm itdügin
Pîr-i çarhuñ göñlini yakdı bu âh u nâleler

3 Ruhlaruña beñzeyelden ş’ol kadar şâd oldılar
Câmesine sıgmadı ey gonca güller lâleler

4 Câm-ı billûruñ bu gün bir dânesine satdılar
Sübha-i sad dânesini zâhid-i sad-sâleler

5 Şöyle bîmâram ki üşmişdür megesler agzuma
Sun‘iyâ sanur görenler anları tebhâleler

16

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Başına zülf-i ruhından rahle-i mushaf ki kor
Tıfl-ı eşküm ol hevâdan sûre-i Ve’n-Necm okur

2 El açar ey dil du‘âya rahleler âmîn içün
Her kaçan etfâl ile mâhum benüm Ve’n-Necm okur

3 Çünki ma‘sûm oldı peygamberler ey dil var hadis
Gel hemân bunları gör işte hemân anları gör

4 Ey göñül Hakkın kelâmın bunlar agzından işit
Gel berü dîdâra karşu sen de Mûsî-vâr tur

5 Ve’d-Duhâ Ve’ş-Şems ruhlar kâküli Ve’l-leyl anûñ
Sun‘iyâ Ve’n-Necm okur gördüm bu gün bir alnı nûr

17

Mef ûlü Fâilâtü Mefâîlü Fâilün

1 Zülfiñ kaçan ki gün yüzüñde târ-mâr olur
Her târı yine bu dil-i miskine mâr olur

2 Yârab ne dem ki gülşen-i bag-ı zamanda
Bir gül açılsa tabl anuñ hezâr olur

3 Peykân-ı şeb-çerâgını dil hânesinde cân
Görüp didi ki vây ne güzel yâdigâr olur

4 Dil-ber odur ki âşıkta eyleye vefâ
Ben hûb aña derin ki miyânı kinâr olur

5 Gül yüzlüler hevâsına Sun‘î düşenlerüñ
Bülbül gibi hemişe işi âh u zâr olur

18

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Kûyuña vardukça dil âşüfte vü şeydâ olur
Vardugınca bu göñül ‘âlemlere rüsvâ olur

2. La‘l-i dilberde ne hikmet var ki ey dil söylese
Bir güherden niçe dürr-i bî-bahâ peydâ olur

3. ‘Işk bir şeyh-i eceldür tekyegâh-ı sînede
Mürde diller dirilürler her gice ihyâ olur

4. Ey göñül âyîne gibi ‘âşık-ı dîdâr olan
Her nefes dîdâr-ı yâr evsâfını gûyâ olur

5. Sun‘iyâ Ferhâd olan taşdan çıkarur rızkını
Çekdügi mihnet anuñ Şîrîn içün halvâ olur

6. Olmagıl ‘ışk-ı mecâzîde ‘ibâdetden ba‘îd
Ey göñül Mecnûna Leylâ ‘âkıbet Mevlâ olur

19

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Câm-ı mey gibi o meh hercâyîdür pür-âldür
Her kişiye bî-tekellüf leb sunar mey âldür

2 Dem tutar ey dil safâsından semâ‘ eyler kadeh
Baş açuk yalıñ ayak pür-hâl bir abdâldur

3 Leyliyi Mecnûna itdi ‘ışk âhır mübtelâ
Göñlüme zülfüñ anuñçün dostum meyyâldür

4 Mîmdür agzı elifdür serv-kaddi zülfi lâm
Ey gözüm dirsem n’ola ol yâr ‘ayn-ı mâldür

5 Sun‘iyâ künc-i harâbât içre humlar var k’anuñ
Kırmızı altun ile her biri mâl-â-mâldür

20

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

1 Devlet şarâbınuñ k’ola keyfiyyeti gurûr
Anuñ humârı merg değül mi niye sürûr

2 Fâş itdi vahş u tayra figân ile ‘ışkuñı
Ey dil didüm mi râzuñı bülbüllere tuyûr

3 Uş it gibi yakında seni oynadurlar uş
Sen ey rakîb-i fitne habîbimle tur otur

4 Bahtum mıdur benüm ya sitâreñ midür senüñ
İşitmez âh u nâleñi ey dil o yâr uyur

5 Sun‘î cüdâ olalı huzûruñdan âh kim
Oldı gam-ı firâk ile gâyetde bî-huzûr

21

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1 Bu ben dîvânenüñ hüsni bahârum zülfi bâgumdur
Kolın ben bülbülüñ boynına salsun gül budagumdur

2 N’ola pervâne olup dönse kuşlar üstine dâyim
Benüm bu tekyede Mecnûn yalıñ bir çerâgumdur

3 Gamuñdan cânum ölmişdür gelüp cismüm mezârında
Karalar geyüben mâtemler iden tâze dâgumdur

4 Velâyetde bu gün ser-çeşmeyem ‘ışk ehline ey şeyh
Benüm ş’ol meşrebi sâfî olan câmı ayagumdur

5 Dimiş kim Sun‘inüñ cânı ecelden vehm eylerse
Hatum irişmeden gelsün hayât âbı dudagumdur

22

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Gel öğren 'ışkı yârâ kaşlarıñdan nice san'atdür
İşi birbirine dâyim iki başdan muhabbetdür

2 Firâkuñ acısın ş'ol deñlü gördüm kim aña nisbet
Efendi kıssa-i Ferhâd bir şîrîn hikâyetdür

3 Şehâ seng-i havâdisden benüm göñlüm yıkılmışdur
Gelen anuñ sadâsıdur sanurlar âh-ı hasretdür

4 Lebüñ hatt-ı dehânuñda sanasın ey yüzi mushaf
Konılmış sûre-i Kevserde surh ile bir âyetdür

5 Bu gurbet zahmetinden Sun'iyi kurtarmaga ey dil
Eğer gelmezse sag olsun ecel hicrâna minnetdür

23

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Nâyzenler nây ile cânâ agız bir itdiler
Dil neyistanına od urmaga tedbîr itdiler

2 Arz-ı dîdâr eyleyüp mihrin ziyâde kıldılar
Gözgünüñ göñlinde meh-rûlar 'aceb yir itdiler

3 Ey yüzi mushaf yine hatt-ı dehânuñ añdılar
Sûre-i Ve'ş-Şems mîmin sanki tefsîr itdiler

4 Husrevâ tez vir diyü nakd-i cânı göñlüme
Gösterüp huccet hatuñ la'lüñle tezvîr itdiler

5 Dest-i tevbeyle mugân ayagı men' olınmadı
Sûfîlerle şeyh men'e gerçi el bir itdiler

6 Tâña kaldı işidüp bâd-ı seher Sun'î yine
Hasta diller subh olınca âh-ı şeb-gîr itdiler

24

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Hatt-ı pîrûzuñda ey dilber bu la'l-i bî-nazîr
Hazret-i 'Îsî durur gûyâ kim itdi gökde yir

2 Kûy-ı Leylînüñ has ü hârı ile yapılmagın
Âşiyân-ı murga Mecnûn itdi başı üzre yir

3 Beñzerem dirse eger sehv-i lisân idüp hilâl
Kalmasun eksükligine kaşuñ ey bedr-i münîr

4 Ben fenâda cür'a-veş ayakda kaldum hâk olup
Gerçi bu humhânede olmazsa sâki dest-gîr

5 Sun‘iyi ey Husrev-i şîrîn-dehen öldürme kim
Çarh aglar ‘âlemüñ gülmez yüzi uşşâk acır

6 Husrevâ Ferhâd dünyâsın degişelden berü
Dahi dün yâsın çıkarmışdur anuñ dünyâ-yı pîr

25

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1 Dil-i pür-zahmuma gel ey kemân-ebrû okuñ gönder
Uçur lutf eyle mektûb-ı hümâ-bâl ü hümâ-per-ver

2 Şu kim yâruñ cemâlinden dehânın vasf ider evvel
Güneşden zerresini şerh idüben muhtasar eyler

3 Süleymân-ı zamânsın mûr ile mâra geçer emrüñ
Hemân tîrüñle ‘uşşâka işâret eyle ey server

4 Yüzüñ cennetdür ey hûrî lebüñ cennet şarâbıdur
Bu gün firdevs-i bezm içre sen olduñ sâkî-i Kevser

5 Bu meclis Sun‘iyâ bir hûb u ra‘nâ bâg sahnıdur
Surâhî çeşmesâr olmış ayagıdur anuñ sâgar

26

Fe‘ilâtün Mefâ‘îlün Fe‘ilün

1 Kaçan ol câdû-çeşm umar sâgar
San mehi gökden indirüp sagar

2 Gözine geldi beñzer ey sâkî
Tolu içer lebüñ öper sâgar

3 Gün gibi koma câmı şâma degin
Şem‘-veş sohbeti sabâha çıkar

4 Kaçan ol âfitâb âba gire
Sanuram gökde âfitâb gezer

5 Fevt olan namâzın itdi kazâ
Kıldı sanmañ namâzum ol dil-ber

6 ‘Âr idüp ben deliden ey meh-rû
Atduguñ taşlaruñ katı fırlar

7 Öykünürmiş yüziñe Sun‘î çerâg
Ölicek hastadur dilin çiyner

27

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

1 Sahrâ-yı gamda dil ki belâ kûhsârıdur
Peykân-ı dost sînede anuñ nigârıdur

2 Gitme diyü etegüme pek yapışan benüm
Ol bî-vefânuñ iti vü hem kûyı hârıdur

3 Ko dar içini ey yeñi fülfül kenâra çık
Gel bâg seyrin it ki karanfül bahârıdur

4 Sun‘î bu bezm-i hûb güzel sahn-ı bâgdur
Havzı kadeh surâhî anuñ çeşmesârıdur

5 Deryâda kûh u çeşmeler olur kenara çık
Peykân-ı yâr çeşmesi gam kûhsârıdur

28

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Baña tûmâr-ı muhabbet ol nigâruñ tîridür
Boynuma ey dil hamâyil safha-i şemşîridür

2 Mürdeler ihyâ iden sensin cihânda ey sanem
Deyr-i çarha çârümin ‘Îsî de bir tasvîridür

3 Bir dirilürmüş lebüñle mürde ihyâ itmede
Çarhına tokınsa ‘Îsînüñ figânum yiridür

4 Cevr ile ol şeh beni öldürdügi takdîrce
İtmezem andan şikâyet çünki Hak takdîridür

5 Goncayı hâb-ı ‘ademden Sun‘iyâ bî-dâr iden
Bülbül-i dil-hastenüñ bu nâle-i şeb-gîridür

29

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

1 Sahn-ı çemende sen kadi servi gözetdiler
Biri birine nergisi baguñ göz etdiler

2 Ben gar-ı hecrde niçe biñ sâl yatdugum
Ashâb-ı Kehf işideli bir pâre yatdılar

3 Tenhâ senüñle kalmag içün bu zemânede
Birkaç ‘Azîz Yûsuf-ı Mısrîyi satdılar

4 Öykündügi içün ruh-ı zîbâña gülsitân
Bülbüller üşürüp dili anı tonatdılar

5 Bulışmada sabâ ile gonca gül munkabız
Bâd ile bülbül anlara beñzer söz atdılar

6 Dil şîşesinde habs idi gam dîvi Sun‘iyâ
Anı da seng-i cevr ile hublar uşatdılar

30

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1 Efendi sâde-rûlukda bu gün tîgüñ ser-âmeddür
Anı pehlûsına bir kez saranuñ ‘ömri sermeddür

2 Yeşil tûtî durur gûyâ ki serv üstine konmışdur
Başında şemlesi ş'ol dilberüñ ki Âl-i Muhammeddür

3 Cinân bâgın añup asla hevâ-yı zülf-i hûr itmez
Şu dil kim işigiñde zülf-i dildâra mukayyeddür

4 Gider her subh alup destine levh-i mihri ey hâce
Bu pîr-i çarh ‘ışkuñ mektebinde tıfl-ı ebceddür

5 Görenler Ka‘beyi kûyında ey Sun‘î o meh-rûnuñ
Başında şemsî dülbendin sanurlar nûr-ı Ahmeddür

31

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 Lâle ruhsârıña öykündügi içün gül-i ter
Pâresin itdi kulagınca anuñ bâd-ı seher

2 Yârdan irdi bi-hamdüli'llah esenlik haberi
Şimdi geldi ayagı tozı ile bâd-ı seher

3 Ne ‘aceb hâli var ey sâki surâhînüñ kim
İl içer kanını ol kendi zebânına güler

4 Cân virürken gam-ı ‘ışkıyla añup dildârı
Geçemez dahi hevâdan bu göñül âh eyler

5 Sun‘iyâ pîrezen-i dehr seni aldamasun
Dost olmaz kızı düşmen kişiye eyle hazer

32

MeFâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

1 Dehânuñ bir durur la‘lüñ mükerrer
Yüzüñde leblerüñ rûh-ı musavver

2 Gözüñ üzre kaşuñ var dimesünler
Nemed gey gözgü-veş var ol kalender

3 Bize diller virür yañında yâriñ
Ögünsün yañına kalursa hançer

4 Çü bildi san‘at altun bilezikdür
Cefâdan cism-i zerdüm halka eyler

5 Rakîb-i mârı öldürdüm didi yâr
Nazar kıldum ol ef‘î hayya beñzer

6 Dil alduñ sen Budinden olalıdan
Yüzüñ Rûm u ser-i zülfüñ uc iller

7 Ne cüz‘idür cemâlüñ mushafından
Dehânuñ öpse bu Sun‘î-i kemter

33

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Seyr-i hüsne mâni‘ olmaz ey göñül müjgân-ı yâr
İtdi Bagdâdı şeh-i Rûma müsellem Zül-fekâr

2 La‘l sanma görinen hâtem elüñden ey nigâr
Dögünüp taşlarla her dem başına odlar yakar

3 Lâleyi otâg-ı Leylî sanma[sa] Mecnûn gibi
Gürleyüp düşmezdi taglar üstine ebr-i bahâr

4 Husrevâ Ferhâd âhından şikâyet itmege
Lâlelerden başına odlar yakupdur kûhsâr

5 Döne döne destin ey hâtem öpersin ol mehüñ
Yohsa başuñda senüñ mühr-i Süleymânuñ mı var

6 San gül-i ra‘nâ kulagını ısırdı jâleler
Şöyle dişler ol şehüñ gûşını dürr-i şâh-vâr

7 Gülşen-i ‘âlemde ey Sun‘î bu gün açılmadun
Gül gibi kalsun bu rengîn şi‘ir bizden yâdigâr

34

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1 Getürmeñ bâdeyi bezme ki gavgaya sebeb odur
Götürmez kimse meclisde anı bir delü kanludur

2 Birinde hâk-i pâyidür birisinde hayâlîdür
Dü çeşmim Yûsufı müşk ile tartar bir terâzûdur

3 Elif kadd-i nigâra nice öykinür utanmadan
Kalem barmak basar harfine anuñ bir siyeh-rûdur

4 Derûnum âteş-i gamdan göyündi şem‘-veş dûdum
Depemden çıktı başumda görinen sanmañuz mûdur

5 Gözüm peymânesinüñ cür‘asını dökdüm eflâke
Şafakdur sanmañ eflâki kızardan dem-be-dem odur

6 Bulutlar sanmañuz dâglar başında görinen dâyim
Dahi Ferhâd içün Sun‘î bu taglar kara yaslıdur

35

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

1 Hattuñ gamıyla ger ölem ey serv-i gül-‘izâr
Tâ haşr olınca ola mezârum benefşe-zâr

2 Sultân-ı ışk olanuñ ey şehriyâr-ı hüsn
Öldükde dûd-ı âhı yeter hayme-i mezâr

3 Kurşunlu türbe yapubanı üstine anuñ felek
Kandîller yakar sanemâ âh-ı pür-şirâr

4 Ben ölicek mezârumı mermerle yapalar
K'ola sipâh-ı gussaya ey sîm-ten hisâr

5 Ger hasret-i ruhıyla ölem nâr-ı sîneden
Ey Sun‘î ravzam üsti benüm ola lâlezâr

36

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

1 Bir savtı hoş nigâra göñül şimdi kuldur
Gûyendedür ki nakşı güzel pür-usûldür

2 Yaşumla kanlu nâmemi iltürse saña peyk
Şâhâ el üzre tut anı âl-i resûldur

3 Gencine itme meyl bu dehr-i ‘acûzenüñ
Arz-ı bekâret itse inanma ki tuldur

4 Kim vasf ide benüm gibi zülfüñle bilüñi
Cânâ tarîk-ı şi‘r katı ince yoldur

5 Sun‘î senüñçün eyledi tasnîf kıl ‘amel
Dîvânın okuyup ki kitâb-ı usûldür

37

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

1 Gülzâr-ı ruhında o şehüñ gül güle söyler
Sünbül saçı bâgında anuñ sünbüle söyler

2 Tolarsa mahalleñ n'ola üftâdelerüñle
Gülşende çü bülbül sanemâ bülbüle söyler

3 Sohbetde müdâm aglamasun küsmedi sâgar
Ey sâkî surâhi hele bâri güle söyler

4 Kan agladıgını gonca gibi bagrımuñ ey gül
Meclisde kulak tut ki saña bülbüle söyler

5 Sun‘î saña derdin n’ola aglarsa kapuñda
Gülşende çü ahvâlini bülbül güle söyler

38

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

1 Beñzer ki nâyzenler idüp sihr üfürdiler
Kim Mevlevîlerüñ yine başın çevürdiler

2 ‘Uşşâk gördügi gibi dîdâruñı senüñ
Ey serv yüzlerin su gibi yire sürdiler

3 Öykündi zülf-i yâra anuñçün benefşenüñ
Cismini gök gök idüben boynını burdılar

4 Bir kıymetî metâ‘ idi ey dil harîr-i zülf
Dil-berler anı veh ki ayaga düşürdiler

5 Meclisde sâkî şîşe çevürsün ki Sun‘inüñ
Gussayla gam yüregini şişe çevürdiler

39

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Feûlün

1 Kısmet idicek ‘akl u dil ü cânı güzeller
Göñlüm saña düşdi benüm ey rûh-ı musavver

2 Uç illeri seyr itmek içün ol yüzi hurşîd
Hâtem gibi kaşın kazıdup oldı kalender

3 Hıdmetde kusûrına nazar itme hilâlüñ
Kim dahi yeñi yakadur ey mihr-i münevver

4 Sâyeñde senüñ hoş geçelüm şâh-ı cihânsın
Lutf eyle elüñ gölgesin ey serv-i semen-ber

5 A‘dâ mı gelür karşuña âhum tüfegiyle
Ey şâh-ı cihân toptoludur sîne-i çâker

6 Vaslına virüp cân u dili götüri itdük
Ol Yûsuf-ı sânî ile bâzâr-ı Peyâmber

7 Tonandı çemen beñzedi bir tâze ‘arûsa
Nergis yüzi üstinde bir altun beñe beñzer

8 Tâlib olalıdan beru iksîr-i visâle
Oldı bir avuc hâk şehâ Sun‘i- i ahker

40

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 Sûreti şem‘ ü yañagı kâfur
Serçe barmagı gûyiyâ billûr

2 Söylesün râst dir iseñ tanbûr
Yüzini tırmala kulagın bur

3 Dilini ol bilür anuñla emişür
Lebi râzını ney-şekerden sor

4 Zâhid abdeste yüz yumaz içeli
Zühdden anuñ içün ol el yur

5 Kızdugından eridi geçdi şem‘
Sun‘iyâ ideli o mihr zuhûr

41

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 Göñlümi kâşuña dir sünbül dildâra gider
Çekilür eñsesine sanki bu dil dâra gider

2 Dil gidelden beru kaldı ser-i zülfüñde senüñ
‘Aklumı sorar iseñ ara gelür ara gider

3 Ten libâsın dehenüñ   görmek içün çâk idüben
Cân atup dâr-ı fenâya dil-i âvâre gider

4 Görmeden gitse benefşe çü güli gülşenden
Çekilür ensesine sanki hemân dâra gider

5 Sun‘î yumazsa bu gün eşk-i nedâmetle yüzin
İrte Hak hazretine şöyle yüzi kara gider

42

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

1 ‘Uşşâka serv boylı güzeller belâ durur
Her gonca kim kopar açılır bir belâ durur

2 Öldürdüñ irmek ile visâle‘adûyı sen
Çek ta‘nasın dilâ ki iti öldüren sürür

3 Beñzer ki eyledüñ anı tahrîk ey sabâ
Nergis ayagı tozın anuñ başına görür

4 Öldürdi cânı kanlusıdur çeşmimün lebüñ
Şehr-i hüsünde hiç bulımaz arayıp yürür

5 Kej bakdı sanma boynunı Sun‘î benefşenüñ
Gül ire diyü ardına dâyim bakar turur

43

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Şîve satmakda o mâhum vây nice kattâl olur
Müşterî olsam bu âhum ‘âleme dellâl olur

2 Sözlerüm okınsa sohbetde piyâle cûş ider
Gözi yaşlu bagrı başlu nice ehl-i hâl olur

3 Dâl-i derd olsun diyü mestâne kesdüm na‘ller
Pîr-i deyr atam didi âhır ki bu abdâl olur

4 Sarı evrâka ne dem cânâna yazsam hasretüm
Rûy-i zerdüm gibi ol nâme yaşumdan âl olur

5 Dil uzatsa sebze-veş Sun‘î seni medh itmege
Gonca-veş la‘l-i lebüñ vasfında ey gül lâl olur

44

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

1 Bülbül latîfe eylese gül açılur güler
Bâd-ı seher ki söylese def‘î yüzin dürer

2 Dülbendiñi o şahâ Selîmî sarın disem
Biñ dürlü nâz u şiveler eyler bozar sarar

3 Mihrâba varmagın koyuban kaşıñı imâm
Mihrâb gibi soñra yüzi kıbleden döner

4 Gülzâra bülbül uş ‘aceleyle uçup gelür
Ey bâd gonca bikrini almak diler iver

5 Cân Yûsufın düşürse ne tañ Sun‘îyâ gama
Çâh-ı lehed ‘azâbını ş’ol kim aña düşer

45

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1 Lebüñ ‘aksiyle cânâ gabgabuñ câm-ı hilâlîdür
Anuñçün bu dil-i dîvâne mest ü lâübâlîdür

2 Ol iki sünbül ey servüm gülistân-ı ‘izâruñda
Biri biriyle boydaş iki taze gül nihâlidür

3 Lebi agzuma sögdükçe bulur bu hasta cân sıhhat
Dilâ ol pîr olası gonca-veş agzı du‘âlıdur

4 Görüp kaşını îd-i vaslın umdugın dil-i miskîn
İşidüp ol hilâl-ebrû ayıttı kim hayâlîdür

5 Bu kanlu kanlu tâze dâglar ile göñli Sun‘îniñ
Nigârâ bâg-ı ‘ışkuñda karanfüller safâlıdur

46

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 ‘Âlem-i hicrânı unıtdı göñül hoş demdedür
La‘l-i yâre hem kadehdür şimdi bir ‘âlemdedür

2 Tañ mıdur dîvâne nakş olsam benüm göñlüm gözüm
Bir perî-rû hûri-i cennet güzel âdemdedür

3 Ben nice incinmeyem zahmum diken cerrâhlara
Göz diker peykânıña ki bu dil-i pür-gamdadur

4 İtse ‘ömrümle sovukluk ortada dehr-i ‘acûz
Gam degüldür âteş-i şevkuñ hele sînemdedür

5 Hârdan bir havlıda bitti gül-i ter Sun‘i san
Kim hayâlî kirpük ile dîde-i pür-nemdedür

47

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Hâtem-i engüşt-i kadrüñde felek pirûzedür
‘İzzetüñ pâyında mâh-ı nev gümiş ser-mûzedür

2 Bâg-ı kadrüñde felek bir sîm şâdırvândur
Lûle-i zer mihr nûrı âb [u] meh zer-kûzedür

3 Rûz u şeb turmaz tolanurlar çerâg-ı hüsnüñe
Mihr ü meh pervâne ol şem‘-i cihân-efrûzedür

4 'Îd-i vasluñda senüñ bu cânı kurbân eylerem
Bunca yıl katlandugım hep ol mübârek rûzedür

5 La‘l-veş kan agladan kutsuz sitâreñdür senüñ
Sun‘iyâ kimüñ cihânda tâli‘i pîrûzedür

48

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 Câme-i teng kaçan sîneñe muhkem sarılur
Geñ yakadan görüp ey gonca bu cânum taralur

2 Şöyle kâr itdi gamuñ zehri baña acıyuban
Zehreler çâk olur ey dost yürekler yarılur

3 Vasl içün yalvarı yalvarı aña yitdü işüm
Ber-murâd itmedi yıllardur uşa yalvarılur

4 Beni öldürdi bu gün hasreti ol sîm-tenüñ
Hasretüm gibi kefen geldi baña pek sarılur

5 Bir ulu hân-kâh añılsa ya bir şeyh-i ‘azîz
Sun‘iyâ meykede vü pîr-i mugâna varılur

49

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1 Kabâdan vazgeldi dil bekâyiçün ‘abâ ister
Kalender olmada göñli anuñçün ol fenâ ister

2 Anuñçün istemez göñlüm halâs olmak muhabbetden
Beni ol bî-vefâ dâyim belâya mübtelâ ister

3 İşigüñe varup dil mihnet ister ey saçı Leylî
Hicâza varuban Mecnûn gibi derd ü belâ ister

4 Rakîbâ istemezüz kûy-ı yâra bir dahi gelme
Seni âhum diler tîg ile bu göñlüm gazâ ister

5 Sebât añlamaz ey Sun‘î bu ‘âlemden baka gördü
Anuñçün şimdi dil nûş itmege câm-ı fenâ ister

50

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 Başuma derd ü belâ gerçi gözi kâşıdur
Ey dil ammâ ki ser-i zülfi belâ bâşıdur

2 Bezm-i gamda dil ü cân ‘ışk meyin içe yürür
‘Aklı başdan savalum ol arada nâşidür

3 Hançerüñ nîzeñ ile cân u göñül milketine
Biri sancak begidür [o] birisi subaşıdur

4 Sayd iderler nice dilberleri anuñla yine
Duhter-i rez şu erün kim bu gün oynaşıdur

5 Bir kul oglına kul oldı yine Sun‘î bendeñ
Anuñ ey şâh ser-i zülfi bölük başıdur

51

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Söylemezse n’ola ol gonca mü’eddeb hûbdur
Gülüp açılmazsa tañ mı ki dahi mahcûbdur

2 Sûret-i mektûbdur encüme hattuñ her meh
Bunı yazarlar mukannen bu bir uslûbdur

3 Seng-i nükteyle beden burcın yeter yıkduñ yeter
Ey felek vehm it bu âhum bir hevâyî topdur

4 Nice cânlar yidürüp dil nakdini çaldurmayam
Tîgi yâruñ bir yalın yüzlü ser-âmed hûbdur

5 Okıyup hattuñ ne dir bildüm ki hüsnüñ fevtine
Sun‘iden saña azâ içün gelen mektûbdur

52

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 ‘Aks-i serviyle revân oldukça ey dil cûybâr
San gider bahr-i hıtasıyla semend-i şehriyâr

2 Cânuma la‘lüñ safâsı geldi şekkerden leziz
Göñlüme zülfüñ belâsı oldı ey şeh zehr-i mâr

3 Şevk-i dîdâruñla mest olmış katı bu gice şem‘
Tâcını bâd-ı sabâ kapmış başından amr-vâr

4 Gabgabuñ zülfüñle top âyînedür san asılur
Câmi‘-i hüsnüñde anber silsileyle ey nigâr

5 Çarh-ı atlas astar olımaz kabâ-yı kudrete
Kim aña bu nüh-felek bir tügmedür tokuz kenâr

6 Bir kulagı küpeli yâra kulakdan ‘âşıkâm
Sun‘iyâ kaddüm bükilüp olsa tañ mı gûşvâr

53

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1 Yüzi mushaflaruñ her dem hayâli dilde peydâdur
Bu göñlüm câmi‘-i ışk içre san sandûk-ı eczâdur

2 Satar kendüni dirhem dirhem ey dil Yûsuf-ı Mısrî
Diyelden ol nigârı Yûsufa mânend ü hem-tâdur

3 Didüm iller görür âyîne-i ruhsâruñı cânâ
O meh didi safâñ var ise gör ‘âlem temâşâdur

4 Ser-i zülfüñ bizümle el ucıyla merhâba itmez
Anuñçün bu dil-i şûrîde dâyim böyle şeydâdur

5 Müzellef tek güzeller sûreti ‘aksiyle bu eşküm
Deñiz mâlikleri oynar hemâna Sun‘i deryâdur

54

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Zahm-ı tîgüñ sanma kim göñlüme zahmet gösterür
Haz ider ol yaradan saña mahabbet gösterür

2 Şemsi dülbendiñ sarın yak halkı ey mahşer güni
Kim kad-i bâlâñı ol gayet kıyâmet gösterür

3 Hâtem olaldan kadüm mihr-i hilâl ebrûñ ile
İl beni barmag ile ey mâh-ı tal‘at gösterür

4 Dost dîdârına ol şem‘-i hidâyetdür bu gün
Câmdan niçün bize zâhid ferâgat gösterür

5 Sun‘iyâ câm iç müdâm andan görünir rûy-ı Hak
Görelüm âyîne-i devrân ne sûret gösterür

55

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 La‘lini agzuma virmişken çeker ol şâh alur
Nice dirsüñ ey göñül cânı viren Allâh alur

2 Ol şeker-lebden umaram dâdumı Allâh ala
Bunca yıllardur figân u âhumı Allâh alur

3 ‘Işk-ı yâra mübtelâ derd ile âh eyler göñül
‘Âkıbet bî-çareyi ol derd ile bu âh alur

4 Düşmeni sen öldüresin yâ meger Allâh ala
Bûseyi ‘Îsî lebüñden her nefes ey mâh alur

5 Niçün açılduñ ele fâş eyledüñ râzum diyü
Sun‘i ey şâhum ele dîvânını her gâh alur

6 Düşmeni Allâh alsın şevk ile bir vech ile
Yüzüñ öpüp mâhdur bûseñ senüñ her gâh alur

56

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

1 Dil geşt ider cemâlüñi şevkuñla dagı var
San şehri tolanur bir ışıkdur çerâgı var

2 Beñzetme gûş-ı yâre güli ey hezâr gel
Ol mâh işide kim bile yirüñ kulagı var

3 Ol tıfl elinde bu dil-i pür-na‘li dir gören
Ne hoşça mâhîlerle münakkaş kabagı var

4 Gam leşkerini bahr-i lebüñden nice sıyam
Mâh-ı sıyâmdur mey-i nâbuñ yasagı var

5 Gûşına dimeñ sadef incine işidüp
Ey bahr o şâh kim bile yirüñ kulagı var

6 Sun‘î felekde yer idüp olur Hakka yakın
‘Îsî-sıfat kimüñ ki cihândan ferâgı var

57

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1 Olursa ehl-i diller bezm içinde n’ola bülbüller
Surâhîler olupdur servler çün câmlar güller

2 Nice bir yaluñuz yügrük geçer bu hadd-i Gülgûnuñ
Koşulsun hat Şebdîze dil ü cân olsun öñdüller

3 Baña bu dûd-ı âhum serv ü sünbül ey göñül besdür
Yeter bu dâgum üzre daglar katmer karanfüller

4 Seni teshîr içün ey mâh saldum âteşe na‘li
Senüñçün ey perî sînemde kesdüm na‘l içüp müller

5 Sevâdü’l-vech fi’d-dareyn imiş vaki‘de âşıklık
Dil ü dînümden ayırdı beni ş’ol iki sünbüller

6 Sevâd-ı şi‘rüñ ile bulsa ragbet n’ola mülk-i Rûm
Olırdu Sun‘iyâ kâfûr mahv olmasa fülfüller

58

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

1 Kim görse göñlümi ser-i zülfüñde dir acır
Kâfir elinde oldı şu miskîn yazuk esîr

2 Gayrı suverden eşk ile kalbüñi pâk idüp
Ey dîde gözgü-veş yürü baş üzre eyle yir

3 Zülf-i dırâza irgürür idi elini dil
Olmasa dâr-ı dünyada bu ömr eger kasîr

4 Kim añladıysa Şeyh Kemâlüñ hayâlini
Sun‘î içün de didiler olsun Kemâl-i Pîr

5 Elden komasa câmı n’ola def‘-i gam içün
Ol derdmende çünki kemâl olmadı zahîr

59

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün

1 Ye’cûc-i gamuñ def‘ine ey âyine-manzar
Gitme kerem it bezmde ol sedd-i Sikender

2 Meclisde gerek şem‘ ü surâhî gibi ol şâh
Otura gümiş sandalî üzre ura lenger

3 Dîdâruña müştâk u safâlı idi sırdan
Sen bakmayalı âyinenüñ hâli mükedder

4 Nâmem iletür sanma rakîbâ o hümâya
Döker perini kûyına vardukca kebûter

5 Kılmış el uzunlugını bu sünbül-i serkeş
Destini kesüp anuñ içün dâra çekerler

6 Görse seni bu sûret ile dir idi ‘İsî
Vallâhi hele hak bu durur rûh-ı musavver

7 Ger dirse sözüñ rûhını söylerdi Mesîhî
Gâyet eyüdür Sun‘i sözüñ rûhını söyler

60

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

1 Soyunmuş gördüm ol ten nûra beñzer
Tutuşmışdur yâ ol tennûra beñzer

2 Benüm sînemle gören sînesin dir
Kim ol ten nûra bu tennûra beñzer

3 Gezer mecnûnlayın yalıñ olup dil
Kuşanmış şevk ile tennûre beñzer

4 N’ola biñ zer virüp kucsak o mâhı
Anuñ sîmîn teni billûra beñzer

5 Tutamaz kâse ol çeşm-i remed-nâk
Be sâkî merdümi mahmûra beñzer

6 Yüzine n’ola altun hâl kor ise
Yaraşur Sun‘iyâ ol hûra beñzer

61

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

1 Gerçi bülbül sözi katı sözdür
Hak budur gül yüzi de berk yüzdür

2 Gül işitmez figânıñ ey nergis
Kime kulagısa saña gözdür

3 Sûz-ı tebden belürdi tebhâle
Sanma la‘l-i lebinde uyuzdur

4 Bek çeküp bagra basmaga sâkî
Rez kızına ne virseñ ucuzdur

5 Eşk-i çeşmümde sünbüliñ ‘aksi
Gûyiyâ cûy içinde kunduzdur

6 ‘Âriyetdür libâs-ı zerrini
Ey güneş meh kalaylı bir kozdur

7 Sun‘i yaşum kılan ‘akîk-i Yemen
Taht-ı dil tâcdârı Hürmüzdür

62

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Cem‘ ider peykânlaruñ bagrum katı çok başlıdur
Añlamaz çeşmüm bu râzı gerçi andan yaşlıdur

2 Gözlerüñ ‘aksi ile bu çeşm-i hûnînüm benüm
Husrevâ bir la‘l hâtemdür ki bâdem kaşlıdur

3 Cân u dille gözlerüm ey meh hayâlüñ şâhına
Hânelerdür kış u yaz olmaga içlü tışlıdur

4 Halka-i çeşm-i zaîfüm eşk-i hûn-efşân ile
Hâtem-i zerdür ki la‘lünle ser-â-ser taşlıdur

5 Kara gözlü dirler ise mâha ey dil tañ degül
Dimesün kimse hilâle Sun‘i kara kaşlıdur

63

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 Dimesünler dil-i Mecnûna o bir tag eridür
Derd ile ger ide bir âhı o çok tag eridür

2 Yüregi yagını pervâne gözi yagını şem‘
Eridürse n’ola ikisi de ocag eridür

3 Eski dâgın yeñi dâgıyla eritdi bu göñül
Dâg dâg üstine korsa n’ola çün dâg eridür

4 Kılıcın arşa asarsa n’ola kandîl gibi
Yüreginden ki şular meclisine yag eridür

5 Duhter-i rezden elin çekse n’ola şeyh-i ‘azîz
Ol ocaguñ güzelim Sun‘i torlag eridür

6 Sun‘i bu pîrezen-i dehre yigitlik çagın
İtmedüm sarf dir ise sözinün çag eridür

64

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün

1 Sâyeñ gibi göñlüm olalı hâke berâber
Yiri kademüñde yine eflâke berâber

2 Kim idebilür âteş-i dîdârı hevâsın
Su gibi göñül olmayıcak hâke berâber

3 Söyletmek içün tûtî-i câñı yine tutdı
Mir’ât-ı ruhın sîne-i sad-çâke berâber

4 ‘Işk ile göñül toptoludur kaç başla olur
Çarh ejderi bu hokka-i tiryâke berâber

5 Biñ âdemi mecnûn ide bir âh-ı derûnı
Mecnûn ola mı bu dil-i gamnâke berâber

6 Ey hokka-dehen öykinemez dişüñe lü’lü
Olur mı şebîh hiç güher-i pâke berâber

7 Sun‘î yine ebkâr-ı serâ-perde-i efkâr
Tutdı yüzin âyîne-i idrâke berâber

65

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Hattuñı hoş şerh ider iki ruhuñ ey alnı nûr
Sanki Yûsuf sûresin ‘Osmân-ı Zin-nûreyn okur

2 Subhdan ahşama dek dil gün gibi câmı komaz
Şâmdan tâ fecri bekler şem‘-veş bezm-i fücûr

3 Nakd-i dil virdi kıyâmet-kadde eşref ile âl
Cebraîl ögrendi cân hâlini İsrâfîl sûr

4 Şîşe-i çarhı deler bu tîr-i âhum her gice
Uşdaki yıldızlaruñ ey dost ol hengâmıdur

5 Kasr-ı ‘âlîsine Sun‘î nice öykinsün behişt
Aña nisbet var cinân bâgında biñ dürlü kusûr

66

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1 Cemâl-i pür-kemâlüñ za‘f ile cismüm hayâl eyler
Belî ince hayâlî ey güneş sâhib-kemâl eyler

2 Şifâ var mı marîz-i ‘ışka bu kânûn-ı hikmetde
Lebüñden haste-dil anuñ cevâbını suâl eyler

3 Safâ-yi kalb ile sâgar leb-i la‘lüñi öpdükce
Umar kalbüm safâ ile ire fikr-i muhâl eyler

4 Miyânuñ vasfını ta‘bımdur iden ey leb-i gonca
Belî ince hayâli dâyimâ ehl-i hayâl eyler

5 Dehânuñ şöyle nâ-peydâ durur kim Sun‘î-i hasta
Benüm rûhum ‘adem dârına andan intikâl eyler

67

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Taylasân u rîş gerçi sûfiye kuyrug olur
Sanur ol har kim anuñla başına buyrug olur

2 İl bakar bir gözgü gönder der rakîbüñ yüzine
Gözin oy bostân-ı kûyıña hele oyug olur

3 Dil kesilmez bahr-i ruhsârında zülf-i yârdan
Her kaçan andan çekil disem asılur yog olur

4 Başdan zülf-i hümâsı kuyrugın ‘arz idicek
Başına buyrug olup ol şâh sâhib-tûg olur

5 Didüm olmış var mı kûyından cüdâ tezden rakîb
Yoksa yok mı didi ol şâhum ki tezden yog olur

6 Yâr iken germ olmasun sakınsun eşkümden benüm
Sun‘iyâ ‘ışk ıssıyuz bizde harâret çog olur

68

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 Beni içdüñ diyü sûfî ne içün anda çeker
Varuram meykedeye çünki suyum anda çeker

2 Yem-i eşkümde gözüm keştî kürekler kirpük
Remed ucından o perâkende perâkende çeker

3 Eyledi cân u dili zülfe mukayyed ol şâh
Bilmedüm kullarını ben de niçün bende çeker

4 Yaraşur âhuma kapuñda iderseñ n’ola yer
Dem olurlar ki melekler begüm özinde çeker

5 Sun‘i kandan diye kandum leb-i kandına diyü
Kanda bulındı diyü bulsa anı kande çeker

69

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1 Didüm derbâna kim niçün der-i cânâna bagludur
Katı kesret m’olur yohsa dedi nâdâna bagludur

2 Açılmakdan baña ne cennet ile tevbe kapusı
Der-i cânâne ile çün der-i meyhâne bagludur

3 Bizi fürkât şebinde lutf it öldür uykumuz gelsün
Nice yıllar durur kim ey gözi mestâne bagludur

4 Göñül hâr-ıla nergisten güle tâ degmeye dil göz
Bu gonca heykeli şâh-ı gül-i handâne bagludur

5 Bize Hurşîd ü Nâhîd ü Kamerden togmadı devlet
Kimesne hod dimez Behrâm ile Keyvâna bagludur

6 Dili Mecnûna teşbih eyleyüben baglama Sun‘î
Bu ma‘nâ fikrini ko kim bizüm dîvâne bagludur

70

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

1 Ey vasl ile şular ki bu gün bahtiyârsız
Añmañ bunı ki hîç ola mı baht yârsuz

2 Pîr-i mugânı meykedede görmedüm bu gün
İtmeñ ta‘accüb agladugum ihtiyârsuz

3 Sûret viren baña o perî-peyker mi durur
Yüz mi tutardı yohsa bu devlet nigârsuz

4 Ol mihr-i mâh-çihre hevâsı yog ise ger
Ey eşk ü vâh neden böyle bî-karârsuz

5 Biñ olsa Sun‘î gibi n’ola medhüñ eyleyen
Olmaz gül-i cinân çü bilürsin hezârsuz

71

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün

1 Her gice göñül nâlesini şöyle kılur tîz
Ey gül işidüp taña kalur murg-ı seher-hîz

2 Çignetmeye halkı ruh-ı Gülgûnuna yâruñ
Girmiş yanına kamçı çalar sünbül-i Şebdîz

3 Gör fürkat u vuslat bir imiş teşne bulındı
Bir tîşe vü bir deşneye Ferhâd ile Pervîz

4 Câm-ı mey ile leb-be-leb olup yine ey dil
Od saldı benüm cânuma ol la‘l-i güher-hîz

5 Görinmeyeli Sun‘îye müjgânlaruñ ey dost
Görindi muhabbet giyehi hançer-i ser-tîz

72

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Dün gice içdi bizümle ol büt-i fettânımuz
Gelimez kızdukca sâkî gevredi îmânımuz

2 Mübtelâyuz gussa dürdine bize sun câm-ı mey
Sâkiyâ çün şişe çekmedür bizim dermânımuz

3 Şâneniñ benzer dili degmişdir ey bâd-ı sabâ
Kim şikeste-hâl olupdur turra-i cânânımuz

4 Ay gördük yılduza yokdur bizüm hîç tañımız
Mihr ü mâha bakmazuz var iken ol fettânımuz

5 Mihr ü mâhı n’eylerüz biz bezmimüzde ey felek
Var bizüm sâkî gibi bir âfet-i devrânımuz

6 Âsumân üzre melekler incinür feryâddan
Âsitânında işitmez Sun‘i yâ efgânımuz

7 Ol bütüñ şevk-i ruhıyla nâra tapduk şem‘-veş
Gelimez kızdukça sâki gevredi îmânımuz

73

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1 Ne içün kande ey şeh la‘lüñ agzı dadlı virmez
Ezildiyse leb-i şîrînüñe ol kelle baş ezmez

2 Havâdis okını kavs-i felekden gör atan kimdür
Çıkup menzil-be-menzil çarhı sen ey tîr-i âhum gez

3 Rakîbâ niçün ol şehden hicâb u vehm itmezsin
Be Peygamberden utanmaz behey Allâhdan korkmaz

4 Seni dülbend-veş bir kerre sarmak ey Hasan Şemsî
Cihânda yeg durur hamsîn-i nakd-i ‘ömrden sad kez

5 ‘Acûz-ı devr-i mekkâr ortada ‘ömr ile ey Sun‘î
Sovukluk itmedin dur duhter-i rezle humârun yaz

74

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün

1 Fürkatdeyem ol Yûsuf-ı devrân ele girmez
Vuslatdan ebed gûşe-i dâmân ele girmez

2 Gayrlar el irgürdi dilâ mîve-i vasla
Ayva gibi bir sîb-i zenahdân ele girmez

3 Dil şâne gibi şişlere sancıldı ser-â-pâ
Gitdi meded ol zülf-i perîşân ele girmez

4 Elden çıkaraldan berü dil hâtem-i la‘lüñ
Kan aglar ise tañ mı ki yârân ele girmez

5 Destüñde iken kadrümi bil âhumı alma
Hüsn âyinesi ey şeh-i hûbân ele girmez

6 Sun‘î ye yazuklar ki bu gün bezm-i cihânda
Câm-ı mey ile bir gül-i handân ele girmez

75

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Eyleyelden şâh-ı gâzî taht-ı ‘Osmâna cülûs
Feth olup Rodos keser oldu bilâd-ı Engürüs

2 Al-i Hayder tâc-ı surhıyla saña olmaz şebîh
Uça mı mânend-i Hüdhüd ey Süleymânum horûs

3 Kanla toldursañ agzum açmaz idüm dostum
Eylesem tîriñ gibi bir kez dehânı dest-bûs

4 Merd olan bakmaz görüp yüziñde altun hâlini
Gerçi çarh-ı pîrezen her gice olur nev ‘arûs

5 Surh-ser olanlaruñ ‘ahdiñde iki biçmege
Eksük olmasun başından erre mânend-i horûs

6 Sun‘î kıldı ‘ışk satrancında çok ferzânelik
Nat-ı âlem yog idi dahi bu âc u âbnûs

76

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 Kankı ‘âşık ki gubâr-ı reh-i cânân olmış
Tahtını yel götürüp kendi Süleymân olmış

2 Göricek nûr-ı cemâlüni taparken nâra
Kaldırup barmagını şem‘ müselmân olmış

3 Hatt-ı sebzi n’ola kazılsa anuñ la‘linden
İricek Hızr hayât âbına pinhân olmış

4 Ger şeb-i gamda sorarsâñ dil-i miskîn hâlin
Şem’ gibi gözi giryân özi biryân olmış

5 Sun‘i bâdeyle perî-rûları teshîr itmiş
Ol gedâ hâtem-i câm ile Süleymân olmış

77

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

1 Ol meh ruhından olsa n’ola ş’ol rakam tırâş
Evrâkı kâh olur ider ehl-i kalem tırâş

2 Dirsem n’ola ki sâhib-i seyf ü kalemdür ol
Hem hat yaraşdı ol şeh-i hûbâna hem tırâş

3 Hatt-ı ruhuñ gelelden ider oldı şiveyi
Eş‘âr-ı Rûmdan şu‘arâ-yı ‘Acem tırâş

4 Ş’ol halka-i kalenderiden olmag isteyen
Hâtem gibi gerek ola ser-tâ-kadem tırâş

5 Sun‘î nazîresi yazılur mı bu levhe hîç
Tut safha-i cihândan eyâ çarh olam tırâş

78

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Döndi benden âsiyâb-ı çarh ey meh n’ola kâş
Dikseler kabrüme kendüm dögmek içün iki taş

2 Kaç başuñ ile olursun sen mukâbil ey göñül
Ejdehâ-yı zülf-i dildâra ki ol kaldurdı baş

3 N’ola götürseñ ayagı ehl-i bezm-i ‘âleme
Sâkî-i devrân ecel câmınâ dirmiş kim tolaş

4 Şâm ezânına Bilâl-i zülf barmak gösterür
Ka‘be-i hüsnüñ diyârında kaçan karara kâş

5 Hatt-ı ruhsârına ne söz ger yazarlar ehl-i Rûm
Sun‘i-i abdâluñ eş‘ârından eylerler tırâş

79

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

1 Saña öykündise itme te‘essüf
Terâzûda bahâsın gördi Yûsuf

2 Tekellüf tende turmak sensüzin cân
Beru gel aradan gitsün tekellüf

3 Kuşandukça gümiş seyfi yaraşur
O şehbâzum geyerse altun üsküf

4 Ko olsun pâdişâhum Mısra sultân
Özin beñzetmesün tek saña Yûsuf

5 Degül mi söz eri bi'llâhi Sun'î
Me'ânînüñ ider bikrin tasarruf

80

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Ey kara günlü dil didümse nigâra bak
Didüm mi saña su gibi dîdâr-ı yâra ak

2 Sen baş açuk mey içdigüñi gayrılar görüp
Od düşdi câmuñ içine yürür yalıñ ayak

3 Tâtâr-ı müjen niceleri gâret eyledi
Bu kârbân-serâ degül ey hânmân konak

4 Olduñ o mâha mekteb-i 'ışk içre mübtelâ
Mecnûndan ey göñül ne içün almaduñ sebak

5 Dirler ki yazıcak bu garîb-i belâ-keşe
Ol dert-mend deftere derdini yazıcak

6 Yaşumı sildi şefkat idüp dâmen-i felek
Sanma ufukda görineni Sun'iyâ şafak

81

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

1 Ahım eger irişmese Ferhâda beni elhak
Olurdı katı tag [u] taşıñ yalımı alçak

2 Göñlüme nazar âyine ey gonca katı berk
Pûlâd u hacer göñüle nisbet katı yumşak

3 Lâyık mıdur ey dost salarsın bizi hecre
Halkı oda yakmaga saña kim didi elyak

4 Sensüz ne vücûdum ola kim mihr-i cihânsız
Ey şeh çü olur mâh-ı nevüñ yalımı alçak

5 Ulumag ise ancak olur dimedüñ ey hûr
Nâlem işidüp Sun'î yi âşüftemüz ancak

6 Da'vâ-yı suhan eylemesün Rahmîye eydüñ
Yanumda olupdur benüm anuñ sözi alçak

82

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün

1 Söz açmada ey gonca dehânuñ gibi hîç yok
Kıl yarmada dikkatde miyânuñ gibi hîç yok

2 Hîç yok dimez emmek dilesem leblerüñ amma
Yokdan gelür ey gonca zebânuñ gibi hîç yok

3 Cânâ senüñ ânuñ gibi her dil-berüñ ânı
‘Âşık depeler didiler ânuñ gibi hîç yok

4 Çün mülk-i ‘adem oldı senüñ menzilüñ ey dil
Var öyle huzûruña ki mekânuñ gibi hîç yok

5 Sun‘î başı top eyledi çevgânuña ey şeh
Baş oynayıcı yoluña anuñ gibi hîç yok

6 Şi‘irüme nazîre diyimez kimse dimüşsün
Gerçek sözüñ elhak ki yalânuñ gibi hiç yok

83

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün

1 Dimişdi mey iç Cem gibi tâ cûş ide cânuñ
Sözi kulagumda küpedür pîr-i mugânuñ

2 Pervânelerüñ çarhına tokınsa n’ola şem‘
Yüz virdi ise başdan aşar her biri anuñ

3 Sohbetde senüñçün yine ey dil dögünür def
Gûşına çalındı var ise âh u figânuñ

4 Meclisde tokınsam n’ola ben çarhına câmuñ
Döne döne öper lebün ol piste-dehânuñ

5 Göñlinde yüri var yer idiñ bârî zemînüñ
Çün görmedüñ ey Sun‘i vefâsını zemânuñ

84

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün

1 Atmazsa n’ola üstüme eller bir avuç hâk
Kim kıldı beni gussa-i dilber bir avuç hâk

2 Gel ey gözi aç dünyaya toymag ise kasdüñ
Bir lahza gözüñ aç ki yeter bir avuç hâk

3 ‘Aynumda degül katre vucûd ile bu ‘âlem
Sanmañ anı gözümde ide yer bir avuç hâk

4 Te’lifi bu remlüñ eyü sâatde imiş kim
Su gibi zamîrüñi revân der bir avuç hâk

5 Hâküm olalı cevher-i iksîr-i mahabbet
Kalmadı mezârumda ser-â-ser bir avuç hâk

6 Girem gözine görmeye tâ yârumı agyâr
Devrân beni razıyım iderse bir avuç hâk

7 Ey saçına ‘anber saçınan mâtemiñ itgil
Koy başına toprak ki seni yer bir avuç hâk

8 İhsân diyü dil ayagı altından o şâhuñ
Nemgîn gözine sürmeye ister bir avuç hâk

9 Kimdür dir iseñ tâlib-i iksîr-i mahabbet
Kallâş-ı cihân Sun‘i -i ahker bir avuç hâk

85

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

1 Okuñ koltugına girüp kemânuñ
Töker kanını ben nâtuvânuñ

2 Meger tirüñ peridür ey kaşı yâ
Ki egdi   agzını ahir kemânıñ

3 Kadeh agzını açdı kaldı hayrân
Görüp bezm-i cemâlüñde dehânuñ

4 Şu deñlü agladı sâgar senüñçün
Gözine kan oturdı âhir anuñ

5 Senüñ zülfeyniñüñ ‘ömrüm hevâsı
Karârını uçurmışdur hümânuñ

6 Görinmez Sun‘iye şerminden ey dost
Kemer kucdugı bellidür miyânuñ

86

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 Ele âyîne alup hüsnüñüze bir bakınuñ
Ey cemâl ehli görüñ sun‘iyi siz bakınuñ

2 Boyun egdügiñ ırakdan büke kopuz gibi
Ey göñül ‘âşıksın [sen] canlıca bir yakınuñ

3 Bizi bir cür‘a ile ola ki yerden götürür
Düşmelü olduk ayagıña görüp bir sâkînuñ

4 Çünki begler takınur yanına hançer ‘âşık
Bu yalın yüzlileri siz de biraz takınuñ

5 Sun‘iyâ gül gibi mecmû‘asını tagıtdı
Bâd-ı âhım n’ideyim sabrımuñ evrâkınuñ

6 Yine gök âhene gark oldılar Akkirmanı
Pâdişâhum Kara Bogdana gibi akınuñ

87

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 Hâli zülfüñde perişân bu dil-i mahzûnuñ
Leyli biñ dürlü belâ ile geçer Mecnûnuñ

2 Çünki baş koşdı bu dil ol saçı şebdîze yine
Terk ide mi hîç ayagını mey-i gülgûnuñ

3 Yandum ol pençe-i hurşîdüñ elinden yandum
Ki basar dîdesine yalın ayak her dûnuñ

4 ‘Alef-i sevr havâdis ider ehl-i hüneri
‘Acele itdügi devrinde budur gerdûnuñ

5 Sun‘î hoş vâdiye iletdi cünûnuñ fennin
Levh-i ‘âlemde hemân bir adı var Mecnûnuñ

88

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1 Hilâl-ebrû puserlerle olur zeyni bu dünyânuñ
Belî genc iledür güzelligi kandaysa vîrânuñ

2 Yolında sâye gibi olmayınca hâk ile yeksân
İrimez ayagına kimse ol serv-i hırâmânuñ

3 Egerçi kirpügüñ âfet geçer cân u dil almakda
Ser-i zülfüñ de öte ucıdur ey dost fettânuñ

4 Mezârı taşları ehl-i kubûruñ bagladı saflar
Namâzın kılmaga cân virenüñ ‘ışkıyla cânânuñ

5 Felek encümle bir tâvûsdur cevlân ider Sun‘î
Dem-â-dem rif‘ati bâgında ol sultân-ı devrânuñ

89

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Cânına cevr it diyü bâd-ı sabâ bülbüllerüñ
Boynına kulagına salındı şâh-ı güllerüñ

2 Goncalar gülşen hisârında bedendür sanmânuz
Asılu ol burca kanlu başıdur bülbüllerüñ

3 Bilürüz çün şânenüñ ‘ömrüm sebîlidür eli
Bilmeziz niçün şikeste-hâldür sünbüllerüñ

4 Serv-kaddüñ ‘aksini bir kerre görmişler meger
Gözleri yollardadur sularda kalmış pullarun

5 Şiddet-i ‘asr ile sâyil oldı yaşı Sun‘inüñ
Ey şeh-i ‘âlî-güher bekler anuñçün yollaruñ

90

Mefâilün Feilâtün Mefâilün Feilün

1 Yüzümi zerd idüben cismümi nizâr itdüñ
[Ki] bülbülüñ bir gün derdini hezâr itdüñ

2 Yine bu bezm-i belâda ney ki maksûduñ
Efendi cân u dilüñ her birini zâr itdüñ

3 Çıkarsa gamze ile har-ı kûyını tenden
Cinânda hûra diyem kim yerümi hâr itdüñ

4 Mecâl kalmadı turmaga sâye-veş ey serv
Beni yere çaluben şöyle hâksâr itdüñ

5 Günâhı yok mey ile pir-i dehrüñ ey Sun‘î
Sevüp sen ol büti rüsvâlıgı ihtiyâr itdüñ

91

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

1 Görmege zerrîn kabâsın ol kamer ruhsârumuñ
Mihr ü meh kuyıñ tolanur rûz u şeb dildârumuñ

2 Güller ortasında bitmiş bir nihâl-i servdür
Kâmet-i bâlâsı ol zerrîn beneklü yârümüñ

3 Her nigende serv-i bâlâ her benek bir taze gül
Gülsitânî câmesinde ol yüzi gülzârumuñ

4 Bir floridir frengi görinen her bir benek
Müft kuçmaz ol kabâ [sı] sîmîn-ten dildârumuñ

5 Vaslına irince pür-dag eylemişdür cismüni
Sun‘iyâ egnindeki câme ol gül-ruhsârumuñ

92

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1 Didi meclisde ol dildâr yârâna safâ geldüñ
Pür idüp her birine sundı peymâne safâ geldüñ

2 Bu ben bîmâr-ı ‘ışkı görmege ey derd hoş geldüñ
Safâlıklar diyü ey gussa yârâna safâ geldüñ

3 Su gibi gülşene togrulsan ey ka‘bem diye ‘ar‘ar
Elini kavşurup sen verd-i handâna safâ geldüñ

4 Yüzümüz basa geldüñ eşk gibi bahr-i fürkat[den]
Halâs itdüñ bizi ey dürr-i yek-dâne safâ geldüñ

5 Kaçan mir‘ât-i câma gelse ‘aks-i rûyı ol mâhuñ
Göñül dir Sun‘iyâ âyîne-i câna safâ geldüñ

93

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1 Semendi her kaçan gelse tozup bâd-ı seher-hîzüñ
Tutulmaz Husrevâ hergiz ‘inân-ı zülf-i Şebdîzüñ

2 Hüsün meydânını hâlî sanurdı hadd-i Gülgûnuñ
Şehâ at saldı çignetdi anı bu zülf-i Şebdîzüñ

3 Şeh-i ‘ışkam kulagumda yaraşur olsa gevherler
Kulagum tolduri sögse n’ola la‘l-i güher-rîzüñ

4 Yolınçün sor güle gülşende ey bâd-ı sabâ lutf it
Niçün tutmaz figânına kulak murg-ı seher-hîzüñ

5 Tolıdur kalb-i Sun‘î zahm-ı tirüñle yetiş şâhum
Kızılbaş ile pür oldı derûnı şehr-i Tebrîzüñ

94

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1 Saçuñ reyhânı dâl olmış elifdür kadd-i şimşâduñ
Ne illerdensin ey servüm di bi’llâhî nedür aduñ

2 Zebân-ı hâl ile telkîn-i dîn-i ‘ışk ider dâyim
Oturup başı ucında mezârı taşı Ferhâduñ

3 Ayagı tozı gözümde uçardı baña irgürdi
Gözüme tura bilmezsem eger kim iyligin bâduñ

4 Nedür her bir saçı Leylînüñ ey dil cevrini çekmek
Saña mı kaldı yimek gussasın Mecnûn-ı nâşâduñ

5 Kelâmum Yûsufı ey Sun‘i bir mahbûb-ı mevzûndur
Yaraşdı hilat-i nazm üstüne ol serv-i âzâduñ

95

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Bilürem katlümdür ey şeh fikr-i tedbîrüñ senüñ
Yazdı fikrüñ safha-i dilde ney-i tîrüñ senüñ

2 Kan kaşandı vehm idüp âh-ı derûnumdan benüm
Hûn-ı dilden sanma gülgûn oldı şemşîrüñ senüñ

3 Kaddümi yâ kıldı gam gel sîneme ey tîr-i yâr
Bir elifsin sen kemân içindedür yirüñ senüñ

4 Ben elifdür didügüm güc geldi beñzer dostum
Dil uzadup harf atar turmaz baña tîrüñ senüñ

5 Yusûf-ı nazmuñ bahâsını bulurdı Sun'î yâ
Ol 'Aziz işitse bir kez hüsn-i tedbîrüñ senüñ

96

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Dilâ bir zülfi müşgîne hevâdâr oldı dil ü cânuñ
Belâya mübtelâ oldı behey miskîn yine cânuñ

2 Hazân bergi gibi düşse n'ola endâmıma lerze
Hevâ yili eser başında ol serv-i hırâmânuñ

3 Za'afdan gövdesinde nice mâh-ı nev 'ayân oldı
Dilâ bedr-i tamâm iken teni ol mâh-ı tâbânuñ

4 Saña ahvâl-i 'ışkı dirdi efgânum işitmezdüñ
Hezâr âh eyleseñ şimdi işitmez ol gül efgânuñ

5 Efendi Sun'inüñ cânı gibi gayetde za'fuñ var
Senüñ de hâtırın sormaz mı cânâ yohsa cânânuñ

97

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

1 Niçün pervâne gibi odlara yakduñ
Anı ey şem' sen gözden bırakduñ

2 Beni kumrî-sıfat zâr itmek içün
Muhabbet tavkını boynuma takduñ

3 Başuñ kaldırmaduñ gamdan göñül vây
Görüp nâr-ı ruhı kendüñ bırakduñ

4 Sirişküm gibi kan olsañ yiridür
Görüp ol servi ey dil niçün akduñ

5 Çekersin cevrini cânuñ çıkınca
Çü cân göziyle Sun'i yâre bakduñ

98

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

1 Gelen sengi baña ol mû-miyânuñ
Virür hâssiyyetini mû miyânuñ

2 Görüp dil şem‘ini ey dost mürde
Didi ‘ışk âteşi ey mûmyânuñ

3 Güler yüz gösterürsin var ise sen
Komaz pervâneler ey şem’ yanuñ

4 Bu sûz-ı nâr-ı hecri ey dil ü cân
Varuñ pervâne-veş ol şem‘e yanuñ

5 Bu gün yanını sevdüñ yine Sun‘î
‘Aceb yarıñ seni neyler ki yanuñ

99

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 Saña gönderdi o şeh tîrüñi nâz eyleyerek
Sehm-i devletdür iden vehmi ko hazz eyleyerek

2 Nâsıhâ sen baña ol servden el çek dirsin
Vaz gelme sen anuñ nâzını dirler el çek

3 Yâre andumdı dilâ yâre-i dâgum hâlin
Didi arada unudulmadı ol tuz ekmek

4 Reng-i ruhuñ dil evin nakş ideli zülfüñ ile
Şâhmârân-ı gam-ı ‘ışka dil oldı evrenk

5 Gûş-ı yâra bulınur bir küpecik mi didügüm
İşidüp sohbetimüz bozdı o agyâr köpek

6 Yedi deryâ görüben iki gözümi nemgîn
Sun‘iyâ her biri acır anuben hakk-ı nemek

100

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Çihre-i zerd ile olsam işigüñde rûy-mâl
Kanlu yaşumdan olur her lahza ey gül rûyum âl

2 Na‘l-tek düşse anuñ ayagına ta‘n mı hilâl
Ey elif-kad çünkü düşmişdür semend altına dâl

3 Mihr-i ruhsâruñdan oddan göñliñ oldı hâmesi
Sanma kim şem‘i ihâta eyledi fânûs-ı âl

4 Raks urur zikr ortasında şevk ile bir mâh-ruh
Halka-i zikr oldı ol şem‘ ile fânûs-ı hayâl

5 Kes ümîdüñ Sun‘iyâ bu kurı sevdâdan yüri
Zülfini boynuña almak saña olmışdur muhâl

6 Düşmenüñ başı atuñ ayagına gelsün müdâm
Muttasıl turdıkça ey şâhum semend altında dâl

101
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 İtmege ‘âşıklaruñ kalbin yine şûrîde-hâl
Lâm-ı zülfeyni ayaga salup itdi pây-mâl

2 Zâhidüñ cennet kokusıdur makâmın pür iden
‘Âşıkuñ her dem dimâgında olan bûy-i visâl

3 Dûd- ı âhum gibi bir barmagı üzre döndürür
Meclis-i kadrüñde ey şeh kâse-i çarhı hilâl

4 Çünki alduñ anasın şer‘â haram oldı kızı
Duhter-i rez saña sûfi olmaz anuñçün helâl

5 Çah-ı gamda Sun‘i-i abdâlı gõñleksüz kodı
Hey ne gõñleksüz kuculasıdur ol Yûsuf-cemâl

102
Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Feûlün

1 Agardı saç sakal ahvâlüñi tedârîk kıl
Giceyi gündüze katup gelür ecel gâfil

2 Kocalduñ öldi yigitlik temâm[en] hakk-ıla ol
Sakın ki gün gicelidür gel alıgör menzil

3 Tayanma hüsnüñe kim añsuzın gelür hattuñ
Ecel bogazuñ alur bir gün ey vefâsız bil

4 Bu dehr-i pîrezene hiç erenler itmez meyl
İrişdi Hakka erenler bu vecihle bilgil

5 Revâk-ı bâl ile bu çâr-tâk-ı ten yıkılur
Muhabbet ile yapılmazsa ger serâçe-i dil

6 Nakâre çagırup eydür ki nevbetüñdür gel
Ne kara günliyüz ki ey dil oluruz gafil

7 Çü dâl-i dîn diyü tâcını terk ider sûfî
Tarîk-i dîn budur ki tâcını terk ide ‘âkîl

8 Şarâb-ı ‘aşk içüp ey Sun‘i kendüziñden geç
Ger olmag ister isen rûh bezmine vâsıl

103

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1. İksîr-i 'ışka nakd-i revân ile tâlib ol
   Matlûba irgürür seni ey kalb-i hâki ol
2. Ey haste-dil hezâr-sıfat yüri sag u sag
   Bâd-ı ecel degince vücûduñ güline sol
3. Yol mıdur ey sâba diyesin şâneye anuñ
   Ruhsârı bâgına girüben sünbülini yol
4. El tarlıgını görmesün ol kim su yirine
   Harc ide nakd-i 'ömrini yoluñda bol bol
5. Dilden çıkan şerârler ile dem-be-dem şehâ
   Bu âhum ejderinüñ olur cismi pul pul
6. Bir yol yolukdı baña görüp ol perî-ruhı
   Bu rûy-ı zerdüm üzre yaşum akdı yol yol
7. Tâ el baş üzere yer idüp yüzüñ pür-eşk
   Ey Sun'i gül gibi yüri yüzüñ suyıyla ol

104

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Varak-ı gülden açup yine risâle bülbül
   Başladı h'vâce-i gülden çok su'âle bülbül
2. Surh ile ol varaka yazdı makâle bülbül
   Didi kim gül sefer idüp deme kala bülbül
3. Gül fenâsını añup eyledi nâle bülbül
   Bakmadı gör bu kadar mâl ü menâle bülbül
4. Tutdı gülden yine gülşende piyâle bülbül
   Yine nûş itdi sabûhı mey-i jâle bülbül
5. Bülbül aldamaga olmış ruh-ı lâle gül gül
   'Acabâ aldana mı hîç ol âle bülbül
6. Başladı gonca dilâliyle açıldı gerçi
   Ummasun goncadan ânı ki dil ala bülbül
7. Ne revâdur yakasın yırta yel ele verdi
   Er ise meclis-i gülşende yel ala bülbül
8. Şâhlar gülden od almadı nev-gonca yog iken
   Bizi âhıyla yakar konup o dala bülbül
9. Yüzi suyı ile gülşende tururken ey dil
   Ne revâdur ki ider verde itâle bülbül
10. Yok mı pervâne kadar gayret odı sen var iken
    Ey göñül gül oduna kendüyü sala bülbül

11. Beytiniñ servine Sun‘î n’ola kuş kondursa
Şi‘rine düşdi redif ey rûhı lâle bülbül

105

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 Tek ceres gibi bu deyr içre göñül ehl-i dil ol
Mey-i ‘ışkıyla gerek turna gerek kanzil ol

2 Göz kıpar rez kızıña gördüm öpüşir sâki
Duhter-i rez kızıben oldı dilâ kıpkızıl ol

3 Dil uzadup dil-i dîvâneye tîrüñ ey mâh
Kaşlaruñ yay misâli olısar muttasıl ol

4 Kendü fi‘liyle degüldür dil-i dîvâne işi
Yine ey mâh-ı perî-çihre olur munfasıl ol

5 Tâc-ı devletdür anuñ izi benüm başum içün
Eşk-i çeşmüñle işiginde yüri Sun‘î gil ol

106

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 Gördi vâfir güli var bülbül-i gülşen gelüp ol
Geliboluya cihân halkı didi hep güli bol

2 Seyr idenlerde cihânı kimi gördüñ bih diye
Kalmaya şehr-i Geliboluda ey dil gelüp ol

3 Sun‘i yâ şehrimüzüñ goncaları târ satar
Yohsa dirlerdi Geliboluya ‘âlem güli bol

4 Ger ferâgat idüben ister iseñ cây-ı huzûr
Ey göñül sen de Geliboluya fârig gelüp ol

107

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

1 Çün olduñ bezm-i dilberden de mahrûm
Cihândan şem‘ gibi var gözüñi yum

2 Yüzüñden nûr cer itse n’ola şem‘
Işıklar çün dilencilikledir mûm

3 Varınca bezm-i haşre bu cihândan
Habâb-ı mey gibi bir lahza göz yum

4 Bu dil pervâne-veş ol şem ucundan
Yanar döne döne olınca ma‘dûm

5 Benim ol pençe-i hurşîd elinden
Başumda od yanar yandum tutışdum

6 Kayırmazsa seni yâruñ kayırmaz
Yüri Sun‘î yolında olıgör mûm

108
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Anuñ içün hâlüm anup kendüm aglarum benüm
Kimsenem yok öldügümden sonra aglarum benüm

2 Nev-‘arûs-ı hüsnüñe oldı cihâz âyinesi
Katre katre eşk ile çeşm-i güher-bârum benüm

3 Zâhidâ maksûd ise tutmak tarîk-i cenneti
Koma elden kâkül-i ruhsâr-ı dildârum benüm

4 Tîrüñi cân kendinüñ bilürdi çekdi aldı dil
Dostum çıkdı okuñdan cân-ı bîmârum benüm

5 Okın açup durur bir ayda mâh-ı nev gibi
Zerre-i fürkât yazılmış yâre tûmârum benüm

6 Sun‘iyâ gülşende gülbâng eyleye bülbül gibi
Okısam vasf-ı ruhıñda olan eş‘ârum benüm

109
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Şem‘ler kessin dilin gün yüzlü mâhumdan benüm
Key sakınsunlar hele diñ bâd-ı âhumdan benüm

2 Geydügini tâc-ı zer sanmañ o şâh-ı âlemüñ
Od yanar başında âh-ı subhgâhumdan benüm

3 Ş’ol kadar çarh okın urdum bu gice eflâke kim
Tablası mâhuñ delindi tîr-i âhumdan benüm

4 Kanlı yaşumdan bilinür yılduzum düşkünligi
Kara bahtum añlanur baht-ı siyâhumdan benüm

5 İtmege ‘ömrüm günin eksük saçıyla örter ruhın
Sun‘iyâ bu zulmi ummazdum o şâhumdan benüm

110
Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 Şeşder-i gamda kalup derd ile nâçâr oldum
Ka‘beteyn-i dil ü cân oynadı bîzâr oldum

2 Tâs-ı gamda ne ‘aceb iñler isem döne döne
Dâg-ı hasretlerle görüñ ki nice zâr oldum

3 Çâr-ebrû güzelümden beni dûr eyledi devr
Bedenüm buldı fenâ derd ile nâçâr oldum

4 Dehenüñ fikri saçuñda yerümi eyledi dar
Bu kara gamla uzun gicede bîdâr oldum

5 Sun‘iyâ çeşm ü kad ü hâcibini görmeyeli
Neng-i gayretden olup ‘ârî vü bî-‘âr oldum

111
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Katlüme geldi dilâ ol yüzi gül-fâmum benüm
‘Îd-i kurbândur begüm irişdi bayrâmum benüm

2 Gûyiyâ bir perçemi sırma sanemdür sîm-ten
Şem-i bezm-ârâ durur serv-i gül-endâmum benüm

3 Her n’olursa zâhidâ soñra serencâmum görem
Sâkî-i gül-çihre olsun tek süren câmum benüm

4 Düşmişem gözden kulakdan nâlem işitmez o gül
Bir nazar kılmaz baña ol çeşm-i bâdâmum benüm

5 Kaşuñ ile gözlerüñ sun‘-i Hüdâdur dostum
Anlara meyl itdügümçün Sun‘îdür nâmum benüm

112
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Bir perî zülfi ucındandur perîşân oldugum
Bir sanem tasvîrinedür mest ü hayrân oldugum

2 Bir saçı Leylî firâkından durur Mecnûn gibi
Kuşanup tennûre ben ‘uryân u biryân oldugum

3 Yolıña cânlar virenle virmeyen yeksân imiş
Hep hebâ oldı benüm hâk ile yeksân oldugum

4 Mühre-i maksudı bir lu‘b ile kapdı hep budur
Hokkabâz-ı dehrüñ esrârında hayrân oldugum

5 Bir zamân makbûl gulâm idüm o Yûsuf-sûrete
Kanı Mısr-ı ‘izzete ey Sun‘i sultân oldugum

113
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Dem-be-dem kanlar yutar bu çeşm-i hûn-pâşum benüm
Kaldı öküb bitmedi bu oñmaduk bâşum benüm

2 Ateş-i mihrüñdür iden kalbüm altun gibi sâf
Afitâb-ı ‘ışkdur la‘l eyleyen yaşum benüm

3 ‘Işka ben Ferhâd u Mecnûn ile basmışdum kadem
Olmadı bu yolda anlar da ayakdâşum benüm

4 N‘al-i esbüñdür görinen hâkde ey şehsüvâr
Yüzüm üstinde görinenler degül kaşum benim

5 ‘Âkıbet dikdi kefen mekkâr-ı dehr-i pîrezen
Seyr idüñ bir pîrehen gönderdi oynaşum benüm

6 Sun‘iyâ bir hûb ögrendüm cunûnuñ fennini
Mekteb-i mihnetde Mecnûndur sebakdâşum benüm

114

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1 Yoluñda ey saçı sünbül vücûdum hâksâr itdüm
Bulut gibi hevâya yeltenüp terk-i diyâr itdüm

2 Belâ vü mihnet ü derd ü gam-ı ışkuñla cân virdüm
Çü gördüm sabra tâkat yok şehâ terk-i diyâr itdüm

3 Nazîrüñ yok velâyetde seni ey pîr olası ben
Bu ‘âlem tekyegâhında anuñçün ihtiyâr itdüm

4 Rakîbüñ kelbüñ agzın tutdum âhır üstühânumla
Ol âhû-çeşme ‘ömrüm nakdini saydum şikâr itdüm

5 Belâ bezminde ey meh çeng gibi diz çöküp bu şeb
İrişdi Zühreye nâlem şu deñlu âh u zâr itdüm

6 Gelicek yâr şevkumdan bu gice şem‘-veş Sun‘î
Ayagı tozına baş u dil ü cânlar nisâr itdüm

115

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Bir sadef idi cihânda ay u gün oldı dü-nîm
Ol sadefden sen zuhûra geldüñ ey dürr-i yetîm

2 Kanlı yaşum katre katre dökülür itdükçe âh
Tagıdur gûyâ ki gül yapragını bâd-ı nesîm

3 İki göz ile nazar itmez baña ol kaşı yâ
Ben ne deñlü ok gibi yolında olsam müstakîm

4 N’ola a‘zâsı kararsa sâye-i dîldârumuñ
Yire urmışdur boyınca Sun‘iyâ ol serv-i sîm

5 Rişte-i nazm ile yine tâze güller baglayup
Bâd-ı âhumla saña gönderdüm ey yâr-ı kadîm

116

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Dâyimâ ser-sebzdür ol serv yaşumdan benüm
Hak ziyâde eylesün ‘ömrüñi yaşumdan benüm

2 Didüm ey gül-ruh niçün beñzi hilâliñ oldı zerd
Ol kemân-ebrû didi alındı kaşumdan benüm

3 Eylerem meydân-ı gamda tîrüñe başum kabag
Ey kemân-ebrû çog işler geçdi başumdan benüm

4 Dil metâ‘ını sarınca yâra gitdi sabr u hûş
Çok ziyân itdüm bu şûrîde kumâşumdan benüm

5 Sun‘iyâ añlar derûnum derd ile hûn oldugın
Kim görürse la‘l-gûn yaşumı daşumdan benüm

117
Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1 Senüñ mir’ât-ı hüsnüñden şehâ rûy-ı cefâ gördüm
Cihân âyînesinden her zamân şekl-i belâ gördüm

2 Egerçi görmedüm senden cefâ vü cevrden gayrı
Velîkin ben seni ey meh-lîkâ mihr ü vefâ gördüm

3 Ayaguma kara su indi ‘aynum çeşmesârından
O servüm gelmedi yolında ş’ol deñlü tura gördüm

4 Çog ehl-i cevre yüz virdi bu hüsn âyînesi evvel
Soñında yine döndirdi yüzin ey pir cefâ gördüm

5 Bu gün ol çeşm-i bîmârı ruhı âyîne-i cânı
Bi-hamdil’lâh ki ey Sun‘î yine sag u safâ gördüm

118
Mefâ‘îlün Fe‘ilâtün Mefâ‘îlün Fe‘ilün

1 Tutışa her kime senden şikâyet eyler isem
Köyine sûz-ı dilümden hikâyet eyler isem

2 Helâk olur işidenler hadîs-i derdümi ger
Kitâb-ı hecr ü elemden rivâyet eyler isem

3 ‘Aceb zemâneye kaldum benümle düşmen olur
Kime ki cân u dilden mahabbet eyler isem

4 Bu nagmedür yine gûş itdügüm benüm Sun‘î
Bir ehl-i ‘ışk mezârın ziyâret eyler isem

5 Bulardan el çekebilmek kolay mıdur nâsıh
Helâk ider beni hasret ferâgat eyler isem

119
Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1 Ne bilsün halk-ı ‘âlem ben nice hemdemden ayrıldum
Gözüm yaşı ile ben bilürem kim nemden ayrıldım

2 ‘Aceb mi dostlar dîvâne olsam kûh-ı fürkatde
Senüñ gibi perî yüzli güzel âdemden ayrıldum

3 Nice sıhhat bulam ben hasta şimden girü ey yârân
Tabîb-î cân u dil olan Mesîhâ-demden ayrıldum

4 Yakamı çâk idüp gamdan hayâl olsam ‘aceb midür
Şunuñ gibi beli ince lebi goncamdan ayrıldum

5 Varıcak yâre Sun‘î den sorarsa diyesin ey dil
‘Adem mülkine ‘azm itdi diyâr-ı gamdan ayrıldum

120

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 ‘İbret alurlar felekler nâr-ı âhumdan benüm
Ejdehâlar dem urur dûd-ı siyâhumdan benüm

2 Ben şarâb içdüm günâh itdüm kerem kıl sâkiyâ
Sûfiye sun câm-ı mey geçsün günâhumdan benüm

3 Mihr sanma görinen ey dil bu çarh-ı zâlimüñ
Od yanar başında âh-ı subhgâhumdan benüm

4 Ş’ol kadar içdüm mey-i ‘ışkuñ gelenler kabrüme
Mest yata haşre dek bûy-ı giyâhumdan benüm

5 Ka‘be-i kûyında Sun‘î Eşrefoglı Ahmedüñ
Nûrdan göke ‘alemler çıkdı âhumdan benüm

121

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

1. İçsem ‘aceb mi sâkî müdâmı ‘ale‘d-devâm
Bîmâr-ı gussayam o durur derdüme devâm

2. Şeftâlu-yı lebüñsüz ol olmış meger harâm
Turdı surâhînüñ bogazına şarâb-ı hâm

3. Saña kıyâm diyü gelicek rakîbüñe
Ey kâmeti kıyâmetüm itme sakın kıyâm

4. Ey mâh-ı ‘îd na‘l-i semend-i gam olmadın
Kimdür ki ceyş-i rûze-i hecrüñ diye sıyâm

5. Pür-manîdür surâhî dili Sun‘i gibi sen
Sâkî sanma vakârını sahip tehî müdâm

122

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1. İşitdüm topraga düşmiş saçuñ ey bî-vefâ ‘ömrüm
   O yirde yatdugınca ‘ömr virsün Hak saña ‘ömrüm
2. Irakdan merhabâ diseñ baña â Kabem â Kıblem
   Yakanda benden olmazdı safâ hergiz cüdâ ‘ömrüm
3. Ne kıldım anlara bilsem ben ey dünyâ senüñ gibi
   Vefâ itmez benüm ‘ömrüm cefâ eyler baña ‘ömrüm
4. Halâs itdün yem-i eşkümden irdüñ Hızır-veş cânâ
   İlâhî Hızr ‘ömrin sür göreyin dâyimâ ‘ömrüm
5. Beni âdem sanup bir bû ile zülfüñ yaşatdı biñ
   Dilegüm bu durur Hakdan yeri cennet ola ‘ömrüm
6. Gözümde aglamakdan nûr kalmadı agardı hem
   Cuvânlıkdan beni pîr eyledi ol pür-cefâ ‘ömrüm
7. Sen ol Yûsufdan ahsensin Züleyhâ aña cân virdi
   Saña cân-ı ‘azîzi itmeyen kimdür fedâ ‘ömrüm
8. Yaşı nakdin çürütdi yoluña ey bî-bedel rûh
   Dahi Sun‘î yaramaz mı saña hey bî-vefâ ‘ömrüm

123

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün

1. Ey sûfî bize pîr-i mugândan haber olsun
   Tek himmetini şeyh size itsün er olsun
2. Aña tokınur kavs-i kazâdan atılan tîr
   Göñlüm gerek âyîne gerekse siper olsun
3. Yakduñ beni sen dîde ocaguma su koyduñ
   Ey dil ne sen ol var yüri ne çeşm-i ter olsun
4. Peykân-ı belâ tîşe-i gussayla ider kâr
   Dil şîşesi sendân u gerekse hacer olsun
5. Zer oldı yüzüm mihrüñ ile gel beru mâhum
   Bir kucmaga sen sîm-teni yüz zer olsun
6. Derd ü elem ü hecr ü gam u gussada kaldı
   Dil virdügiçün Sun‘i saña besbeter olsun

124

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Barmaguñla hâtemüñ olup zebân ile dehân
  Ah ider bencileyin ey şeh elüñden her zamân

2 Her kaçan añsam o yâriñ gitdügin agyâr ile
  Yüregüm oynar ceres-veş eylerin âh u figân

3 Tîrden kalmış dehânında tahayyür bir ma‘nî
Göricek kaşuñ hilâlini kemân ey nev-cuvân

4 Olmaga hüsnüñ ziyâde pençe-i hurşîdden
Her seher ey meh du‘âya el götürür âsumân

5 Aglamakdan hasret-i peykânuñ ile dem-be-dem
Kan oturdı zahmımuñ çeşmine ey ebrû-kemân

6 Sun‘iyâ mellâh-ı dil gam keştîsine çıkmaga
Sâgarı zevrâk idinmişdür habâbı bâdbân

125

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün

1 Gamdan dil-i ‘uryâna nice câme tokunsun
Eydüñ siz o dîvâneye kim câme tokunsuñ

2 Haddine çü mushaf adı yazıldı nigâruñ
Hattına da şimden girü Kur’ân okunsun

3 Tâ def‘ ide germiyyet-i hecri dil-i mahrûm
Kâfûr gerekdür kefenümde bile konsun

4 Zerd itdügini zer gibi gam cismümi ey mâh
‘Arz it hele ol şâh kulagına tokunsun

5 Gayr üstine çün sikke durur mısr-ı suhanda
Sun‘î adına hutbe-i ‘irfân okunsun

126

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1 Salup zülfin ayaga didi diller târ-mâr olsun
Hele miskînleri yâd itdi ‘ömri pâyidâr olsun

2 Lebinüñ ‘âlemin itdüm dimiş geñ yerde peymâne
İçeyin anuñ kanını ‘âlem gözine târ olsun

3 Tenümden eksük itme tîg ü nîzeñ zahmını şâhâ
Derûnumda nihân âhum dir isen âşikâr olsun

4 Görinmez gözime cân riştesi vü âb-ı Hızr ey dil
Gerek ol biline hem-râz u bu agzına yâr olsun

5 Mezârum üstin ey sîm-beden mermer ile yapsun
Sipâh-ı gam u gussa girmesün muhkem hisâr olsun

6 Mesîhiden dem urup yak çerâgı Şem‘iden Sun‘î
Hayât u şevk-i dünyâya bu gün senden nisâr olsun

127

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Bir sadâ oldı horûs-ı ‘arşdan bu şeb ‘ayân
Cân kulagıyla işitdüm bir niçe râz-ı nihân

2 Didi kim tâc-ı horûs oldı bu bir kaç remze dâl
Kuş diliyle eyledi ol remzi bu yüzden beyân

3 Kanına dişler biler dîv-i zamâne añlagıl
Şâh şâh olmak işâretdür aña ey hurdedân

4 Kanlu destini felek cellâdınıñ başuñda bil
Añladur saña zebân-ı hâl ile ey nev-cuvân

5 Gör zebânını çekerler eñsesinden sûfiyâ
Ş’ol ki koyup taylasânı itmese tayy-ı lisân

6 Odda kızmış tas ile işkenceden cân virdiler
Sanmañuz kim tâc-ı zerrîn geydi şâhân-ı cihân

7 Fi’l-hakîka başına kanlu kefen sarındılar
Sun‘iyâ yâ kanlu bayraklar götürdiler hemân

128
Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

1 Virürdi cân-ı ‘azîzi dil ol cuvânum içün
Okırsa hatt-ı lebi fâtiha revânum içün

2 Ecel teri koyılur cânlarına ‘uşşâkıñ
Dimeñ ki derildi hatt-ı lebi o cânum içün

3 Hat-ı lebüñ beni öldürse rûh-ı kudsîler
Kara geyüp tutalar yaslar revânum içün

4 Gubârımuñ göricek sebzler bitürdügini
Dimiş çog agladı miskin hat-ı nihanum içün

5 Lebüm hattına didi Sun‘iyâ budur bâ‘is
O mâh âteş-i cândan çıkan duhânum içün

129
Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

1 Cânına ‘âşıkuñ nice bir koyıla cihân
Bir yaña sen cefâ idesin bir yaña cihân

2 Dünyâya kâdir olmadıgıyçün cefâ ider
Dünyâ vefâ ideydi iderdi vefâ cihân

3 İki cihân terk idem vü bir yaña olam
Ko anı dîv olsa eger bir yaña cihân

4 İki cihân belâsı durur çekdügim benüm
Kim bir belâ ol oldı baña bir yaña cihân

5 Ben bûsesini câna ne cân ile isteyem
Bir kerre anı görmege olmaz bahâ cihân

6 Zulm itmesün güzelligine tayanup o şâh
Bilsün ki ʻâkıbet bozulur Sunʻiyâ cihân

130
Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilün

1 Âh kim kûyından âhumdur beni mehcûr iden
Bâddur zîrâ mekânından gubârı dûr iden

2 Ben ferah-şâdam gam u gussañla ʻışkumdur benüm
Hüsnüñi hurşîd gibi ʻâleme meşhûr iden

3 İşidüp cân virdügüm dildâr sögmiş sinüme
Ol duʻâdur dostlar kabrümi benüm pür-nûr iden

4 Leşker-i hûbâna sen şâhı muzaffer eyledi
Kalb-i ʻuşşâka sipâh-ı gussayı mansûr iden

5 Begligüñ var Sunʻiyâ hiç kimseyi görmez gözüñ
ʻIşk câmıdur seni hod-bîn idüp magrûr iden

131
Mefʻûlü Mefâʻîlü Mefâʻîlü Feʻûlün

1 Bir câm ile kıldı beni sâki yine mecnûn
Beñzer ki dilâ itdi şarâba o gül efsûn

2 Ey Husrev-i hûbân seni arayı arayı
Kan derleyüben çıkdı ayakdan mey-i gülgûn

3 Seyr itmege ol mâhı melekler gice gündüz
Revzenler açar ay ile günden yine gerdûn

4 Hatm eyleyen ey hâce benim mushaf-ı ʻışkı
Ve'l-leyliye dek okumış ancak anı Mecnûn

5 Hûbân-ı kelâm içre bu gün ehli yanında
Ey Sunʻi kanı Yûsuf-ı nazmum gibi mevzûn

132
Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilün

1 Dâyimâ sen mâha şiʻrümdür benüm suret viren
Husrevâ Şâvûr durur Şîrîne hep sûret viren

2 Deyre kim sûret virürdi ger sanemler olmasa
Hep güzellerdür cihâna zîver ü zînet viren

3 Husrevâ ‘ışkuñ pelâsını geyürdi egnüme
Saña bu hüsn ü bahâ vü nâzdan hil‘at viren

4 Baña mihrüñ hamrıdur viren ecel keyfiyyetin
Câm-ı ‘ışk-ı Leylîdür Mecnûna hep hâlet viren

5 Hâk-i zilletde be-gâyet Sun‘iyi itdi hakîr
Sen boyı serv-i ser-efrâza şehâ rif‘at viren

133
Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

1 Şebdîz-i âhı çıksa göke her kaçan revân
Gülgûn-ı eşkini yeñemez ‘âşık ol zamân

2 Her sâde-rû ki allana vü yüzi açıla
Âyîne gibi gördügine yüz virür hemân

3 Sahn-ı çemende itdi elin pâre pâre serv
Görüp bu kadd ile seni ey Yûsuf-ı zamân

4 Umar mısıñ ki bitmeye hattuñ tırâş ile
Rûhum sanur mısın ki ecelden olur amân

5 Alduñ diyâr-ı ‘ışkı kılıcuñla Suniyâ
Toldı ser-â-ser âteş-i âhuñla bu cihân

134
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Şöyle beñzer Leylînüñ ‘ışkında Mecnûn virdi cân
Kim başı üstinde kuşlar cem‘ olup eyler figân

2 Oldugıyçün kâkülüñ dîvâne-diller mecmû‘ı
Ol sebebden sen perîye dirler ey meh dilsitân

3 Eylemezdi şâne ile her seher el oyını
Başı taşra olmasa bu turra-i ‘anber-feşân

4 Dâyim ol âhen-dil ü sîmîn-beden ey dil seni
Kalbdür diyü ider seng-i sitemle imtihân

5 Za‘f ucından dostlar terk itdiler ben hastayı
Görmege kah kah gülerdi nâle vü âh u figân

6 İki kaşuñ ortası cânâ gümişden kabzadur
Kabza-i şemşîr-i simîndir vü yâ müşgîn kemân

7 Subha dek her gice bir mâhı kucar ‘uryân idüp
Başına gün togdı büyüklense ta‘n mı âsumân

8 Her kaçan dilden revân olsa o şâhuñ nîzesi
Sun‘iyâ bir ok atım yer gönderi çıkar bu cân

135

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 ‘Işk ile pîr olmış idüm sevdi dil bir nev-cuvân
Derd ile hâk olmış iken buldı ten bu tâze cân

2 Hâba varmışdur işidüp ‘ışkumuñ efsânesini
Sanmañuz kim Leylînüñ ‘ışkında Mecnûn virdi cân

3 Var ise bir serv-i bâlâdan yere düşmiş durur
Cümle endâmı kararmış sâyenüñ ey dilsitân

4 Çıkdı başdan yüz bulup senden sabâya uyalı
Zülfinüñ yel aldı tahtın ey Süleymân-ı zamân

5 Tîrüñüñ kan içdügini sînelerde göricek
Tîgüñüñ agzı sulandı ey şeh-i sâhib-kırân

6 Mâh-ı nev sanmañ görinen gökde bu pîr-i felek
Tıfl-ı mâh içün düzetmiş bir gümiş tozlu kemân

7 Kandadur ‘aynum pıñarında görinmez ol perî
Gerçi dirlerdi perîler çeşmede tutar mekân

8 Ey hattı reyhân yaşum bir cârî hâfızdur benüm
Kim cemâlüñ mushafın su gibi hıfz itmiş hemân

9 Kim okur kim diñler idi kıssa-i ‘ışkum benüm
Bülbül ü gül itmese Sun‘î cihâna dâstân

136

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Kaşlaruñ zerd olsa n’ola ey yanagı ergavân
Şehlere ‘âdetdür altun tozlu olmak çün kemân

2 Mâh-ı nev hüsn göginde anuñ içün zer düzer
Ya berât-ı hüsnine altunla yazıldı nişân

3 Dimesün kimse gözüñ üstinde kaşuñ var diyü
Kaşlaruñ kazıtduñ anuñ yirüdür Dâstân

4 Bir kalender dilberi kaşın tırâş itmiş didüm
Şimdi olduñ sen hilâl-ebrû dahî ey nev-cuvân

5 Şu‘le-i şem‘-i ruhuñdur görinen kaşuñ degül
Bâd-ı âhumdan egildi ey boyı serv-i revân

6 Alnuñuñ nûrından anuñ fark olınmaz karası
Saru saçuñ arasında yâhud olmışdur nihân

7 Bâd-ı âhum ‘âlemi tozutdı hattuñ ireli
Kaplamışdur tozı kaşuñ yayın ey şâh-ı cihân

8 Günde yatmakdan degüldür hep hatuñdandur senüñ
Berg-i sebz idi sarardı ireli vakt-i hazân

9 Gözleri cellâdı tîgine yâhud altun niyâm
Sâgar-ı zerdür ya içmege şarâb-ı ergavân

10 Hüsn topın oynamag içün ya zer çevgândır
Yâ hayâl itmekde Sun‘i tab‘ın eyler imtihân

137
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Her benek câmeñde bir âyînedür ey sîm-ten
Aks-i ruhsârumdur ol âyînelerde görinen

2 Zer benek sanur görenler dâg-ı sînem ‘aksini
Bir mücellâ câme geymiş yine ol sîm-ten beden

3 Sen mehi seyr itmege câmeñ ser-â-ser oldı göz
Görinen altun benekler sanma ey şîrîn-dehen

4 Sanuram cennetde bir tavûsdur cevlân ider
Seyr ider görsem bu câmeyle anı kûyında ben

5 Sun‘iyâ cân gülşeninde tâze güller açılur
Giyse ol serv-i revân altun beneklü nîm-ten

138
Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1 Ne bulduñ ey göñül hercâyi bir dildâr sevmekden
Varup gayr ile seyr eyler kamer-ruhsâr sevmekden

2 Ne umarsın ferâgat eyle gel ey ‘andelîb-i dil
Yüzi açılmış ellenmiş gül-i pür-hâr sevmekden

3 Yeter uçduñ hevâsında usan ey şâhbâz-ı dil
Gurâba sayd olur bir kebk-i hoş-reftâr sevmekden

4 Ne hâsıl bu cihân bagında ey cân bülbüli bilsem
Kokulanmış ayaklanmış gül-i gül-zâr sevmekden

5 Kinâr ola has u hâra varup ey bâgbân-ı dil
N’olur anuñ gibi bir serv-i gül-ruhsâr sevmekden

6 Varup sâkî vü reyhâncı ola çün gayrı meclisde
Geç ey dil bir saçı sünbül lebi mül yâr sevmekden

7 Seni koyup da bâzâr ide gayrı müşterîlerle
Ne assı Sun‘iyâ bir şâhid-i bâzâr sevmekden

139
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Eylemek bir çeşmi âhû ile sahrâ sohbetin
Sâkiyâ gâyet güzeldür añma oda sohbetin

2 Añmañ eyyâm-ı bahâr irdi hazânuñ ‘âlemin
İdelüm gül-ruhlar ile verd-i hamrâ sohbetin

3 Sohbet ol rinde çıkupdur sâkiyâ her şeb ider
Bir lebi mül şem‘-ruhsâr ile sahbâ sohbetin

4 Geldi kış eyyâmı her gice göñül halvet kılup
Eyle hammâmın perî-rûlarla turma sohbetin

5 Vâ‘ızâ zen sohbetini istemez mahbûb-ı dost
Sun‘iye gılmândan söyle ko hûra sohbetin

140
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Va‘deler virme beni öldürmege ey meh-cebîn
Va‘deye koymaz bilürsin çünki ‘ömr-i nâzeniñ

2 Câmi‘-i hüsnüñde gûyâ na‘llenmiş şîşedür
Mâh-ı nevle bu felek ey husrev-i rûy-ı zemîn

3 Halka-i kaddüm bir altun hâtem itdi derd ü gam
Tâze dâgum la‘lden oldı aña ey şeh nigîn

4 Harc iderdüm yoluña su gibi eşküm nakdini
Aña dahi kudretüm kalmadı ey dürr-i semîn

5 Ol kıyâmet vasl uman benden figân itsün dimiş
Haşr olınca idelüm ey Sun‘î feryâd u enîn

141
Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 Oldı dîvâne göñül silsile-i mûsından
‘Aklı yitürdüm anuñ gonca-lebi bûsından

2 Leblerüñ kanlulugın biri birinden sordum
Ki sorarlar güzelüm koñşıyı koñşısından

3 El fânusını gonca çıkarup bilinden
Gösterür her gice gül şem‘ini fânûsından

4 Duhter-i rez leb-i şîrînüñe hem-şîre imiş
Sordum ol Husrevümün gonca-i hoş-bûsından

5 İşiginde o şehüñ nevbet-i şâhî urulur
Sun‘iya âh u figânlar ki gelür kûsından

142
Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1. Elinden sâkiniñ ayak alan bûse dudagından
Egilip sanasın güller koparır gül budagından

2. Benefşe gibi senden yüz mi döndirdüm ben gül-ruh
Niçün ben bülbülüñ mehcûr kıldıñ vasl bagından

3. Gümiş kanatlu gerçi al tûtidir elüñde câm
Ne deñlü çabuk olsa tutılır sâki ayagından

4. Girüp bag-ı visâle isterem seyr-i kenâr idüp
Lebinden gonca vü şeftâlü dermek gül yanagından

5. Gelicek sîneye gör zahmın urur hançer pâre
Katı mecrûhdur Sun'î bu göñlüm hecr dagından

143
Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feilâtün

1 Kim turag itdise Mecnûn gibi taglar depesin
Lâle-veş yana yakup derd ile taglar depesin

2 Baña dün pîr-i mugân itdi vasiyyet dedi kim
Ben ölüp hâk olıcak zer kızını sen öpesin

3 Tapa virme hat-ıla ol saneme tap sev ile
Bir gün ola ki hattı gibi aña sen tapasın

4 Nice cüst ugrıyımışsın dütünin şem'iñ alup
Ey sabâ sürmeyi bir lahzada gözden kapasın

5 Sun'iyâ iç mey sâki ile yap yap ola kim
Gussa bâbın yapasın hâne-i şâdi yapasın

144
Mef 'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Öñinde hattınuñ yere öñdin kodı yüzin
Reyhândan benefşe olursa n'ola güzîn

2 Pâyumdan almañuz ölicek kûyı hârını
Kabrümde ol yeter baña müjgân-ı hûr-ı 'în

3 Ol Yûsufumdan ayrıluram cân-ı 'azîzdür
İtmeñ ta'accüb eyledigüm nâle vü enîn

4 Mâhuñ Hatâyî bergi katı alçag işidür
Bu şemse-i ruhuña göre ey nigâr-ı Çîn

5 Bir dahi Sun'î irmeyeyin ben bahâra sag
Zâhid söziyle eyler isem bâdeye yemîn

145

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Vasf-ı la‘lüñdür kalan cânuma ben nâşâddan
Nakş-ı şîrîn yâdigâr oldı ele Ferhaddan

2 Hâl-i ruhsâruñ hayâlini dide dilden sakınur
Şöyle benzer kim gelür tohmı anıñ Bagdaddan

3 Lâleler sanmañ görüp yırtar yüzin Ferhâd içün
İdinüp kuhsâr nahun tîşe-i Ferhâddan

4 Kandedür hâb-ı ecel gelse huzur itsem biraz
Uyku girmez gözüme bu nâle vü feryâddan

5 Şîve-i reftârın añmış alcag imiş serv-i bag
Sun‘iyâ utanmadan ol kâmeti şimşâddan

146
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Şöyle ma‘grûr olur ol mugbece ‘izârından
Çün büt-i deyr[dür o] dilâ söylemez nâzından

2 Serv kim bâgda irmiş göge başı ey dil
Sâyedür düşdi yere kadd-i ser-efrâzından

3 Uykusı uçdı dilâ yine horûs-ı ‘arşuñ
Bezm-i gülşende bu şeb bülbülüñ âvâzından

4 Su tokınmış şekerin sırrını bilür leb-i yâr
Ne imiş aslını ey dil sora hem-râzından

5 Kızdıran yüzümi mey sanma ‘azîz-i deyrüñ
Sun‘iyâ utanuram hürmet u ‘izâzından

147
Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

1 Benüm katlümdedür ol la‘l-i mey-gûn
Emersem anı hîç düşmez baña hûn

2 Didüm gördüm beñüñ ey merdüm-i çeşm
Didi gözüñde kalan senüñ olsun

3 Elüñde âyinen mi var ey zâhid
Elüñde câm dirsin baña mecnûn

4 Nitekim rûsbî destine tesbîh
Yakışur destine bu câm-ı gülgûn

5 Dişüñe taş tokunsun dirmiş ey dil
Isır dimek mi ki ol la‘l-i mey-gûn

6 Dime pâyum benüm sen katı pekdür
Çeker nice olursa cân-ı mahzûn

7 Uçururdı sözi ‘Îsîyi gökden
Meleklerle mu‘âvin olsa gerdûn

8 Söziyle ‘Îsîyi indüre gökden
Eger Sun‘î olursa yirden üstün

148

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Ben kara günlüyi bu gurbetde ey sîmîn-beden
Geldi toprakdan götürdi yüzi ag olsun kefen

2 Cevr-i hâra sabr kıl çok söyleme ey ‘andelîb
Zahm-ı hâra kâyil oldı gül nihâlini degen

3 Şâh-ı ‘ışka câm-ı rengîn ile olmışdur sarây
Kanlu demrenlerle bu dil ey büt-i sîmîn-beden

4 Hecri kabrümde mu‘azzeb itmeden görinmedi
Ol kıyâmet günini gör bize togar nîzeden

5 Şevk-ıla deyr-i felekde çarha girmişdür Mesîh
Ol semâ‘ idüp şehâ eş‘âr-ı Sun‘îden suhan

149

Mefûlü Fâilâtü Mefâîlü Fâilün

1 Çıkrıkçı-zâde afet-i devrân ü penbe-ten
Döndürdi kendüye anı bu çarh-ı pîrezen

2 Dolap-veş cihânı odur agladan bugün
Hem döne döne çarh-veş âdemler iñleden

3 Mehdinde dahi mihrdi ol ‘İsi-nefes dilâ
Şimdi hüsünde yek durur ol afitâbden

4 Barmaga bedruña nice beñzer ا يو كيله
Bu yaşım ا كو ر ا نجه şarâb içmek isteyen

5 Esrârdan geçüp dururın Sun‘iyâ veli
Ol hokka leb durur beni hayrân vü denk iden

150

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Seyl-i eşkümle kapuña geldüm uş zâr u harin
Baña feyzüñden irişdür yâ Muhibbü’s-sâyilîn

2 Bir birin basdı felekler ‘îd-i hüsni seyr içün
Kat kat oldı feleklerde melekler yer yerin

3 Sûretüñ hurşîdine öykündügiyçün âyîne
Anı yüzler eller eller dem-be-dem ey hûr-ı ‘în

4 Gösterür engüşt beni ellere barmag ile
‘Îd-i hüsnüñde hilâl-ebrûlaruñ ey meh-cebîn

5 Sun‘i şi‘rin okımaz destinde olmayınca câm
Söylemez âyînesüz tûtî kelâm-ı şekkerîn

151
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Hâlimüz Yârab n’olur ol gözleri alâ ile
Kalb-i ‘uşşâkı soyupdur gözleri alâ ile

2 Saltanat añlar sürerler kim varup meyhâneye
İki ‘âlem hazzın eyler şimdi yek ile

3 Kirpigüñden gözlerüñ Tâtâr oklar yagdırup
Yıkdı dil ma‘muresin bir lahzada yagma ile

4 Şive-i reftârdan gözlen o serv-i hâm- dest
Hisse umar bilmeyüp eksükligin yek pâ ile

5 Mâyil olsuñ Sun‘inüñ yaşına n’ola serv-i bag
Ne kadar yaşarsa ol ser-sebz olur çün mâ ile

152
Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün

1 Egerçi sâde pehlûdan zarar gelmez o fettâna
Cihânda ‘ışk ola âyîne-i dîdâr-ı cânâna

2 Katı terk eyledi cânı viricek la‘l-i cânânı
Çün oldı cân câna göñülli dil oldı yabâne

3 Çekişse şânelerle kâkülüñ ‘ömrüm ‘aceb midür
Ki dil üşürdiler her yañadan zülf-i perîşâna

4 Eli altında olma kimsenüñ kaç serzenişinden gel
Nice diller verir bu kâkül-i miskîne gör şâne

5 Tekellüm itse tûtî-veş meger ter lebleri yârîñ
Biri birine degdikçe ne hoşdur cân katar câna

6 İrişmez şem‘ gibi bezm-i vasl-ı yâre ey Sun‘i
Gözi yagın yidürmezse kişi bu nâr-ı hicrâna

153
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 La‘l-i nâbuñ ‘aksi geldi çeşm-i mey-gûn üstine
Husrevâ Şîrîndür san bindi Gülgûn üstüne

2 Ol saçı Leylîye îsâl itdi fürkat-nâmemi
Dûd-ı âhum murg-veş döndi bu Mecnûn üstine

3 ‘Aks-i eşk u suret-i Ferhâtdur âyînede
Sanmañuz kim gül degipdür nal-i gülgûn üstine

4 Ehl-i dünyâ hâlin işitdüñ mi kim bulınmadı
Bir avuç toprak atar bir kimse Kârun üstine

5 Nergis üzre nûndur kaşuñ senüñ ey nûr-ı ‘ayn
Ş’ol kara hâlüñ kaşuñda noktadur nûn üstine

6 Bu dil-i pür-rîş başı üzre tutar Sun‘iyâ
Her ne dem peykânı gelse zahm-ı pür-hûn üstine

154
Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 Yok dime hîç filoriyi vir o sîm-tene
Çekmek isterse eger kim seni karz-ı hasene

2 Borca koymaksa garaz altuna koy cehd eyle
Tutı virürse dahi hûb senk geldi yine

3 Assıya isterse va‘desine aldanma
Sen turup hâlüñi ‘arz eyle o serv-i çemene

4 Ger gök oglagı atıvermisine razı ola
Sen de bagışla kuzusın o gazâl-i hasene

5 Şâhidem dir ise قواراسى eger virdügüne
Şâhid-i rûz durur kimse inanmaz sözine

6 Mâl-i hulyâlar ile göñlini egler Sun‘i
Gördi yok çâre irişmege o sîmîn-bedene

155
Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1 Sadâ-yı ra‘dı sanmañuz koyan bu halkı dehşetde
Çalar cünbüşini çarhuñ figânum bezm-i mihnetde

2 Giderken kûyuña dil cennete ugrarsa incinme
Gelür tez göñlüm eglenmez benüm ey dost cennetde

3 Kaçan kim câm-ı ‘ışka gussa zehri katıla ey dil
Geçerler kendüden anı içenler bezm-i hayretde

4 Elüñden âh eylerken ‘asâ ile senüñ tesbîh
‘Aceb kim dest-gîr olur saña sofî kıyâmetde

5 Akarlar ehl-i diller su gibi her dem ayagına
Nazîri yok bu gün pîr-i mugânıñ hîç velâyetde

6 Ferîd olmak gerek Sun‘î gibi ey hâce ‘ışk içre
Şu kim ol gühere tâlib durur bahr-i mahabbetde

156

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1 Müjeñ hançerlerin çeşmüñ takaldan sol u sagında
Olupdur ‘âşık-ı dil-hasteler başı yaragında

2 Gören sanur ki Mecnûn gibi yapdı âşiyân kuşlar
Gelüp cem‘ oldugınca oklaruñ başum kabagında

3 Şeh-i gam meskenidür sine göñlüm şem‘i ko yansun
Yanar bal mûmları ‘âdet durur şehler otagında

4 Görenler sûret-i Çîn gibi kalur ey göñül hayrân
Hatâyî Rûmî pîr kalur yüz zülfi yañagında

5 İhâta eylemiş zülfüñ leb-i cân-bahşuñı cânâ
Gören sanur ki ‘ Îsîdür yatur Meryem kucagında

6 Ser-i zülfi gibi kaldı ayakda Sun‘î -i haste
Dirîgâ salınur eller o servüñ sol u sagında

157

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Tâze tâze dâglar ile hâksâr oldum yine
Güller ile zeyn olınmış bir mezâr oldum yine

2 Açdı cennet revzenin ravzamdaki güller benüm
Haşr olınca hûrîlerle hem-civâr oldum yine

3 Hân-ı rahmetle tolı her gül tabakdur nûrdan
Hamdüli’llâh şimdi zayf-ı Kirdgâr oldum yine

4 Nûrdan kandîllerdür asılur her verd-i ter
Türbetüm oldı münevver kâm-kâr oldum yine

5 Tañ degüldür yüz sürer ey dil melekler hâküme
Tâ kıyâmet ehl-i kabre iftihâr oldum yine

6 Meşhedüm biñlerle ol kanlu kefenden haymedür
Ben şehîd-i ‘ışk olana tâcdâr oldum yine

7 Câm-ı rengîn oldı her bir gül serâ-yı kabrüme
Sun‘iyâ ehl-i mezâra şehriyâr oldum yine

158

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Nâylar bel bagladılar baña dem-sâz olmaga
Nâleme bezm-i belâlarda hem-vâz olmaga

2 Her nefes germiyyet-i mihrüm ziyâde olmada
N’ola artarsa cünûnum başladı yaz olmaga

3 Nabzumı tanbûr-veş tutdı vü bildi derdümi
Başladı kânûn ile mutrib şifâ-sâz olmaga

4 Câna kalmazsın heves eyle dilâ ‘âlemde sen
Rîsmân-ı kâkül-i dilberde cân-sâz olmaga

5 Işkda Ferhâd u Mecnûn idi akrânuñ senüñ
Her birinden başladuñ ey Sun‘i mümtâz olmaga

159

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 Cân u başı komışam ol büt-i fettân yolına
Cân nedür ol sanemüñ zühd ile îmân yolına

2 Yaşumı âb-ı revân itdi Hudâdan dilerem
Gele hep itdügi ol serv-i hırâmân yolına

3 Leb ü haddüñ haberin virse sabâ haclinden
Açıla goncası baguñ gül-i handân yolına

4 Reh-i kûyıñda yüritmez bizi uş kelb-i rakîb
Kimse hükm itmez idi gerçi sultân yolına

5 Bir let urdı mehe âhum ki karardı bedeni
Sun‘iyâ geldügiçün ol meh-i tâbân yolına

160

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘îlün

1. Kaddümi bükdi gam-ı ‘ışk sözüm gûş eyle
Añasın bir gün ola gûşıña mengûş eyle

2. Duhter-i rez çeke gör sen yüri ey tâze cüvân
Bu cihân pîrezenin câm içüben nûş eyle

3. Bu cihân gussasını umdu kim tigüñden
Sâki bir câm içürüp gel bizi serhoş eyle

4. Sundı bir câm destime yeke Ferhât bu şeb
Didi ey Hüsrev-i ‘uşşâk şunı nûş eyle

5. Tıfıl iken ol şehüñ ol kulagı tözin açarum
Büküp ey gussa benüm kaddümi mengûş eyle

6. Yâd idüp şâd idesin düşmeni kim dedi saña
Köşe-i gamda bu Sun‘iyi ferâmûş eyle

161

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Sûzumuñ ger zerresin göklerde âhum söyleye
Her melek te’sîr-i âh-ı subhgâhum söyleye

2. Dün günâh itdüm yanıñda vaslın añdum sögdi yâr
Umaram bagışlana bu gün günâhum söyleye

3. Hançerinden öldügüm kabrüm ziyâret idene
   Dil uzadup kabrüm üstinde giyâhum söyleye

4. Bî-günâh öldürdigüne oklaruñdur şâhidim
   Tañrı kâdi olıcak togrı güvâhum söyleye

5. Sun'î-i dil-hasteye tîmâr u dirlikdür sözüñ
   Söyle e ol derdmende pâdişâhum söyleye

162
Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Bir muhabbet-nâme yazdum ol güzeller şâhına
   Murg-ı cân ile uçurdum nâmemi dergâhına

2. Benden ey nâme du'âlar eyleyüp ba'de'l-selâm
   Öp elin 'arz eyle hâlüm ol güzeller şâhına

3. Diyesin gamdan yine âzâd itmiş bendesin
   Lutf idüp mektûb göndermiş bu devlet-hâhına

4. Şâm-ı hasretde yolum azmışdum irüp nâmesi
   Şükr kim şem'-i hidâyet oldı bu gümrâhına

5. Sun'iyi hecriyle hâk eyler yakında rûzgâr
   Ol dahi yüzler sürer bilüp bu türâb-râhına

163
Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Zülf-i Hindûsı görindi yine hadd ü âl ile
   Dâl-i devletdür düşen ey dil mübârek-fâl ile

2. Tapuña ey nûr-ı 'aynum dâg-ı sînem gözleri
   Dâyim uyanuklaruz dirler zebân-ı hâl ile

3. Yüregüm başında devlet var imiş bildüm yine
   Togrulup çün geldi tîrüñ sîneme ikbâl ile

4. Rûy-ı zerdümdür viren sûret sirişk-i âlüme
   Yakduram yâri umaram hâlüme bu hâl ile

5. Habbece âdem dimez ol yâr-ı gendüm-gûn baña
   Sun'iyâ meylüm bilelden sünbüle ol hâl ile

164
Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

1. Dil olmaz şeşder-i gamdan güşâde
   Hemân zârum olur her dem ziyâde

2. Harâmîlik idüp busen alanı
   Tutup hep öldür ey sâkî bâde

3. Fütâde ol perî cism-i latîfin
   Görüp hayrân kaldum ben fütâde
4. ‘Acûz-ı devri gör Ferhâd gibi
   Bu nâmerd uş kıyar ben nâ-murâde
5. Şarâb olsun redîfi bir gazel di
   Lebi yâdına Sun‘î harf-i bâ’de

165
Mefûlü Fâilâtü Mefâîlü Feûlün

1. فا مم gamı senüñ niçe bir başuña uşa
   İç rez kızıyla toluyı dünyâ zenin boşa
2. Hat derildi vü çulladı hadd-i gülgûnun
   Terk itdi yâr hüsn-i semendin koga koşa
3. San rustâyî deste girer togan kaçan
   Tûtî-i câm zâg-ı siyeh destine düşe
4. Sultân elinde seyfi sanur dest-i hûbın
   Görenler anı dir ki bu bu kez beñzedi kuşa
5. Gam çekmeye mi Sun‘i o meh bir güzel seve
   Şâd ola mı şu kimse ki cânına od düşe

166
Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün

1. N’itdügin ey Hızır hat gördin mi Mûsâ yerlere
   Yüzleri suyın yanınca dökdi Mûsâ yerlere
2. Çıkdı gördi çarh işigüñe nazar ka‘r-ı zemîn
   Ey yüzi gün hacletinden geçdi ‘İsâ yerlere
3. Gel durıben sinüme ey serv-i gül-ruh ‘âkıbet
   Şem‘-veş her sîm-ten girmez mi kara yerlere
4. Zâhidâ gel içmegil yok yere îmânun içün
   Sen de yokdur ‘ışk-ı dil-ber girme ara yerlere
5. Ta‘b-ı Sun‘i bilüñ ü la‘lüñ kaddüñ vasfın kılur
   Hoş deger ol ince vü rengîn a‘la yerlere

167
Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

1. Halüm ne bilsün el benüm ol kâşı yâ ile
   Ben bilürem ne çekdügümi ol Hudâ ile
2. Sûfî şarâba hîç ide mi tevbe-i nasûh
   Ş’ol kim mey içe ol Yûsuf-ı meh-lîkâ ile

3. Ser-mest elinde bâde çıka geldi meclise
   Ol meh kadem götürdi pür itdi safâ ile

4. İrişdi vasl-ı bâkîye ş’ol kim ‘âlâ kader
   Kat‘-ı ‘alakadur işi tîg-i fenâ ile

5. Virdükçe rûha rahatı dendân سو کسی
   Sun‘î kılur hilâl özini ol hevâ ile

168
Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün

1. Her kim ki girer ‘ışkuñ ile taht-ı serâya
   Bir şehdür o kim mâlik olur taht-ı sarâya

2. Ne ‘akla vü ne fikre uyar bu dil-i dervîş
   Sultân-ı mahabbet baka mı hîç vüzerâya

3. Ş’ol deñlu urupdur aña yâre müje-i yâr
   Cân sezmezin ey dil ki yine yâre yaraya

4. Şeh beytine el arkasını yire kosunlar
   Ey bâd-ı saba var bu sözi di şu‘arâya

5. Ferzâne durur Sun‘i bu gün nat-‘ı nazımda
   Şâh ile bisâtı kim ola gire araya

169
Fâîlâtün Fâîlâtün Fâîlâtün Fâîlün

1. Gördi sâgar tolaşur dildâr ayagın almaga
   Nâz ider sâki elinden yâr ayagın almaga

2. Kâküli yâriñ bogazından asılsun ey göñül
   Nice kasd itdi gör ol dildâr ayagın almaga

3. Rez kızıyla baş koşup boynuma olsun destime
   Mest idüp ol sâki-i hunhâr ayagın almaga

4. Kaddüñe öykündügiyçün serv-i bagıñ itdi kast
   Cûybâr ey serv-i gül-ruhsâr ayagın almaga

5. Hatla zülfiñe ulandigiçün benefşe bagda
   Rişteler tolaşdılar ey yâr ayagın almaga

6. Nergis ü gül lâle vü zerrîn kadeh hep dirneşür
   Gördiler kast itdi bâd ezhâr ayagın almaga

7. Bir kadehle def‘ olur dahi humâruñ zahmeti
   ا ذ نو د قای serv-i gül-ruhsâr ayagın almaga

8. İt rakib senüñle tenhâda اغستدم bugün
   Fırsat el virdi baña agyâr ayagın almaga

9. Döne döne devr idüp ey sâki ayakdan çıkar
   Bu mey-i gülgûn yine huşyâr ayagın almaga

10. Bâde ile başımuz hoş idüp el itmek gerek
 Sâgarıñ ey dide-i hunbâr ayagın almaga

11. Gerçi kim pîr-i mugândan aldug el ey sanevber.
 Yine cânlar virürüz humâr ayagın almaga

12. Seyl-i gam basdı beni yaşum diñilmez hep budur
 Tutuşup kasd itdügüm hammâr ayagın almaga

170

Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün

1. Desem ol Yusûf-ı sâniye bizde سنانیزه
 Zebân-ı hâl ile dir gamzeler yüzde sinân nîze

2. Size bizden garaz yok ey gül-i ter sümme vallâhi
 Neden ol gamzeler her zahm-ı hârı bizden seze

3. Uşmakçı güzeli gördi neden ol bize ta'n eyler
 Rakîbiñ bilmedi şeytânlıgını urdu el bize

4. Yaşıl baş oldı hep servi kızılbaş oldı hep lâle
 Şeh-i Rûm oldı çün gül döndi gülşen şehr-i Tebrîze

5. Leb-i Gülgûnuñ altında gören dir hattuñı cânâ
 Süvâr olmış yine seyr itmege Şîrîni Şebdize

6. Hevâ ebriyle bu âh-ı serim başdan aşmışdur
 Çıkarsa tañ mıdır ey şeh belâ bezmi bu şeb dize

7. Saçın hadd-i 'arakrîziñde dir gören 'aceb Sun'i
 Ne yüzden silk-i nazma dürr-i ma'nâyı bu şeb dize

171

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

1. Yine girmiş o meh zerrîn kumâşa
 Ser-â-ser bakanuñ gözi kamaşa

2. Küpe bogmak gerek mey gibi sâkî
 Şular kim rez kızı kûyın tolaşa

3. Dil-i sengînüñ eşkümden sakınsun
 Kim ol taglar yıkar kaçan ki taşa

4. Dil-i Şîrîni nerm itmege Ferhâd
 Urardı başı taşa taşı başa

5. Bir od düşmiş dile hammâm gibi
 Ki kızgın müşterî ol ser-tırâşa

6. Bahâr irdi diyelüm işidelüm
 Düşüp Sun'î senüñle taga taşa

172
Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

1. Çıkar âhumla bu dil pâre pâre
   Görenler anı sanurlar şerâre
2. Hilâle gösterüp mihr eşrefîsin
   Getürmiş pîr-i çarh anı kenâra
3. El ayak tutmaz ey pîr-i harâbât
   Meded bir çâre eyle gel humârâ
4. Görinen sîn-i sünbüldür sanurlar
   Ki şâne el uzatdı zülf-i yâra
5. Bizi hâk itmege yelter o yâri
   ‘Aceb ey Sun‘î n’itdüñ rûzgâra

173
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Gülşen içre her seher bülbüller eyler zemzeme
   Çagırup dir ‘ayş u nûş eyleñ irişmez dem deme
2. Halümi gör nice oldı senden ayru dostum
   Zecr zecre hecr hecre derd derde gam gama
3. ‘Ârızuñda cân virüp ister zenahdânuñda dil
   Ka‘bede olan ider meyl âb-ı zemzeme
4. Hoşdur ol kim her gice yariyle tâ subha dek
   Sîne-ber-sîne ü leb-ber-leb olasın fem feme
5. Yâr yâr oldı saña Sun‘î geçüp agyârdan
   Bu cihândur yâr olur iyü iyüye kem keme

174
Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Sûfiyâ âdem ol it hücre-i halvet bu gice
   Ol perîyi idelüm sohbete da‘vet bu gice
2. Hücre-i sîneye gel cân u göñülle idelüm
   Sûhteler sohbetin ey şem‘-i hidâyet bu gice
3. Yakdı cân şem‘ini dil gussa vü gam bezminde
   Şevk idüp eyledi yârânlar ‘işret bu gice
4. Mûmlar yansa şehâ meclise şevk artug olur
   Mûmdur cân u göñül itmege hidmet bu gice
5. Çeşm ü dil Sun‘i şarâp ile kebâb ile ider
   Sînede yâr hayâlini ziyâfet bu gice

175

Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilün

1. Câm gibi kim nisâr eylerse bezme cânını
   Döne döne sâkiniñ öper leb-i handânını

2. Devr-i hüsninde komasun ayagı elden müdâm
   Sâkî-i gül-çihre sürsün geçmeden devrânını

3. Geldigince susayıp sûz-ı derûnum defʻ ider
   Dilde cânum gibi saklarsam n'ola peykânını

4. Şeb-külâhum mâh-ı nev gibi atardum göklere
   Bir gice imrûza koysam ol levend oglanını

5. Sunʻi-i mîr-i kelâmıñ görse dîvânın eger
   Tagıdurdı Husrev ey şeh kendinüñ dîvânını

176

Feʻilâtün Feʻilâtün Feʻilâtün Feʻilün

1. Dâg-ı sînem görüben derd-i dil-i nâşâdı
   Yandı yakıldı benümçün acıdı agladı

2. Dişinüñ dür ola lalası lebüñ dâyesi şîr
   Saña Husrev kul ola laʻlüñe Şîrîn dâdı

3. ʻIşk-ı Şîrînde tişeyle idi her kârı
   İşini başa iletdi görüñüz Ferhâdı

4. Cânı cânâneye ısmarlamag âsân ammâ
   Kim kabûl eyler ölürsem bu dil-i nâşâdı

5. Bûy-ı zülfin bize bir demde getürdi yâriñ
   Yeridür tayy-ı mekân eyledi dirsem yâdı

6. Sunʻiyi ey felek ayırma o şîrîn-lebden
   İñler aglar dahi Ferhâda bu kûh u dâdı

177

Mefâʻîlün Mefâʻîlün Mefâʻîlün Mefâʻîlün

1. Bu bezmüñ sâkîyâ olmış durur pervâne evbâşı
   Tokuşmaga bahâne itdi geldi şemʻe yâr başı

2. Yüzüm yok yâre bakmaga siyeh-rûyam bu âhumdan
   Yüzüm ag eyle huzurda yetiş ey gözlerüm yaşı

3. Hudâ Ferhâda zulm itdüñ diyü taş itdi Şîrîni
   Kızılmış sûret-i Şîrîni sanmañ görüp ol şemʻi

4. Kadeh mâh-ı muharremdür gerek resm-i hisâmîler
   حزتسه Zülfikârı ey dil n'ola meyhâne evbâşı

5. Usandı Sunʻiyâ ʻâlem kamu nakş-ı hayâlîden
   Olaldan reng ile sen beyt-i şiʻrîn tâze nakkâşı

178

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

1. Görelden zülf ile ruhsâr-ı âli
   Kara günde geçirdüm mâh u sâli
2. Virürdi devlet el bir kez kolını
   Salaydı boynuma ol gül-nihâli
3. Gubâr irişdi miskiñ hâtırına
   Çü reyhân oldı hattınuñ misâli
4. Elümüz bir çanâga girsün ey dost
   Berü gel al elüñe câm-ı âli
5. Yeñi bir dânedür Rûm içre Sun‘î
   Hüsün meydânını hoş buldı hâlî

179

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1. Belâ-yı ‘ışka ugratdı beni bir Rûm sultânı
   Meger sultânum Allâh eyleye bu derde dermânı
2. Esîr itdi beni bir kâfire göñlüm diyen zâlim
   Halâs eyleñ o kâfirden meded siz bir müselmânı
3. Kilîsâya bile varmak ile yanınca mûmıyuz
   Görelden sûretinde ol bütüñ envâr-ı îmânı
4. Gehi zülfi ‘asâsın ejder eyler halka Mûsî-vâr
   Gehî ‘Îsî suyını gösterür la‘l-i bed-efşânı
5. Bu gün sultân kulıyuz Sun‘iyâ Mısr-ı muhabbetde
   Efendim pâdişâhumdur benüm bu Rûm sultânı
6. Aña yok çare sultânîyeler ile vâsıl olmaga
   Hemân papas etegin tut dilerseñ kucasın anı

180

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Hûb idi gerçi sitâreyle cihânuñ sohbeti
   Konuşaldan itleri bozdı hümânuñ sohbeti
2. Yıldızun düşürdi ol öñüme sitâreñ ey göñül
   Sînemi mahv itdi hurşîd-i cihânuñ sohbeti
3. Goncanuñ agzı suyı aksa n’ola şebnem gibi
   Nevbahâr-ı gül-rûhı añdurmaz ânuñ sohbeti
4. Perdeden yüz gösterüp çarhın yitürdi Zührenüñ
   Bezmümüz germ eyledi ol mihribânuñ sohbeti
5. Sun‘iyâ âheng-i sâz itse dil ârâm eylemez
   Zühreye raks itdürür çeng-i hümânuñ sohbeti

181

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Sanmaňuz ra'd iňledi ebr-i bahârî agladı
   Yüz bügütdü hâlüme gün zârî zârî agladı
2. Görinen encüm degüldür görüp ahvâlüm benüm
   Kalmadı bu pîr-i çarhuň ihtiyârî agladı
3. Çeşm-i encüm jâle eşkin dökdi bu şeb şem'-veş
   Yummadı çeşmini ben bîmâr zarî agladı
4. Dâg-ı derdi bagruma bassam 'aceb mi dostlar
   Yandı yakıldı bu ben zâr u nizârî agladı
5. Sun'inüň sabr u karârı yâr idi gitdi dirîg
   Kalmadı bîçârenüň sabr u karârı agladı

182

Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feilâtün

1. Mülk-i 'Osmânı hattuň geldi Karamân itdi
   Yaşımuň la'lleri Rumı Bedehşân itdi
2. Bal mumı ile okur sîneye sen şâhı göňül
   Yine eşkin mey idüp bagrını büryân itdi
3. Agzı açıldı şehâ kaldı tîr kemân-sıfat
   Kaşlaruň anı katı vâla hayrân itdi
4. Ol harâmî müje cân alsa bizi soysa ne taň
   Kendü yanında iki tîgini 'üryân itdi
5. Sun'i dîvânına ey âsaf-ı devrân nazar it
   Şeh-i Süleymân seni çün nâzır-ı divân itdi

183

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'ilü Fe'ûlün

1. İtdi lebi bûsıyla ziyâfet dil ü cânı
   Cân sohbetin itdük o perî ile nihânî
2. Öykünmek içün nâfe-i Leylîye sabâ-veş
   Ururdı reh-i Ka'beye Mecnûn tabânı
3. Ger sorar iseň hasta göňül hâlini ey dost
   Mâhuň cigerin deldi bu şeb âh u figânı
4. Sîb-i zekanın dişler iken geldi 'adû-veş
   Kopdı yüregüm agzıma geldi görüp ânı
5. Agyâr elinüň ohşadugın Suni görürdi
   Tahsîline bâ'is ol olupdur hafakânı

184

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün

1. Vâ‘iz ben eger rehne komazsam bu kitâbı
   Kâfir kapusında bulayın câm-ı şarâbı
2. Yâr eşigine biz dahi cân perdesin asduk
   Ka‘be aradan hoşdı götürürse hicâbı
3. Biz anlar ile sûfî ezelden dem-i lahmuz
   Terk eylemesek tañ mı şarâb ile kebâbı
4. Aslıyla yakarduñ oda sen defter-i cevri
   Fi’l-cümle bileydüñ elem-i rûz-ı hisâbı
5. Ey Sun‘î bu eflâk eli üşürdi bize taşı
   Âhuñla uçur sen de bu bir iki habâbı

185

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün

1. Kadüñle yine serv-i çemen cennete mi düşdi
   Kim çagrışuben kuşlar anuñ yanına uşdı
2. Kısmet idincek hançer u tigüñ dil ü cânı
   Cân tigüñe çıkdı vü göñül hançere düşdi
3. Bir vechile rüsvây kılupdur beni ‘ışkuñ
   Mecnûnları şehrüñ bakuben baña gülüşdi
4. Mecnûn cüdâ olmadıgı gussadan oldur
   Mektebde gam-ı Leylî ile kardaş okuşdı
5. Yâr اولرنه girdigü dem gördi bu Sun‘i
   Cândan o dahi düşdi cüdâ öñünde koşdı

186

Mef ûlü Fâilâtü Mefâîlü Fâilün

1. Ben bendenüñ tolalı hayâlüñle sînesi
   Añılmaz oldı Mısırda Yûsuf hazînesi
2. Fettân hatuñ koyup o rûzı şâm-ı zülfiñe
   Böyle buyırdı çün bize ‘ilmüñ medinesi
3. Sarf olmaz ise hub u meye ü def ü tebe
   Dünyâ niye yere gerek geçsün definesi
4. Miskînleri saçuñ gibi ayaga sal deyü
   Salındı boynına o şehüñ ‘anberinesi
5. Gavvâs-ı bahr-i şi‘ir nice fikre talmasun
   Gevherle Sun‘inüñ çü tolıdur sefinesi

187

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

1. İçmezem diyü içer su gibi ‘âlem andını
   Ol cemâli mushafıñ billâh gör sevgendini
2. Ol şehe gözyaşın alma diyü añmañ kimsenüñ
   Gûşına gevher dahi olursa almaz pendini
3. ‘Aklın alduñ câm-ı ‘ışka ey perî efsûn idüp
   ‘Âşık-ı divâne tañ mıdur yitürse kendüni
4. Bagruma basup sarardım tazelerdüm cânumı
   Başumçün bulsam ol sîmîn pîriñ dülbendini
5. Sun‘iyâ bir pâdişâhuñ bendesinem şimdi kim
   Görmedüm dünyâ serâyında anuñ mânendini

188

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1. Salar zindân-ı hecre kulların ol Yusûf-ı sâni
   Kıyâmet korkusın añmaz yahod unutdı mizânı
2. Delinmiş yüregi nâyuñ be-gayet yufkadur bagrı
   Kim egri baksa derd ile ider feryâd u efgânı
3. Silahdâr-ı müjen cân nakdin almaga hevâ idi
   Bi-hamdülillâh halâs oldı çü teslîm eyledim cânı
4. Mezârumda çıkarın kûy-ı hârını ayagımdan
   Gül-i cennet biter kabrümde anuñ damlayan kânı
5. Cihân içinde ey göñlüm belâsuz hiç bal olmaz
   Hatından incinüp terk itme şehd-i la‘l-i cânânı
6. Görinmezse gözüm merdümlerine n’ola ol hûri
   Kaçarlar Sun‘iyâ her dem perîler görse insânı

189

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Öldürüp hecr ile gamdan beni âzâd itdi
   Lütuflar kıldı vefâ ile yine yâd itdi
2. Sanma kuşlar durur üstinde uçan Mecnûnuñ
   Çevürip başına cân murgını âzâd itdi
3. Gördi gül Yûsufınuñ bâgda Ya‘kûb-ı hezâr
   Kanlu pirâheni nâle vü feryâd itdi
4. ‘Âkıbet pirâhenin bûyını iletti sabâ
   Pîr-i Ke‘nân gibi hurrem ü dil-şâd itdi
5. Nüsha yazdı leb-i yâkûtına misk ile hatı
   Yine şîrînlik idüp Sun‘iyi Ferhâd itdi

190

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

1. Saklagıl yârâb belâlardan diyü cânânumı
   Dostlar ısmarladum ben hasta Hakka cânumı
2. Ey ceres depret dilüñ çaldır deyr ehline
   O büt-i âhen-dil çün itdügüm efgânumı
3. Dûd-ı ahum bir hevâyi gök kebûterdir benim
   Yâre anuñla uçurdum nâme-i hicrânumı
4. Mürdeler ihyâ içün ‘İsî zuhûr itmiş sanur
   Kim ki söyler görse ‘uşşâka leb-i cânânumı
5. Sun‘iyâ bencileyin hasret mi çekdi âyine
   Bagrına basdı görüşüp ol meh-i tâbânumı
6. Nâme-i i‘mâlümi çünkim melâikdür yazan
   Şükür kim yine meleklerdür yazan divânumı

191

Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün

1. Kodı Mecnûn safâhat eyleyüp kûy-ı dilârayı
   Varup ahûlar ile geşt ider her dem o sahrâyı
2. Delindi ney gibi bagrum hevâ-yı dostdan sûfi
   Safâ ile semâ‘ idüp sözüm zikr eyle Mevlâyı
3. Kişiye ney gibi hâlet virüben kân yagı akmaz
   Eser itmez sözüñ vâiz n’idersin kurı gavgâyı
4. Delünse dür gibi bagrum ‘aceb mi hâr-ı hasretden
   Kulakdan ‘aşık oldum işidüp ol verd-i ra‘nâyı
5. Zemini ş’ol kadar tozıtdı ey şeh bâd-ı ahım kim
   Serâser toza gark oldı felekde mâh konagı
6. Nazardan olma dûr ey gözlerimüñ nûrı bir lahza
   Senüñle hoş görür bu Sun‘i-i dil-haste dünyâyı

192

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Saña beñzetmiş melek sehv ile hûr-ı cenneti
   Âdeme görinmege yokdur anuñçün sureti
2. Kendüsi utandı evsâf-ı cünûnum işidüp
   Sanmañuz Mecnûnı aldı ‘ışk-ı Leylî hayreti
3. Küşti-gîr-i seyl-i mihnetdür basan her dem beni
   Tutışurdum yalıñuz olsaydı nâr-ı hasreti
4. Kandehârî sanma dülbendin o şekker-leb aña
   Barmagın agzına sokup virdi barmak şerbeti

5. Ka‘be hakkıyçün halîlümden beni havf eyleyüp
   Sun‘iyâ büthâneye urdı sanemler sûreti

193
Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Geldügince nice bir atmayayın bu cânı
   Bize nâmeyle gelür tîrleri peykânı
2. Şöyle toldı bu göñül okları peykânıñdan
   Hîç aña basacak yer bulımaz müjgânı
3. Şimdi oturdı yüregüm yerine dahi benüm
   Geldi oturdı yüregüm yerine peykânı
4. Eşkimüñ katresinüñ her biri bir âyînedür
   Nice yerden görinür çihre-i nûr-efşânı
5. Başdan ayaga göz oldı yaşumuñ katreleri
   Seyr idem tâ ki toyınca o meh-i tâbânı
6. Gitdi ol yâr didi görmege toymag olmaz
   Vuslatuñ hecr imiş ey Sun‘î yine pâyânı

194
Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

1. Zer benekden bâl açup cânâna yelken takyesi
   Başladı tâvus-veş cevlâna yelken takyesi
2. Afitâp üzre şafakdur gûyiyâ ol meh-ruhuñ
   Yüz urur da kırmızı merdâne yelken takyesi
3. Bir kızıl otâg kurup üstine verdi yine
   Hayl-i ünvân o şeh-i hûbâna yelken takyesi
4. Serv-i balâ üzre konmış al tûtî sandum
   Vireler ziynet kadd-i cânâna yelken takyesi
5. Sun‘iyâ san bir hümâdur sâye salmış bir şehe
   Husrevüñ başında ol şâhâne yelken takyesi

195
Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feîlün

1. Tâ ki sen afetle araya fürkat düşdi
   Dil ü câna yine ey dost bir afet düşdi
2. Bir iki gün garazum ‘uzletdi dünyâdan
   Künc-i ‘uzlet baña bu köşe-i hasret düşdi
3. Sür gam şâhı beni hecr-i elem şehrinden
   Dostlar şimdi ‘adem mülkine rıhlet düşdi

4. Dâr-ı gamdan yine derd ile diyâr-ı ‘ademe
   Sefer itdüm vatanumdan baña gurbet düşdi
5. Sun‘i bir hûb sever şehr-i Sitanbul içre
   Gelibolıdan aña şimdi ferâgat düşdi
6. Seni gördi yine mirât-i cemâlinden anuñ
   Sanma ey dost ki bu gayre muhabbet düşdi

196

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

1. Dimiş oldım yâre göñülden seni sevdim seni
   Dil belâsına ugradım bilmezlikle vây beni
2. Goncanuñ agız ölçüsini aldı çünkim ‘andelîb
   Gördi yok bûy-ı vefâ eyler anuñçün şîveni
3. Günde biñ kez sevdügüm didem dirsem azdır
   Ol güneş çogı budur yakdugına bâ‘is beni
4. La‘lüñe mestûre iken gonca ebkârı görüp
   Baş açup ortaya düşdi ey letâfet gülşeni
5. Güzel alayın dimiş cânını bir gün Sun‘iniñ
   Ol aña cânlar virür ey dost ol günler kanı

197

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Hastayam giryeden agardı gözümüñ bebegi
   Halk insan sanur gözüme konan sinegi
2. Bu kadar nâleme katlanmazdı ‘âşık eger
   Olmasaydı ceres gibi demürden yüregi
3. Aldugınca ele mavsasını berber ‘İsâ
   Gösterür ol yed-i beyzâya gümişden bilegi
4. Ol şehe söz geçirüp kim ki murâdına irür
   Tañrı yanunda kabûl ola anuñ her dilegi
5. Bir zamân hâlî degüldi nazârumdan Sun‘î
   Şimdi gözümde uçar ol iki gözüm bebegi

198

Mefûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

1. O serv-i kad itsün idebildikçe ko nâzı
   Sür yire benefşe gibi sen rûy-ı niyâzı
2. Sevdüm dir iken cân ile Şîrîn işidüp
   Hüsrev didi Ferhâda ki bu sureti kazı

3. Ey ehl-i hecr korku cehennemle hecirdir
   Sabr eyleñ anuñ gitdi çogı kaldı çün azı

4. Saki beru sun turna gözi bâde-i nâbı
   Kış gicesidir taşrada gör çâkır ayâzı

5. Ol şâh didi nâz u vefânıñ birin alsun
   Meylim taraf-ı nâza dime Sun'i ko nâzı

199

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Ey dil ü cân n'ola komazsa belâ vü gam sizi
   Âdeme saymaz çü 'ışk ehli belâ vü gamsızı

2. Eylemez hurşîde mihr umma vefâ andan sakın
   Bu 'acûze devr-i mekkâruñ odur togmış kızı

3. Neyler iblîs ehl-i islâm ile cennet içre dir
   Göricek kûyuñda ey hûrî rakîb el bizi

4. Serv ayagında bitmiş lâlelerdür sanuram
   Topugına la'l baglamış ol âfet bir dizi

5. Bitdi serv üstinde gül-i âl yâ tûtî kondı dir
   Sun'iyâ gören o mâhuñ şeb-külâhın kırmızı

200

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Şimdi ben bir âfitâbuñ olmışam dildâdesi
   Âsumân gömgök delüsidür zemîn üftâdesi

2. Turamaya dil ayag üstine bezm-i haşre dek
   Şöyle sermest itdi anı 'ışk-ı yâruñ bâdesi

3. Suya saldum dir ise ey dil inan gerçek durur
   Rehn-i meydür şeyh-i şehirüñ bilürüm seccâdesi

4. İdemez yanınca salınıp ayak seyrânını
   Olmayan ol serv-kaddüñ sâye-veş üftâdesi

5. Yire göke sıgmadı şevkından anuñ âfitâb
   Sun'inüñ görseñ nice mehrûdur Eşref-zâdesi

201

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. 'Âşık oldur 'akl ü sabr u gayret ü nâmûsını
   Kim virür yile hevâ-yı yâr ile kamûsını

2. Baş egmezdüm hilâl-i çarha mânendi rikâb
   Ben fakîre Hak nasîb itse eger tapusını

3. Didi hîç yokdur gök altında nazîri ol mehüñ
   Âsumânî atlas içinde gören pehlûsını

4. Gösterürse tañ mıdur iller beni barmag ile
   Ben hilâl oldum görelden ol mehüñ ebrûsını

5. Mâh gibi göklere irerse başı Sun‘iyâ
   Alnınuñ âhır görür kişi kara yazusını

202

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1. Hümâ-yı ‘ışk uçurdı cânı tenden bir kafes kaldı
   Çü pervâz itdi bülbül âşîyândan hâr ü has kaldı

2. Bu sahrâlardaki nâlem ne bilsün n’idügin bülbül
   Dilüm añlar bu deyr içre benim ancak ceres kaldı

3. Gel ey âyîne-i dînüm göre tâ cân-ı şîrînüm
   Seni ey şem‘-i bâlînüm yetiş kim bir nefes kaldı

4. Çıkamaz bu müşebbek sîneden gayet za‘îf ey dil
   Örimcek agına san kim tolaşdı bir mekes kaldı

5. Bu Sun‘î bülbülin gülzâr-ı kûyından ayırdı çarh
   O serv-i gül-rûha hayfâ musâhib hâr u has kaldı

203

Fâ‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

1. Bâg-ı hüsnünde hâr bitmeye mi
   Kula hiç bir bahâr bitmeye mi

2. Sakalı bitdi dinilür bir gün
   Hiç o hatt-ı gubâr bitmeye mi

3. Bitdi dilde hevâ-yı serv-kadüñ
   Vasıldan aña bâr bitmeye mi

4. Zahmuma merhem itmedüñ vasluñ
   Kıla ey gamze kâr bitmeye mi

5. Nice kan işleri yeter ey eşk
   Mâcerâmız ne var bitmeye mi

6. Nakd-i cânum ile ol miyân[ı] kenâr
   ‘Aceb ey gül-i‘zâr bitmeye mi

7. İkilik gitse Sun‘i bizimle
   Birlige ol nigâr bitmeye mi

204

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

1. N’ola ger el üzre tutarsam gül-i ra‘nâ gibi
   Âşıkı kim hoş tutar bu sâgar-ı sahbâ gibi

2. Göremez didâr-ı yârı dirler anı girü tur
   Çalışup kim başı taşa urmasa Mûsa gibi

3. Kef yiyüp dest-i havâdisden gögermese yüzi
   Kimse basmaz bagrına ol güheri deryâ gibi

4. Gayr-ı Hakdan Sun'iyâ mirât-i kalbüñ sâf idüp
   Başlar üzre yir idin mihr-i cihân-arâ gibi

205
Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

1. Ş'ol kebûter kim saña gönderdim anı ey perî
   Tâpuña bir nâme-i hasretdür anuñ her biri

2. Akıdup barmaklarından çeşme medhüñ senüñ
   Gösterür hâmemle nâmem mu'ciz-i Peygâmberi

3. Eyleyüp küstâhlık öykündilerdi la'lüñe
   Taşladı zergerler ey yâkut-ı leb hâtemleri

4. Öykünürlermiş ten-i sîmînüñe utanmadan
   Putları taşlarsa zergerler revâdır ey perî

5. Kûyı hâke pasını bu çeşmimüñ miratüñ
   Sildigüçün Sun'iyâ itdim gözüm üzre yeri

206
Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün

1. Benim ahum gibi öldürdi ol agyâr-ı bî-dîni
   Kılıcın tak-ı 'arşa tañ mıdır asarsa o اوبینی

2. Rakîb ol dilbere dînim der idi yâr terk itmiş
   Bihamdillâh hele gördüm bu hâl ile o bî-dini

3. Egerçi virdü Husrev cân aña ey dil velî Şîrîn
   Anası südi gibi virdi aña cân-ı şîrîni

4. Nigâra rûy-ı zerdüm añmadum bu söz gerçekdür
   Nemüzden renk alur bilsek nedendür yâ şermini

5. Külüngün pençesine [düşince] Suniyâ Ferhât
   O kuhsâruñ temâşâ eyler idi halk seyrini

207
Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

1. Seyr-i Eyyubâ çıkan ensâr u ihvanum gelmedi
   Yoluna kurbânlar oldugum nigârum gelmedi

2. Hasreti topı beden burcın yıkarsa tañ mı kim
   Geldi şâm irişdi baglandı hisârum gelmedi

3. Sabr-ı Eyyub ile ‘ömr-i Nûh istersem ne tañ
   Zevrak ile gitdi Eyyûba o yârum gelmedi

4. Sun‘iyâ üsti açuk zindândır İstanbul baña
   Gitdi seyr-i gülşene ol gül-‘izârum gelmedi

208

Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feîlün

1. Gerçi Yûsuf güzelüm hüsün ile sultân oldı
   Demler oldı bu cihân başına zindân oldı

2. Hoş yalıñ yüzlü vefâ ıssı degül mi kılıcuñ
   Ey göñül gire benim koynuma ‘üryân oldı

3. Kangı abdâl ki terk eyledi tâcın sûfi
   ‘Âlem içre baş açuk başına sultân oldı

4. Cür‘a-veş sâki diler döke yire kanımızı
   Lebin ısırmagıla sanki hemân kân oldı

5. Şeh-i Süleymâna irişmezse sözi Sun‘inüñ
   Tutalım nazım-ıla bu ‘asırda sultân oldı

209

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Göñlümüñ sırçasını sıdı anuñ göñli taşı
   Rûşen oldı baña âyîne-sıfat içi taşı

2. Çâr-yâr oldı bu gün Ka‘bede çâr-ebrûsı
   Ruhları olalıdan iki cihânuñ güneşi

3. Çeşm-i bîmârımuñ arturmadı tîmârın o şeh
   Gerçi oldı ser-i kûyında nice yıl subaşı

4. Ejdehâ-yı ser-i zülfüñ katı çok başlıdur
   Yaraşur olsa hatuñ leşkerine biñ başı

5. Kehrübâ-veş beni zerde ideli hecr-i la‘lüñ
   Döndi tesbîh-i ‘âkîke gözimüñ kanlu yaşı

6. Çok yaşasun yemm-i gamdan beni yâr itdi halâs
   Dilerim beñzeye ey Sun‘î anuñ Hızra yaşı

210

Mefâîlün Mefâîlün Feûlün

1. Yemin itdi ki bülbül saga sagı
   Şimâl olursa şâh-ı gül kulagı

2. Ben anı gûş-ı yâre beñzedelden
   Mehiñ pek منقهره segirür kulagı

3. İşidüp şâyed incine ol gül dahi
   Sadefdir dime gûşına kulagı

4. İki gözüm yamandır nice çaglar
   Biri kara denizdür biri agı

5. Hazân yapragına döndi meh-i nev
   Görelden kaşuñı ey gül budagı

6. Nigârâ ol ki var hâl-i tudaguñ
   Urubdur cân-ı Suniye tavdagı

211

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

1. Şu kim dildâra nakd-i cânı saydı
   Anuñ ey dil ol âhû oldı saydı

2. Dilâ zülfünde la‘lin añmag anuñ
   Harâm oldı şuña kim ola kaydı

3. ‘Acâyib mashara düşdi rakîbüñ
   Tonatdılar efendi aña hey di

4. Aña fetvâ viren hep müdde‘îdür
   Tıfıldır yâr bilmez ‘Amr ü Zeydi

5. Nic’olur Sun‘iyâ görürdi tâvûs
   Biraz kûyıñda cevlâna turaydı

212

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

1. Halîlüm dûd-ı âhum od oldı
   Bu gözümden çıkan Nemrûd oldı

2. Ruhuñ pervâne şem‘e beñzedelden
   Anuñ meclisde yüzi od oldı

3. Senüñ ‘izz ü huzûruñda bu ‘ömrüm
   Begüm sarf olıcak maksûd oldı

4. [Marîz-i] hâl-i la‘lüñdür rakîbe
   Hoşâb aşı [nehy] u merdûd oldı

5. Degelden sözde Sun‘iye hilâfet
   Sadâ-yı nazm-ıla Dâvûd oldı

213
Mefûlü Fâilâtü Mefâîlü Fâilün

1. Gözden bırakdı hışm idüp âh ol güzel beni
   Gözlerse vaktidir n'ola şimdi ecel beni
2. Mecnûn gibi hikâyet idüp sergüzeştimi
   Meclis-be- meclis eylesün eller mesel beni
3. Leylâ-yı zülf-i dilbere divâne olmaga
   Mecnûn yerine virdi bu dünyâ bedel beni
4. Her bâr cevr-i yârla deng oldugum bugün
   Bâr-ı cefâya gördi bu devrân bedel beni
5. Serâpa bürehneyim reh-i 'aşkda Suniyâ
   Barmagla gösterürse 'aceb midür el beni

214
Mefûlü Fâilâtü Mefâîlü Fâilün

1. Ebrûlerüñi göreli bildiler ey perî
   Dünyâ kaç bucag idügin gayb erenleri
2. Dâmânı bilde hıdmetçün turdı serv-i bag
   Saña kul oldı gördi bu kadd-i sanevberi
3. Anlar gibi bulınmaya rengîn ü abdâr
   Biri birine ursa iki la'l lebleri
4. Kim gelmez ise pir-i mugâna hidmetine er
   Rez kızıñ safâsını geç sürer ey perî
5. Göñlüñcedür adû senüñ ey seng-dil rakîb
   Kim nerm ider anı hunbâr olsa kâfiri
6. Yakdı 'adû-yı pür-cebelü yıkdı gûyâ
   Yapar cebelü kâfiri bu ah şeşperi
7. Bir kâfirî binâ idi cism- i 'adû velî
   Hoş yıkdı top-ı âh anı ey hüsün serveri
8. Ahum sinâniyle cidali görüp anı
   Ceng ü cidâli Sun'i kodı hasm leşkeri

215
Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Feîlün

1. Hilâl ebrûlerin gördi senüñ ey yâr baş egdi
   Saña bî-mihrlikte çarh-ı kej-reftâr baş egdi
2. Sabâdan serv togrı söz işidüp vasf-ı hadüñde
   Kodı el arkasını yirde tûbâ-vâr baş egdi
3. Kemân bir germe kaşlu hûb idi ohşardı iller
   Göricek şîve-i ebrûlerün ey dildâr baş baş egdi

4. Kad-i mevzûnuñ ile hadd-i rengînüñ görüp zîbâ
   Nihâl-i gül saña ey serv-i hoş-reftâr baş egdi

5. Lebüñ sırrında hayrân idi şimdi şermende
   Olıcak halvetinde kâşif-i esrâr baş egdi

6. Meşâmine hatuñ bûyı ezelden sünbülüñ gibi
   Benefşe güle igen ey yüzi gülzâr baş egdi

7. Müjeñ bir hançer-i erzen-rübâdur hiddetin görüp
   Kılıcuñ hançerüñ gibi idüp ikrâr baş egdi

8. İnanmazdı derûnum yandugına ‘ışkuñ odından
   Görüp şemşîr-i nâr-ı âhumı agyâr baş egdi

9. Hat-ı la‘lüñden efsûn okuyup hâl-i lebüñ cânâ
   ‘Aceb sihr itdi aña ebrû-yı mekkâr baş egdi

10. Yüzüñden zâhid-i ter sahh iderdi zâhid-i hod-bîn
    Görince kaşlaruñ mihrâbını ey yâr baş egdi

11. Dimiş tut tîgüme gerden asıl zülfümde bu göñlüm
    Boyın fermânına tutdı olup berdâr baş egdi

12. Görüp müjgân tîgin Sun‘î bir mahbûb dellakiñ
    Tıraş oldı mûyın aña bî-destâr baş egdi

216
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Ey ecel her kim senüñ peymâneni nûş eyledi
   Gussasını ‘âlemüñ ol dem ferâmûş eyledi

2. Sanmañuz cân virdi mecnûn derd ile ey ehl-i şevk
   Bâde-i mihr ü mahabbet anı serhoş eyledi

3. Oldılar işbu ‘acûze devr mekrinden halâs
   Duhter-i rezle şular başını hûş eyledi

4. Ravzasında sâyeyi levh-i mezârın sanmañuz
   Kabr-i Mecnûnı gelüp Leylî der-âgûş eyledi

5. Mest-i ‘ışk olup girîbân-çâk gezsem tañ mıdur
   Câm-ı ‘ışkı Sun‘iyâ Mecnûn baña nûş eyledi

217
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Görmese yüzüñi gülmek istemez hîç yüzi
   Sevdi ey mâh seni âyînenüñ göñli gözi

2. Göreli bir kez ayagı tozını tutdı gözüm
   Bir dahi görür ise nice olur gör e tozı

3. Senden utansa güzeller n’ola âhû togıcak
   Bir nice biñ bütüñ ey dost yere döndi yüzi

4. Yine bu başlu yürek tîr-i hevâsın özler
   Çekicek zahmeti kendidür özi bilür özi

5. Gül-i ra‘nâ dahi ol yâremi taklîd itdi
   Bülbülüñ girmez eyâ Sun‘î kulâgına sözi

218

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

1. Teşdîd-i zerredür dir isem n’ola ey perî
   Görüp dehânuñ üzre o hatt-ı mu‘anberi

2. Ey tîr-i dost gel bizi bir gözden it halâs
   Kim bir melek sözümle kaçar oldı o perî

3. Seyr itmek ile elden ele varsa safâsı
   Âyîne gibi gezinmede ol kalenderî

4. Sûretleri gözümde uçar gerçi eşk-veş
   Dil kendüden gider göricek bu perîleri

5. Bagrı su olsa âyînenüñ tañ mı Sun‘iyâ
   Od düşdi içine göricek rûy-ı dilberi

Rubâî

Mefûlü Fâilâtü Mefâîlü Fâîlün

1 Da‘vâ-yı mu‘cizâta iki şâhidüñ durur
  Şakkü’l-kamer semâda eyâ Seyyidü’l-beşer

2 İnkâr kim ide kamerüñ şakkına henüz
  Cisminde var iken dahi ol zahmından eser

Kıt‘a1

Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün

1 Tutaldan ‘âlemi Dâvud Beg lutf u sehâ ile
  Cihân halkınuñ içinde añılmaz Hâtemüñ cûdı

2 Sözin gûş itmege anuñ n’ola varırsa kâmiller
  Olurmış cem‘ bülbüller işitse lahn-ı Dâvûdı

3 Emîn idüp Hüdâ zâtın anuñ ‘azl-i belâlardan
  Vücûdın dâim itsün mansıb u sıhhate ma‘bûdı

4 Ayakda kaldı lutf et al elin devletlü başuñçün
  Budur bu Sun‘î-i üftâdenüñ aksâ-yı maksûdı

2

Mefâîlün Mefâîlün Feûlün

1 İlâhi sohbete mey meclisine
Gelür Şeyhoglı deñir heyr olsun

2 Varır her kande da‘vet olınursa
Gerek mescid gerekse deyr olsun

3

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

1 Hâfız-ı Lengin imâmetde kusûrı yokdur
Pâyesi olma durur Mescid-i Aksaya imâm

2 Akça kaftân ile görüp siz anı tonatmañ
Giyse ma‘yûp ola mı yaz güni ak sâye

4

Fâilâtün Mefâîlün Fâilün

1 Hâfız-ı Leng imâmetin her gâh
Gerçi tatvîl ider yürür dirler

2 Bir nice def‘a mescide vardım
Gördüm okur o sûre-i aksar

5

Mefâîlün Mefâîlün Feûlün

1 Hâfız-ı Lengle bir ayak içdüm
Umar idüm ki râzı ola yeke

2 Sun bize sâki çifte elüme
N’idelüm kâyil olmadı şu teke

6

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

1 Ehl-i mahfîl bu gice sahba agâz idicek
‘Ârifâne didiler Hâfız-ı Lenge yeñidir

2 Meyhâne vü mesciddür yürüñ gidelim yârân
Kovıñ Hâfız-ı Lengi ol biriñe mâyildir

7 (Berâ-yı ceng-i hümâ)

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

1 İştihâ var mıdır benim kadınım
Ben didüm geldi iştihâ kadınım

Matla 1

Mefâîlün Mefâîlün Feûlün

1 Benim şunlar ki kasd eyler ʻaleyhim
Kazâ vü laʻnetüllâhi ʻaleyhim

Matlaʻ2

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

2 Geçmedüñ ey kalb-i bâtıl sen şarâb-ı sâfdan
Hak vire insâf sen geçdüñ hele insâfdan

MÜFRETLER

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Hâne-i zühdü yıkup ʻisyân evin kıldık binâ
Lutfuña idüp binâ iltaf bimâ Yârebbenâ

Mefûlü Fâîlâtü Mefûlü Fâîlâtü

Sunʻi Efendi olmaz kutniye şimdi kâyil
Şâir hemîşe şâhâ olur hayâle mâyil

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Ol ki câm-ı zehr-i fürkat sundı kûh-ı kâf aña
Geçmedi mihr-i nigârînden göñül insâf aña

Mefâîlün Mefâîlün Feûlün

Bıçaga barmagın kesdirir ol yâr
Od ile penbenüñ ne oyını var

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Hâfız-ı Lengüñ efendi geldüginden her zemân
Yek cihetdür k'el veriñ aksâ-yı maksûdın hemân

Feilâtün Mefâîlün Feilün

Feminüñ gizlü genc idi karası
Buldı ol magribî çıkardı anı

Mefâîlün Mefâîlün Feûlün

Dersin ehl-i vefâdan ey kişi
Sikeyin vaz'ını vakârını da

Mefûlü Fâilâtün Mefûlü Fâilâtün

Ey Sun'i müjdesin görüp aldanma zemînin
Bir bî-vefâ yüze gülüci kocadur cihân

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Ben nice isbât-ı da'vâ-yı muhabbet eyleyem
Müdde'iler şâhidim ey Sun'i mecrûh itdiler

Feilâtün Mefâîlün Feûlün

Keremler eyle eyاين gele dûz
Bize gönder kavafdan bir çuvalduz

Mefûlü Mefâîlü Feûlün

Savm Sun'i beni hayâl eyler
Bayrâm ayına dek hilâl eyler

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Her gice Mollâ Ayânî sinesidir meskeni
Tañ mı ol mehrûya dirsem şem'-i fânûs-ı hayâl

Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Feûlün

Şu gemici güzeli haylice korsân ancak
Didi yürek şu turun kuş kayıgına çatalum

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Serv-i bâg el bagladı durdı namâza 'andelîb
Okıdı çıkdı menâr-ı şâh-ı gül üzre ezân

Mefûlü Mefâîlü Mefâîlü Fe ûlün

Her dem görürem Ka‘beyi haddündedir ey şâh
Şehbâz-ı saçıña dir isem n’ola Hicâzî

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Kendini yirden yire urursa tañ mı afitâb
Agzın açdı kaldı hayrân göricek kâşuñ hilâl

Mefâîlün Mefâîlün Feûlün

Hezâr it gûşmâl âh işitmez
Gülüñ şebnemden oldı gûşmâli

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Tañ mıdur elden çıkarsa gözde olan mâ melek
Âşıkuñ gülgûn-i eşkin yügredür yorga melek

Mefâîlün Mefâîlün Feûlün

Nigâruñ pâyına düşmez o mûze
Hemân çıkmak gerek sâki omuza

Mefâîlün Mefâîlün Feûlün

Degüldür gûşmâle çünki muhtâç
Be tanbûruñ yine segrir kulagı

Mefâîlün Mefâîlün Feûlün

Anıcak demlerine vaslınuñ
Gözümüñ yaşı yummadın dökülür

DİZİN

Âb: 47/2, 6/1
Aba: 49/1
Abdal: 10.M-IV/1, 101/5, 19/2, 208/3, 43/3, 5.M-III/2
Âb-dâr: 214/3
Abdest: 40/4
Âb-ı hayat: 126/4, 21/5, 76/3, 8/4
Âb-ı revân: 159/2
Abnûs: 12/2, 75/6
Acem: 7.M-II/1, III/2, 77/3
Acûz: 164/4, 46/4, 73/5, 8.M-IV/2
Acûze: 199/2, 216/3, 36/3
Adem (Yokluk): 28/5, 82/4, 119/5, 195/3-4
Adem (Peygamber) : 7/2-5, 46/2
Adem (Adam) 199/1, 64/5, 66/5, 119/2, 122/5, 149/2, 174/1, 192/1
Adû: 183/4, 214/4, 214/6-7, 42/2
Âfet: 195/1, 199/4, 9/7
Afet-i devran: 149/1
Âfitab: 113/2, 149/3, 194/2, 200/1-5, Mf 19
Ağ: 202/4
Ağız (Âşık): 15/5, 45/3, 55/1, 75/3, 85/2,
Ağız(Dehân, Dehen, Fem) (Sevgili): 19/4, 6/6, 73/1, 126/4, 180/3, 183/4, 196/2, 23/1, Mf 19
Ağız suyu: 13/5
Ağyâr: 99/5, 84/6
Ah: 1/3, 4/5, 102/3, 103/5, 104/8, 109/1-2-3, 104/5, 115/2-5, 120/1-3-5, 124/1-2, 126/3, 130/1, 133/1, 133/5, 134/5, 136/7, 141/5, 153/2, 155/4, 15/2, 20/4, 22/3, 23/6, 31/4, 159/5, 161/1, 170/6, 172/1, 177/2, 183/3, 184/5, 190/3, 191/5, 206/1, 215/8, 2.M-IV/1, 214/8, 35/2-3, 39/5, 43/1, 49/4, 5/3, 57/3, 63/1, 64/5, 55/2-3, 65/4, 68/4, 73/2, 74/5, 81/1, 83/3, 86/5, 95/2, 9.M-II/2
Ah topu: 214/7
Ahen: 134/4, 190/2, 86/6
Ahmet: 30/5
Âhû : T 7/2, 114/4, 139/1, 191/1, 211/1, 217/3
Akça kaftan: Kt 4/2
Akıl: 10.M-I/1, 2.M-II/2, 202/1, 39/1, 41/2, 50/2, 5.M-II/2, 7/2, 141/1, 168/2, 187/3
Akıllı: 10.M-I/2, II/2, III/2, IV/2, V/2, 9.M-I/2, II/2, III/2, IV/2, V/2, VI/2, VII/2
Akik: 209/5, 61/6
Akkirman: 86/6
Akran: 158/5
Aksaye: Kt 4/2
Akşam: 162/4, 207/2, 65/2
Âl (Renk): 43/4, 19/1
Alem (Bayrak): 120/5, 127/7
Âlem: 106/3, 109/2, 114/3, 119/1, 126/2,129/4, 130/2,136/7, 139/2, 151/2, 158/4,177/5, 187/1
18/1, 24/5, 33/7,2.M-I/2, II/2, III/2, IV/2, V/2
208/3, 216/1,4.M-III/1, 43/1, 46/1, 49/5, 53/3,
6.M-I/1,75/6, 84/3, 87/5, 8.M-VII/2, Kt 2/1
Alın (Sevgili): 136/6-9, 140/1, 150/4, 201/5, 6/2, 65/1
Alın (Aşık): 8.M-VI/1
Allâh (Rab): T 1/8-9, 179/1, 75/3
Altın (Zeheb, Zer): Ms 6, 10/2, 14/1, 113/2, 136/1-2, 137/3-5, 140/3, 19/5, 39/7, 60/6, 75/4
Altınüsküf: 79/3
Altun tel: Ms 3
Ana: T 3/4
Anber: 125/5, 134/3, 186/4, 52/4, 84/7
Ar’ar: 3.M-III/1, IV/1, 92/3
Arap: 7.M-III/2
Arş: 127/1, 146/3, 206/1, 63/4
Arus: 108/2, 39/7, 75/4
Asa: 155/4, 179/4
Asaf (Vezir): 182/5
Ashab-ı kehf: 29/2
Asitân: 72/5
Aslan: 176/2
Asr: 89/5
Astar: 52/5
Asumân: 124/4, 134/7, 200/1, 201/3, 72/5
Aş (Yemek): Mf 23

Âşık (Mahmur): 7/4, 1.M-III/1, 101/1-2, 129/1, 133/1, 156/1, 18/4, 187/3, 191/4, 197/2, 201/1, 2.M-I/2, 3.M-I/2, 76/1, 82/3, 86/2-4, Mf 21
Âşiyân: 156/2, 202/1, 24/1
Aşk: 1/4, 99/4, 103/1, 105/1, 113/2-3, 114/2, 118/4, 120/4, 130/2-5, 131/4, 132/3-4, 152/1, 133/5, 134/1, 135/1-2, 135/9, 148/3, 155/3, 157/6, 158/5, 160/1, 166/4, 168/1, 176/3, 179/1, 185/3, 187/3, 18/3-6, 19/3, 20/2, 192/2, 199/1, 200/2, 202/1, 204/1, 213/5, 215/8, 216/5, 22/1,21/4, 30/4, 31/4, 35/2, 45/5, 50/2, 53/1, 64/4, 55/3, 67/6, 66/1, 5.M-IV/2, 75/6, 80/4, 88/4, 92/2, 93/3, 94/2, 8.M-VI/2, 9.M-I/1, 9/7, 14/5, 96/4
Aşüfte: 18/1
At: 100/6, 93/2
Ata: 43/3
Ateş (Ahger, Âzer, Nâr, Od, Şerer, Şu'le): Mf 4, 1.M-II/1, 100/3, 104/8-10, 107/5, 109/2, 113/2, 120/3, 127/6, 128/5, 133/5, 152/6, 171/5, 184/4, 192/3, 212/1-2, 215/8, 218/5, 23/1, 33/2-4, 34/4, 35/5, 46/4, 64/2, 71/4, 72/6, 80/2, 81/3, 97/1-3, 99/2-4
Atlas: 201/3, 52/5
Av: 211/1
Avâre: 4/1, 6/5, 41/3
Avaz: 146/3
Avcı: 138/3
Avuç: 39/8, 84/1-2-3-4-5-6-7-8-9
Ay (Zaman): 178/1
Ay: 72/4, 115/1
Ayağı tozu: 217/2
Ayak (Âşık): 117/3, 144/2, 172/3, 189/4, 21/4, 7/4
Ayak (Kadeh): 169/1-3-10-12, 175/2, 80/3, 86/3, 87/2
Ayak (Sevgili): Kt 6/1, Ms.1/1, 19/2, 31/2, 193/5, 38/4 111/4, 142/3, 147/6, 169/1, 169/1-2-4-5-6-7-8-9, 186/4, 84/8, 87/3, 88/2, 94/3, Ms 4, 100/2, 114/6, 126/1
Ayak tozu: 34/2
Ayakdaş: 113/3
Ayna: 108/2, 117/1-4-5, 123/2, 133/2, 137/1, 150/3-5, 152/1, 153/3, 193/4, 195/6, 190/6, 202/3, 2.M-IV/1, 204/5, 205/5, 209/1, 217/1, 218/3, 52/3, 54/4, 58/2, 59/1-3, 64/3, 64/6, 67/2, 18/4, 32/2, 74/5, 81/2, 86/1, 92/5
Ayş odası: T 8/2
Ayş: 173/1, 3.M-I/2, 5/2, T 8/1
Ayva: 74/2, 153/4
Azık: 57/5
Aziz: 122/7, 144/3, 29/3, 95/5, T 33
Bâd: 103/2, 109/1, 115/2-5, 130/1, 136/7, 191/5, 8.M-VI/1, 9.M-II/2, 93/1, 94/3
Bade: 144/5, 164/5, 167/3, 169/10, 198/4, 200/2, 216/2, 34/1, 76/5
Badem kaş: 62/2
Badem: 111/4
Bâd-ı saba: 168/4, 169/6, 52/3, 72/3, 89/1
Bâd-ı seher: 44/1-4
Bağ: 138/4, 142/2-4, 145/5, 146/2, 152/5, 169/4-5, 189/3, 214/2, 203/1, 21/1, 25/5, 27/3-4, 30/3, 37/1, 45/5, 47/2, 65/5, 88/5, Mf 17
Bağban: 138/4
Bağdat: 145/2, 33/1
Bağır (Âşık): 4/2, 6.M-I/2, II/2, III/2, IV/2, V/2, VI/2, VII/2, VIII/2, 6.M-II/2, 6.M-VII/2, 62/1,
Bağır (sevgili): 181/4, 182/2, 187/4, 188/2, 191/4, 190/5, 204/4, 218/5, 37/4, 43/2, 61/4, 4.M-V/1, 8.M-II/1, 9.M-III/-2
Bahar: 139/2, 144/5, 171/6, 181/1, 21/1, 27/3, 33/3, 3.M-I/1, II/1, III/1, IV/1, V/1, VI/1, VII/1, 4/1
Bahr: 186/5, 52/1, 56/4-6, 67/3, 81/3, 92/4
Baht: 20/4, 70/1
Baki: 167/4
Bâl (Kanat): 10/3, 194/1
Balâ: 6/1
Balmumu: 156/3, 182/2
Baş (Âşık): 105/5, 107/5, 113/1, 114/6, 116/3, 127/4, 134/1-3, 153/6, 156/2, 159/1, 169/10-12, 171/4, 185/3,

187/4, 34/4, 5/5, 7/6, 82/5, 87/2, 97/3),

Baş (Sevgili): 146/2, 80/2, Ms 2, 19/2, 24/2, 189/1, 196/4, 201/2-5, 193/5, 204/3-5, 215/1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11, 216/3, 38/1, 42/3, 50/1, 52/3, 58/2, 64/4, 67/1-4
Baş oyuncu: 82/5
Bayram (îd, îd-i Kurbân, îd-i Ramazan, Kâfir): Mf 13, 111/1, 121/4, 150/2-4, 45/4, 47/4
Bâzâr: 11/4, 138/7
Bed-efşân: 179/4
Bedehşan: 182/1
Beden (Âşık): 110/3
Beden (Sevgili): 134/4, 137/2, 148/,207/2, 51/3, 89/2
Bedr: 24/3, 96/3
Bedr-i tâm: 6/2
Behişt: 65/5
Behrâm: 69/5
Bekâret: 36/3
Bel (Sevgili): 36/5
Bel: 120/4, 126/4, 141/3, 158/1, 166/5, 203/6, 6.M-VII/1, 66/1-4
Belâ: 114/2, 123/4, 129/5, 158/1, 170/6, 179/1, 188/5, 190/1, 196/1, 199/1, 2.M-V/1, 27/1, 42/1, 49/2-3, 50/1, 32/2, 87/1, 90/1, 9/4, T 1/11, Kt 2/3
Ben: 137/1-2, 145/2, 157/6, 147/2, 39/7, 91/3-4
Bende (Köle): 5/3, 162/3, 50/5, 68/3
Benefşe: 38/3, 41/4, 42/5
Benek: 137/3-5, 14/1, 91/2
Beniz: 116/2
Berat: 136/2
Berber: 171/5, 197/3
Berg: 136/8, 144/4
Bey: 111/1, 130/5, 212/3, 86/4
Beyit: 104/11
Beylik: 10/2
Beyt-i haram: 7.M-III/1
Beyt-i şiir: 177/5
Bezm (Ayş, Encümen, İşretgâh, Meclis): Kt 3/1, 99/1-3, 111/2, 114/5, 146/3, 152/6, 155/1, 158/1, 170/6, 89/2, T 1/1 171/4, 175/1, 177/1, 180/4, 25/4, 27/4, 34/1, 50/2, 57/1, 65/2, 74/6, 85/3, 90/1
Bezm-i haşr: 199/2
Bezm-i hayret: 155/3
Bıçak: Mf 4
Bî-bahâ: 1/4, 18/2
Bikr: 44/4, 79/5
Bilek: 197/3, Ms 6
Bilezik: 32/4, Ms 6
Billur: 15/4, 40/1, 60/4
Bimâr: 108/4, 117/5, 92/2
Bina: 9.M-VII/1
Binbaşı: 209/4
Biryân: 112/2, 76/4, 182/2
Bî-vefa: 1/3, 27/2
Boğaz (Âşık): 169/2
Boğaz: 121/2
Borç: 154/2
Bostan: 67/2
Boy (Âşık): 160/1-5, 54/3
Boy (sevgil): 13/1, 42/1
Boyun (Âşık): 100/5
Boyun: 169/3, 178/2, 186/4, 21/1, 28/1, 38/3, 42/5, 86/2, 89/2, 97/2
Bölük başı: 50/5
Budak: 21/1, 142/1
Bulgur: Mf 23
Bulut: 114/1, 170/6, 181/1, 34/6
Burak: 214/1
Burc: 207/2, 51/3, 89/2, T 1/10
Buse: 129/6, 142/1, 183/1, 55/4-6, 6/3, 8/4
Bûy: 189/4
Bûy-ı vefa: 196/2
Bülbül (Andelîb, Hezâr): Kt 2/2, Mf 17, Mf 20, 1/2, 2/5, 4/1, 103/2, 104/1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11, 106/1, 108/6, 135/9, 138/2-4, 142/2, 146/3, 148/2, 163/5, 173/1, 189/3, 196/2, 202/1-2-5, 2.M-I/2, II/2, III/2, IV/2, V/2, 2.M-II/1, 210/1, 217/5, 3.M-V/1, VI/1, 3.M-VII/1, 37/2-4-5, 44/1-4, 57/1, 61/1, 70/5, 8.M-VI/2, 89/1-2, 98/6
Bülbüle: 37/4, 2.M/I-2
Bünyâd: 1/1

Büt: 146/1, 148/3, 159/1, 179/3, 217/3, 72/1-6, 90/5
Büthâne: 192/5
Cadû: 160/2, 26/1
Câm (Kadeh): ½, 1/5, 3/2, 5/1, 6/3, 9/2, 10.M-V/1, 2.M-II/1, 71/4, 72/2, 74/6, 76/5, 80/2, 83/4, 92/4, 111/3, 120/2, 132/4, 142/3, 147/3, 148/3, 150/5, 151/4, 155/3, 157/7, 160/3-4, 165/3, 175/1, 178/4, 184/1, 187/3, 216/5, Mf 8
Came: 125/1, 137/1-2-3-4, 15/3, 48/1, 57/1, 91/3-5
Cami: 12/4, 33/1, 140/2
Can: 1.M-IV/2, 1/6, 2/1, 2/3, 2/5, 4/3, 14/5, 10.M-V/2, 108/4, 110/2, 112/3, 114/6, 117/5, 118/3, 119/3, 122/7, 126/4, 127/1-6, 128/1-2-5, 129/1-4, 130/3, 122/4, 134/1-8, 135/1, 137/5, 144/3, 147/5, 152/5, 156/5, 159/1, 165/5, 168/3, 169/11, 174/2, 174/3-4, 175/1-3, 182/4, 183/1, 184/2, 176/4, 185/2, 187/4, 188/3, 190/1-4, 193/1, 194/1, 196/5, 198/1, 199/1, 202/1-3-4, 203/6, 206/3, 210/6, 21/3-5, 23/4, 31/4, 211/1, 39/1-6, 4.M-I/1, 4.M-V/2, 41/3, 42/4, 44/5, 45/1, 47/4, 48/1, 50/2-3, 51/4, 52/2, 57/2, 62/3, 64/3, 55/1, 65/3, 5.M-III/2, 68/3, 71/4, 79/2, 82/3, 83/1, 88/3-4, 89/1, 90/2, 92/5, 99/4, 96/5, 97/5
Can gözü: 1/5
Cânân: 109/1, 14/1, 152/1-2, 176/4, 188/5, 190/1, 194/1-4, 190/4, 43/4, 69/1-2, 72/3, 76/1, 88/4, 96/5, 2.M-III/2
Cebrâil: 8.M-V/1
Cefâ: 11/3, 117/1-4, 122/6, 129/1-2, 122/3, 207/1, 32/4, 4.M-III/2, 98/4
Cehennem: 198/3
Cellât: 127/4
Cem: 83/1, 9.M-I/1
Cemâl: 135/8, 187/1, 195/6, 25/2, 32/7, 56/1, 66/1, 76/2, 85/3, 86/1
Ceng: 215/8
Cennet (Cinan, Firdevs, Rıdvân): T 1/9, T 7/2, 101/2, 108/3, 122/5, 13/2, 137/4, 150/3, 155/2, 157/2, 185/1, 188/4, 192/1, 199/3, 25/4, 26/4, 46/2, 69/2, 70/5, 8.M-V/2
Ceres: 104/7, 139/3-4, 141/3, 146/3, 105/1, 114/2, 190/2, 197/2, 202/2
Cerrâh: 46/3
Cevap: 66/2
Cevher: 84/5
Cevr: 117/2, 129/4, 148/2, 213/4, 28/4, 29/5, 97/5
Ceyş: 121/4
Ciğer: 183/3
Cihân (Âlem, Dünya): 5/2, 7/2, 8/5, 13/5, 106/1-2, 107/1-3, 108/2, 16/1, 117/1, 127/6, 129/1-2-5-6, 13/2, 132/2, 133/5, 138/4, 152/1, 135/9, 136/7, 149/2, 160/2-3, 173/5, 180/1-2, 188/5, 204/5, 208/1, 209/2, 28/2, 39/4-5, 4.M-I/1, 47/3-5, 56/5, 73/4, 74/6, 77/5, 81/4, 84/9
Cinân: 30/3, 90/3
Cisim: 125/2, 90/1, 91/5,21/3, 62/4, 66/1
Cûra: 86/3, 14/4, 34/5, 208/4, 3.M-III/2
Cuvânlık: 122/6, 124/3, 127/4, 128/1
Cûy: 61/5
Cûybâr: 169/4, 52/1, 9.M-II/2
Cünbüş: 155/1
Cünûn: 113/6, 158/2, 192/2, 7.M-V/1, 87/5
Cüvân (Nev-cüvân): T 1/3, T 2/3, 160/2
Çâh: 101/5, 44/5
Çaker: 39/5
Çakır ayaz: 198/4
Çanak: 178/4
Çar- ebru: 110/3, 209/2
Çarh: 1/3, 5/5, 101/3, 109/3, 120/3, ,148/5, 149/1-2, 155/1, 15/2, 24/5, 28/2-3, 166/2, 172/2, 180/4, 201/2, 202/5, 215/1, 30/4, 52/5, 64/4, 65/4, 73/2, 75/4, 77/5, 83/2, 83/4, 8.M-I/1, 8.M-I/2, II/2, III/2, IV/2, V/2, VI/2, T 4/1-2
Çâr-yâr: 209/2
Çavuş: 10/1

Çehre: 100/1, 111/3
Çemen: 133/3, 185/1, 29/1, 39/7, 3.M-VII/1
Çene (Sevgili): 183/4
Çeng: 114/5, 180/5
Çerağ: 13/4, 21/2, 26/7, 47/3, 56/1
Çeşm: 108/2, 110/4, 111/4, 113/1, 114/4, 117/5, 123/3, 124/5, 139/1, 147/2, 153/1, 156/1, 174/5, 181/3, 205/5, 209/3, 26/1, 34/2, 42/4, 60/5, 61/5, 62/1-2, 9.M-I/2
Çeşme: 135/7, 205/2, 21/4, 27/5
Çeşme-sâr: 117/3
Çevgân: 136/10, 82/5
Çıkrıkçı-zâde: 149/1
Çınar: 98/6
Çiçek: 169/6
Çihre: 193/4
Çin: 144/4, 156/4
Çizme: 47/1, Ms 4
Çöl (Deşt, Bâdiye, Sahra): T 7/2
Çörek: 10.M-V/1
Çûb: 8/2
Çuvaldız: Mf 11
Dadı: 176/2
Dağ (Yara): 21/3, 4/6, 45/5
Dağ eri: 63/1-3
Dağ: 119/2, 142/5, 143/1, 145/3, 171/3-6, 176/6, 206/5, 33/3, 34/6, 6.M-III/2, 63/1-3, 81/1, 98/5
Dal: 100/2-6, 127/2, 163/1
Dâl: 43/2
Dalgıç: 186/5
Dâman (Etek): 1/3, 215/2, 74/1, 80/6, 98/2-5-8
Dâr (Ağaç): 41/1, 59/5, 66/5
Dâr-ı bekâ: T 2/1
Dâr-ı fena: 41/3, T 2/1
Daru (İlâç): 7/2
Dâstân: 136/3
Davut: 212/5
Dayı: 176/2
Def: 3.M-VII/1, 83/3
Define: 186/3
Defter: 80/5
Dehân: 110/4, 137/3, 41/3, 64/6, 66/5, 6.M-II/1, 124/1-3, 218/1, 22/4, 23/3, 24/5, 25/2, 32/6-7, 75/3, 82/1, 83/4, 85/3
Dehr: 112/4, 113/5, 31/5, 46/4, 63/6, 8.M-IV/2, 90/5
Deli: 199/1, 26/6
Delikanlı: 34/1
Dellâl: 43/1
Dem: 104/2
Demir: 197/2
Demren: 148/3
Dem-sâz: 158/1
Dendân: 1.M-III/1, 167/5
Deniz maliki: 53/5
Deniz: 13/5
Depe: 34/4
Derbân: 69/1
Derd: T 4/1
Dergâh: T 11/11
Dermân: 72/2
Dertmend: 80/5, 58/5, 161/5
Dert: 10.M-II/1, 110/1, 114/2, 116/5, 118/2, 121/1, 123/5, 135/1, 140/3, 143/1, 158/3, 15/1, 173/2, 176/1, 179/1, 182/4, 188/2, 195/4, 43/2, 49/3, 50/1, 63/1, 5.M-IX/1, 55/3, 80/5, 9.M-IV/2, 9/4, 14/5, 92/2, 98/3
Derviş ocağı: 5.M-V/1
Derviş: 168/2, 5.M-I/1-2, II/2, III/2, IV/2, V/2, VI/2, VII/2, VIII/2, IX/2, X/2, XI/2
Deryâ: 99/6, 204/4, 27/5, 53/5
Dest: 23/5, 33/5, 30/4, 30/4, 74/5
Destân: 135/9
Dest-i kudret (Allah): T 1/5
Dev: 129/3, 29/5
Devât: 8/1-3
Devlet: 99/1, 105/5, 178/2, 20/1, 46/5, 9/5, 12/5, T 1/10-11
Devlet-hâh: 162/3, 163/1-3
Devr: 110/3, 216/3, 73/5, 87/4
Devrân: 175/2, 213/4, 54/5, 74/1, 84/6
Deyr (Kilise): 7/6, 105/1, 132/2, 146/5, 146/5, 202/2, 28/2, 43/3, Kt 3/2
Didâr: 16/4, 18/4, 23/2, 38/2, 41/1, 52/3, 54/4, 59/3, 64/2, 80/1

Diken: 138/2, 144/2, 148/2, 170/2, 188/4, 191/4, 192/4, 203/1, 27/2, 67/1, 69/4, 90/3, 98/3
Dil: 1.M-III/1, 1/4, 2/1, 8/1, 9/4, 10/1, 13/1, 10/3-4, 103/2, 103/5, 104/9, 105/1-2-3-4, 106/2, 107/4, 108/4, 114/6, 110/1, 111/1, 116/3, 118/1, 123/3, 123/4-5, 124/6, 125/1-4, 118/3, 119/5, 101/13, 126/4, 126/1, 131/1, 134/2-4-8, 135/1, 138/2-3-5-6, 146/2-4, 147/5, 148/3, 149/3, 151/3, 152/2, 153/6, 155/2-3, 155/5, 16/2-3, 18/1-2-3, 19/2, 20/2, 161/5, 163/1, 164/1, 168/2-3, 171/3-4-5, 172/1, 174/3-5, 175/3, 176/1, 180/5, 185/2, 191/1, 199/1, 200/2-3, 202/2-4, 203/3, 206/3, 2.M-V/2, 211/2, 214/5, 218/4, 25/1-2, 27/1, 28/1-5, 30/3, 29/5, 39/1-6, 38/4, 41/1-2-3, 42/2, 45/1, 4.M-I/1, 45/3-4, 46/3, 49/1-3-4, 50/1-2, 51/4, 53/1-4, 56/1-3, 57/2, 57/5, 58/3, 60/3, 61/6, 62/3-5, 63/1, 64/5, 55/3, 65/2-3, 68/3, 69/6, 7.M-I/1, 71/4, 74/3-4, 76/4, 82/4, 83/3, 84/8, 87/1-2, 88/3, 90/1-2, 8.M-II/1, 96/1-3, 99/4, 98/6, 94/4, 95/1-2, 96/1, 97/4, 99/2
Dil (Organ): 105/3, 196/1, 40/3, 43/5, 98/4
Dilber: 10.M-IV/1, 107/1, 136/4, 158/4, 166/4, 18/2, 24/1, 26/5, 20/4, 22/5, 23/1-6, 199/3, 206/2, 213/3, 30/2, 38/4, 50/4, 6.M-VII/1, 6/1, 9/5, 12/3, 82/3, 84/1
Dildâr: 108/3, 115/4, 130/3, 138/1, 169/1-2, 211/1, 215/3, 3/1, 92/1-4
Dilenci: 107/2
Dil-fikar: 7/3
Dil-i nâşâd: 176/4, 177/4
Dilrûba: 3/3
Dilsitân: 134/2, 135/3
Dil-şâd: 189/4
Din: 202/3, 206/2, 57/5, 94/2
Dirlik: 161/5
Diş (Sevgili): 176/2
Diş: 15/1, 64/6, 71/3
Divân: 175/5, 182/5, 190/6, 36/4, 55/5, 69/6
Divâne: 105/3-4, 119/2, 125/1, 134/2, 141/1, 187/3, 21/1, 213/3, 46/2, 5/5, 7/5, 7.M-I/1
Diyâr: 114/1-2, 119/5, 133/5, 4/2
Dolap: 149/2
Dost: 108/4, 111/5, 119/2, 134/5, 139/5, 155/2, 173/2, 178/4, 181/4, 183/3, 19/3, 190/1, 191/2, 195/1-3, 2/4, 2/3, 3/5, 4/6, 9/5, 217/3, 218/2, 48/2, 65/4, 54/4, 71/5, 75/3, 81/3, 85/6, 88/3, 95/4, 99/2
Döş (Sine): 147/5
Dua: 124/4, 130/3, 16/2, 162/2, 8.M-VII/1
Dûd: 35/2, 57/3
Dudak (Sevgili): 142/1, 210/6, Mf 6
Duhter-i cevr: 184/4
Duhter-i rez: 101/4, 105/2, 73/5, 141/4, 160/2, 216/3, 63/5
Dul: 36/3
Duman: 101/3, 120/1, 128/5, 153/2, 190/3, 212/1
Duvak: Ms 2
Düğme: 52/5
Dülbent: 187/4, 192/4, 44/2, 73/4
Dünya (Âlem, Cihân, Dehr, Gerdûn): T 1/2, T 5/3, Kt 2/1, Mf 9, 10.M-I/2, II/2, III/2, IV/2, V/2, 126/6, 129/2, 153/4, 165/1, 186/3, 187/5, 191/6, 195/2, 213/3, 214/1, 24/6, 5.M-VII/1, 58/3, 7.M/V/1, 84/2, 88/2
Dür: 115/1, 140/4, 18/2, 33/6, 191/4, 92/4, 1/4, 13/5, 170/7, 176/2
Düşman (Adu): 2/3, 9/5, 100/6, 118/3, 160/5, 31/5, 39/5, 55/4-6
Ebced: 30/4
Ebr: 33/3
Ebrû: 116/2-3, 124/5, 136/1, 150/4, 201/4, 214/1, 215/1-3-9, 25/1, 45/4, 88/1
Ecel: 103/2, 128/2, 132/4, 133/4, 145/4, 18/3, 22/5, 21/5, 2/3, 9/2, 10/1, 213/1, 216/1
Efendi: 22/2, 30/1, 96/5
Efgân: 145/4, 188/2, 190/2, 72/5, 96/4, 8.M-VI/2
Efihay: 32/5

Efkâr: 64/6
Efsâne: 135/2
Efsûn: 187/3, 215/9
Ehl-i hâl: 43/2
Ehl-i mahfil: Kt 7/1
Ehl-i şule: T 1/6
Ejder: 103/5, 120/1, 179/4, 64/4
Ejderha: 209/4
Ekmek: 99/3-6
El (Dest=Âşık): Mf 21
El (Organ): 103/4-7, 124/1, 127/4, 133/3, 134/3, 142/1, 147/3, 147/4, 150/5, 151/4, 152/4, 155/4, 204/1, 215/1, 3.M-IV/1, 40/4, 53/4, 58/5, 59/5, 63/5, 74/4, 92/3, 98/1-2-3-4-5-6-7, 162/2, 165/3, 167/3, 168/1, 169/3, 170/3, 178/4, 183/5
El (Rakip): 150/3-4, 156/6, 167/1, 172/3, 2.M-I-2, 199/3, 201/4, 213/2, 213/5, 31/3, 53/1, 54/3, 55/5, 67/2, 84/1
El (Sevgili): 39/4, Ms 6
El uzunluğu: 59/5
Elâ: 151/1
Elem: 184/4, 19/2, 123/5, 195/3
Elif: 100/2, 19/4, 34/3, 94/1, 95/3-4
Elma: 183/4, 74/2
Encüm: 51/2
Engürüs: 75/1
Engüşt: 47/1
Ense (Âşık): 127/5
Ense: 41/4-4
Er ocağı: 7.M-V/1
Er: 104/7, 123/1, 50/4, 63/6, 79/5
Erenler: 5.M-VI/2
Ergûvân: 136/1-9
Erjeng: 99/4
Erre: 75/5
Ervâh (Ruhlar): T 2/2
Esb: 113/4
Esb-i çûb: 8.M-VI/1
Esenlik: 31/2, 31/2
Esir: 179/2, 58/1
Esrar: 149/5, 65/3
Eşik: 141/5, 166/2, 184/2, 30/3, 49/3
Eşk: 105/5, 108/2, 133/1, 140/4, 150/1, 153/3, 100/1, 105/5, 16/1, 36/2, 171/3, 181/3, 182/2, 193/4, 203/5, 218/4, 41/5, 53/5, 58/2, 61/5, 62/4, 67/6, 68/2, 70/4, 9.M-II/2, 92/4
Eşrefoğlu Ahmet: 120/5
Eşrefoğlu: 4.M-I/2, II/2, III/2, IV/2, V/2
Eşref-zâde: 200/5
Etek (Âşık): 27/2
Etek: 179/5, 98/1-2-3-4-5-6-7
Ev: 99/4
Evbaşı: 177/1-4
Evrâk: 43/4, 77/1, 86/5
Eyüp (Semt): 207/3
Eyyâm: 139/2-3
Eyyüp: 207/1-3
Ezan: Mf 17
Ezel: 184/3, 9/2
Fakir: 201/2
Fal: 163/1
Fanûs: 42/3
Fanûs-ı al: 100/3
Fanûs-ı hayal: 100/4, Mf 14
Fatiha: 128/1
Fecr: 65/2
Felek: 109/3, 120/1, 127/4, 135/6, 140/2, 148/5, 150/5, 176/6, 184/5, 191/5, 35/3, 47/1-2, 51/3, 52/5, 56/5, 64/1, 72/5, 73/2, 80/6, 82/5, T 1/11
Fen: 113/6
Fenâ: 104/3, 110/3, 167/4, 2.M-V/1, 24/3, 49/1-5
Ferhat: 113/3, 144/1, 145/3, 153/3, 158/5, 160/4, 164/4, 171/4, 176/3-6, 177/3, 18/5, 22/2, 33/4, 34/6, 189/5, 190/4, 198/2, 206/5, 4.M-V/2, 4/3, 9/3, 6.M-III/1, 71/3, 81/1, 94/2, 9.M-IV/1, T 6/1
Fermân: 182/1, 215/11
Feryât: 4/1, 140/5, 188/2, 189/3, 72/5
Fesat: T 5/1
Fettân: 152/1, 159/1, 186/2, 72/1-4, 88/3
Fetva: 211/4
Feyz: 150/1
Figân: 134/1-5, 140/5, 141/5, 157/1, 20/2, 28/3, 61/2, 55/2, 83/3, T 7/1
Fikir (Şiir): 186/5

Firâk: 112/2, 20/5, 22/2
Firdevs: 25/4
Fitne: 20/3
Flori: 156/1, 91/4
Fülfül: 27/3, 57/6
Fürkât: 108/5, 119/2, 2/4, 69/3, 71/3, 74/1, 92/4, Mf 3/1
Fürkat-nâme: 153/2
Fütâde (Âşık): 164/2
Gabgab: 45/1, 52/4
Gam (Gussa): 4/4, 99/4-5, 101/5, 110/1-2-4, 114/2, 116/3, 119/4, 123/5, 125/1-2, 130/2, 119/5, 124/6, 126/5, 140/3, 156/3, 160/1-6, 161/2, 164/1, 165/1-5, 169/12, 173/2, 174/3, 185/4, 189/1-2, 195/3-4, 2/5, 4/4, 5/3, 9/4, 11/1, 20/5, 21/3, 27/1-5, 29/5, 31/4, 35/1, 3.M-V/2, 38/5, 44/5, 46/3-4, 48/2, 4.M-V/2, 5.M-II/1, 5.M-IV/2, 76/4, 84/8, 95/3
Gam-nâk: 64/5
Gamze: 10/4, 170/1-2, 90/3, 97/3
Gâr: 29/1
Garib (Âşık): 2/4
Gayb erenler: 214/1
Gayr (Rakip): 1.M-II/I, 138/1-6-7, 74/2, 80/2
Gaza: 49/4, 51/5
Gazal: 154/4
Gazel: 164/5
Gazi: 75/1
Gece (Şeb): 5/6, 8/1, 9/4, 160/4, 170/7, 173/4, 175/4, 174/1-2-3-4-5, 181/3, 18/3, 183/3, 32/3, 65/4, 69/3, 6.M-I/1, 71/1, 72/1, 75/4, 9.M-II/1, Mf 14
Gedâ: 76/5
Gelibolu: 106/1-2-3-4, 195/5, T 5
Gelin (Arûs): Ms 1
Gemi: 122/4, 124/6, 186/5, 209/6, 68/2
Gemici: Mf 15, Mf 16
Genc (Hazine): 195/2, 8.M-III/1, 3/5, 36/3
Genç: 88/1, 109/3, 110/4, 114/6, 131/3
Gerden (Âşık): 5/4
Gerden: 215/11
Gerdûn: 131/3, 147/7, T 5/3, 87/4
Germ: 67/6
Germiyet: 158/2
Gılman: 139/5
Gil (Toprak): 105/5
Giryân: 76/4
Gonca: 104/6-7-8, 106/3, 119/4, 14/3, 141/1-3-4, 142/4, 15/1-3, 159/3, 180/3, 196/2-4, 206/5, 29/5, 3.M-II/1, IV/2, 37/4, 42/1, 43/5, 44/4, 45/3, 48/1, 51/1, 66/4, 69/4, 6.M-II/1, 81/2, 82/1-2, 89/2
Göç: 10/1
Göğüs: 6.M-VII/2
Gök (Renk): 38/3
Gök Kebüter: 190/3
Gök oğlağı: 154/4
Gök: 120/5, 133/1, 135/6, 146/2, 147/7-8, 15/1, 24/1, 26/1, 161/1, 175/4, 200/5, 201/3-5, 4/7, 86/6
Gökyüzü (Gök, Âsumân, Semâ, Sipihr): Kt 1/1
Gölge: 135/3, 146/2, 194/5, 200/4, 216/4, 39/4, 64/1, 88/2, 90/4
Gömgök: 199/1
Gömlek: 101/5
Gönül: 1.M-2/1, II-I, 1/1, 6/1, 9/2, 10/2-3, 13/4, 10.M-III/1, 100/3, 104/10, 105/1, 123/2, 138/1, 139/4, 141/1, 142/5, 152/2, 154/6, 15/2, 16/4, 18/1-4-6, 19/2, 12/3, 31/4, 33/1, 155/2, 156/3-4, 169/2, 174/2, 179/2, 185/2, 182/2, 183/3, 188/5, 193/2, 196/1, 208/2, 209/1, 214/5, 215/11, 3.M-I/1, 3.M-II/1, 36/1, 39/1, 41/1, 45/5, 46/1-2, 49/1-2-4, 50/3, 52/2, 53/1, 54/1, 57/3, 58/1, 5.M-I/1-2, II/2, III/2, IV/2, V/2, VI/2, VII/2, VIII/2, IX/2, X/2, XI/2, 63/3, 64/4, 55/1-3, 69/4, 7.M-V/1, 71/1, 80/4, 81/1, 83/5, 86/2, 97/3, 9.M-IV/1, 9.M-V/1
Gönül (Derûn, Hâtır, Kalb=Âşık): T 1/2, Mf 3
Gönül (Sevgili): 209/1, Mf 3/1
Göz (Âşık): 99/6, 105/2, 107/1-3, 113/2, 126/4, 122/6, 123/3, 135/7, 145/4, 147/2, 152/6, 191/6, 197/1-5, 204/2, 6.M-I/1, 68/2, 76/4, 84/2-3-4, 85/4, 87/3, 89/4, 94/3, 97/5, Mf 21

Göz (Ayn): 4/6, 5/1-2, 8/3, 9/1
Göz (Sevgili): 111/5, 126/2, 136/3-9, 142/5, 151/1-3, 50/1, 58/2, 62/2, 69/3, 84/6, Ms 5
Göz bebeği: 197/1-5
Göz nuru: 6/2
Göz: 111/4, 115/3, 130/5, 19/4, 26/2, 32/2, 34/5, 205/5, 209/5, 210/4, 212/1, 213/1, 217/1, 3.M-III/1, 43/2, 46/2-5, 63/2, 69/4
Gözağı: 210/4
Gözgü: 23/2
Gözyaşı (Eşk): T 1/10, T 3/4, T 4/1, T 7/3, Mf 21, 100/1, 103/7, 109/4, 115/2, 116/1-5, 119/1, 122/4-8, 135/8, 151/5, 159/2, 163/4, 177/2, 182/1, 187/2, 193/5, 197/1, 209/5, 61/6, 62/1, 97/4
Gubâr (Toz): 1/6, 128/4, 129/1, 4/7, 76/1
Gulâm: 112/5
Gurbet: 148/1, 195/4, 22/5, 4/4
Gussa: 121/1, 123/4-5, 126/5, 130/2, 130/4, 143/5, 155/3, 160/3-5, 174/3, 185/4, 216/1, 3.M-V/2, 35/4, 38/5, 72/2, 92/2, 94/4, 84/1
Gûşmâl: Mf 20, Mf 24
Gûşvâr: 52/6
Güher: 108/2, 18/2, 186/5, 187/2, 204/4, 64/6, 71/4, 89/5, 93/3
Gül : Mf 17, Mf 20, 1/2, 2/5, 9/6, 14/3, 100/2, 103/2, 103/7, 104/1-2-3-4-10, 106/1-3, 110/1-2-3-4, 115/2-5, 116/2, 131/1, 135/9, 137/5, 138/2-4, 139/2, 141/3, 142/1-2-4, 148/2, 157/1-2-3-4-7, 159/3, 166/3, 169/4-6-7, 170/2-4, 175/2, 178/2, 180/3, 188/4, 189/3, 199/5, 202/5, 210/1-2-3, 2.M-I/2, II/2, III/2, IV/2, V/2, 2.M-II/1, 215/4-6, 3.M-I/1, 3.M-III/2, 3.M-V/1, VI/1, 37/1-2-4-5, 41/4, 42/5, 43/5, 44/1, 45/2, 46/5, 56/2, 61/1-2, 69/4, 70/5, 71/1, 74/6, 86/5, 89/1, 91/2-3-5, 92/3, 98/3-5, 96/4, 8.M-IV/1
Gül budağı: 210/5
Gülbang: 108/6, 5.M-VII/1
Gülgûn: 131/2, 133/1, 147/4, 153/1-3, 170/5, 57/2, 71/2, 87/2, 93/2, 95/2, Mf 21
Gül-i rânâ: 2/3, 204/1, 217/5, 33/6
Gülistân: 29/4, 3.M-V/1, 45/2
Gülizâr: 35/1, 4/1, 4/6
Gülrûh: 7/3
Gülşen: 104/4-7-9, 106/1, 108/6, 137/5, 146/3, 170/4, 173/1, 196/4, 207/4, 2/3, 2/5, 3.M-V/1, 32/7, 37/2-5, 41/4, 89/2, 91/3, 92/3
Gülzâr: 138/4, 202/5, 203/6, 207/4, 215/6, 37/1, 44/4, 91/3
Gümüş (Sîm): Ms 6, 134/6, 135/6, 142/2, 197/3, 47/1, 59/2, 60/4, 79/3
Gün: 1.M-V/1, 115/1, 26/3, 65/2
Günah: 10/5, 121/2, 161/2-4, 90/5, T 5/2
Gündüz: 131/3, 5/6, 6.M-I/1, 9.M-II/1
Güneş (Âfitâb, Gün, Hurşîd, Şems): Mf 3, 136/8, 196/3, 209/2, 25/2, 26/4, 61/6, 64/1, 66/1, 69/5
Güvâh (Tanık): 161/4
Güzel: 11/2, 111/3, 119/2, 129/6, 132/2, 141/2, 151/4, 170/3, 196/5, 213/1, 208/1, 217/3, 3.M-I/1, 42/1, 63/5, 53/5
Güzellik (Hüsn): T 1/8, 88/1
Güzin: 144/1
Habab: 107/5, 124/6, 5/1-2, 6/5
Habbe: 163/5
Habib: 20/3
Hace: 30/4
Had (Boy): 159/3
Hafakan: 183/5
Hafız: 135/8
Hafız-ı Leng: Kt 4/1, Kt 5/1, Kt 6/1, Kt 7/1, Mf 5
Hak (Allah): 1/1, 1/5, 4/4, 10/5, 11/1-3
Hak: 116/1, 122/1-5, 149/5, 190/1, 204/5, 201/2, 41/5, 56/5, 59/6, 61/1, 55/1-2-4-6, T 1/3, Mf 1/2
Hal (Ben): 60/6, 75/4, Ms 3
Hale: Mf 8
Halil: 192/5, 213/1
Halka: 10.M-I/2, 62/4, 100/4, 140/3, 77/4

Halvet: T 1/6
Hamam: 139/4, 171/5
Hâme: 100/3, 205/2
Hamr: 132/4
Hamra: 139/2
Han: 80/3
Hançer: 142/5, 156/1, 161/3, 185/2, 215/7, 32/3, 50/3, 71/5, 86/4
Hane (Ev): 143/5
Han-ı rahmet: 157/3
Hankâh: 48/5
Har (Diken): 13/3, 2/3, 2/5, 46/5
Har ü has: 202/1-5
Harabat: 19/5
Haram: 121/2, 182/4, 211/2
Haramî: 164/2
Harâret: 67/6
Hâre: 140/4
Harîr: 38/4
Hasan Şemsî: 73/4
Hasret: 110/2, 118/5, 124/5, 162/4, 191/4, 192/3, 195/2, 190/5, 207/2, 22/3, 35/5, 4/6, 9/1, 43/4, 48/4, 6.M-III/1, 8.M-II/1, T 3/4
Hasta: 1.M-III/1, 103/2, 121/1, 119/3, 134/5, 156/1-6, 161/5, 181/3, 183/3, 191/6, 197/1, 204/2, 209/3, 45/3, 66/2-5
Haşr: 107/3, 120/4, 140/5, 157/2
Hat (Ayva tüyü): 1/6, 8/1-2, 9/6, 12/3, 11/5, T 1/5, Mf 3, Mf 18
Hat: 125/3, 128/1-2-3-4-5, 133/4, 135/8, 136/6-8, 143/1, 144/1, 163/1, 165/2, 166/1, 170/5, 178/3, 188/5, 182/1, 186/2, 189/5, 203/2, 209/4, 215/5, 215/9, 218/1, 22/4, 21/5, 23/3-4, 24/1, 35/1, 51/2-5, 65-1, 76/3, 77/2-3
Hatem: 140/3, 205/3, 33/2-5, 39/2, 47/1, 54/3, 62/2-4, 6.M-VIII/2, 74/4, 76/5, 77/4
Hâtif: T 4/2
Hatm: 131/4
Hatt-ı gubar (Yazı): 203/2
Havadis: 204/4, 22/3, 73/2, 87/4
Hayat: 126/6
Hayder: 75/2
Hayme: 10/1, 157/6, 35/2
Hayrân: 112/1-4, 149/5
Hazan: 136/8, 139/2, 210/5, 96/2
Hecr: 119/2, 121/4, 125/4, 13/1, 142/5, 148/4, 162/4, 188/1, 189/1, 190/5, 193/6, 195/3, 198/3, 209/5, 6.M-I/1, 6.M-III/2, 99/4
Helva: 18/5
Hem-şire: 141/4
Hercâi: 19/1
Hevâ: 114/1, 167/5, 170/6, 190/3, 191/2, 64/2, 70/4, 96/2
Hezâr: 56/2
Hırka: 6/5
Hıta: 144/4, 52/1
Hızır: 122/4, 166/1, 209/6, 76/3
Hicâb: 73/3
Hicaz: 49/3, 7.M-II/1
Hicrân: 152/6, 190/3, 46/1
Hidâyet: 162/4, 174/2, 54/4
Hikâyet: 118/1, 213/2, 22/2
Hikmet: 1.M-IV/1, 18/2, 66/2
Hilâfet: 212/5
Hilâl (Kaftan): 94/5
Hilâl (Mâh-ı nev): Mf 19
Hilâl: 100/2, 101/3, 116/2, 136/4, 150/4, 167/5, 172/2, 201/2-4, 215/1, 3/4, 45/4, 54/3, 62/5, 88/1
Hilâlî (Bade): 45/1
Hile (Al): 104/5
Hile (Nakş): T 11/11
Hisâr: 126/5, 207/2, 35/4, 89/2
Hisse: 151/4
Hoca: 1.M-II/1, 104/1, 131/4
Hokka: 64/4-6
Hokkabâz: 112/4
Horoz: 146/3, 75/2-5, 127/1-2
Hoş-âb: 212/4
Hûb: 113/6, 51/1-4
Hubân: 77/2
Hulya: 154/6
Hûm: 19/5
Humar: 169/7-11-12, 172/3, 20/1, 73/5
Hûn (Kan): 4/2
Hunbâr: 169/10
Hûr: 139/5, 144/2, 157/2

Hûri: 13/2, 158/6, 192/1, 46/2, 60/6, 81/5
Hûrşîd: 39/2, 107/5, 124/4, 130/2, 150/3, 180/2, 199/2, 87/3
Huşyâr: 169/9
Hutbe: 125/5
Hücre: 174/1-2, 9/4, T 1/6
Hüdâ: 159/2, 177/3, T 2/1, Kt 2/3, 111/5, 167/1
Hüdhüd: 75/2
Hümâ: 180/1-5, 194/5, 202/1, 59/4, 67/4, 85/5
Hürmüz: 61/6
Hürrem: 189/4
Hüsn: 108/2, 117/1-4, 124/4, 130/2, 132/3, 136/2-10, 140/2, 149/3, 150/2-4, 154/1, 165/2, 175/2, 178/5, 190/1, 203/1, 207/1, 214/7, 3/5, 8/1, 12/3, 42/4, 47/3, 31/5, 52/4, 74/5, 86/1, 93/2
Hüsrev: 122/4, 131/2, 132/1-3, 140/2, 141/4, 153/1, 160/4, 175/5, 176/2, 190/4, 194/5, 198/2, 206/3, 4/3, 62/2, 93/1
Ilısu: 7/5
Işık (Eren): 7.M-V/1
Işık: 107/2, 56/1
Izaz: 146/5
İbâdet: 18/6
İblis: 199/3
İksir: 103/1, 39/8, 84/5-9
İl (Şehir): 94/1
İlâhi: T 3/1-2-3
İlim: T 1/6, 1.M-2/1, 186/2
İmam: 44/3, Kt 4/1
İmamet: Kt 4/1, Kt 5/1
İman: 159/1, 166/4, 179/3, 72/1-6
İmroz: 175/4
İn (Cennet): 144/2
İncil: 32/6, 39/2
İnsan: 188/6
İp (Silk): 170/7, 115/5
İsa: 147/7, 149/3, 156/5, 166/2, 179/4, 190/4, 197/3, 24/1, 28/2-3, 56/5, 59/6, 55/4
İsfahan: 7.M-II/2
İslâm: 199/3, 4.M-II/2
İsrafil: 65/3
İstanbul: 195/5, 207/4
İşret: 3.M-I/2, II/2, III/2, IV/2, V/2, VI/2, VII/2, 174/3
İt: 169/8, 180/1, 20/3, 27/2, 9.M-VI/1
İz: 16/5
İzz: 212/3
İzzet: 47/1
Jale: 104/4, 15/1, 33/6, 181/3
Kaba (Elbise): 49/1, 52/5, 91/1-4
Kabak: 116/3, 156/2, 56/3
Kâbe (Beytü'l-harâm): Mf 18, 120/5, 173/3, 183/2, 184/2, 192/5, 209/2, 3/1, 30/5, 12/2, 31/5, 4.M-II/1, 92/3
Kâbeteyn: 110/1
Kabir taşı: 9.M-I/1
Kabir: 11/4, 121/4, 130/3, 144/2, 148/4, 157/5-7, 161/3, 188/4, 216/4, 8.M-V/1, 9.M-II/1, T 1/6-9, T 2/2, T 2/3
Kabza: 134/6
Kad: 100/2, 110/4, 133/4, 140/3, 146/2, 166/5, 169/4, 187/1, 194/4, 214/2, 215/4, 34/3, 52/6, 54/2, 65/3, 89/4, 94/1, 95/3
Kadeh (Ayak, Câm, Sâgar, Tolu): Mf 3, 130/5, 131/1, 136/9, 142/1, 15/4, 19/1-2, 21/4, 26/3, 27/4, 169/6-7, 177/4, 45/1, 46/1, 49/5, 54/4-5, 58/5, 65/2, 85/3-4
Kadı: 161/4
Kadim: 115/5
Kafa (Âşık): 3/3
Kafes: 202/1, 6.M-VI/1
Kâfir: 179/2, 184/1, 214/5-6-7, 5/6, 58/1
Kaftan: 132/3
Kâfur: 125/4, 40/1, 57/6
Kâkül: 108/3, 134/2, 152/3-4, 158/4, 169/2
Kalb (Âşık): 3/6
Kalb (Gönül): Mt 1/2
Kalb: 110/2, 103/1, 113/2, 134/4, 151/1, 204/5, 3.M-II/1, 58/2, 66/3
Kalem: 34/3, 77/1-2
Kalender: 136/4, 218/3, 32/2, 39/2, 49/1, 7.M-I/2, II/2, III/2, IV/2, V/2, VI/2, VII/2

Kalenderî: 77/4
Kamçı: 71/2
Kamer (Ay): 12/4, 138/1, 69/5, 91/1, 91/2, Kt 1/1-2
Kâmet: 121/3, 4.M-I/1, 46/5
Kamu: 177/5
Kan (M. ocağı): 9.M-III/1
Kan yağı: 191/3, 208/4
Kan: 109/4, 113/1, 115/2, 116/5, 124/5, 126/2, 127/4-7, 135/5, 141/2, 147/1, 15/1, 31/3, 153/6, 188/4, 189/3, 203/5, 209/5, 2.M-II/2, 2.M-V/2, 37/4, 47/5, 62/2, 4/6, 62/4, 68/5, 74/4, 75/3, 85/1-4, 95/1, 97/4
Kanat: 142/3
Kandil: 105/1, 126/6, 157/4, 3/2, 35/3
Kanun: 158/3, 66/2
Kapı: 150/1, 184/1, 37/5, 68/4, 69/1-2
Kaplan: 8.M-I/1
Kara (yer, Zemîn): Mf 6
Kara ben: 153/5
Kara don: 4.M-II/1
Kara gönül: 8/1
Kara kaş: 62/5
Kara yazı: 201/5
Kara: 1.M-II/2, 110/4, 117/3, 128/3, 166/3, 21/3, 34/6, 41/5
Karabaht: 109/4
Karaboğdan: 86/6
Karagöz: 62/5
Karagün: 178/1
Karagünlü: 148/1, 80/1
Karanfil: 27/3, 45/5, 57/3
Karban: 80/3
Kardeş: 185/4
Karınca: 8.M-III/2
Karun: 153/4
Kâse: 101/3, 60/5
Kasır: T 5/3
Kasr: 65/5
Kaş (Âşık): 113/4, 32/2, 39/2
Kaş (Sevgili): 50/1, Mf 19
Kaş: 105/3, 110/5, 111/5, 115/3, 116/2, 124/3, 134/6, 136/1-3-5-7, 153/5, 167/1, 182/3, 210/5, 215/10, 22/1, 24/3, 41/1, 44/3, 45/4, 85/2
Katl: 111/1
Katre: 193/4
Kattal: 43/1
Kavak: Mf 11
Kavga: 191/3, 34/1
Kavs: 123/2, 73/2
Kayık: 207/3, Mf 15
Kazâ ve Kader: Mt 1/1
Kaza: 123/2
Kebap: 184/3
Kebk: 138/3
Kebûter: 205/1, 59/4
Kefe: 6.M-II/2
Kefen: 114/5, 127/7, 125/4, 148/1, 157/6, 48/4
Kehrüba: 209/5
Kelâm: 150/5, 16/4, 94/5
Keman: 116/2-3, 124/5, 134/6, 135/6, 136/1, 182/3, 215/3, 25/1, 5/3, 10/4, 85/1-2, 95/3, Mf 8
Kemer: 85/6
Kenan: 189/4
Kerbelâ: 7.M-IV/1
Kerem: 58/2
Keşti: 68/2
Kevser: 22/4, 25/4
Kıble: 3/1, 44/3
Kıblegâh: 4.M-II/1
Kıl: 141/1, 34/4, 82/1, 98/4, 99/1
Kılıç: 133/5, 205/1, 215/7-8, 63/4, 95/2
Kına (Hınnâ): Ms 1-6, 213/5
Kırmızı: 19/5, 22/4, 194/2, 199/5, Ms 4
Kıssa: 135/9
Kış gecesi: 198/4
Kış odası: T 8/1
Kış: 139/4, 62/3
Kıvılcım: 172/1
Kıyâmet (Haşr, Mahşer): T 1/1-2-7-9, 11/4, 121/3, 140/5, 148/4, 155/4, 157/5, 188/1, 54/2, 65/3, 9/1
Kız: 199/2
Kızıl otağ: 194/3
Kızılbaş: 170/4
Kilise: 179/3
Kirpik: 151/3, 68/2, 88/3

Kitap: 1.M-2-1, 1.M-IV/1, V, 1.M-V/2, 118/2, 184/1, 36/4
Koku: 176/5
Kol (Sevgili): 178/2, 21/1, 5/3-4
Koltuk: 85/1
Komşu: 141/2
Konak: 80/3
Korku: 198/3
Korsan: Mf 15
Koyun (Âşık): 208/2
Köle: 187/2-5
Köpek: 99/5
Köşe: 160/6
Kûh: 27/3
Kuhsar: 27/1, 27/5
Kul: 176/2, 179/5, 188/1, 203/1, 214/2, 36/1, 50/5, 68/3, 7/6, 79/4
Kulak (Âşık): 127/1, 217/5, 83/1-3, 89/1, 93/3
Kulak (Sevgili): 99/5, 125/2, 160/5, 112/4, 184/2, 191/4, 210/1-2-3, 31/1, 33/6, 37/4, 40/2, 52/6, 56/2-6, Mf 24
Kuloğlu: 50/5
Kum: 9/1
Kumaş: 116/4, 171/1
Kumru: 98/6, 97/2
Kur'an: 125/3
Kurban: 111/1, 207/1, 47/4
Kurşun: 35/3
Kûs (davul) : 141/5
Kuş: 104/11, 127/2, 134/1, 153/2, 162/1, 165/4, 185/1, 189/1, 21/2, Mf 15
Kutnu: Mf 2/1
Kutsuz: 47/5
Kûy: 118/1, 120/5, 130/1, 144/2, 155/2, 159/4, 171/2, 188/4, 191/1, 199/3, 202/5, 205/5, 209/3, 211/5, 3/1, 4/7, 13/3, 49/4, 59/4, 67/5, 8/1, 24/2, 27/2, 90/3, 91/1
Kuyruk: 67/1-4
Kuyumcu: 205/3-4, 6.M-VI/2
Kûze: 47/2
Kuzu: 154/4
Külhân bucağı: 5.M-V/2
Külhân: 7.M-V/2
Küp: 171/2
Küpe: 160/5, 52/6, 85/1
Küpecik: 99/5
Kürek: 68/2
La'l: 1.M-IV/1, 1/6, 4/3, 113/2, 116/5, 140/3, 145/1, 147/1-5, 152/2, 153/1, 166/5, 176/2, 179/4, 182/1, 188/5, 18/2, 23/4, 24/1, 32/1, 33/2, 196/4, 199/4, 205/3, 209/5, 211/2, 212/4, 214/3, 215/9, 3.M-VI/1, 4.M-V/1, 6.M-VI/1, 61/3, 62/2-4, 55/1, 66/3, 71/4, 73/1, 74/4, 76/3, 93/3, 9.M-I/1, 9.M-III/1-2, 9.M-IV/2
Lahd: 44/5
Lala: 176/2
Lâle: 104/5-6, 11, 143/1, 145/3, 15/1-3, 31/1, 33/3-4, 169/6, 170/4, 199/4, 3.M-VI/2, VII/1, 8.M-II/1, 98/5
Lâlezar: 35/5
Lâm: 10.M-III/2, 101/1, 3/4
Lâtife: 44/1
Leb: 119/4, 126/2, 128/1-2-3-4-5, 138/6, 139/3, 141/1-2-4, 142/4, 146/4, 152/5, 156/5, 15/1, 19/1, 22/4, 25/4, 26/2, 28/3, 32/1, 159/3, 164/5, 170/5, 175/1, 176/2-6, 183/1, 189/5, 190/4, 205/3, 208/4, 214/3, 215/5, 3/3, 6/3, 8/2, 40/3, 42/4, 43/5, 45/1-3, 56/4, 61/3, 55/2-4, 66/2-3-4, 68/5, 6.M-VI/1, 71/4, 73/1, 82/2, 83/4
Lenger: 59/2
Leşker: 130/4, 209/4, 214/8, 56/4
Levend oğlanı: 175/4
Levend: Mf 16
Levh: 217/4, 30/4, 77/5, 87/5
Leyl (Gece): T 1/4
Leylâ: 18/6, 19/3, 24/2, 33/3
Leylî (Kara): 49/3, 112/2, 132/4, 134/1, 135/2, 153/2, 183/2, 185/4, 192/2, 213/3, 216/4, 87/1, 94/4
Libas: 41/3
Lüle: 47/2
Lülü: 64/6
Macera: 1/2, 203/5
Magribi: Mf 6
Mah: 10.M-I/2, II/1-2, 100/4, 105/3-4, 108/5, 114/5, 121/4,123/5, 125/2, 128/5, 132/1, 134/2-7, 135/6, 136/2,

137/3, 140/1-2, 144/4, 149/3, 150/4, 16/2, 19/1, 26/1, 33/5, 217/1, 4.M-II/2, 43/1, 47/2-3, 51/2, 72/4, 77/1, 80/4, 81/4, 91/1, 92/5, 96/3
Mahalle: 122/2, 37/2
Mah-ı muharrem: 177/4
Mah-ı nev: 47/1
Mahmûd Çelebi: T 1-7, T 2/1
Mahmur: 60/5
Mahpeyker: 13/1
Mahzun: 87/1
Makale: 104/2
Makam: 3/4
Mal: 104/3, 3.M-V/2
Mamure: 151/3
Mana: 170/7
Mâr (Yılan): 3/5, 25/3, 32/9, 76/2
Matem: 21/3, 84/7
Mavsa (Ustura): 197/3
Meani: 79/5
Mecaz: 18/6
Meclis: 101/3, 104/7, 138/6, 167/3, 174/4, 212/2, 213/2, 25/5, 34/1, 37/4, 38/5, 83/4, 92/1
Mecmua: 86/5
Mecnûn: 112/2, 113/3-6, 131/1-4, 132/4, 134/1, 135/2, 143/1, 147/3, 156/2, 153/2, 158/5, 18/6, 19/3, 22/2, 183/2, 185/4, 189/1, 191/1, 192/2, 213/2, 216/2-4-5, 24/2, 33/3, 4.M-V/2, 49/3, 60/3, 63/1, 6.M-V/1, 64/5, 69/6, 80/4, 87/1-5, 94/4, 9.M-IV/1
Meh: 1.M-III/2, 1/6, 5/5, 6/2, 8/6, 11/3, 10.M-V/1, 159/5, 171/1, 175/4, 183/3, 193/5, 194/2, 190/5, 210/2-5, 199/5, 200/5, 201/3-4-5, 53/3, 54/3, 56/2, 57/4, 60/4, 61/6, 62/3-5, 55/4-6, 70/4
Meh-lika: 117/2, 167/2, 8/1
Meh-ru: 23/2, 26/6, 30/5, Mf 15
Mekân: 82/4
Mekkâr: 7/6
Mektep: 113/6, 185/4, 30/4, 80/4
Mektephane: 13/3
Mektup: 162/3, 25/1, 51/2-5, 59/4
Melek :15/2, 131/3, 147/7, 150/2, 157/5, 161/1, 190/6, 192/1, 218/2, 68/4
Mellâh:124/6
Memi: T 7/1
Menekşe: 142/2, 144/1, 1690/5, 198/1, 215/6, 3.M-II/2, 35/1, 9/6
Mercan: 6.M-VI/2
Merdâne: 194/2
Merdüm: 147/2, 188/6, 60/5
Merhaba: 122/2, 53/4
Merhem: 203/4
Merih: T 4/1
Mermer: 126/5, 35/4, 6.M-V/2
Meryem: 156/5
Mescid-i Aksa: Kt 4/1
Mescit: Kt 3/2, Kt 5/2, Kt 7/2, 126/6
Mesel: 9.M-V/2
Mesih: 119/3, 148/5, 59/7, 8/5
Mesken: 156/3
Mest: 112/1, 168/4, 216/5, 45/1, 52/3, 7/1
Mestane: 23/1, 43/3, 69/3, 7/4
Mestûre: 196/4
Meşhed: 157/6, 6.M-V/2
Meşhed-i Şah-ı Hüseyin: 7.M-IV/1
Meta: 116/4, 38/4
Mevlâ: 18/6
Mevlevî: 38/1
Mevtâ: 191/2
Mey: 1/5, 1/6, 3/2, 3/6, 6/5, 10/5, 104/4, 105/1, 107/3, 120/2-4, 131/2, 143/5, 147/1-5, 153/1, 160/5, 165/1, 167/2, 169/9, 171/2, 182/1-2, 19/1, 3.M-VII/2, 59/2, 56/4, 71/4, 72/2, 74/6, 80/2, 83/1, 87/2, 90/5, Kt 3/1
Meygede: 48/5, 68/1, 70/2, 7.M-III/1
Meyhâne (Harâbât): Kt 7/2, 151/2, 177/4, 69/2
Mezar taşı: 94/2
Mezar: 118/4, 126/5, 157/1, 188/4, 21/3, 216/4, 35/1-2-4, 4/3, 11/1, 8.M-III/1, 84/5, 88/4
Mısır: 112/5, 125/5, 179/5, 186/1, 29/3, 53/2, 7.M-II/1, 79/4
Mısra: 8.M-VII/2, 9.M-VII/2
Mihenk: 3/6

Mihnet: 113/6, 114/2, 155/1, 18/5, 49/3, 98/3
Mihr: (Güneş, Âfitâb): 5/5, 6/2-4, 11/1-3, 1.M-V/2, 1/3, 10.M-III/1, 10.M-IV/1, 100/3, 113/2, 117/2, 120/3, 123/5, 132/4, 149/3, 158/2, 14/2, 172/2, 199/2, 204/5, 215/1, 216/2, 23/2, 30/4, 39/3, 4.M-II/2, 40/5, 47/2-3, 72/4, 81/4, 91/1, Mf 3
Mihrap: 209/10
Mihriban: 180/4
Mikrop: 44/3
Millet: T 3/1
Mim: 19/4, 23/3
Minâre (Menâr): Mf 17
Minnet: 22/5
Mir-i kelâm: 175/5
Misbâh: 1.M-2/2, V-I
Misk: 178/3, 189/5
Misket: 50/3, 57/5
Miskin: 126/1, 152/4, 186/4, 45/4, 50/1, 76/4, 96/1
Mive: 74/2
Miyân: 82/1, 85/6, 99/1-2
Mizan: 188/1, T 5/2
Muallimhane: 14/3
Mucize: 205/2
Mugân: 23/5
Muğbeçe: 147/1, 6/5, 7/6
Muhabbet: 118/3, 168/2, 179/5, 195/6, 216/2, 22/1, 49/2, 5.M-I/1, 54/1, 71/5, 84/5-9, 9/2, 97/2
Muhabbet-name: 162/1
Muhammed (Mahmut, Ahmet): Kt 1/1-7-9, T 2/3, T 3/1-2, 30/2
Mum (Şem’): Ms 1, Mf 14, 107/6, 174/4, 179/3, 3.M-V/1
Mur: 25/3
Murg: 10/3, 24/2, 71/1
Musa: 16/4, 166/1, 179/4, 204/3, 7/1
Mushaf: 125/3, 131/4, 135/8, 16/1, 22/4, 23/3, 32/7, 187/1, 53/1
Mustafa Çelebi: T 8/1
Mücevher: 9.M-III/1
Müddei: 211/4, Mf 10
Mühre: 112/4
Mühür: 35/5
Müje: 168/3, 188/3, Mf 22
Müjen: 156/1, 215/7
Müjgan: 144/2, 193/2, 33/1, 71/5, 80/3
Mül: 134/6, 139/3
Mülk: 119/5, 195/3, 82/4
Mülk-i Osman: 182/1
Mürde: 190/4, 28/3
Müselman: 179/2, 4.M-IV/2, 76/2
Müşk: 134/6, 34/2, 96/1
Müşteri: 138/7, 171/5, 43/1
Müzellef: 53/5
Na’l: 10.M-IV/2
Na’t: 168/5
Nabız: 158/3
Nâdân: 69/2
Nafe: 183/2, 4/2
Nahid: 69/5
Nakd: 103/1-4, 114/4, 122/8, 12/4, 140/4, 188/3, 211/1, 51/4, 65/3, 73/4, T 2/2
Nakkaş: 177/5, 9/3
Nal: 100/2, 113/4, 121/4, 56/3, 57/4
Nale: 104/3, 111/4, 114/5, 134/5, 144/3, 145/4, 158/1, 15/2, 28/5, 189/3, 197/2, 202/2, 71/1, 81/5
Nâm: 162/1-2-4
Namaz (Salât): Mf 17, 26/5, 88/4
Nâme: 190/3, 193/1, 190/5, 205/1, 36/2, 43/4
Namus: 201/1
Nan (Ekmek): 10.M-I/2, II/2, III/2, IV/2, V/2
Nâr (Ateş): 120/1
Nâsih: 99/2, 110/5, 167/2, T 5/1
Nâ-tuvan: 85/1
Naz: 99/2, 132/3, 146/1, 169/1, 198/1-5, 44/2, 8.M-I/1
Nazır-ı divan: 182/5
Nazire: 77/5, 82/6
Nazm: 1.M-III/1, 115/5, 131/5, 13/5, 168/5, 170/7, 208/5, 95/5
Nebat: 8/2
Nedâmet: 41/5
Nefes : 55/4, 158/2, 202/3
Nemed: 32/2
Nemrud: 212/1

Nergis: 153/5, 169/5, 29/1, 39/7, 3.M-III/1, IV/1, 42/3, 61/2, 69/4
Nesim: 115/2
Nevbahar: 180/3, 4/5, 7.M-II/1
Nevbet-i şahi: 141/5
Nev-cuvan: 135/1, 136/4
Ney: 21/1, 158/1, 188/2, 191/2, 191/3, 40/3
Neyzen: 23/1, 38/1
Nigâr: Mf 3, Mf 22, 125/3, 14/2, 144/4, 203/7, 206/4, 207/1, 210/6, 27/1, 28/1, 33/2, 34/3, 36/1, 4/7, 12/1, 45/5, 52/4, 53/2, 70/3, 80/1, 9.M-V/1
Nigîn: 140/3
Nihâl: 148/2, 178/2, 215/4, 4.M-III/1, 45/2, 8.M-VI/1, 91/2
Niyaz: 198/1
Nize: 126/3, 134/8, 50/3
Nokta: 153/5
Nuh: 207/3
Nun: 153/5
Nûr: 1/5, 120/5, 122/6, 130/3, 136/6, 153/5, 157/3-4, 191/6, 47/2, 60/1-2, 65/1, 76/2
Nur-ı ayn: 153/5, 163/2
Nüsha: 189/5
Ocak eri: 63/2
Ocak: 123/3, 63/5
Od (Nâr, Ateş): 1/3, 3/2, 7/1, 13/1
Oda: 139/1
Ok: 108/4-5, 109/3, 115/3, 134/8, 151/3, 156/2, 161/4, 193/2, 25/1, 5/3, 73/2, 85/1
Omuz: Mf 17, Mf 22
Oruç (Rûze, Savm): Mf 13
Osman: 65/1, 75/1
Ot (Giyeh): 71/5, 120/4, 161/3
Otağ: 156/3, 33/3
Oynaş: 113/5
Oyun: Mf 4
Ölü: 18/3, 99/2
Ölüm: 11/4
Ömr: 103/4, 109/5, 114/4, 122/1-2-3-4-5-6-7-8, 58/3, 73/4-5, 85/5, 89/3, T 2/2
Öz: 217/4, 76/4, 79/4
Padişah: 161/5, 179/6, 187/5, 79/4, 86/6, 9.M-III/2
Pamuk (Penbe): Mf 4
Papağan: 142/3, 150/5, 152/5, 165/3, 194/4, 199/5, 215/2, 2.M-IV/1
Papaz: 179/5
Parmak: 101/3, 124/1, 149/4, 150/4, 192/4, 201/4, 205/2, 213/5, 34/3, 54/3, 76/2, 8/3
Pas: 205/5
Pây: 47/1
Pehlu: 201/3, 30/1
Pencere: 152/2
Pençe: 107/5, 124/4, 87/3
Per: 59/4
Perakende: 68/2
Perçem: 111/2
Perde: 180/4, 184/2
Peri: 10.M-IV/1, 103/6, 105/4, 112/1, 119/2, 134/1, 135/7, 139/4, 164/3, 174/1, 183/1, 187/3, 188/6, 205/1-4, 214/1, 214/4, 218/1-2, 218/4, 29/5, 46/2, 57/4, 70/3, 6.M-VII/1, 7/2-5, 9/7, 13/2
Perî-rû: 76/5
Pervâne: 1.M-V/1, 104/10, 107/4, 13/3-4, 14/1-2, 177/1, 2.M-III/1, 212/2, 47/3, 63/2, 83/1, 97/1, 99/3-4
Perviz: 71/3
Perygamber: 205/2, 16/3, 39/6, 73/3
Peyk: 36/2
Peykân: 123/4, 124/5, 153/6, 175/3, 193/1-2-3, 27/1-5, 46/3, 62/1
Peymâne: 126/2, 216/1, 34/5, 92/1
Pınar: 135/7
Pîr: 114/3, 122/6, 135/1-6, 149/1, 15/2, 24/6, 30/4, 172/2, 187/4, 189/4, 43/3, 45/3, 48/5, 5.M-XI/1, 7/6
Pirehen: 113/5, 189/3-4, 6.M-II/1
Pirezen: 31/5, 113/5, 160/2, 63/6, 75/4
Pîr-i çarh: 181/2
Pîr-i felek: 10.M-III/1
Pîr-i harabat: 172/3
Pîr-i mugân: 123/1, 143/2, 155/5, 169/11, 214/4, 70/2, 83/1
Piyâle: 104/4, 3.M-VI/1, 43/2
Post: 5.M-IX/2

Pusu: 164/2
Pülad: 81/2
Ra’d: 155/1, 15/2
Rab: 190/1
Râh: 2/4
Rahle: 15/1-2
Rahmi: 81/5
Rakip: 114/4, 121/3, 124/2, 13/3, 159/4, 169/8, 170/3, 173/5, 20/3, 32/5, 199/3, 206/1-2, 211/3, 212/4, 214/5, 215/8, 49/4, 59/4, 67/2-5, 73/3
Raks: 180/5
Ramazan ayı: 56/4
Ranâ: 191/4, 25/5, Ms 1
Rast: 3/4, 41/2
Ravza: 216/4
Raz: 6/3, 62/1, 55/5
Recep: 1.M-I-2, II/2, 1.M-II/2, 1.M-III/2, 1.M-IV/2, 1.M-IV/2, 1.M-V/2
Redif: 104/11
Reh: 76/1
Remed: 11/5, 60/5, 68/2
Rengin: 148/3, 157/7, 166/5, 214/3, 33/7
Resul: 36/2
Revzen: 131/3
Reyhân: 135/8, 140/1, 178/3, 94/1
Rez kızı: 105/2, 165/1, 61/4
Rıhlet: T 2/1
Rızık: 18/5
Rind: 139/3
Risale: 104/1
Rismân: 158/4
Riş: 67/1
Rişte: 126/4, 169/5
Rodos: 75/1
Ruh (Can): 4/3, 8/6
Ruh (Yanak): 37/1
Ruh: 122/8, 133/4, 167/5, 35/5, 66/5
Ruh-ı musavver: 32/1, 39/1, 59/6
Rum (Anadolu): 178/5, 156/4, 32/6, 33/1, 57/6, 7.M-IV/2, 77/3
Rum ili: 5.M-VII/2
Rusbi: 147/4
Rûy: 43/4
Rûy-ı Hâk: 54/5
Rûz: 47/3-4, 9/1, 91/1
Rûz-ı hisap: 184/4
Rûz-ı mahşer: 8.M-VII/1
Rüzgâr (Zaman): 162/5
Rüzgâr: 172/5, 29/5, 31/1-2, 4/5
Saat: 9/1, T 1/3
Saba: 103/3, 135/4, 143/4, 159/3, 183/2, 189/4, 215/2, 29/5, 42/3, 98/2, 26/3, 30/4, 65/2
Sabuh: 104/4
Sabır: 114/2, 181/5, 198/3, 201/1, 2/1, 86/5
Saç (Sevgili): Ms 3, Mf 18
Saç: 109/5, 110/4, 112/2, 114/1, 122/1, 136/6, 138/6, 153/2, 170/7, 186/4, 37/1, 49/3, 4/2, 84/7, 87/2, 94/1-4
Sadef: 115/1, 13/5, 210/3, 56/6
Sade-rû: 30/1
Sag: 210/1, 22/5
Sagar: 124/6, 169/1, 169/10, 204/1, 25/5, 26/1, 28/1, 37/3, 66/3
Sağ: 144/5, 156/1-6
Sahba: 139/3, 139/1, 191/1, 202/2, 4/2
Sakal: 203/2
Saki: 105/2, 111/3, 120/2, 121/1, 121/5, 131/1, 138/6, 139/1-3, 142/1-2, 143/5, 160/3, 171/2, 175/2, 177/1, 164/2, 169/1-3, 175/1, 190/6, 208/4, 2.M-II/1, 24/4, 25/4, 26/2, 3/2, 5/1, 6/3, 7/3-4, 31/3, 37/3, 38/5, 60/5, 61/4, Mf 22
Sakka: 6.M-VI/2
Sâl: 29/2
Salıncak: Mf 12
Saltanat: 151/2
Samed: 11/2
Sanat: 22/1, 32/4
Sancak beyi: 50/3
Sandal: 59/2
Sanem: 11/2, 112/1, 132/2, 143/3, 159/1, 192/5, 28/2, 35/3, 37/2, 4.M-II/2
Sanem-ber: 169/1, 214/2
Saray: 148/3, 157/7, 168/1, 187/5
Sarhoş: 160/3, 210/2
Sarı: 136/6, 43/4
Satranç: 75/6, 8.M-I/2
Sâye: 115/4, 3.M-III/1, 4.M-I/1

Saz: 56/4, 58/5, 59/1
Sebak: 1.M-II/1, 80/4
Sebakdaş: 113/6
Sebz: 116/1, 128/4, 136/8, 152/5, 43/5, 76/3
Seccade: 200/3
Sefer: 10/1
Seher: 1/3, 124/4, 134/3, 173/1, 23/6, 27/1, 31/1-2, 71/1, 93/1
Selimî: 44/2
Sema: 148/5, 19/1
Semen-ber: 39/4
Semend: 100/2-6, 121/4, 165/2, 52/1, 93/1
Semin: 140/4
Sendân: 123/4
Seng: 1/1, 22/3, 51/3
Seng-i mezar: 9.M-II/1
Serçe parmak: 40/1
Serencâm: 111/3
Ser-geşte: 6/5
Sergüzeşt: 213/2
Ser-mest: 167/3, 2.M-I/2, II/1, 200/2, 3.M-VI/1
Serv: 99/2, 104/11, 111/2, 115/4, 116/1, 117/3, 132/5, 133/3, 135/3, 136/5, 137/5, 138/5, 145/5, 146/1, 151/4, 152/5, 154/3, 159/2, 166/3, 169/4-7, 170/4, 185/1, 19/4, 30/2, 29/1, 35/1, 39/4, 195/4, 198/1, 199/4-5, 2.M-I/1, 200/4, 202/5, 203/3, 214/2, 215/2-4, 38/2, 42/1, 45/2, 57/1, 4.M-I/1, 4.M-III/1, 57/3, 8.M-II/1, IV/1, 88/2, 89/4, 90/4, 91/2-3, 98/6, 94/1-5, 96/2, 97/4, T 1/1, Mf 17
Server: 25/3
Sevâd: 57/5
Sevdâ: 100/5
Sevgili Mf 4, 135/6, 170/5
Sevr: 52/1, 70/4
Seyf: 77/1, 79/7
Seyf-i Kirdgâr: 157/3
Seyl: 150/1, 169/12
Sıhhat: 2/1
Sırça: 209/1
Sırma: 111/2, Ms 3
Sihir: 76/5, 38/1, 57/4
Sikke: 125/5
Silâhdar: 188/3
Silsile: 141/1, 52/4
Sîm: 111/2, 123/5, 126/5, 115/4
Sîmîn: 134/4-6, 137/1-2, 148/1, 187/4, 205/4, 8.M-III/1, 91/4
Sîmîn-beden: 148/3, 154/6
Simîn-ber: 6.M-V/1
Sim-ten: 154/1, 166/3, 35/4, 48/4
Sin (Mezar): 172/4
Sinan: 214/8
Sine (Âşık): 2/2, Mf 14
Sine (Sevgili): 60/2
Sine: 10.M-IV/1, 130/3, 135/5, 137/2, 142/5, 163/2-3, 166/3, 173/4, 174/2, 176/1, 182/2, 186/1, 174/5, 180/2, 18/3, 35/5, 202/4, 46/4, 48/1, 57/4, 60/2, 64/3, 6.M-III/1, 83/4, 95/3
Sinek: 15/5, 202/4
Sipah: 126/5, 130/4
Sipahi: 35/4
Siper: 123/2
Sitem: 134/4
Siyah: 109/4, 120/1
Siyeh-ru: 177/2
Sûfi: 101/4, 120/2, 123/1, 127/5, 155/4, 167/2, 174/1, 184/3, 191/2, 208/3, 21/4, 23/5, 6/5, 67/1, 68/1
Sofra (Han): 58/3, 8.M-I/1
Soğuk: 4/5, 73/5
Sohbet: 99/5, 139/1-2-3-4-5, 174/1-2, 180/1-2-3-4-5, 183/1, 26/3, 37/3, 43/2, 83/3, Kt 3/1
Sol: 156/1-6, 210/1
Söz: 111/3, 125/5, 131/5, 144/5, 147/7, 148/5, 154/5, 160/1, 161/5, 168/4, 191/3, 206/4, 208/5, 212/5, 2.M-IV/2, 217/5, 218/2, 43/2, 59/3-7, 63/6, 79/5, 81/5, 82/1-6, 83/1, 8.M-VI/2, 8/5, 9.M-VI/2
Su: 103/4, 117/3, 123/3, 135/8, 140/4, 146/4, 151/5, 155/5, 166/1, 179/4, 180/3, 187/1, 200/3, 218/5, 38/2, 64/2, 68/1, 8.M-II/1, 80/1, 92/3
Subaşı: 209/3, 50/3
Subh: 109/2, 120/3, 134/7
Subh-gah: 161/1

Suç: 10/5
Suhte: 1.M-2/2, V/I, 174/2
Sultan: 112/5, 159/4, 165/4, 168/2, 179/1-6, 208/1-3-5, 35/2, 79/4, 88/5, T 5/5
Sultaniye: 179/5
Sûr: 65/3
Sure-i Aksa: Kt 5/2
Surh (Kırmızı): 7/2, 104/2, 75/2-5, 98/3
Sübhân (Tanrı): T 5/1
Süha: 98/8
Sühan: 81/5
Süleyman: 135/4, 182/5, 208/5, 25/3, 33/5, 75/2, 76/1-5
Sünbül: 113/3, 114/1, 163/5, 172/4, 215/6, 37/1, 41/1, 45/2, 57/3-5, 59/5, 61/5, 71/2, 89/3
Sürahi: 1/2, 121/2-5, 25/5, 27/4, 31/3, 37/3, 57/1, 59/2
Sürme (Kuhl, Sürme taşı, Tûtiyâ):Ms 5, 143/4
Süt: 206/3
Şadırvan: 47/2
Şafak: 194/2, 34/5, 80/6
Şâh (Şeh): Mf 2/1, Mf 18, 109/2-5, 114/2, 125/2, 127/3, 129/6, 130/4, 134/8, 135/5, 136/1-6, 140/3, 195/3, 197/4, 208/5, 209/3, 210/1, 198/5, 191/5, 191/5, 68/3, 89/1, 89/5
Şahane: 194/5
Şahbâz: 10/3, 138/3, 79/3, Mf 18
Şahid-i bâzâr: 138/7
Şahit: Mf 10
Şah-mârân: 99/4
Şam (Karanlık): 186/2
Şâm: 2/4, 7.M-II/1
Şane: 103/3, 134/3, 152/3-4, 172/4, 72/3, 74/2, 89/3, 98/4
Şarap (Bâde, Mey, Şîr-i engûr, Tolu): Mt 1/2, 120/2, 121/2, 131/1, 136/9, 149/4, 164/5, 167/2, 184/1-3, 20/1, 25/4, 20/1, 25/4, 5/1-6, 6/3, 7/1-2-3-4-5-6, 9/2, 50/4, 57/4
Şavur: 132/1
Şeb: 114/5, 127/1, 47/3, 76/4, 91/1
Şebdîz: 133/1, 170/5, 57/2, 71/2, 87/2, 93/1-2
Şeb-gîr: 23/6, 28/5
Şeb-külâh: 175/4
Şebnem: 180/3, Mf 20
Şefaat: T 1/7
Şefkat (İlgi, İltifat, Muhabbet): T 3/3
Şeftali: 121/2, 142/4
Şeh: 99/1, 100/6, 101/3, 103/5, 104/8, 141/5, 148/3, 156/3, 160/5, 161/2, 168/1-5, 170/6, 174/4, 175/5, 182/2, 186/4, 182/3-5, 187/2, 22/3, 33/6, 39/4-5, 37/1, 44/2, 50/5, 52/2, 56/6, 62/3, 65/1-5, 67/4-5, 39/8, 36/2, 5/3, 10/2, 12/3-4, 73/1-3, 74/5, 75/1, 77/2, 51/4, 82/5, 84/8, 98/2, 93/3, 95/1
Şeh beyit: 168/4
Şehâdet: T 1/8
Şehir: 170/4, 185/3, 195/3-5
Şehit: 157/6, 188/5
Şehr: 106/3, 2/4
Şeh-i Rum (Kanuni): 170/4
Şehriyâr: 157/7, 35/3, 52/1
Şehsüvâr: 113/4
Şeker: 146/4, 150/5, 52/2, 55/2
Şeker-leb: 192/4
Şem (Mum): 2/4, 13/1, 13/4, 14/1-2, 1.M-2-2, 100/3-4, 107/1-2-4, 109/1, 111/2, 114/6, 126/6, 136/5, 139/3, 141/3, 143/4, 152/6, 156/3, 162/4, 166/3, 174/2-3, 177/1-3, 181/3, 2.M-III/1, 202/3, 212/2, 26/3, 34/4, 40/1-5, 47/3, 52/3, 54/4, 59/2, 63/2, 65/2, 72/6, 76/2-4, 83/2, 99/3, 97/1, 99/2-3-4
Şemle: 30/2
Şems: 98/7
Şemse: 144/4
Şemsi dülbent: 54/2, 30/5
Şemsiye: 1.M-V/1
Şemşi: 4.M-III/1
Şemşir: 134/6, 28/1
Şerbet: 192/4, 3/3
Şerer: 103/5
Şeşder: 110/1, 164/1
Şeydâ: 18/1, 53/4
Şeyh Kemal: 58/4-5

Şeyh: 123/1, 18/3, 21/4, 48/5, 63/5
Şeyhoğlu: Kt 3/1
Şeytanlık: 170/3
Şiddet: 89/5
Şiir: 104/11, 108/6, 132/2, 148/5, 150/5, 186/5, 82/6
Şikâr: 10/3
Şimşâd: 145/5, 94/1
Şimşek: 181/1
Şirin: 132/1, 137/3, 141/4, 145/1, 153/1, 163/1, 170/5, 171/4, 176/2, 176/3-6, 177/3, 18/5, 22/2, 24/5, 189/5, 190/4, 198/2, 202/3, 206/3, 4.M-V/1, 4/3, 8/2, 9/3, 57/5, 73/1, 9.M-IV/2, T 6/1
Şiş: 74/3
Şişe: 123/4, 140/2, 29/5, 38/5, 65/4, 72/2, 9/1
Şive: 145/5, 151/4, 215/3, 43/1, 44/2, 77/3
Şöhret: 9/7
Şuara: 168/4
Şûrîde: 53/4, 116/4
Ta'b: 166/5, 66/4, 136/10
Tabak: 157/3
Tabib: 119/3, 2/1
Tabla: 109/3
Tac-dar: 157/6, 61/6
Taç: 105/5, 109/2, 127/2-6, 6/5, 75/2, 9.M-III/1, 208/3, 51/3
Taht: 135/4, 168/1, 61/6, 75/1, 76/1
Tak: 208/1
Takke: Ms 2
Talih: 1/10
Tan yeri: 1/3
Tanbur: 158/3, 40/2, Mf 24
Tanrı: 161/4
Tapu: 201/2
Tarak (Şane): 14/4
Tas: 12/1, 6.M-VI/2, T 11/11, Ms 2
Taş (Seng): T 5/2, 110/2, 116/5, 123/4, 127/6, 134/4, 147/5, 171/3-4-6, 177/3, 184/5, 18/5, 26/6, 29/5, 33/2, 2/2, 14/5, 204/3, 205/3, 209/1, 214/5, 6.M-I/2, 6.M-I/2, II/2, III/2, IV/2, V/2, VI/2, VII/2, VIII/2, 6.M-V/1, 6.M-VII/1, 62/4, 8.M/III/1, 8.M-V/1, 81/1-2, 88/4, 9.M-I/2, II/2, III/3, IV/2, V/2, VI/2, VII/2, 9.M-V/1
Taşra: 132/3, 198/4
Tatar: 151/3, 80/3
Taun (Verem): T 1/8
Tavus: 137/4, 194/1, 211/5, 88/5
Taylesen: 67/1, 127/5
Tayr: 20/2
Tayy-ı mekân: 176/5
Tebriz: 170/4
Tekellüf: 79/2
Tekye: 21/2
Tekyedân: T 5/5
Tekyegâh: 114/3, 18/3
Tellak: 6.M-VII/1
Ten (Âşık): 2/1, 2/5, 4/6, 10/1, 203/1, 205/4
Ten: 126/3, 135/1, 41/3, 60/1-2-4, 79/2, 91/4
Tengri: 197/4
Tennur: 60/1-2-3
Tennure: 112/2
Terazi: 2/2, 34/2, 6.M-II/2, 79/1
Tesbih: 14/4, 155/4, 209/5
Tevbe: 167/2, 23/4, 69/2
Tıfl: 135/6, 16/1, 30/4, 160/5, 211/4, 8.M-VI/1
Tığ: 5/4
Tılsım: 8.M-III/1
Tımar: 161/5, 209/3
Tıraş: 133/4, 136/4, 77/1
Tiğ: 126/3, 135/5, 136/9, 160/3, 167/4, 182/4, 185/2, 215/11, 30/1, 49/4, 51/4, 54/1, 8.M-III/1
Tîr: 10/4, 99/1, 105/3, 108/4, 109/3, 116/3, 123/2, 124/3, 135/5, 163/3, 182/3, 193/1, 217/4, 218/2, 25/3, 28/1, 65/4, 75/2, 75/3, 85/2, 95/1-3-4, 9.M-VII/2
Tiryâk: 64/4
Tişe: 123/4, 145/3, 176/3, 6.M-III/1, 71/3
Tok: 97/2
Top ayna: 52/4
Top: 136/10, 207/2, 51/3, 82/5
Toprak (Hâk, Serâ, Şûre, Turâb): T 1/1, 5, 112/3, 113/4, 122/1, 12/4, 11/1,

132/5, 135/1, 143/2, 148/1, 153/4, 157/1-5, 162/5, 172/5, 205/5, 24/4, 34/2, 39/8, 6.M-III/2, VII/2, 64/1-2, 84/1-2-3-4-5-6-7-8-9, 88/2
Topuk: 199/4
Toz: 114/6, 178/3, 31/2, 42/3, 98/1-3, 94/3
Tozlu: 135/6, 136/1
Tuğ: 67/4
Tumâr: 28/1
Tur (Dağ): 7.M-II/1
Turlak: 63/5
Turnagöz: 198/4
Turra: 134/3, 72/3
Tûtî: 30/2, 64/3
Tuz: 99/3
Tüfek: 39/5
Tımâr: 108/5
Türbe: 157/4, 35/2
Ucuz: 61/4
Uçmakçı: 170/3
Ufuk: 34/5, 80/6
Uşşak: 128/2, 130/4, 151/1, 160/4, 190/4, 24/5, 25/3, 38/2, 42/1
Uyku: 135/2, 145/4, 146/3, 28/5, 3.M-III/1, 69/3
Uzlet: 195/1
Üftâde: 199/1, 200/4, 37/2
Üstühân: 114/4
Üzümcüzade: 4.M-I/2, II/2, III/2, IV/2, V/2
Vadi: 87/5
Vahş: 20/2
Vaiz: 13/2, 184/1, 191/3
Vakar: 121/5
Vakıf: T 5/5
Varak: 1.M-II/2, 104/1-2
Vasl: 140/5, 142/2-4, 152/6, 161/2, 167/4, 179/5, 203/3, 39/6-8, 6.M-II/1
Vatan: 195/4
Ve'l-leyl (Sure): 131/4
Vefa: 117/2, 122/1-3, 129/2-4, 189/1, 198/4, 199/2, 208/2, 4.M-IV/1, 49/2
Velâyet: 10/2, 114/3, 155/5, 21/4
Veli: 149/5
Vennecm: 16/1-2
Verd-i rânâ: 2.M-I/2
Veşşems: 23/3
Virân: 88/1
Visal: 101/2, 42/2, 45/4, 47/4, 48/3, 70/1
Vuslat (Vasl): 2/4, 8/4, 9/6, 193/6, 71/3, 74/1-2, 91/5
Vücut (Âşık): 103/2, 114/1, 81/4
Vücut: Kt 2/3
Vüzerâ: 168/2
Yağ: 152/6, 63/2-4
Yaka (Âşık): 119/4
Yaka: 104/7, 14/5, 216/5
Yakup: 189/3
Yakut: 189/5, 205/3
Yalan: 82/6
Yalım: 81/1-4
Yalın: 208/2, 51/4, 60/3, 80/3, 86/4, 87/3
Yanak: 1.M-I/2, 1.M-III/2, 1.M-IV/2, 1.M-IV/2, 1.M-V/1, 1.M-V/2, 99/4, 100/3-4, 103/3, 104/5, 108/3-6, 109/5, 117/5, 128/3, 136/1-5, 138/1-5, 139/2-3, 142/2-4, 156/4, 146/1, 15/3, 16/1, 29/4, 31/1, 35/5, 169/4-5-7, 170/7, 173/3, 178/1, 194/2, 209/2, 212/2, 215/2, 40/1, 45/2, 52/3, 57/2, 64/3, 67/3, 5/5, 65/1, 71/2, 72/6, 77/1-3, 91/1-5, 8/6, 12/1, 11/1, 14/2
Yanak (Âşık): 12/4, 137/1
Yanak (Sevgili): Ms 3-4
Yaprak: 115/2, 210/5, 96/2
Yâr (Dost, Mahbub): 6/6, 10/4-5, 18/4, 19/4, 20/4, 22/1, 25/2, 27/5, 31/2, 32/3-6, 33/1, 4.M-IV/1
Yar: 99/3-4, 107/6, 114/6, 115/5, 119/3, 124/2, 138/6, 146/4, 152/5, 161/2, 163/5, 168/3, 169/1-2-5, 172/4, 173/5, 174/5, 176/5, 177/2, 184/2, 185/5, 201/1, 204/3, 3.M-I/2, 38/3, 46/1, 49/4, 51/4, 52/6, 56/2, 55/3, 67/3-6, 70/1, 80/1, 84/6, 91/2, 92/1-2, 95/3, 97/5
Yara yak-: 163/4
Yara: 10.M-IV/1, 10.M-V/1, 99/3-5, 110/2, 137/2, 140/3, 144/4, 145/2, 157/1, 163/2-4, 168/3, 176/1, 182/4,

5.M-I/2, 54/1, 57/3, 63/3, 71/3, 91/5, 8.M-II/1
Yarak (Silâh): 156/1
Yârân: Kt 7/2
Yas: 129/3, 24/6, 24/6
Yasak: 56/4
Yasemin: 8.M-VI/1
Yastık: 202/3, 9.M-VI/2
Yaş (Âşık): 80/6, 89/5
Yaşlı yürek: 217/4
Yay: 105/3, 115/3, 136/7, 167/1, 85/2, 95/3
Yaz (Mevsim): 158/2, 62/3
Yaz günü: Kt 4/2
Yecuc: 59/1
Yed-i beyzâ: 197/3
Yel: 104/7, 201/1, 76/1, 96/2
Yelken (Badbân): 124/6, 194/1-2-3-4-5
Yelken takye: 194/1-2-3-4-5
Yemen: 61/6
Yemin: 144/5, 210/1
Yeni yaka: 39/2
Yer: 122/1, 15/1, 38/2, 4/7, 56/2-5-6, 64/1, 68/4
Yeşil: 170/4, 30/2
Yeşim: 47/2
Yıl (Zaman): 178/1, 47/4, 48/3, 52/2, 69/3
Yılan: 52/2, 8.M-III/2
Yıldız (Ahter, Kevkeb, Necm, Sitâre): T 1/10, 109/4, 180/1-2, 181/2-3, 20/4, 47/5, 65/4, 72/4, 84/9
Yol: 10/1, 190/3, 193/6, 196/1, 200/2, 206/2, 207/3, 209/6, 211/4, 213/4, 215/1-4-10, 217/5, 218/5, 36/5
Yusuf suresi: 65/1
Yusuf: 101/5, 112/5, 122/7, 133/3, 144/3, 14/4, 167/2, 170/1, 186/1, 188/1, 189/3, 208/1, 2/2, 29/1, 34/2, 39/6, 44/5, 53/1, 6.M-II/1, 74/1, 79/1-4, 98/2, 94/5, 95/5
Yürek (Âşık): 124/2, 163/3, 183/4
Yürek: 188/2, 193/3, 197/2, 48/2, 63/2-4, 6.M-IV/2, VIII/1, Mf 15
Yüz (Âşık): 100/1, 103/6-7, 113/4, 123/5, 146/5, 162/5, 163/4, 177/2, 206/4, 92/4
Yüz (Rakip): 67/2
Yüz (Sevgili): 1/5, 6/4, 7/1, 13/2, 138/2, 144/1, 152/1, 218/5, 75/4, 86/4, 91/3, 99/3
Yüz suyu: 103/7, 104/9
Yüz: 111/1, 117/4, 166/2, 170/1, 204/3, 208/2, 215/10, 217/1, 22/4, 23/3, 25/4, 32/1-5, 39/2, 41/5, 40/2, 40/4, 44/1-3, 51/4, 53/1, 60/6, 61/1, 64/6, 55/6
Zahid: 15/4, 40/4, 54/4, 101/2, 108/3, 111/3, 144/5, 147/3, 166/4
Zahm: 124/5, 126/3, 142/5, 148/2, 153/6, 170/2, 203/4, 25/1, 46/3, 54/1
Zahmet: 22/5, 54/1
Zalim: 179/2
Zaman: 112/5, 118/3, 127/3, 133/3, 135/4, 83/5
Zar (Tavla): 110/2, 165/1
Zebân: 124/1, 127/4-5, 31/3, 82/2, 94/2
Zebân-ı hal: 163/2, 170/1
Zehir: 155/3, 48/2, 52/2, 9/2
Zehre: 48/2
Zelzele: T 5, T 5/4
Zemîn (Yeryüzü): Mf 9, 103/2, 166/2, 199/1, 8.M-I/1, 83/5
Zen (Kadın): 165/1, 139/5
Zenahdan: 74/2
Zer kızı: 143/2, 169/3, 171/2, 214/4
Zer: 109/2, 123/5, 125/2, 136/2, 136/9-10, 137/2, 47/2-3, 60/4, 6.M-VIII/2, 62/4
Zerd (Sarı): 32/4, 100/1, 103/6, 116/2, 125/2, 136/1, 206/4, 43/4, 6.M-VIII/2, 90/1
Zerde: 209/5
Zerre: 108/5, 161/1, 218/1, 25/2, 5/5
Zerrîn: 127/6, 169/6, 171/1, 210/4, 91/1-2
Zerrîn-kadeh: 3.M-II/2
Zevrâk: 124/6
Zibâ: 215/10, 29/4
Zikr: 100/4

Zilhicce: T 1/4
Zina: T 8/2
Zindan: 188/1, 207/4, 208/1
Zinet: 132/2
Ziver: 132/2
Ziyafet: 174/5, 183/1
Zulm: 109/5
Zühd: 159/1, 40/4
Zühre: 114/5, 180/4-5
Züleyha: 122/7
Zülf: 99/4, 101/1, 112/1, 122/5, 126/1, 133/6, 152/3, 156/4-5-6, 16/1, 19/3-4, 21/1, 30/3, 32/6, 36/5, 163/1, 169/5, 172/4, 176/5, 178/1, 179/4, 186/2, 209/4, 211/2, 213/3, 215/11, 3/5, 10/3, 14/4, 38/3-4, 41/2, 50/1-5, 52/2-4, 53/4, 58/1-3, 67/3-4, 68/3, 74/3, 85/5, 87/1, 88/3, 98/2, 98/4, 93/1-2, 96/1
Zülf (Âşık): 100/5
Zülfikâr: 177/4, 33/1, 5.M-III/1

6

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

3 Ehl-i mahfîl bu gice sahba agâz idicek
‘Ârifâne didiler Hâfız-ı Lenge yeñidir

4 Meyhâne vü mesciddür yürüñ gidelim yârân
Kovıñ Hâfız-ı Lengi ol biriñe mâyildir